

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

นายพงศ์ภัทร สิริन्हิเนติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DESIRABLE ATTRIBUTES OF GOVERNMENT OFFICERS IN SOUTHERN BORDER
PROVINCES OF THAILAND

Mr. Pongpat Siruntawineti

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration Program in Public Administration
Department of Public Administration
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2015
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองใน
พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดย

นายพงศ์ภัทร สิริन्हินเนติ

สาขาวิชา

รัฐประศาสนศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา จิตตรุทธะ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(นาย ภาณุ อุทัยรัตน์)

พงศ์ภัทร สิริรัตนวิเนติ : คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (DESIRABLE ATTRIBUTES OF GOVERNMENT OFFICERS IN SOUTHERN BORDER PROVINCES OF THAILAND) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.วันชัย มีชาติ, 143 หน้า.

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาคุณลักษณะของข้าราชการฝ่ายปกครองที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมทั้งสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา ซึ่งได้แก่อำเภอจะนะ นาหวี เทพา และสะบ้าย้อย ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่เจ้าพนักงานปกครอง (ปลัดอำเภอ) โดยผู้ศึกษาอาศัยการศึกษาข้อมูลภาคสนามด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบไปด้วยปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่และมีผลงานดีเด่น หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะที่สำคัญในการปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้จะต้องมีคุณลักษณะคือ 1) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ ได้แก่ การเข้าถึงผู้นำทางศาสนาและประชาชน ความตั้งใจและทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่ ความเข้าใจในบริบทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และความเข้าใจในภาษาถิ่น 2) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก ได้แก่ การอำนวยความสะดวกโดยยึดหลักความเป็นธรรม การอ้างอิงหลักด้วยบทกฎหมายต่างๆ 3) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย ได้แก่ การเข้าถึงผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่น ความเป็นกลาง การเลือกใช้วิธีในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย บุคลิกของนักเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย 4) คุณลักษณะในทางทหาร ได้แก่ การนำหน่วยอาสารักษาดินแดนและการดำเนินการทางยุทธวิธี ความสามารถในการประสานงานกับหน่วยกำลังข้างเคียง 5) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ได้แก่ การเลือกใช้ถ้อยคำและเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร การแสดงออกต่อผู้อื่น 6) คุณลักษณะอื่นๆ ได้แก่ ภาวะผู้นำ การเป็นนักประสานงาน และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยคุณลักษณะเหล่านี้ถือเป็นคุณลักษณะของปลัดอำเภอที่มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำคุณลักษณะเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะดังกล่าวที่ถือว่ามีเหมาะสมกับสภาพการณ์ของพื้นที่ หรือใช้เป็นหนึ่งในหลักเกณฑ์ในการพิจารณาแต่งตั้ง โยกย้าย ปลัดอำเภอหรือข้าราชการส่วนต่างๆในพื้นที่ได้อีกด้วย

ภาควิชา รัฐประศาสนศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2558

5580613724 : MAJOR PUBLIC ADMINISTRATION

KEYWORDS: SOUTHERN BORDER PROVINCES / GOVERNING OFFICER / DESIRED ATTRIBUTES

PONGPAT SIRUNTAWINETI: DESIRABLE ATTRIBUTES OF GOVERNMENT OFFICERS IN SOUTHERN BORDER PROVINCES OF THAILAND. ADVISOR: ASSOC. PROF. WANCHAI MEECHART, 143 pp.

This study aimed to find desired attributes of the Governing officers suitable to fulfill duties in Pattani, Yala, and Narathiwat provinces including four districts in Songkhla province which are Chana, Nathawi, Thepha, and Sabayoi by focusing on the Governing officers (Deputy District chief). The researcher collected data using qualitative research method by conducting in-depth interviews. The key informants are governing officers (Deputy District chief) who serve in the areas and perform their duties excellently, head of government office and expert. The study revealed that the key attributes for those who work in the southern border provinces are 1) Characteristics of trustworthy includes approach to religious leaders and people, dedicated and hardworking, understanding historical contexts and local culture and understanding local language. 2) Characteristics of facilitating justice includes facilitating justice by principle of equity and refer to rule of law. 3) Characteristics of good negotiation and conciliation includes approach to Religious leaders and local leader, neutrality, using negotiation and conciliation and characteristics of negotiator and conciliator. 4) Characteristics of military skills includes lead the Territorial Defence Volunteer and tactical operation, and ability to cooperate with nearby other forces. 5) Characteristics of good communication includes choosing the right words and the right content and expression to other people. 6) other ability such as having leadership skills coordinating skills and good human relations. Since these are the desired attributes from deputy district chiefs suitable for administering in the southern border provinces. It's recommended that the related government agencies should apply these attributes in their training, reinforce them in any suitable circumstance, or use them as criteria for appointing and transferring deputy district chiefs or other officers in the area.

Department: Public Administration

Student's Signature

Field of Study: Public Administration

Advisor's Signature

Academic Year: 2015

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเสร็จสมบูรณ์มิได้เลยหากขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์และคติในการดำเนินชีวิต การให้คำปรึกษาและแนะแนวทางในการเขียนงานวิชาการ รวมถึงการแสดงความห่วงใยและให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยจากรองศาสตราจารย์ วันชัย มีชาติ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ความห่วงใยและความเมตตาที่มีให้ต่อผู้วิจัยจากรองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา จิตตรุทธะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ การเอื้อเฟื้อแนวทางในการเก็บข้อมูล รวมถึงประเด็นและข้อมูลที่สำคัญในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จากท่านภาณุ อุทัยรัตน์ เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการทุกท่านเป็นอย่างสูง

นอกจากคณะกรรมการทั้งสามท่านแล้ว ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 24 ท่าน ไม่ว่าจะเป็น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ ที่เสียสละเวลาอันมีค่ามาถ่ายทอดประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน รวมถึงทัศนคติ มุมมองแนวคิด และวิสัยทัศน์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาวิจัยจนเกิดเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพี่น้อง ร.ป.ม.ภาคในเวลาราชการรุ่น 33 และ 37 และคุณธีระพล เกรียงพันธุ์ ที่คอยดูแลให้กำลังใจและแสดงความเป็นห่วงเป็นใย ตอบข้อสงสัยของผู้วิจัยโดยตลอด มา ขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนผู้ช่วยเหลือและมีส่วนเกี่ยวข้องในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำหรับแรงผลักดันและแรงสนับสนุนจากครอบครัวและ กัลยาณมิตร ที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญแผนภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
1.3 ขอบเขตของงานวิจัย	5
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 ประวัติศาสตร์และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	9
2.1.1 คาบสมุทรมลายู.....	9
2.1.2 ปาตานีดารุสสลาม	10
2.1.3 ปัตตานีในการปกครองของสยาม	16
2.1.4 ปัตตานีภายใต้ระบอบประชาธิปไตยในสยาม	23
2.1.5 ขบวนการแบ่งแยกดินแดนพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย.....	34
2.2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง	43
2.2.1 ความหมายของความขัดแย้ง.....	43
2.2.2. ความไว้วางใจกับความขัดแย้ง	44
2.2.3 ความยุติธรรมกับความขัดแย้ง	50

2.2.4 การสื่อสารกับความขัดแย้ง	53
2.2.5 การเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยกับความขัดแย้ง	62
2.3. บทบาทและหน้าที่ของปลัดอำเภอ	67
2.3.1 ลักษณะงานทั่วไป	67
2.3.2 หน้าที่ความรับผิดชอบหลัก.....	67
2.3.3 บทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานปกครองที่เกี่ยวข้องกับกองอาสารักษาดินแดน	69
2.4 คุณลักษณะที่ดีของข้าราชการ.....	73
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	75
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	79
3.1 รูปแบบการวิจัยที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษา.....	79
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	79
3.3 หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล	80
3.3.1 ข้าราชการฝ่ายปกครอง	80
3.3.2 ผู้บังคับบัญชาและหัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่.....	80
3.3.3 ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่	80
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	81
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล	82
4.1 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ	83
4.1.1 การเข้าถึงผู้นำทางศาสนาและประชาชน	83
4.1.2 ความตั้งใจและทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่.....	86
4.1.3 ความเข้าใจในบริบทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	89
4.1.4 ความเข้าใจในภาษาถิ่น	92
4.2 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก.....	94

4.2.1 การอำนวยความสะดวกโดยยึดหลักความเป็นธรรม	94
4.2.2 การอ้างอิงหลักตัวบทกฎหมายต่างๆ	96
4.3 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย	98
4.3.1 การเข้าถึงผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่น	99
4.3.2 ความเป็นกลาง	100
4.3.3 การเลือกใช้วิธีในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย	101
4.3.4 บุคลิกของนักเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย	104
4.4 คุณลักษณะในทางทหาร	105
4.4.1 การนำหน่วยอาสารักษาดินแดนและการดำเนินการทางยุทธวิธี	105
4.4.2 ความสามารถในการประสานงานกับหน่วยกำลังข้างเคียง	108
4.5 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร	110
4.5.1 การเลือกใช้ถ้อยคำและเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร	110
4.5.2 การแสดงออกต่อผู้อื่น	112
4.6 คุณลักษณะอื่นๆ	114
4.6.1 ภาวะผู้นำ	114
4.6.2 การเป็นนักประสานงาน	115
4.6.3 มนุษยสัมพันธ์	117
4.7 ข้อค้นพบอื่นๆ	119
4.7.1 ปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่จำเป็นต้องเป็นคนในพื้นที่	119
4.7.2 คุณลักษณะร่วมของปลัดอำเภอผู้มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น	120
4.7.3 ลักษณะของการยอมรับนับถือของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	120
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	122
5.1 สรุปผลการวิจัย	122

5.1.1 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ.....	123
5.1.2 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก 125	125
5.1.3 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย.....	126
5.1.4 คุณลักษณะในทางทหาร.....	127
5.1.5 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร.....	129
5.1.6. คุณลักษณะอื่นๆ.....	130
5.2 อภิปรายผล.....	131
5.2.1 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ.....	132
5.2.2 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก 133	133
5.2.3 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย.....	134
5.2.4 คุณลักษณะในทางทหาร.....	134
5.2.5 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร.....	135
5.2.6 ประเด็นอื่นๆ.....	136
5.3 ข้อเสนอแนะในทางวิชาการ.....	137
5.4 ข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....	137
5.5 ข้อจำกัดของงานวิจัย.....	138
รายการอ้างอิง.....	139
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	143

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1 แสดงเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร	55
แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)	78

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คาบสมุทรมลายู ถือเป็นดินแดนที่มีความเก่าแก่ และมีประวัติศาสตร์อันยาวนานทั้งในด้านศาสนา ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ โดย The Columbia Encyclopedia ได้อธิบายคาบสมุทรมลายูไว้ว่า คาบสมุทรมลายูมีพื้นที่ประมาณ 70,000 ตารางไมล์ หรือ 181,300 ตารางกิโลเมตร อยู่ในทวีปเอเชีย ตั้งอยู่ระหว่างทะเลอันดามันของมหาสมุทรอินเดีย ช่องแคบมะละกาทางทิศใต้ และอ่าวไทยและทะเลจีนใต้ในด้านทิศตะวันออก แผ่นดินเรียวยาวไปทางทิศใต้ประมาณ 700 ไมล์ หรือ 1,100 กิโลเมตรนับแต่คลองคอคอดกระ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่แคบที่สุดยาวไปจนถึงประเทศสิงคโปร์ ทางตอนเหนือเป็นอาณาเขตของประเทศไทย ทางตอนใต้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซีย ประชากรในพื้นที่มีความเกี่ยวข้องกับแผ่นดินส่วนใหญ่ของทวีปเอเชีย และแผ่นที่ที่เป็นเกาะของประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเรียกโดยรวมว่าหมู่เกาะมลายู

ลังกาสุกะเป็นอาณาจักรเก่าแก่ที่ใหญ่โตในแหลมมลายู ก่อตั้งในราวคริสต์ศตวรรษที่ 2 หรือก่อนหน้านั้น มีอาณาบริเวณทิศตะวันออกและตะวันตกจรดทะเล ทิศเหนือคลุมถึงนครศรีธรรมราช ทิศใต้จรดมุลุต ตันยง หรือ สิงคโปร์ มีเมืองท่าที่สำคัญที่ปาตานี โดยปาตานี หรือปัตตานี ถือเป็นอีกเมืองหนึ่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในคาบสมุทรมลายู จากหนังสือ History of the Malay Kingdom of Patani กล่าวว่าปาตานีคือหมู่บ้านริมฝั่งชายทะเลแห่งหนึ่งที่ค่อยๆ โตด้วยการขยายตัวของเมืองโกตามหลิฆัย อันเป็นเมืองศูนย์กลางของอาณาจักรลังกาสุกะ ซึ่งอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินห่างจากทะเลนับสิบลี้ หลังจากเมื่อชาวมลายูจากทางใต้และเกาะสุมาตราเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานริมฝั่งทะเล ทำให้หมู่บ้านดังกล่าวค่อยๆ กลายเป็นเมืองท่า โดยมีพ่อค้านำเรือมาจอดแวะพักมากขึ้น ผู้คนในเมืองตอนในแผ่นดินได้โยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น จนกลายเป็นเมืองที่คับคั่งไปด้วยผู้คนและมีเศรษฐกิจที่ดีกว่าเมืองโกตามหลิฆัยซึ่งกำลังเจียบเหงาไปเรื่อยๆ จนที่สตราซาครีวังสา เจ้าเมืองโกตามหลิฆัยจึงตัดสินใจย้ายเมืองมาสร้างใหม่ที่หมู่บ้านปาตานี (ฮิรอนิม ชุกกรี, 2541)

ความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีและสยามนั้น มีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน โดยเริ่มจากในสมัยสุโขทัย ซึ่ง Fraser (1960) ได้กล่าวสรุปว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับปัตตานี มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 หากแต่ว่าความสัมพันธ์ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเป็นเช่นใด จนถึงสมัยสุโขทัยจึงปรากฏหลักฐานจากฝ่ายสยามว่าปัตตานีเป็นรัฐบริวารการของสยาม โดยปัตตานี

ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการ ซึ่งคือ “บุหงามัส” หรือ ดอกไม้เงินดอกไม้ทอง 3ปีต่อครั้ง หลังจากนั้นเมื่อมะละกามีความรุ่งเรืองขึ้น ปัตตานีจึงตกเป็นเมืองขึ้นของมะละกา จนถึง พ.ศ. 2054 โปรตุเกสได้มะละกาเป็นเมืองขึ้น ปัตตานีจึงกลับมาขึ้นกับสยามตามเดิม ขณะที่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา นั้นความสัมพันธ์ของสยามและปัตตานีอยู่ในลักษณะของการศึกสงครามเสียเป็นส่วนใหญ่ ภายหลังจากสยามเปลี่ยนเมืองหลวงจากกรุงศรีอยุธยาเป็นกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว ปัตตานีก็เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ นั่นคือการแบ่งแยกการปกครองออกเป็น 7 หัวเมืองในปี พ.ศ.2359 และแบ่งเป็นจังหวัด ปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดสายบุรี และจังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2459 ก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสในปี พ.ศ. 2476 โดยความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีและสยามโดยรวมตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นั้น เป็นไปอย่างไม่ค่อยราบรื่นนัก มีการก่อกบฏอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจของประชาชนในพื้นที่ที่มีต่อการปกครองของสยาม

สัญญาณความไม่พอใจของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ถูกจุดขึ้นมาอีกครั้ง ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระมุขของประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2475 และตามมาด้วยนโยบายรัฐนิยมของจอมพล ป.พิบูลสงคราม โดยนโยบายรัฐนิยมของจอมพล ป.พิบูลสงครามนั้นเริ่มจากการปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกายในภาคราชการให้เป็นแบบตะวันตก ห้ามกินหมากพลู ให้ใช้ช้อนส้อมในการรับประทานอาหาร มีการส่งเสริมพุทธศาสนา โดยห้ามมิให้ผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาพุทธเข้ารับราชการ หากรับราชการอยู่แล้วก็จะไม่ได้รับการเลื่อนขั้นให้ตำแหน่งสูงขึ้น (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2551) โดยนโยบายดังกล่าวของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้สร้างความไม่พอใจแก่ชาวมุสลิมอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการไม่ให้สวมหมวกแบบอิสลาม ห้ามผู้หญิงมุสลิมใส่ผ้าคลุมหัว ห้ามนุ่งโจรสรง ภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาพื้นถิ่นถูกห้ามสื่อสารกันในสถานที่ราชการ และห้ามมีการเรียนการสอนภาษามลายูในโรงเรียน ผู้นับถือศาสนาอิสลามจะต้องเปลี่ยนชื่อใหม่ให้เหมือนกับชาวไทยพุทธ โดยผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติตามจะได้รับการลงโทษจากเจ้าหน้าที่รัฐ (อารีฟิน บินจิ และคณะ, 2558) รวมถึงการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 และ 6 ว่าด้วยครอบครัวและมรดก แทนที่กฎหมายอิสลามที่ใช้ในจังหวัดชายแดนใต้มาก่อน นอกจากนั้นยังยกเลิกอะเตาะยูติธรรมซึ่งเป็นผู้ตัดสินคดีมรดกและครอบครัวของชาวมุสลิม นอกจากนั้นทางการยังห้ามชาวมลายูเรียนคัมภีร์อัล-กุรอาน ภาษามลายู และภาษาอาหรับ ซึ่งการห้ามดังกล่าวทำให้ชาวบ้านเกิดความไม่พอใจและการต่อต้านเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ความไม่พอใจของประชาชนในพื้นที่ยังเพิ่มขึ้นจากกรณีของฮัจญ์สุหลง อับดุลกอเดร์ ซึ่งถือเป็นผู้นำทางศาสนา

ซึ่งมีอิทธิพลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ยื่นข้อเสนอมูลเหตุ 7 ข้อแก่คณะกรรมการสอดส่องภาวะการณ์ใน 4 จังหวัดภาคใต้ ได้หายตัวไปอย่างไร้ร่องรอยภายหลังถูกปล่อยตัวจากเรือนจำในข้อหาแบ่งแยกดินแดน และเดินทางไปรายงานตัวกับตำรวจสันติบาลที่จังหวัดสงขลาเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2497 มูลเหตุดังกล่าวทำให้เกิดประเด็นเงื่อนไขในการเรียกร้องความยุติธรรมจากภาครัฐในการจัดการปัญหา รวมถึงการจับอาวุธก่อตั้งขึ้นเป็นกลุ่มแบ่งแยกดินแดนเพื่อเรียกร้องการปกครองตนเองของประชาชนชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ อันก่อให้เกิดความรุนแรงในพื้นที่ตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา

โดยเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้ทวีความรุนแรงขึ้นอีกครั้งเมื่อเกิดเหตุปล้นปืนจำนวน 400 กระบอกจากกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2547 ซึ่งหลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้นสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยจากสถิติเหตุการณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2556¹ พบว่ามีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นกว่า 9,940 เหตุการณ์ ด้วยลักษณะการก่อเหตุต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นลอบยิงหรือวางระเบิด ซึ่งจากข้อมูลสถิติในปี พ.ศ.2556 พบว่ามีเหตุการณ์ลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นถึง 211 และ 309 ครั้งตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการก่อวินาศกรรมซึ่งเกิดมากกว่า 812 ครั้งในปี พ.ศ.2556 ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนำมาซึ่งการสูญเสียชีวิตของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐกว่า 3,687 คน โดยพบว่าประชาชนได้รับความสูญเสีย 2,289 คน และเจ้าหน้าที่รัฐกว่า 891 คน นอกจากนี้ยังจากเหตุการณ์ดังกล่าวซึ่งเกิดตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นเหตุให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บกว่า 9,079 คน โดยเป็นประชาชนผู้บริสุทธิ์ถึง 5,052คน จากตัวเลขข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นทั้งต่อชีวิตประชาชน ต่อเจ้าหน้าที่ หน่วยงานรัฐ สังคม และประเทศชาติเป็นอย่างมาก โดยในการแก้ไขปัญหาที่ทางรัฐบาลตั้งแต่ในอดีตจนถึงรัฐบาลชุดปัจจุบัน ได้ทำการระดมสรรพกำลังต่างๆ ลงไปแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างหนัก ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือ ยุทโธปกรณ์ต่างๆ กฎหมาย รวมถึงการใช้เครื่องมือต่างๆ ผ่านองค์การที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ โดยรวมงบประมาณที่ได้จัดสรรลงไปในพื้นที่ดังกล่าวกว่า 208,323 ล้านบาท² โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลไทยไม่ได้มีนัยนอบน้อมใจในการยื่นมือเข้าไปแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประทุขึ้น โดยมีการระดมสรรพกำลัง ทั้งเจ้าหน้าที่ งบประมาณ รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานในการเข้ามากำกับดูแลแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ เช่น กอง

¹ ข้อมูลจาก งานการข่าว ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.)

² ข้อมูลจากสำนักข่าวอิศรา

อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ศูนย์อำนวยการบริการจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) หรือกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหารที่ 43 (พตท.43) เป็นต้น โดยหน่วยงานดังกล่าวเป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนนโยบายที่ได้รับความเห็นชอบจากสภา หรือ คณะรัฐมนตรี ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น นโยบายแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้, นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้, นโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ หรือ นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งนโยบายดังกล่าวออกมาเพื่อตอบสนองสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย โดยในฟันเฟืองซึ่งหมายถึงองค์การต่างๆที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ นั้น จะมีฟันเฟืองตัวเล็กๆประกอบกัน ซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานนั้นๆนั่นเอง

สำหรับการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยนั้น มีกลไกในการขับเคลื่อนที่สำคัญก็คือ “ข้าราชการ” ซึ่งข้าราชการถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่ามากทั้งในส่วนของบทบาทในการปฏิบัติงานราชการ การนำนโยบายต่างๆมากำหนดเป็นแผนงาน โครงการและนำไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงการให้บริการอันเป็นบริการสาธารณะแก่ประชาชน ซึ่งจากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ซึ่งได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนภูมิภาค เป็น จังหวัดและอำเภอ โดยในการจัดการบริหารราชการดังกล่าว นั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ถือเป็นกำลังหลักในการดำเนินงานบริหารราชการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารงานในพื้นที่นั้น เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ก็มีหน้าที่ในการกำกับดูแลข้าราชการในจังหวัด ประสานงานร่วมมือกับข้าราชการฝ่ายต่างๆ การกำกับดูแลราชการส่วนท้องถิ่นตามกฎหมาย³ หรือ นายอำเภอ ก็ถือเป็นข้าราชการฝ่ายปกครองซึ่งมีความสำคัญตำแหน่งหนึ่ง ในการเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการในอำเภอ รวมถึงหน้าที่อื่นๆตามที่กฎหมายกำหนด⁴ และที่ขาดไปไม่ได้คือ ข้าราชการฝ่ายปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือปลัดอำเภอ ซึ่งเป็นหนึ่งในกำลังหลักที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือ นายอำเภอในการบริหารงานราชการภายในอำเภอ ไม่ว่าจะเป็น การอำนวยความสะดวก การปฏิบัติงานด้านปกครองเกี่ยวกับการรักษาความสงบและความมั่นคงในประเทศ การบังคับใช้กฎหมายต่างๆ รวมถึงเป็นช่องทางในการสื่อสารของประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ ซึ่งในการทำงานของเจ้าพนักงานปกครองดังกล่าว จะต้องมีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก และจะต้องปฏิบัติงานโดยมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมต่างๆในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านภูมิศาสตร์

³ มาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช 2534

⁴ มาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช 2534

ประชากรศาสตร์ หรือปัจจัยอื่นๆ ซึ่งในบางครั้งอาจจะนำความยากลำบากมาสู่การปฏิบัติงานแตกต่างกัน และในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เช่นกัน ด้วยลักษณะของสังคม วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณีที่มีความหลากหลาย และแตกต่างจากพื้นที่โดยทั่วไป รวมถึงการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งสร้างความหวาดกลัว และหวาดระแวงแก่ผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นอย่างมาก นอกจากนี้เจ้าหน้าที่รัฐยังถือเป็นอีกหนึ่งกลุ่มเป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้การปฏิบัติงานในพื้นที่ดังกล่าวนั้นจะต้องอาศัยความระมัดระวังเป็นพิเศษ ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานปกครองเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพนั้น สิ่งที่สำคัญสิ่งหนึ่งนอกจากความตั้งใจในการทำงานก็คือ คุณลักษณะของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งต้องมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมรวมถึงเงื่อนไขในพื้นที่การทำงาน ซึ่งนำไปสู่ความสนใจเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานปกครอง (ปลัดอำเภอ) ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าควรมีคุณลักษณะเป็นอย่างไร เพื่อจะเอื้อให้การทำงานนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อความสงบสุข ความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงความมั่นคงของชาติอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อหาคุณลักษณะของข้าราชการฝ่ายปกครอง (ปลัดอำเภอ) ที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมทั้งสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา

1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

ในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการศึกษาเพื่อหาคำตอบว่า ข้าราชการฝ่ายปกครองที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นจะต้องมีคุณลักษณะเป็นอย่างไร โดยการศึกษาครั้งนี้จะมุ่งเน้นไปยังข้าราชการฝ่ายปกครองในตำแหน่งเจ้าพนักงานปกครอง (ปลัดอำเภอ) ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส รวมถึงสี่อำเภอของสงขลา ได้แก่ อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอนาทวี

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

1.4.1 ข้าราชการฝ่ายปกครอง หมายถึง ปลัดอำเภอ

1.4.2 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส รวมถึงสี่อำเภอของสงขลา ได้แก่ อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอนาทวี

1.4.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะบุคลิกกรรมถึงทักษะของบุคคล ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.4.4 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ หมายถึง ความสามารถในการสร้าง ำรงรักษา และฟื้นฟูความไว้วางใจจากประชาชน เจ้าหน้าที่ หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานปกครอง (ปลัดอำเภอ) โดยอาจเกิดจากการแสดงออกโดยคุณลักษณะของการสงบเสงี่ยม ใจเย็น ไม่สร้างเงื่อนไขในความขัดแย้งหรือแตกแยก มีความสามารถในการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต รวมถึงหลักศาสนาอิสลาม ภาษาถิ่น และการแสดงให้เห็นถึงความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่โดยมีความมุ่งมั่นทั้งร่างกาย และแรงใจ

1.4.5 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก หมายถึง ความสามารถในการแก้ไขข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชน หรือประชาชนกับประชาชน โดยใช้สันติวิธี ด้วยความตรงไปตรงมา ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง โดยเข้าใจกระบวนการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมที่เข้ากับบริบทในพื้นที่ มีการให้ความรู้หรือทำความเข้าใจเรื่องกฎหมายหรือระเบียบต่างๆกับประชาชน ต้องความเต็มใจ

1.4.6 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร หมายถึง ทักษะในการพูดฟังอ่านเขียน โดยมีหลักการอ้างอิง ไม่กล่าวลอยๆหรือเพ้อเจ้อ มีทักษะในการพูดต่อหน้าคนหมู่มาก โดยถูกต้องกาลเทศะ สื่อสารโดยไม่สร้างความแตกแยก หรือทำให้เกิดเงื่อนไขความขัดแย้ง เมื่อถึงเวลาต้องรับฟังต้องฟังอย่างตั้งใจ มีการเก็บรายละเอียดในข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ รวมถึงการแสดงท่าทีที่เหมาะสมต่อผู้อื่น โดยการใช้ สีหน้า แววตา บุคลิกภาพ เพื่อขจัด หรือลดทอนความขัดแย้ง และไม่สร้างเงื่อนไขให้เกิดความขัดแย้งขึ้น

1.4.7 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย หมายถึง ความสามารถในการเจรจาต่อรอง หรือไกล่เกลี่ยปัญหา ข้อพิพาทต่างๆ โดยแสดงออกมาในลักษณะของการใช้การสื่อสารพูดคุยระหว่างทั้งสองฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ มีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีความสุขุมรอบคอบ คิดวิเคราะห์ไตร่ตรองข้อมูลที่ได้รับ และข้อมูลที่จะเสนอออกไป ความสามารถในการประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ และ มีความเข้าใจบริบทในพื้นที่ รวมถึงความต้องการของแต่ละฝ่ายเป็นอย่างดี

1.4.8 คุณลักษณะในทางทหาร หมายถึง ความสามารถในการรบและดำเนินยุทธวิธีทางทหาร โดยอาจแสดงออกในลักษณะของทักษะทางด้านการใช้อาวุธ ความเข้าใจและมีทักษะในการชู้มโจมตี การตั้งรับ การลาดตระเวน การเดินทางโดยใช้แผนที่ การเข้าตรวจที่เกิดเหตุ รวมถึงความทักษะ

ในการบังคับบัญชาอาสาสมัครรักษาดินแดน และผู้ใต้บังคับบัญชา ความสามารถในการวางแผน วิเคราะห์สถานการณ์ สภาพแวดล้อมและสภาพพื้นที่ต่างๆ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นจะช่วยให้ทราบถึงคุณลักษณะของปลัดอำเภอที่มีความเหมาะสมในการปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง รวมถึงหน่วยงานในระดับพื้นที่สามารถกำหนดแนวทางในการคัดเลือกบุคลากรที่จะปฏิบัติงานในพื้นที่ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ให้มีความเหมาะสม อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทที่ 1 นั้นผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมทั้ง 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ จะนะ นาหวี เทพา และ สะบ้าย้อย ซึ่งความไม่สงบที่เกิดขึ้นครั้งใหม่นั้น เริ่มต้นตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา ซึ่งทางรัฐบาลก็ได้ตอบสนองและพยายามแก้ไขปัญหายูเรื่อยมา อย่างไรก็ตามในการแก้ไขปัญหานั้น สิ่งที่สำคัญสิ่งหนึ่ง ก็คือความรู้ความเข้าใจพื้นฐานและบริบทของปัญหา ก่อนว่ามาจากเป็นอย่างไร นอกจากนั้นสิ่งที่สำคัญ สิ่งหนึ่งคือ “คน” ที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ซึ่งปลัดอำเภอก็ถือเป็นฟันเฟืองอีกตัวหนึ่งซึ่ง ประกอบเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยในบทที่ 2 นี้ผู้วิจัยได้ ทำการแบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 หัวข้อย่อยด้วยกัน ได้แก่

2.1 ประวัติศาสตร์และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ ทำการรวบรวมประเด็นประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ยุคก่อตั้ง จน ปัจจุบัน รวมถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับขบวนการแบ่งแยก เพื่อความเข้าใจในบริบทของปัญหาที่เกิดขึ้น อยู่ในปัจจุบันอย่างรอบด้าน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกที่และทุก เวลา ดังเช่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งนั้นจะช่วยใน การหาคำตอบว่า เราจะจัดการแก้ไข และยุติความขัดแย้งได้อย่างไร

2.3 บทบาทและหน้าที่ของปลัดอำเภอ เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการอธิบายถึงภาระและหน้าที่ ของปลัดอำเภอ

2.4 คุณลักษณะที่ดีของข้าราชการ เนื้อหาส่วนนี้ผู้วิจัยจะอธิบายถึงคุณลักษณะที่ดีของ ข้าราชการโดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2.1 ประวัติศาสตร์และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เนื้อหาส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และความเป็นมาของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีประวัติที่ยาวนาน รวมถึงมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนที่อื่นๆ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาไว้ดังนี้

2.1.1 คาบสมุทรมลายู

อารีฟิน บินจิ และคณะ (2558) ได้อธิบายลักษณะของคาบสมุทรมลายูว่า คาบสมุทรมลายูถือเป็นอาณาจักรที่มีความเก่าแก่ทั้งในแง่ของสังคม วัฒนธรรม และอาณาบริเวณ โดยใน The Columbia Encyclopedia ได้อธิบายคาบสมุทรมลายูไว้ว่า คาบสมุทรมลายูมีพื้นที่ประมาณ 70,000 ตารางไมล์ หรือ 181,300 ตารางกิโลเมตร อยู่ในทวีปเอเชีย ตั้งอยู่ระหว่างทะเลอันดามันของมหาสมุทรอินเดีย ช่องแคบมะละกาทางทิศใต้ และอ่าวไทยและทะเลจีนใต้ในด้านทิศตะวันออก แผ่นดินเรียวยาวไปทางทิศใต้ประมาณ 700 ไมล์ หรือ 1,100 กิโลเมตรนับแต่คลองคอคอดกระ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่แคบที่สุดยาวไปจนถึงประเทศสิงคโปร์ ทางตอนเหนือเป็นอาณาเขตของประเทศไทย ทางตอนใต้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซีย ประชากรในพื้นที่มีความเกี่ยวข้องกับแผ่นดินส่วนใหญ่ของทวีปเอเชีย และแผ่นที่ที่เป็นเกาะของประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเรียกโดยรวมว่าหมู่เกาะมลายู พื้นที่ดังกล่าวมีเทือกเขาฮิมาลัยเหมือนกระดูกสันหลัง ซึ่งส่วนที่สูงที่สุดเรียกว่าสกุญงตาฮัน (Gunong Tahun) มีความสูงประมาณ 7,186 ฟุต หรือ 2,190 เมตรเหนือจากระดับน้ำทะเล ตั้งอยู่ในประเทศมาเลเซีย โดยการยึดโยงดังกล่าวเริ่มตั้งแต่สันเขาตะนาวศรี จากตอนเหนือ ติดต่อกับเทือกเขาสันกาลาคีรีลากยาวไปทางทิศใต้ และมีเทือกเขาเล็กๆอีกจำนวนมาก มีสายน้ำหลายสายไหลจากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตก พื้นที่มากกว่าครึ่งปกคลุมไปด้วยป่าเขตร้อน มีพื้นที่ราบบางส่วนที่ถูกแผ้วถางเพื่อทำการเกษตร บนคาบสมุทรมลายูนี้เป็นแผ่นดินที่มีความสมบูรณ์ของผลไม้และเต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แร่ดีบุก ยางพารา มะพร้าว น้ำมันมะพร้าว น้ำมันปาล์ม เม็ดสาคู ถั่วลิสง กุ้ง และข้าวเป็นผลผลิตหลัก

คาบสมุทรมลายูเป็นที่รู้จักตั้งแต่ก่อนคริสตกาล โดยการมาของพ่อค้าชาวอินเดีย จนถึงต้นคริสต์ศักราชพวกเขาได้ประสบความสำเร็จในการเผยแพร่อิทธิพลใน อินโดนีเซีย และอินโดจีน โดยนักบวชชาวพุทธและฮินดู ทำให้ลัทธิฮินดูได้แผ่กระจายไปยังชุมชนของอาณาจักรลังกาสุกะ (ปัตตานี) และพื้นที่เคดะห์ด้วย โดยในช่วงกลางศตวรรษที่ 8 คาบสมุทรมลายูอยู่ในความปกครองของราชวงศ์ศรีวิชัย จากสุมาตรา ที่รับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน ราชธานีตั้งอยู่ที่เคดะห์และปาตานี ที่มีความสำคัญและเจริญมากกว่าราชธานีในปาเล็มบัง (อารีฟิน บินจิ และคณะ, 2558) ในคริสต์ศตวรรษที่ 11 คาบสมุทรมลายูได้ถูกรุกรานโดยราชวงศ์ราชเขนดรา แห่งโคโรมันเดล ในอินเดียใต้ หลังจากนั้น 50 ปี อาณาจักรศรีวิชัยก็อ่อนแอลง และล่มสลายเมื่อปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 หลังจากนั้นเกาะสุ

มาตราและภาคใต้ของคาบสมุทรมลายูได้ตกอยู่ใต้อำนาจจากการแผ่ขยายของชาว ขณะเดียวกันทาง อาณาจักรสุโขทัยก็พยายามแผ่อำนาจมาจากตอนเหนือ ในปลายศตวรรษที่ 14 อาณาจักรมลายู ภายใต้อาณาจักรมัชปาหิต ได้เข้ามามีอำนาจทางตอนใต้ของคาบสมุทรมลายู ซึ่งเป็นกลุ่มสุดท้ายของ อาณาจักรฮินดูชวา การล่มสลายของอาณาจักรมัชปาหิต ทำให้พื้นที่นี้ก้าวสู่ยุคเปลี่ยนผ่านสำคัญคือ การเริ่มต้นของการเกิดรัฐมลายูที่มะละกาเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 15 ต่อมาชาวมลายูก็เริ่ม เปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนามาเป็นอิสลาม และกลายเป็นศาสนาของชาวมลายูส่วนใหญ่จนถึง ปัจจุบัน

โดยจากบทความเรื่อง “Malay Peninsula” โดย The Columbia Encyclopedia กล่าวว่า ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 การเข้ามาของชาวยุโรป โดินชาวโปรตุเกสได้เข้ายึดมะละกาใน ค.ศ. 1511 ไม่นานหลังจากนั้นพ่อค้าชาวฮอลันดาก็เข้าสู่น่านน้ำมลายู มะละกาตกอยู่ในการยึดครองของฮอลันดา ในปี ค.ศ. 1641 ซึ่งในขณะนั้นชาวอังกฤษได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในพื้นที่ โดยเริ่มที่ปีนังเมื่อปี ค.ศ. 1786 และสิงคโปร์เมื่อปี ค.ศ. 1819 การเข้ามาของโปรตุเกสที่เข้ายึดกวมอำนาจกษัตริย์ หรือสุลต่าน พระองค์สุดท้ายของมะละกา ทำให้สุลต่านแห่งมะละกาต้องอพยพไปตั้งหลักที่หมู่เกาะเรียว-ยะโฮร์ โดยผู้นำรัฐเล็กๆในทางภาคใต้ต่างตั้งตนเป็นอิสระ ขณะที่สยามก็พยายามสถาปนาอำนาจของตน โดยมีคู่แข่งคืออังกฤษ อังกฤษพยายามที่จะสร้างแนวป้องกันเพื่อปกป้องเมืองมลายูต่างๆ ในปี ค.ศ. 1909 ก็กำเนิดสนธิสัญญาสยาม-อังกฤษขึ้น โดยสยามต้องคืนดินแดนให้อังกฤษได้แก่ เคดะห์ เปอร์ลิส กลันตัน และตรังกานู

2.1.2 ปาตานีดารุสสลาม

ตามหนังสือ “ตาริคปาตานี”⁵ ระบุว่า “ปาตานีสสมัยก่อนนั้นเป็นเมืองท่าที่ใหญ่ของเมือง ลังกาสูกะ และเป็นที่ยี่ค้าขายที่มีชื่อเสียง” และอีกตอนหนึ่ง ระบุอีกว่า

“เมืองของกษัตริย์แห่งราชวงศ์มหาวังศา (แห่งลังกาสุกะ) อ่อนแอกว่ากษัตริย์แห่งศรีวิชัย กษัตริย์แห่งศรีวิชัยมาจากปาเล็มบัง คนปาเล็มบังชำนาญในการรบ ทั้งในทะเลและข้ามฟากทั่วทุกแห่ง ที่พวกเขาต้องการ และเพราะความชำนาญในการรบนี้เอง คนมลายูในเมืองลังกาสุกะจึงเกรงกลัวพวกเขา กษัตริย์แห่งศรีวิชัย มีพระนามว่า “ซังชัยวงศ์” ในปี ค.ศ. 750 หลังพระเยซูประสูติ กษัตริย์องค์นี้ได้มาโจมตีเมืองต่างๆในอาณาจักรลังกาสุกะ ทุกเมืองในอาณาจักรลังการสุกะปราศัย ขณะนั้นเมืองปาตานีเพิ่งจะมีชื่อว่า ปาตานี

⁵ “ตาริค ปาตานี” (Tarikh Patani) หรือประวัติศาสตร์ปาตานี ของท่านฟาเกียฮ์ อาลี เขียนเมื่อ 300 ปีก่อนคัดลอกเป็นภาษามลายูรูมี โดย วันโมฮัมหมัด ซักฮิรฺ บิน ดับดุลลอฮฺ เมื่อปี ค.ศ. 1989

มีเรื่องเล่าว่า เมื่อกษัตริย์องค์นี้ (ซิงซัยวงค์) รัชชนะแล้ว พระองค์หาสถานที่อุดมสมบูรณ์ เพื่อสร้างพระราชวัง ผู้คนแถบนั้นมีอาชีพสองอย่างคือ จับปลาในทะเลอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งคือ เพาะปลูก มีโต๊ะตานีเป็นหัวหน้าในหมู่บ้านนั้น”

“ดังนั้น จึงมีการเข้าเฝ้ากราบทูลพระองค์ว่า สถานที่ของโต๊ะตานีนั้นดินอุดมสมบูรณ์ เหมาะที่จะสร้างพระราชวัง พระองค์จึงพระราชวังในหมู่บ้านของโต๊ะตานี แต่ชาวบ้านเรียกว่า “ปะตานี” (ต่อมา) เมืองนั้นจึงมีชื่อว่าปะตานี นี่คือความเป็นมาของชื่อปะตานี” (อารีพิน บินจิ และคณะ, 2558)

นอกจากนี้ในหนังสือ History of the Malay Kingdom of Patani กล่าวว่าปะตานีคือหมู่บ้านริมฝั่งชายทะเลแห่งหนึ่งที่ค่อยๆ โตด้วยการขยายตัวของเมืองโกตามลลิตัย อันเป็นเมืองศูนย์กลางของอาณาจักรลังกาสุกะ ซึ่งอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินห่างจากทะเลนับสิบล้านไมล์ หลังจากเมื่อชาวมลายูจากทางใต้และเกาะสุมาตราเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานริมฝั่งทะเล ทำให้หมู่บ้านดังกล่าวค่อยๆ กลายเป็นเมืองท่า โดยมีพ่อค้านำเรือมาจอดแวะพักมากขึ้น ผู้คนในเมืองตอนในแผ่นดินได้โยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น จนกลายเป็นเมืองที่คับคั่งไปด้วยผู้คนและมีเศรษฐกิจที่ดีกว่าเมืองโกตามลลิตัยซึ่งกำลังเจียบเหงาไปเรื่อยๆ จนที่สตราชาศรีวังสา เจ้าเมืองโกตามลลิตัยจึงตัดสินใจย้ายเมืองมาสร้างใหม่ที่หมู่บ้านปะตานี (อิบรอฮิม ซุกรี, 2541)

นอกจากนี้ (ครองชัย หัตถา, 2552) ได้กล่าวว่า ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านปะตานี (หรือปะตานี) ซึ่งพัฒนาต่อมาเป็นเมืองปัตตานีนั้น ปรากฏในหนังสือ Hikayat Patani (Teeuw & Wyatt, 1970) ซึ่งได้อ้างถึงเรื่องราวที่เล่าต่อกันมาว่า ชายชราผู้หนึ่งเดิมอาศัยอยู่ที่เมืองโกตามลลิตัย และได้ติดตามกษัตริย์องค์ก่อนของโกตามลลิตัยไปช่วยสร้างเมืองอยุธยา แต่ชายชราคนดังกล่าวเกิดเจ็บป่วยไม่สามารถเดินทางต่อไปได้จึงได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ริมทะเลจนได้พบกับกษัตริย์ราชวงศ์ศรีวังสา พญาท้าว นภา กษัตริย์แห่งโกตามลลิตัย ที่เดินทางมาพักผ่อนล่าสัตว์บริเวณดังกล่าว เมื่อทรงเห็นว่า สถานที่แห่งนั้นเหมาะสมที่จะสร้างเมืองใหม่ขึ้น จึงสั่งให้เกณฑ์คนจากเมืองโกตามลลิตัย และเมืองล้านช้าง ซึ่งอยู่ห่างไปทางต้นน้ำมาช่วยกันสร้างเมือง การก่อสร้างใช้เวลาสองเดือนจึงเสร็จ พญาท้าว นภาจึงย้ายเมืองหลวงจากโกตามลลิตัยมาอยู่ที่แห่งใหม่ และได้ย้ายตำหนักมาสร้างใหม่ด้วย โดยเมืองปัตตานีที่กรือเซะได้เจริญอย่างรวดเร็ว พญาท้าว นภาทรงให้วงศานุวงศ์ทั้งหมดมาอยู่ที่เมืองใหม่ โดยมีชาวเมืองตามมาด้วยมากมาย บริเวณพระราชวังเรียกว่า โกตา อิสตานา (Kota Istana หรือ Royal Citadel) เป็นที่ตั้งของพระราชวังอิสตานาหรือตำหนักนิล ซึ่งได้สร้างขึ้นริมฝั่งตรงข้ามกับหมู่บ้านปัตตานี ในช่วงนั้นเมืองปัตตานีเริ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก พ่อค้าอาหรับเรียกเมืองปัตตานีว่า ฟาฏอนี (Fatani) มีเรือจากตะวันออกและตะวันตกเข้ามาค้าขายและแวะพักอย่างคับคั่ง

เมืองปัตตานีตั้งแต่สมัยพญาท้าวณาภิรมย์มาจนถึงช่วงต้นสมัยราชาอินทริราชวงศ์ ยังคงมีวัฒนธรรมแบบฮินดู จนกระทั่งชาวปาไซกลุ่มหนึ่งจากเกาะสุมาตรา ซึ่งได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนที่ปัตตานีห่างออกไปจากตัวเมือง หมู่บ้านดังกล่าวในเวลาต่อมาเรียกว่า “กำแพงปาไซ” หรือหมู่บ้านปาไซ ประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม ในจำนวนนั้นมีผู้มีความรู้ ความสามารถทางกฎหมายอิสลามคนหนึ่งชื่อ ชัยคฺ ซาอิด (Sheikh Said) ชาวอาหรับเยเมนจากเมืองปาไซ ได้เป็นผู้เผยแพร่ศาสนาอิสลามให้แก่กษัตริย์ปัตตานีในขณะนั้น คือ ราชาอินทริราชวงศ์ ในที่สุดราชาอินทริราชวงศ์ก็เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม ชัยคฺ ซาอิด นอกจากจะเป็นผู้มีความสามารถทางศาสนาอิสลามแล้ว ยังมีความสามารถในการรักษาโรคต่างๆ ซึ่งชาวปัตตานีให้ความยอมรับนับถือมาก แม้แต่พระราชราชซึ่งป่วยเป็นโรคผิวหนังรักษาไม่หาย แม้ว่าหมอชาวสยามจะมาพยายามรักษาหลายคนแล้วก็ตาม แต่ ชัยคฺ ซาอิดก็สามารถรักษาพระองค์จนหายได้ พระองค์จึงยอมรับเข้าศาสนาอิสลามบัดนั้นเป็นต้นมา โดยการเผยแพร่ศาสนาอิสลามนั้นปัตตานีนั้น ทำได้อย่างรวดเร็ว โดยชัยคฺ ซาอิด ได้ทำหน้าที่สอนศาสนา และให้คำแนะนำด้านกฎหมายอิสลามแก่พระราชราชและข้าราชการบริพารในสำนักสืบต่อมา ส่วนราชาอินทริราชวงศ์ เมื่อได้รับเข้าศาสนาอิสลามแล้วได้ทรงเปลี่ยนพระนามเป็นสุลต่านอิสมาอีลซาร์ (Saltan Ismail Syah) (ครองชัย ทัตถา, 2552)

อย่างไรก็ตาม หลังจากกษัตริย์แห่งเมืองปัตตานีได้รับเข้าศาสนาอิสลามเรียบร้อยแล้ว ชัยคฺ ซาอิดซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาของกษัตริย์ และเป็นครูสอนศาสนาอิสลามแก่กษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์แล้ว ชัยคฺ ซาอิดยังได้ตั้งชื่อเมืองปัตตานีเสียใหม่ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับที่เป็นรัฐอิสลามว่า “ปัตตานี ดารุส ซาลาม” ซึ่งแปลว่า “ปัตตานี นครรัฐแห่งสันติ” (อารีฟิน บินจิ และคณะ, 2558) ในส่วนของ “ตาริกปัตตานี” ได้ระบุไว้ว่า

“ชาวอาหรับ-เปอร์เซีย ที่เข้ามาค้าขายที่ปัตตานีในขณะที่พวกเขา นับถือศาสนาเดิมของพวกเขาอยู่ คือ มีทั้งนับถือศาสนาบูชาไฟ (โซโรอัสเตอร์) ศาสนาของนบีมุซา (ยูดาเยหรือยิว) และศาสนาของนาบีอีซา (คริสต์) ในขณะเดียวกัน คนอินเดียที่นับถือศาสนาพุทธ พราหมณ์ ฮินดู ได้เผยแพร่ศาสนาของพวกเขาให้แก่ชาวพื้นเมืองด้วย และยังมีชาวซาไกจำนวนมาก .. ฯลฯ”

นอกจากนี้ อารีฟิน บินจิ และคณะ (2558) ยังได้สรุปเนื้อหาของ ตาริก ปัตตานี ไว้ดังนี้

1. ลังกาสุกะเป็นอาณาจักรเก่าแก่ที่ใหญ่โตในแหลมมลายู ก่อตั้งในราวคริสต์ศตวรรษที่ 2 หรือก่อนหน้านั้น มีอาณาบริเวณทิศตะวันออกและตะวันตกจรดทะเล ทิศเหนือคลุมถึงนครศรีธรรมราช ทิศใต้จรดมุลุต ตันยง หรือ สิงคโปร์ มีเมืองท่าที่สำคัญที่ปัตตานี

2. ปาตานี นอกจากเป็นศูนย์กลางการปกครองของเมืองต่างๆที่อยู่ชายฝั่งตะวันออกแล้ว ยังเป็นแหล่งค้าขายกับชาวจีน เขมร ชาว บาหลิ บูกิส และเมืองต่างๆที่อยู่ทางตะวันออก นอกจากนี้ยังมีชาวอาหรับ เปอร์เซีย และอินเดีย อยู่ด้วย

3. ศาสนาเดิมของชาวลังกาสูกะ คือ ฮินดู และพราหมณ์ ต่อมาเปลี่ยนเป็นนับถือศาสนาพุทธ ชาวอินเดียเป็นผู้นำทั้งสามศาสนานี้มาเผยแพร่

4. ศาสนาอิสลามมาถึงปาตานีเมื่อไร ไม่ปรากฏใน “ตาริค ปาตานี” เพียงแต่ระบุว่าพวกอาหรับ เปอร์เซียที่มานั้น ส่วนใหญ่นับถือศาสนาไซโรอิสเตอร์ รองลงมาคือศาสนาฮินดู (ยิวหรือยะฮูดี) กับคริสต์เตียน ต่อมาพวกที่มาภายหลังนับถือศาสนาอิสลาม และเผยแพร่ศาสนาอิสลามแก่ชาวมลายู ในขณะที่นั้นจึงมีทั้ง มลายูอิสลาม และมลายูพุทธ เมื่อคนมลายูมุสลิมเพิ่มมากขึ้นก็เกิดขัดแย้งกับมลายูพุทธ เนื่องจากวิถีการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน ใน “ตาริค ปาตานี” ไม่ได้กล่าวถึงการเข้ารับอิสลามของกษัตริย์ปาตานี

จากข้อมูลข้างต้นที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าในคาบสมุทรมลายูนั้น มีอาณาจักรที่มีความเก่าแก่ มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยให้ชาวเมืองดั้งเดิม สามารถใช้ชีวิตได้อย่างไม่ลำบาก รวมถึงด้วยทำเลที่ติดนั้น ยังดึงดูดชาวต่างชาติให้เข้ามาทำการค้าขาย รวมถึงตั้งรกรากในพื้นที่คาบสมุทรมลายูอย่างไม่ขาดสาย ทำให้ในสมัยนั้นพื้นที่ในคาบสมุทรมลายูมีความยิ่งใหญ่ ทันสมัยเป็นอันดับต้นๆในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เลยทีเดียว

2.1.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีกับสยามในสมัยสุโขทัย

ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 12-16 นั้น อาณาจักรศรีวิชัยมีอิทธิพลต่อเมืองต่างๆบนคาบสมุทรมลายู ในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครอง และศิลปวัฒนธรรม โดยตั้งแต่ได้ครอบครองไปจนถึงเมืองปัตตานี (ลังกาสุกะ) ไทรบุรี ตรังกานู เปอร์ลิส ปาหัง และกลันตัน ต่างเป็นเมืองใต้อำนาจการปกครองของอาณาจักรศรีวิชัยทั้งสิ้น จนถึงพุทธศตวรรษที่ 16 ศรีวิชัยจึงอ่อนกำลังลง และในพุทธศตวรรษที่ 17 อาณาจักรนครศรีธรรมราชจึงมีอำนาจขึ้นมาอีกครั้ง และปกครองเมืองต่างๆบนคาบสมุทรมลายูถึง 12 หัวเมือง

ในช่วงที่สยามกำลังขยายอำนาจโดยมีสุโขทัยและนครศรีธรรมราชเป็นกำลังหลักนั้น ตอนล่างของคาบสมุทรมลายูก็ได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรที่เกิดขึ้นมาใหม่มาแผ่อิทธิพลขึ้นมา นั่นคือ อาณาจักรมัชปาหิต โดยอาณาจักรมัชปาหิตได้เข้ายึดครองเมืองต่างๆ รวมทั้งปัตตานี ขณะที่อาณาจักรศรีวิชัยเริ่มหมดอำนาจ สยามก็เข้ายึดครองเมืองนครศรีธรรมราช และเมืองต่างๆทางตอนใต้ ในที่สุดอำนาจของศรีวิชัยในดินแดนของสยามและดินแดนมลายูก็หมดไป ทำให้คาบสมุทรมลายูตอนนี้อยู่ถูกแบ่งเป็นสองส่วน

คือ ตอนบนปกครองโดยสยาม และตอนล่างปกครองโดยมชปาหิต ซึ่งหัวเมืองมลายูที่ปกครองโดยมชปาหิตนั้นยังปกครองโดยกษัตริย์ของแต่ละเมืองต่อไป จนกระทั่งอาณาจักรมชปาหิตหมดอำนาจลงเนื่องจากแพ้ต่ออาณาจักรอิสลาม (Islamic Kingdom) ในชวา เมืองต่างๆบนดินแดนมลายูจึงเป็นอิสระ (อิบรอฮีม ชุกรี, 2541)

ขณะที่ลังกาสุกะอยู่ภายใต้อำนาจของมชปาหิตประมาณปี พ.ศ. 1835 เป็นต้นมา ขณะเดียวกันสุโขทัยก็ขยายอำนาจลงมาขับไล่อิทธิพลของมชปาหิตออกไป ในสมัยพ่อขุนรามคำแหง (พ.ศ. 1822-1840) อาณาจักรสุโขทัยเข้มแข็งมาก พระองค์ได้ขยายอำนาจลงมาทางใต้ เข้ายึดครองลิกอร์ (นครศรีธรรมราช) และลังกาสุกะ(ปัตตานี) ทางฝั่งตะวันออกและรวมไปถึงเกาะปีนังทางฝั่งตะวันตกด้วย (Cady, 1964 อ้างถึงใน ครองชัย หัตถา, 2552)

โดย Fraser (1960) ได้กล่าวสรุปว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับปัตตานี มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 หากแต่ว่าความสัมพันธ์ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเป็นเช่นใด จนถึงสมัยสุโขทัยจึงปรากฏหลักฐานจากฝ่ายสยามว่าปัตตานีเป็นรัฐบรรณาการของสยาม โดยปัตตานีต้องส่งเครื่องราชบรรณาการ ซึ่งคือ “บุหงามัส” หรือ ดอกไม้เงินดอกไม้ทอง 3ปีต่อครั้ง หลังจากนั้นเมื่อมะละกามีความรุ่งเรืองขึ้น ปัตตานีจึงตกเป็นเมืองขึ้นของมะละกา จนถึง พ.ศ. 2054 โปรตุเกสได้มะละกาเป็นเมืองขึ้น ปัตตานีจึงกลับมาขึ้นกับสยามตามเดิม

2.1.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีกับสยามในสมัยกรุงศรีอยุธยา

การปกครองของสยามต่อปัตตานีและหัวเมืองประเทศราชทางตอนใต้ในสมัยอยุธยานั้น ถือว่าเป็นการปกครองแบบต่างๆ โดยทางกรุงศรีอยุธยามีได้เข้าไปแทรกแซงในกิจการบ้านเมืองเหล่านั้น เนื่องจากความห่างไกลและการเดินทางคมนาคมที่ไม่สะดวก นอกจากนั้นชาวเมืองยังไม่ชอบให้สยามเข้าไปแทรกแซงภายในอีกด้วย โดยหัวเมืองมลายูต่างมีเสรีภาพในการปกครองและการบริหารทุกๆ ด้าน โดยหัวเมืองมลายูเหล่านั้นต้องส่งเครื่องราชบรรณาการ ซึ่งก็คือ “บุหงามัส” ทุกๆ 3ปี และหากกรุงศรีอยุธยามีศึกสงครามจะต้องจัดส่งกำลังคน อาวุธ และเสบียงอาหารไปช่วยเหลือ (ชวลีย์ ณ ถลาง, 2541)

ครองชัย หัตถา (2552) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีกับอยุธยาดำเนินมาด้วยดี จนกระทั่งเกิดสงครามระหว่างสยามกับพม่า ดังที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงสยามจากต้นฉบับของบริติชมิวเซียม กรุงลอนดอน (2537) ตอนหนึ่งความว่า ในศักราช 911 (พ.ศ. 2092) ในช่วงศึกหงสาวดี พระยาตานีศรีสุริยตัน ได้ยกเอาทัพเรือ “ยาหยับ” ของชาวเมืองปัตตานีเข้ามา 200 ลำเพื่อช่วยการศึกษา ทัพเรือของปัตตานีมาทอดสมออยู่ที่วัดกุฎบางกะจะ ครั้นรุ่งขึ้นก็ยกเข้ามาทอดสมออยู่ที่

ประตู่ชัย พระยาตานีเห็นได้ทีก็กลับลำขึ้นเป็นขบถ พวกกันยกพวกเข้ามาในพระราชวัง พระมหาจักรพรรดิไม่ทันรู้ตัวก็เสด็จหนีลงเรือพระที่นั่งศรีสักหลาด ไปอยู่ที่เกาะพราหมณ์ เหล่าเสนาบดีก็พร้อมกันยกเข้ามาในพระราชวังไล่ตีชาวตานีแตกฉานลงเรือรุดหนีไป เหล่ามุขมนตรีก็ได้อันเชิญพระมหาจักรพรรดิเสด็จคืนมาสู่พระราชวังตามเดิม พงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ (2515) ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีกับอยุธยาว่า ในศักราช 925 (พ.ศ.2106) พระยาตานีศรีสุลต่านได้เข้ามาช่วยอยุธยารบพม่า แล้วกลับเป็นขบถ พระยาตานีคุมชาวตานีบุกเข้าไปในพระราชวังได้เอาช้างเผือกมาขี้นอยู่ที่ท้องสนามแล้วลงช้างออกไปทางตะแลงแกง ตอนนั้นชาวขบถรู้กันทั่วไป ชาวพระนครก็เอาพวนมาชิงไว้เข้าต่อรบด้วย ชาวตานีตายลงเกลื่อนกลาด แล้วพระยาตานีนั่นได้ลงสำเภาหนีรอดออกไปได้

โดยในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 22 นั้น เมืองนครศรีธรรมราชมีอำนาจและอิทธิพลมากในฐานะตัวแทนศูนย์อำนาจของท้องถิ่น ประกอบกับอยุธยาเริ่มอ่อนแอลง พวกรบการเมืองเริ่มไม่พอใจในตัวเจ้าเมืองคนใหม่ ซึ่งถูกแต่งตั้งมาจากอยุธยา ความไม่พอใจนั้นเริ่มขยายไปสู่ชาวเมือง ซึ่งได้ก่อความไม่สงบขึ้น ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ. 2172 จะได้มีการเปลี่ยนตัวเจ้าเมืองใหม่ โดยส่งขุนนางชาวญี่ปุ่นคือ ออกญาเสนาภิมุข หรือ ยามาตะ นางามาซะ (Yamada Nagamasa) ไปเป็นเจ้าเมืองคนใหม่ หากแต่ความไม่สงบ ความวุ่นวายในเมืองนครศรีธรรมราชยังมีมาตลอด และในช่วงเวลานั้นเองสงขลาเริ่มแยกตัวออกจากนครศรีธรรมราช ทั้งปัตตานีและสงขลา มีการดำเนินนโยบายการค้าอย่างอิสระ พ่อค้าชาวยุโรปมากมายหลั่งไหลเข้ามาในเมืองสงขลา ในปัตตานีมีการจัดการระบบภาษีและการจัดการค้าต่างๆเป็นของตนเอง โดยบางครั้งก็ยอมขึ้นกับอยุธยาบ้าง อย่างไรก็ตามปัตตานีในเวลานั้นเป็นศูนย์กลางการค้าของนานาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นชาวญี่ปุ่น โปรตุเกส ฮอลันดา หรืออังกฤษ ต่างเข้ามาตั้งสถานีการค้าและทำการค้าขายกันอย่างกว้างขวาง

โดยในปลายรัชสมัยของพระเจ้าทรงธรรม ได้เกิดความขัดแย้งแย่งชิงราชบัลลังค์ขึ้น ในที่สุดพระเจ้าปราสาททองก็ได้ขึ้นครองราชย์ หัวเมืองใหญ่ๆในภาคใต้ ทั้งนครศรีธรรมราชและปัตตานีไม่ยอมรับในการขึ้นสู่อำนาจของพระเจ้าปราสาททอง จึงมีการโจมตีกันไปมาของหัวเมืองในภาคใต้ รวมถึงการยกทัพของพระเจ้าปราสาททองมาปราบปรามเมืองปัตตานีในปี พ.ศ. 2177 โดยยกทัพจากอยุธยาจำนวน 30,000 คน สมทบกับหัวเมืองอื่นๆ เช่น นครศรีธรรมราชและพัทลุง ขณะที่ปัตตานีได้รับการช่วยเหลือจากรัฐมลายูอื่นๆ ทำให้การรบครั้งนั้นทัพอยุธยาไม่สามารถตีปัตตานีแตกได้ ต่อมาอยุธยาจึงได้ส่งทูตไปเจรจากับปัตตานีในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2178 และความสัมพันธ์ของทั้งสองเมืองก็ดีขึ้น (Teeuw and Wyatt, 1970)

ภายหลังปี พ.ศ. 2185 เมืองสงขลาได้รับการฟื้นฟูอย่างรวดเร็ว มีการค้าขายกับพ่อค้าชาวต่างประเทศเป็นที่มั่งคั่ง โดยในระหว่างปี พ.ศ. 2185-2230 อยุธยาได้ส่งกำลังมาปราบเมืองสงขลาหลายครั้ง แต่ก็ไม่สามารถเอาชนะได้ สงขลาจึงร่วมมือกับไทรบุรีเข้ายึดเมืองพัทลุงและนครศรีธรรมราช และยังรวมถึงปัตตานีอีกด้วย (ครองชัย หัตถา, 2552)

โดยความสัมพันธ์ระหว่างสงขลากับปัตตานี หลัง พ.ศ. 2192 ที่สงขลาประกาศให้ปัตตานีอยู่ในอำนาจของตนนั้น ได้มีความขัดแย้งระหว่างสองเมืองดังกล่าวเรื่อยมา ทำให้มีการสู้รบกันหลายครั้ง โดยขณะที่ปัตตานีกับสงขลา กำลังทำสงครามอยู่นั้น ความสัมพันธ์กับอยุธยาก็ขาดหายไป โดยความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีและกรุงศรีอยุธยาไม่ปรากฏในพงศาวดารสยาม หากแต่ช่วงเวลาดังกล่าว มีการบันทึกของชาวต่างประเทศซึ่งเข้ามาค้าขายกับปัตตานี และได้บันทึกเรื่องราวต่างเป็นจำนวนมาก ซึ่งกล่าวได้ว่า ในช่วงเวลานั้นปัตตานีมีความเจริญสูงสุด เป็นศูนย์กลางของการค้าขายระดับภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีราชาปกครองต่อเนื่องกว่า 3 ศตวรรษ มีพลเมืองมาก ทั้งชาวจีน ชาวสยาม มลายู และต่างประเทศมากมายจนกลายเป็นพลเมืองปัตตานีในที่สุด

2.1.3 ปัตตานีในการปกครองของสยาม

2.1.3.1 ปัตตานีสถูญเสียเอกราช

อารีฟิน บินจี้ และคณะ (2558) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของสยามและปัตตานีว่า ความสัมพันธ์ของทั้งสองอาณาจักรดังกล่าวนั้นดำเนินไปทั้งในทางปฏิสัมพันธ์เชิงการต่อสู้แย่งชิงการปกครองเหนือหัวเมืองปัตตานี และปฏิสัมพันธ์ในทางการทูตเป็นระยะๆ โดยภายหลังจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ทรงพระนามว่า พระรามาธิบดีที่ 1 หรือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และสถาปนาราชวงศ์จักรีขึ้น และย้ายเมืองหลวงจากกรุงธนบุรีมาเป็นกรุงรัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน โดยเมื่อ พ.ศ.2329 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ส่งทัพไปตีเมืองปัตตานี เนื่องจากในเวลาดังกล่าวปัตตานีตั้งตนเป็นอิสระโดยไม่ขึ้นกับสยาม โดยในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 3 พ.ศ.2471 (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2471) ได้กล่าวถึงการยกทัพตีเมืองปัตตานีในหน้า 37 ว่า “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ยกทัพหลวงเสด็จมาถึงเมืองสงขลา ขึ้นประทับพลับพลตำบลบ้านบ่อพลับ หลวงสุวรรณคีรีสมบัติ (บุญห่วย) พระสงขลา (โยม) นอกราชการ ขุนรองราชมนตรีกับนายทิดเพชรเข้าเฝ้าพร้อมกัน ทรงพระกรุณาฯรับสั่งถามตามธรรมเนียมแล้ว ทรงพระกรุณาฯให้มีตราไปหาตัวพระยาไทร พระยาตรังگانู พระยาภักดีณรงค์ พระยาปัตตานี เข้ามาเฝ้าให้พร้อมกันที่เมืองสงขลา จะได้ทรงจัดแจงบ้านเมืองให้เรียบร้อย พระยาไทร พระยาตรังگانู พระยาภักดีณรงค์ แต่งให้บุตรหลานศรีตระกูลวันกรมการ

นำพาสองเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวาย แต่พระยาตานีแข็งตัวอยู่ ทรงขัดเคืองพระยาตานี ทรงพระกรุฯ รับสั่ง ให้กองทัพหลวงออกไปเหยียบเมืองตานีเสียให้ยับเยิน..” หลังจากนั้นทัพสยามได้ยกมาตีเมืองปัตตานี โดยถึงแม้ปัตตานีจะเตรียมการป้องกันเป็นอย่างดี แต่แผนการรบดังกล่าวถูกเปิดเผยแก่ทัพของสยามโดยข้าราชการชาวสยามในราชสำนักปัตตานี จนในที่สุดปัตตานีก็ถูกตีจนแตก และเสียเอกราชแก่สยาม โดยการแพ้สงครามแก่สยามในคราวนี้ สยามได้เผาทำลายพระราชวังนี้ลง มัสยิดปิณุกีร์ บัง (มัสยิดกรือเซะ) บ้านเรือนราษฎร พร้อมกับยึดเอาปืนใหญ่ 2 กระบอกที่มีชื่อว่า ศรีนือก็อริ กับ ศรีปาดานี (ฝ่ายสยามเรียก ศรีนครา และ พญาตานี) ลงแพเพื่อนำกลับกรุงเทพฯ แต่ปืนศรีนือก็อริ ตกทะเลเสียก่อน จึงนำกลับไปได้แต่ปืนศรีปาดานี

2.1.3.2 ปัตตานีสมัยปกครองโดยผู้ว่าราชการเมือง

ภายหลังปัตตานีสถูยเสียเอกราชแก่สยามแล้ว สยามได้ให้ปัตตานีอยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ ตนกู ลามิดดิน (Tengku Lamiddin) ซึ่งมีเชื้อสายเจ้าเมืองปัตตานีให้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองปัตตานี ใน พ.ศ. 2329 ภายหลังจากตนกู ลามิดดิน ได้ฟื้นฟูเมืองปัตตานีได้ระยะหนึ่งแล้ว ในพ.ศ.2334 เจ้าเมืองปัตตานีก็ได้คิดกบฏต่อสยาม โดยส่งสาส์นลับไปยังพระเจ้าองค์เชียงสี่อ ให้ช่วยโจมตีสยาม แต่พระเจ้าองค์เชียงสี่อได้เปิดเผยสาส์นลับดังกล่าวแก่สยาม นำไปสู่การสู้รบที่บ้านเขารูปช้าง ซึ่งต่อสู้กันนานหลายวัน และในที่สุดสยามก็สามารถจับตัวตนกู ลามิดดินได้ เมืองปัตตานีถูกเผาทำลาย กวาดต้อนผู้คนและทรัพย์สินไป และแต่งตั้ง ดาโต๊ะ ปังกาลัน เป็นผู้ว่าราชการเมืองปัตตานีเป็นคนต่อไป นอกจากนี้ยังมีมอบหมายให้ลักษมาณา ดาจัง (Laksamana Dajang) ซึ่งเป็นข้าราชการชาวสยาม เป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของดาโต๊ะ ปังกาลัน อีกด้วย (ครองชัย หัตถา, 2552)

อย่างไรก็ตามการดูแลปกครองบ้านเมืองของดาโต๊ะ ปังกาลัน ก็เกิดความขัดแย้งกับขุนนางและข้าราชการชาวสยาม เกี่ยวกับเรื่องกฎระเบียบการปฏิบัติงาน รวมถึงการขาดความอิสระในการปฏิบัติงาน จนกระทั่งเมื่อพ.ศ.2351 ดาโต๊ะ ปังกาลัน จึงได้นำชาวเมืองปัตตานีขับไล่ชาวสยามอย่างไม่มีหันตั้งตัว จนทางกองทัพหลวงได้เดินทางมาถึงและทำการสู้รบกับกองกำลังของชาวปัตตานีและเมืองในสังกัด ในที่สุดกองกำลังปัตตานีได้พ่ายแพ้ ดาโต๊ะ ปังกาลัน เสียชีวิต ส่วนกำลังพลและชาวเมือง ได้อพยพหนีภัยสงครามไปยังเมืองอื่นๆ จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ได้ให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมืองเมืองปัตตานีเสียใหม่ โดยให้นายขวัญชัยเป็นเจ้าเมืองปัตตานี ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ชาวสยามมีอำนาจเต็มในปัตตานี (อารีฟิน บินจิ และคณะ, 2558)

การดูแลปกครองเมืองปัตตานีของชาวสยามดำเนินมาถึงช่วงปี พ.ศ.2359 ซึ่งสยามยกเลิกการปกครองอาณาจักรมลายูปาตานีจากระบบ สุลต่าน/ราชา มาเป็นจากการคัตสรรของคณะมนตรี หรือ เรียกว่าระบบคณะกรรมการสรรหา หรือ ชูรอ (Shuraw) ซึ่งเป็นการแต่งตั้งจากกษัตริย์ที่ส่วนกลาง คือ กรุงเทพฯ พร้อมกับทำการแยกเมืองปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง

2.1.3.3. ปัตตานีสมาัยการปกครอง 7 หัวเมือง

การต่อต้านสยามของชาวปัตตานีซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้ง นำไปสู่การแบ่งแยกปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง เพื่อเป็นการลดความเข้มแข็งของกองกำลังและลดการต่อต้านลง ซึ่ง 7 หัวเมืองดังกล่าว ประกอบไปด้วย

- 1.ปัตตานี (เดิม Patani เปลี่ยนเป็น Pattani)
- 2.หนองจิก (เดิมเรียก โต๊ะญง,ตุยง หรือ Tok Jong)
- 3.รามันท์ (เดิมเรียก เราะห์มัน,เรอ์มัน หรือ Reman)
- 4.ยะลา (เดิมชื่อ ยาลอ หรือ Kala/Jalor)
- 5.สายบุรี (เดิมชื่อ Sa หรือ Sai)
- 6.ยะหริ่ง (เดิมเรียก ยือริง หรือญัมมุ Jering/Jambu)
- 7.ระแงะ (เดิมเรียก ลือแกะฮ์/ Legeh)

เหตุผลที่สยามใช้ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองปัตตานีนั้นอ้างว่าเพื่อเป็นการให้อิสระแก่แต่ละหัวเมืองทั้งทางปกครองและทางการคลัง แต่มีข้อสังเกตคือผู้เป็นเจ้าของในแต่ละหัวเมืองนั้นจะต้องแต่งตั้งจากส่วนกลางคือกรุงเทพฯเท่านั้น มิใช่บรรดามนตรีหรือขุนนางมลายูเหมือนในอดีต (อารีฟิน บินจิ และคณะ, 2558) โดยในปี พ.ศ. 2374 สยามได้นำรูปแบบการปกครองที่ใช้ในปัตตานีไปใช้กับเคดะห์ด้วย ทำให้ชาวเคดะห์เกิดความไม่พอใจ และเกิดการสู้รบกัน โดยเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช และเจ้าเมืองสงขลาได้นำกำลังไปปราบปราม รวมถึงขอกำลังสนับสนุนจาก ทั้ง 7 หัวเมือง โดยเจ้าเมืองสายบุรีและ เจ้าเมืองรามันท์ ปฏิเสธ เนื่องจากเห็นว่าเมืองเคดะห์กับปัตตานีเป็นพี่น้องกัน ส่วนปัตตานี หนองจิก ระแงะ และยะลา นอกจากจะไม่ส่งกำลังไปช่วยทัพของนครศรีฯและสงขลาแล้ว ยังร่วมกันต่อต้านสยามอีกด้วย (ครองชัย หัตถา, 2552) ในที่สุดทั้งเคดะห์ฝ่ายปัตตานีก็พ่ายแพ้ต่อทัพสยาม ซึ่งการต่อต้านของชาวปัตตานีต่อสงขลามืออย่างต่อเนื่อง แต่แล้วระบอบการปกครองของเมืองปัตตานีก็มาถึงจุดเปลี่ยนอีกครั้ง ในปีพ.ศ. 2449

2.1.3.4 ปัตตานีในสมัยแบ่งการปกครองเป็นส่วนภูมิภาค

หลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2411 แล้ว ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับบ้านเมืองของไทยเรานานัปการ อาจเป็นเพราะในช่วงดังกล่าวลัทธิล่าอาณานิคมทางตะวันตก ได้เข้ามามีบทบาทในทวีปเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น โดยในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ยังมีผลต่อปัตตานีอีกด้วย โดย ครองชัย หัตถา (2552) ได้สรุปไว้ว่า ใน พ.ศ. 2441 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ซึ่งทรงมีความเห็นว่า ควรนำระบบเทศบาลมาใช้ในการปกครองหัวเมืองทั้ง 7 โดยใน พ.ศ. 2439-2449 ซึ่งเป็นระยะแรกในการดำเนินการ ได้ให้หัวเมืองทั้ง 7 อยู่ในมณฑลนครศรีธรรมราช โดยเป็นช่วงในการเตรียมตัวให้หัวเมืองทั้ง 7 มีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของสยามมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2444 ได้โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศกฎข้อบังคับสำหรับปกครองหัวเมือง 7 หัวเมือง ร.ศ. 120 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 18 ร.ศ. 120: 714-720) ต่อมาวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2444 รัฐบาลได้แต่งตั้งปลัดเมือง ยกกระบัตรเมือง และผู้ช่วยราชการเมือง ผู้พิพากษา และส่งพนักงานสรรพากรไปเก็บอากรภาษี ส่งข้าหลวงใหญ่ประจำบริเวณ 7 หัวเมือง โดยเจ้าเมือง หรือสุลต่านเดิมนั้น รัฐบาลจ่ายเบี้ยหวัดให้

โดยในปี พ.ศ. 2448 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 มีพระราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้เลิกเก็บส่วยทุกชนิดในบริเวณ 7 หัวเมือง ซึ่งได้บังคับใช้ใน พ.ศ. 2449 และในวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2449 ยังทรงโปรดเกล้าฯ ให้แยก 7 หัวเมืองดังกล่าวออกจากมณฑลนครศรีธรรมราช และจัดตั้งขึ้นเป็นมณฑลเทศาภิบาลอีกมณฑลหนึ่ง ชื่อว่า “มณฑลปัตตานี” (ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 23 ร.ศ. 125) โดยการจัดการปกครองแบบใหม่นี้ ได้รวม 7 หัวเมือง ให้เหลือเพียง 4 หัวเมือง คือ ปัตตานี ยะลา สายบุรี และระแงะ โดยในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2459 ซึ่งอยู่ในรัชสมัยของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ยกเลิกการใช้ “เมือง” และเปลี่ยนมาเป็น “จังหวัด” ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดสายบุรี และจังหวัดนราธิวาส(เมืองระแงะเดิม) และในปี พ.ศ. 2474 รัฐบาลยังประกาศยกเลิกมณฑลปัตตานี ยุบรวมจังหวัดสายบุรีเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปัตตานี โดยขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา

2.1.3.5 รัฐประศาสน์นโยบายของรัชกาลที่ 6

ซุฬพล ไชยพร และ กฤตพล สุทรเวช (2554) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นขององค์กษัตริย์แห่งสยามกับหัวเมืองปักษ์ใต้ไว้ดังนี้ หากจะพูดถึงความเป็นจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหัวเมืองปักษ์ใต้กับสยาม ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์แล้ว ถือว่าเป็นไปอย่างไม่ค่อย

ราบรื่นนัก หากแต่พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ก็มีความสนใจในการเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับหัวเมือง
 ปักษ์ใต้ ซึ่งเห็นได้ชัดจากสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีความสนใจในหัวเมืองปักษ์ใต้เป็นพิเศษ
 โดยตั้งแต่ยังทรงดำรงตำแหน่งเป็นสยามมกุฎราชกุมาร โดยเมื่อ พ.ศ. 2452 สมเด็จพระบรมโอรสาธิ
 ราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินเยือนหัวเมืองปักษ์ใต้ พร้อมทั้งทรง
 พระราชนิพนธ์ “จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ.128” โดยการเสด็จราชดำเนินครั้งนั้น
 เป็นไปอย่างเรียบง่าย ได้ทอดพระเนตรสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในพื้นที่อย่างใกล้ชิด ครั้นเสวย
 ราชสมบัติแล้ว ยังทรงพระราชอุตสาหะเสด็จเสียบมณฑลปักษ์ใต้ เมื่อพุทธศักราช 2458 และ 2460
 พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนหัวเมืองต่างๆ ลงไปจรดใต้สุด พร้อมทั้งพระราชทานพระแสงราช
 ศัสตราประจำจังหวัด อีกทั้งยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานนามเมืองและสถานที่สำคัญใน
 ภาคใต้หลายแห่ง และเพื่อเป็นการเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับหัวเมืองปัตตานี และหัวเมืองมลายูที่เสียแก่
 อังกฤษในปลายรัชกาลที่ 5 ยังทรงศึกษาศาสนาอิสลามอย่างลึกซึ้ง ทรงโปรดฯให้อิหม่ามเข้าเฝ้าฯ
 ละออองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลพระกรุณาถวายวิสัยทัศน์พระราชปุจฉาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามเสมอ

ขณะเดียวกัน ปัตตานีในเวลานั้นมีความเข้มงวดในการเก็บภาษีมากขึ้น ขณะที่ประชาชนมี
 รายได้ลดลง เนื่องจากความยากจน ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในปี พ.ศ. 2466 ที่ชาวมลายูไม่ยอมเสีย
 ภาษีให้แก่รัฐ เป็นที่กล่าวกันว่า การทำทลายอำนาจรัฐของชาวมลายูครั้งนี้ เด็งกูอัปดุลกอเดร์ กามารูด
 ดิน อดีตเจ้าเมืองปัตตานีอยู่เบื้องหลัง และได้มีการปะทะกันระหว่างชาวมลายูกับตำรวจ ที่บ้านรา
 เกาะ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี โดยชาวมลายูถูกจับกุมส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งถูกยิงเสียชีวิต
 หลังจากเกิดเหตุการณ์นี้ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 จึงได้ทรงกำหนดรัฐประศาสนโนบายเกี่ยวกับการ
 การบริหารราชการในหัวเมืองปัตตานี เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้น (อารีฟิน บินจิ และคณะ,
 2558) โดยในวันที่ 6 กรกฎาคม 2465 ได้มีพระราชหัตถเลขาที่ 3/78 เป็นหลักรัฐประศาสนโนบาย
 สำหรับปฏิบัติราชการในมณฑลปัตตานีไว้ว่า

ข้อ 1 ระเบียบการหรือวิธีปฏิบัติการณ์อย่างใดเป็นทางให้พลเมืองรู้สึกเห็นไปว่า เป็นการ
 เบียดเบียน กดขี่ศาสนาอิสลาม ต้องยกเลิกหรือแก้ไขเสียทันทีการใดจะจัดขึ้นใหม่ต้องอย่าให้ขัดกับ
 ลัทธินิยมของอิสลามหรือยิ่งทำให้เห็นเป็นการอุดหนุนศาสนาอะหมัดได้ยิ่งดี (ก)

ข้อ 2 การกะเกณฑ์อย่างใดๆ กีด การเก็บภาษีอากรหรืออย่างใดๆ กีด เมื่อพิจารณาโดย
 ส่วนรวมเทียบกันต้องอย่าให้ยิ่งกว่าที่พลเมืองในแคว้นแคว้นของต่างประเทศ ซึ่งอยู่ใกล้เคียงติดต่อกัน
 นั้นต้องเกณฑ์ต้องเสียอยู่เป็นธรรมดา เมื่อพิจารณาเทียบกันแต่เฉพาะอย่างต้องอย่าให้ยิ่งหย่อนกว่า
 กันจนถึงเป็นเหตุเสียหายในทางปกครองได้ (ข)

ข้อ 3 การกดขี่บีบบังคับเจ้าพนักงานของรัฐบาล เนื่องแต่การใช้อำนาจในทางที่ผิดมิเป็นธรรม กิติ เนื่องแต่การหมิ่นลู่ดูแคลนพลเมืองชาติแขก โดยฐานที่เป็นคนถ่วงชาติกิติ เนื่องแต่การหน่วงเหนี่ยวชักช้าในกิจการตามหน้าที่เป็นเหตุ ให้ราษฎรเสียความสะดวกในทางหาเลี้ยงชีพกิติพึงต้องแก้ไขและระมัดระวังมิให้มากขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วต้องให้ผู้ทำผิดรองรับผลตามความผิดโดยยุติธรรม ไม่ใช่สักแต่ว่าจัดการกลบเกลื่อนให้เงียบไปเสีย เพื่อจะไว้หน้าสงวนศักดิ์ของข้าราชการ (ค)

ข้อ 4 กิจการใดทั้งหมดอัน เจ้าพนักงานจะต้องบังคับแก่ราษฎรต้องระวังอย่าให้ราษฎรขัดข้องเสียเวลา เสียการในทางหาเลี้ยงชีพของเขาเกินสมควร แม้จะเป็นการจำเป็นโดยระเบียบการกิติ เจ้าหน้าที่พึงสอดส่องแก้ไขอยู่เสมอเท่าที่สุจริตจะทำได้ (ข)

ข้อ 5 ข้าราชการที่จะแต่งตั้งออกไปประจำตำแหน่งในมณฑลปัตตานี พึงเลือกเฟ้นแต่คนที่นิสัยซื่อสัตย์ สุจริต สงบเสถียรเยือกเย็น ไม่ใช่สักแต่ว่าส่งไปบรรจุให้เต็มตำแหน่ง หรือส่งไปเป็นทางลงโทษเพราะเลว เมื่อจะส่งไปต้องสั่งสอนชี้แจงให้รู้ลักษณะทางการอันพึงประพฤติระมัดระวัง โดยหลักที่กล่าวได้ว่า ในข้อหนึ่งและข้อสี่ข้างบนนั้นแล้ว ผู้ใหญ่ในท้องที่พึงสอดส่องฝึกฝนอบรมกันต่อไปในคุณธรรมเหล่านั้น ไม่ใช่คอยให้พลาดพลั้งลงไปก่อนแล้วจึงว่ากล่าวโทษ (ง)

ข้อ 6 เจ้ากระทรวงทั้งหลายจะจัดการวางระเบียบการอย่างไรในมณฑลปัตตานี อันจะเป็นการพากพานถึงสุขทุกข์ราษฎร ก็ควรพิจารณาหาเหตุผลแก้ไขหรือยับยั้ง ถ้าไม่เห็นด้วยว่ามีมูลขัดข้องก็ควรหารือกับกระทรวงมหาดไทย แม้ยังไม่ตกลงกันได้ระหว่างกระทรวง ก็พึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย” (จ)

ซึ่งจากรัฐประศาสนโนบายที่ทางรัชกาลที่ 6 ได้ทรงกรุณาโปรดเกล้าฯวางไว้เป็นหลักปฏิบัติราชการในมณฑลปัตตานีเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2466 นั้น ทางกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีมหาอำมาตย์นายก ยมราช เป็นเสนาบดีในขณะนั้น ก็ได้มีประกาศที่เกี่ยวข้องกับหลักรัฐประศาสนโนบายข้างต้นในวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2466 โดยนอกจากจะกล่าวถึงหลักประศาสนโนบายแล้ว ยังมีคำอธิบายเพิ่มเติมแนบท้าย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2551)

“(ก)การที่จะรู้ว่าเป็นการปรปักษ์ต่อศาสนา หรือลัทธินิยมเพียงใด จำเป็นแก่ผู้ที่รับราชการในท้องที่เช่นนี้จะต้องศึกษา หรือหาความรู้ด้วยความเอาใจใส่ให้มาก

กระทรวงมหาดไทยได้พยายามที่จะนำหัวข้อ อันเป็นความรู้เบื้องต้นขึ้นไว้เป็นทางช่วยเหลือบางอย่างและกำลังทำอยู่แล้ว ขอให้ใช้ความระมัดระวังประกอบด้วยควาพยาพิณิจพิจารณาเพิ่มเติมต่อตามที่ควรจะทราบได้อีกต่อไปด้วย

ตามหลักในข้อ 1 นี้ อาจใช้ได้ทั้งการปฏิบัติอยู่หรือที่จะปฏิบัติต่อไปด้วย เช่น การใดแม้จะได้ปฏิบัติอยู่แล้ว ถ้ารู้สึกว่าเป็นการฝ่าฝืนต่อศาสนาของเขาหรือประชาชนมีความรังเกียจในทางที่ไม่ต้องตามลัทธินิยมแล้ว สิ่งใดผู้ปฏิบัติจะละเลิกหรืองดเว้นได้ก็ควรงดเว้น ถ้าเกิดแก่หน้าที่ก็ควรรายงานหรือแสดงเหตุผลเสนอไปตามลำดับ เพื่อพิจารณาแก้ไข

ส่วนการต่อไปแม้ทางราชการจะสั่ง หรือคิดจัดหรือวางระเบียบอย่างไรก็ตาม ถ้าเห็นว่าเป็นข้อขัดข้องดังที่กล่าวแล้ว ก่อนที่จะทำลงในเบื้องต้นควรจะร้องเรียนชี้แจงเหตุผลเสนอความขัดข้องให้ผู้สั่งทราบเป็นลำดับต่อไป

ข้อที่จะทำให้เป็นการอุดหนุนศาสนานั้น อาจทำได้ด้วยสำแดงความช่วยเหลืออุดหนุนอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งไม่ผิดด้วยทางราชการ หรืออย่างน้อยก็ควรสำแดงความเลื่อมใสและความเคารพตามควรเสมอ อย่างแสดงความรังเกียจหรือลบหลู่ขัดขวางซึ่งเป็นอาการมิบังควร

(ข) เรื่องนี้ผู้ที่เป็นหัวหน้าควรจะได้ใส่ใจสืบสวนทราบเหตุผลแลกิจการในเรื่องเช่นนี้จากฝ่ายอังกฤษไว้ให้มากที่สุดควรจะได้ทราบได้

(ค) 1. จะทำอะไรควรทำหน้าที่โดยตรงไปตรงมา

2. อาการที่จะทำ ควรสำแดงด้วยกิริยาอัธยาศัยอ่อนโยนแล ควรสำแดงด้วยเหตุผลให้แจ่มแจ้งเสมอ

3. ไม่ควรใช้กิริยาหรือวาจาที่หยาบคาย หรือถ้อยคำอันเป็นการแสดงกล่าวคือ การกล่าวคำพูดดูถูก ดูหมิ่น แม้เฉพาะบุคคลก็ไม่ควรใช้แล การสำแดงอย่างยั้งให้เห็นว่าเป็นพวกเดียวกัน ชาติเดียว ไม่ควรสำแดงให้เห็นเป็นเราเป็นเขา

4. เมื่อประชาชนจะมีกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง ให้พยายามสำแดงปราศรัยโต้ถาม สิ่งทีควรจะช่วยให้อำนาจสำเร็จกิจได้รวดเร็ว ก็ควรกระทำให้เห็นว่าได้ช่วยเหลือโดยเร็วพลัน ไม่ควรสำแดงให้เห็นความรังเกียจหรือเบียดหนายในการที่จะกระทำกันให้ชักช้าไป

5. ควรให้ผู้ใหญ่ทางการจะเอาใจใส่ให้ตลอดกันทุกชั้นทุกระดับ ถ้าปรากฏว่าเจ้าพนักงานผู้ใดกระทำการผิดพลาดอย่างไรเกี่ยวแก่ประชาชนก็ให้ว่ากล่าวลงโทษให้เห็นผิดถูก ปรากฏลงไปตามควรแก่โทษานุโทษอย่างเฉียบขาดทันที

(ข) ข้อนี้จะต้องคอยฟังเสียงดูกิจการเป็นเรื่อยๆ ไป สิ่งใดถ้าพอจะแก้ไขได้โดยลำพังได้ก็พยายามแก้ไขให้ดีที่สุด ถ้าเกิดอำนาจหน้าที่ก็ควรร้องเรียนไปตามลำดับชั้น

แต่อย่างไรก็ดี การใช้ความระมัดระวังในข้อนี้ควรจะนึกให้กว้างๆ ถึงเสียการเสียเวลาที่เกี่ยวข้องแก่ลัทธิศาสนาเข้าประกอบด้วย เช่น วันศุกร์ ตามธรรมดาเขาจะไปฟังเทศน์ในสุเหร่า เมื่อจะมีการ

เรียกร้องบังคับให้กระทำการใดๆ ถ้าพอจะหลีกเลี่ยงเปลี่ยนวันได้ก็ควรละเว้นเสีย หรืออีกอย่างหนึ่ง เช่น ในระหว่างเวลาปอซอ (ถือบวช) กิจกรรมบางอย่างที่ควรจะทำผ่อนผันได้ ก็ควรผ่อนผันให้พอดีพอควรแก่ฤดูกาล ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น

(ง)เจ้าหน้าที่ที่ทางกระทรวงพยายามอย่างที่สุดที่จะระงับหลักการข้อนี้ไว้ แต่ต้องอาศัยผู้หลักผู้ใหญ่ในท้องที่ต้องเอาใจใส่ดูแลประกอบด้วย เพราะตามธรรมดาจะเลือกเฟ้นบุคคลที่คุ้นเคยกับท้องที่ มาทั้งหมดคงสุดวิสัย ข้อสำคัญการอบรมในท้องที่จะเป็นทางช่วยเหลือได้มาก ถ้าผู้หลักผู้ใหญ่เอาใจใส่ระงับกันไว้ก่อนแล้วก็เป็นทางรักษาหลักการได้ดี อย่าปล่อยให้ไปตามบุญตามกรรม หรือจะคิดแก้เมื่อพลั้งพลาดไปแล้วนั้นเป็นอันสะละเลิกคิดเช่นนี้เสีย

(จ)ข้อนี้เป็นการสำคัญสำหรับสมุหเทศาภิบาล ผู้ซึ่งรับราชการสนองพระเดชพระคุณในท้องที่ต่างพระเนตรพระกรรณ เมื่อได้ทรงไว้วางพระราชหฤทัยมอบภาระความสุขทุกข์ของประชาชนพลเมืองไว้ให้ ดังนั้นการทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องใช้ความคิดพิจารณาให้ตลอดแล้วด้วยความรอบคอบในเบื้องต้นให้เต็มสติปัญญาความสามารถเป็นอย่างดีที่สุด ถ้าเห็นว่าสิ่งใดทางการดำเนินการพลัดพลั้งหรือเป็นทางปรปักษ์ต่อหลักรัฐประศาสนโยบายแล้ว ต้องสำแดงเหตุผลหรือโต้แย้งให้เป็นกิจจะลักษณะด้วยความฉะฉาน ไม่ควรจะนั่งนอนใจหรือรับปฏิบัติไปด้วยฝืนความคิดเห็น

แลควรเป็นที่เข้าใจว่า ในท้องที่มณฑลปัตตานี ย่อมมีลักษณะผิดแผกแตกต่างกับมณฑลอื่นๆ บางที่กิจการบางอย่างอาจกระทำได้ด้วยปราศจากความกังวลห่วงใยในท้องที่นั้นแต่ไม่เป็นตัวอย่างอันดีที่จะทำลงไปในท้องที่เช่นนี้ จึงควรพิจารณาเหตุผลลงไปโดยเฉพาะท้องที่อย่างเด็ดเดี่ยว

แต่อย่างไรก็ดี การปฏิบัติสำหรับข้อนี้ แม้จะเป็นกิจการต่างกระทรวงกันก็ควรบอกปากเสียงในกระทรวงมหาดไทยทราบไว้ด้วย เพื่อเป็นทางพิจารณาหารือในเมื่อจะมีการเจรจาว่ากันในระหว่างเจ้ากระทรวงต่อไป”

พระรัฐประศาสน์นโยบายนี้ได้ทำให้บ้านเมืองสงบเรียบร้อยมาช่วงเวลาหนึ่ง จนปี พ.ศ. 2475 จึงได้ยกเลิกระบบมณฑลปัตตานี เลิกใช้พระรัฐประศาสน์นโยบาย และนำไปสู่ความขัดแย้งอีกครั้งหนึ่ง จากผลพวงการปฏิวัติสู่ระบอบประชาธิปไตย และสงครามโลกครั้งที่สอง

2.1.4 ปัตตานีภายใต้ระบอบประชาธิปไตยในสยาม

หลักจากมีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยกลุ่มคณะราษฎร เมื่อคืนวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2475 นำโดยนายปรีดี พนมยงค์ และ จอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยคณะราษฎร ได้ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ในเดือนธันวาคม 2475 โดยมีหลักการคือ

1.จะต้องรักษาเอกราชทั้งหลาย ทั้งทางการเมือง การศาล เศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศให้มีความมั่นคง

2.จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มากที่สุด

3.จะต้องทำนุบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจโดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ วางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาง

4.จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน

5.จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการข้างต้น

6.จะต้องให้การศึกษอย่างเต็มที่แก่ประชาชน

โดยหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วนั้น การปกครองในส่วนภูมิภาคได้ทำการยกเลิกมณฑลเทศาภิบาล และให้มีการปกครองเป็นจังหวัดขึ้นมาใหม่ โดยเริ่มต้นมีเพียง 71 จังหวัด โดยบางส่วนของสายบุรีถูกรวมกับเมืองบางนรา และกลายเป็นจังหวัดนราธิวาส และสายบุรีถูกผนวกเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปัตตานี ทำให้พื้นที่มณฑลปัตตานีเดิมกลายเป็น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

2.1.4.1 นโยบายรัฐนิยมสยาม สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม

หลังจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2581 ได้มีนโยบายสร้างชาติให้ไทยเป็นชาติที่มีอารยธรรม เข้มแข็ง และมีความเจริญทัดเทียมนานาประเทศ จึงได้ออกนโยบายรัฐนิยมวัฒนธรรมไทย โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกายในภาคราชการให้เป็นแบบตะวันตก ห้ามกินหมากพลู ให้ใช้ช้อนส้อมในการรับประทานอาหาร มีการส่งเสริมพุทธศาสนา โดยห้ามมิให้ผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาพุทธเข้ารับราชการ หากรับราชการอยู่แล้วก็จะไม่ได้รับการเลื่อนขั้นให้ตำแหน่งสูงขึ้น (ธนศ อารมณ์สุวรรณ, 2551) โดยการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อชาวมลายูอย่างมากคือการประกาศยกเลิกไม่ให้มีกฎหมายและศาลอิสลาม ในปี พ.ศ. 2487 โดยจอมพล ป. ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 และ 6 ว่าด้วยครอบครัวและมรดก แทนที่กฎหมายอิสลามที่ใช้ในสี่จังหวัดชายแดนใต้มาก่อน นอกจากนั้นยังยกเลิกตะเต้ยุติธรรม ซึ่งเป็นผู้ตัดสินคดีมรดกและครอบครัวของชาวมุสลิม นอกจากนั้นทางการยังห้ามชาวมลายูเรียนคัมภีร์ อัล-กุรอาน ภาษามลายู และภาษาอาหรับ ซึ่งการห้ามดังกล่าวทำให้ชาวบ้านเกิดความไม่พอใจและการต่อต้านเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่ระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมาและนางาซากิ ในญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ.1945 ซึ่งเป็นผลให้ญี่ปุ่นยอมยุติสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร จอมพล ป. พิบูล

สงครามก็หมดอำนาจ โดยผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่นายกรัฐมนตรีคนต่อมาคือ นายควง อภัยวงศ์ ซึ่งมีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับคนมลายูในพื้นที่เสียใหม่ โดยมีการประกาศพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม ในวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2488 และมีการแต่งตั้งจุฬาราชมนตรีอีกวาระหนึ่ง ซึ่งจากพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ทำให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดขึ้นมา โดยก่อนหน้านี้อัชฎิสูลหฺงและผู้นำมาสลิมคนอื่นๆได้ตั้งองค์กรมุสลิมขึ้นในจังหวัดปัตตานีในสมัยนโยบายรัฐนิยมของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เมื่อพ.ศ. 2482 ซึ่งนั่นคือองค์กรผู้อุปถัมภ์ศาสนาอิสลาม โดยมีจุดมุ่งหมายคือ “เพื่อรวมพลังบรรดาผู้นำศาสนาที่ปัตตานีในการพยายามสกัดกั้นการคุกคามของรัฐบาลไทยที่ต้องการเปลี่ยนแปลงคนมลายูให้เป็นคนสยาม พร้อมพิทักษ์ปกป้องความบริสุทธิ์ของศาสนาจากการแทรกแซงโดยความฝันไทยนิยม” นอกจากนี้ยังมีการรื้อฟื้นการตั้งโต๊ะเยติธรรมกลับมาอีกด้วย แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขของโต๊ะเยติธรรม ไม่ว่าจะให้อยู่ในโครงสร้างของกระทรวงยุติธรรมและศาลไทย การเพิ่มข้อกำหนดให้โต๊ะเยติธรรมเป็นข้าราชการตุลาการด้วย โดยอิหม่ามและผู้รู้ศาสนาจะเป็นผู้คัดรายชื่อผู้สมควรแก่การเป็นโต๊ะเยติธรรม แต่สุดท้ายการตัดสินใจนั้นอยู่ที่รัฐมนตรียุติธรรม และผู้ที่จะเป็นโต๊ะเยติธรรมจะต้องรู้ภาษาไทยทั้งอ่านออก และเขียนได้ด้วย

ภายหลังกฎเกณฑ์ดังกล่าวออกใช้ ก่อให้เกิดการต่อต้านจากผู้นำศาสนาอิสลามในภาคใต้ โดยอ้างว่าข้าราชการไทยของรัฐนั้นไม่เข้าใจในหลักศาสนาของอิสลาม ไม่ได้มีความเชื่อในศาสนาอิสลาม และกระทรวงยุติธรรมก็ไม่มีวามเหมาะสมในการทำหน้าที่แต่งตั้งผู้พิพากษาอิสลาม โดยเรียกร้องให้แยกศาลศาสนาแยกออกจากศาลแพ่งไทยเหมือนกันอดีต แต่ทางรัฐบาลปฏิเสธเนื่องจากการแยกศาลนั้นทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากเกินไป โดยหลังจากเหตุการณ์นั้น ชื่อของอัสฎิสูลหฺงเป็นที่จับตามองอย่างมากจากการต่อต้านรัฐบาลไทย

2.1.4.2 อัสฎิสูลหฺงกับความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนใต้

ภายหลังจากอัสฎิสูลหฺง ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ได้ยื่นข้อเรียกร้องให้รัฐแยกศาลศาสนาออกจากศาลจังหวัด และมีความเป็นเอกเทศ และรัฐบาลไม่สามารถปฏิบัติตามข้อเรียกร้องได้ ชื่อของอัสฎิสูลหฺง อับดุลกอเดร์ ได้รับการถูกจับตามองจากเจ้าหน้าที่รัฐเป็นพิเศษ ในฐานะที่เป็นผู้มีอิทธิพลในการต่อต้านอำนาจรัฐ หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นที่มาของการยื่นข้อเสนอ 7 ข้อ ต่อรัฐบาลซึ่งมีพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นผู้นำรัฐบาล เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2490 ซึ่งคำขอดังกล่าวเป็นผลกระทบต่อเนื่องจากสงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งทำให้ภาวะเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มีความเสื่อมโทรม โดยเฉพาะในพื้นที่สี่

จังหวัดชายแดนใต้ นั้น มีความแตกต่างทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี เชื้อชาติ และศาสนาของชาวมุสลิมเข้าด้วยแล้ว ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อคนไทย โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ โดยฮัจญ์สุหลง ได้กล่าวในหนังสือ “รวมแสงแห่งสันติ” ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนใต้ขณะนั้นไว้ว่า (อัลหะยีมูฮัมหมัด ซุลม ฟูฏอนี, 2501 อ้างถึงใน เฉลิมเกียรติ ชุนทองเพชร, 2548)

“ราษฎรในขณะนั้นถูกเจ้าหน้าที่กดขี่เป็นอย่างหนัก หากมีอะไรไม่พอใจก็ใส่ร้ายให้เป็นคดีผิดกฎหมาย โดยจับกุมพาไปยังที่กลางทาง และใส่ร้ายว่าต่อสู้เจ้าหน้าที่...เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเช่นนั้นมีใช้เกิดแก่คน 2-3 คน แต่เป็นสิบๆ คนในทุกอำเภอ ถ้าหากเราไปเจรจาโดยดีถูกต้องตามกฎหมายหรือขอร้องต่อหัวหน้าเจ้าหน้าที่ ผู้ที่ไปเจรจานั้นก็จะโดนข้อหาหนักยิ่งขึ้น..”

ต่อมารัฐบาลของพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ จึงได้สั่งให้มีการจัดตั้ง “กรรมการสอดส่องภาวะการณ์ใน 4 จังหวัดภาคใต้” ขึ้นมา และเมื่อคณะกรรมการชุดดังกล่าวเดินทางถึงพื้นที่จังหวัดปัตตานี ผู้นำชาวมลายูมุสลิมจึงยื่นข้อเสนอจำนวน 7 ข้อแก่คณะกรรมการเพื่อให้รัฐบาลนำไปพิจารณา โดยข้อเสนอทั้ง 7 ข้อมีดังนี้⁶

1. ขอให้มีการปกครองใน 4 จังหวัด ปัตตานี สตูล ยะลา และนราธิวาส โดยมีผู้ดำรงตำแหน่งอย่างสูงให้มีอำนาจในการศาสนาอิสลามและมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการใน 4 จังหวัดโดยสมบูรณ์ และให้ออกโดยเหตุประการต่าง ๆ ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งสูงนี้ต้องเป็นมุสลิมใน 4 จังหวัดนี้ และเป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากปวงมุสลิมภาคนี้ โดยจะให้มีการกำหนดเวลาดำรงตำแหน่งตามทางราชการก็ได้
2. ข้าราชการแต่ละแผนกใน 4 จังหวัดนี้ ให้มีมลายู 80 เปอร์เซ็นต์ประกอบอยู่ด้วย
3. การใช้หนังสือในราชการให้ใช้ภาษามลายูและใช้ควบกับภาษาไทยด้วย เช่น แบบฟอร์มหรือใบเสร็จต่างๆ จะต้องให้มีภาษามลายูใช้ด้วย
4. การศึกษาโรงเรียนชั้นประถมให้มีการศึกษาภาษามลายูตลอดประถมศึกษา
5. ขอให้มีการรับพิจารณาตามกฎหมายอิสลามแยกออกจากศาลจังหวัดที่มีแล้ว มีโต๊ะกาลีตามสมควร และมีเสรีในการพิพากษาชี้ขาดความโดยจะฟังเสียงผู้ใดไม่ได้ นอกจากผิดหลักกฎหมาย
6. ผลประโยชน์รายได้ต่าง ๆ จะต้องใช้จ่ายในภาค 4 จังหวัดนี้ โดยไม่แบ่งจ่ายให้แก่ที่อื่นเลย
7. ให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนี้มีเอกสิทธิ์ออกกระเปียบเกี่ยวกับการปฏิบัติการศาสนาอิสลามโดยเห็นชอบผู้มีอำนาจสูง (ตามข้อ 1)

⁶ ผู้วิจัยได้ยึดถือตามข้อความที่ปรากฏในจดหมายเหตุแห่งชาติ จากบทความเรื่อง “ข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับข้อเรียกร้อง 7 ข้อของฮัจญ์สุหลง” โดย พุทธรพอล มงคลวรวรรณ (2552)

จากข้อเรียกร้องดังกล่าว ทำให้คณะกรรมการสอดส่องภาวการณ์ในสี่จังหวัดภาคใต้เกิดความลำบากใจอย่างมาก โดยเฉพาะข้อเรียกร้องข้อที่ 1 ซึ่งในสายตาของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่รัฐคิดว่าข้อเรียกร้องดังกล่าว เป็นการแสดงถึงความต้องการที่จะแบ่งแยกดินแดน โดยนายกรัฐมนตรีของไทยในเวลาคือ พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้นำเรื่องข้อเสนอ 7 ประการเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2490 โดยมีมติที่ประชุมได้มีความเห็นว่า การทำตามข้อเสนอทั้ง 7 ข้อไม่สามารถทำได้เพราะ “รูปการปกครองเวลานี้ดีแล้ว ถ้าจะจัดเป็นรูปมณฑลไม่สมควรเพราะจะเป็นการแบ่งแยก..” (เฉลิมเกียรติ ขุนทองเพชร, 2548)

โดยทางรัฐบาลได้มีการหาทางออกให้แก่ปัญหาของชาวมุสลิมในพื้นที่ภาคใต้ โดยคณะรัฐมนตรีได้ให้กระทรวงมหาดไทยรับเรื่องในการจัดการหารูปแบบนโยบายการปกครองเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่มากขึ้น และยังมีกรให้สิทธิแก่นักเรียนมลายูมุสลิมเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยทั้งเหล่าทหารและตำรวจ แต่อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับการศึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยข้อเสนอที่ให้สถานที่ราชการปิดในวันศุกร์นั้นคณะรัฐมนตรีไม่ขัดข้อง ในส่วนของข้าราชการที่จะต้องติดต่อสื่อสารกับราษฎรในพื้นที่นั้น รัฐบาลมีนโยบายจะคัดเลือกตัวบุคคลเป็นพิเศษ โดยจะมีการกำหนดคุณสมบัติของข้าราชการที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานเกี่ยวกับภาษามลายูและขนบธรรมเนียมประเพณีของราษฎรในพื้นที่ นอกจากนี้รัฐบาลจะมีการสร้างและซ่อมแซมถนนเพื่อทำให้การคมนาคมนั้นสะดวกมากยิ่งขึ้น โดยรัฐบาลยินยอมให้ราษฎรในพื้นที่ประกอบกิจการศาสนาและปฏิบัติตามวัฒนธรรมของตนเองได้โดยเสรี อย่างไรก็ตามต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และรัฐบาลยังมีโครงการสร้าง “สุเหร่าหลวง” ให้จังหวัดละ 1 แห่ง โดยในด้านการศาลนั้น รัฐบาลกำลังตั้งโต๊ะโต๊ะยุติธรรมเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดคดีทางศาสนาอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก โดยจะให้มีโต๊ะโต๊ะยุติธรรมจังหวัดละ 2 คน แต่ไม่มีความเห็นให้แยกศาลศาสนาตามที่ร้องขอ ด้านการศึกษารัฐบาลมีนโยบายให้สอนภาษามลายูตามที่ร้องขอ ส่วนข้อเสนอที่ต้องการให้มีข้าราชการในพื้นที่เป็นชาวมุสลิมร้อยละ 80 นั้น อาจเป็นไปได้ในเวลาอันเร่งด่วน เนื่องจากชาวมลายูมุสลิมส่วนมากขาดคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลจะหาทางช่วยเหลือต่อไป ส่วนเรื่องสุดท้ายในด้านการสื่อสารมวลชน รัฐได้มอบหมายให้กรมโฆษณาภัณฑ์นโยบายไปพิจารณาให้มีการจัดรายการวิทยุภาคภาษามลายูเพื่อแถลงข่าวการเมืองที่ควรรู้ตลอดจนถึงดนตรี นอกจากนี้ยังมีโครงการจัดให้พิมพ์หนังสือภาษามลายูส่งไปแจกจ่ายเผยแพร่เป็นครั้งคราว

ภายหลังจากการยื่นข้อเสนอดังกล่าวทั้งหมด 7 ประการของกลุ่มผู้นำศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ดูเหมือนว่าผู้นำมุสลิมในพื้นที่ก็ไม่ได้มีความหวังในข้อเสนอ 7 ประการสักเท่าไร โดยการทวงถามถึงความคืบหน้าของข้อเสนอทั้ง 7 จากคณะรัฐมนตรี ก็ไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจนสักเท่าใดนัก ความหวังของผู้นำชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้จึงมุ่งเป้าไปที่การเคลื่อนไหวเพื่อการแบ่งแยกดินแดนมากขึ้น ซึ่งนำโดยฮัจญีสุหลงร่วมกับกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ภายนอกประเทศ นั่นคือ ตนกูมะไฮยิดดิน ซึ่งอาศัยอยู่ ณ กลันตัน และนางสาวบาร์บารา วิททิงนัม-โจนส์ นักข่าวชาวอังกฤษ ซึ่งได้เดินทางมาดูสถานการณ์ตามคำเชิญของตนกูมะไฮยิดดิน (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2551) ซึ่งเฉลิมเกียรติ ขุนทองเพชร (2548) ได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการพบกันของนางสาวบาร์บารา วิททิงนัม-โจนส์ และฮัจญีสุหลงไว้ดังนี้

สำหรับมิสโจนส์ได้ส่งโทรเลขจากสหพันธรัฐมลายูถึงฮัจญีสุหลงด้วยตนเองให้ไปที่สถานีรถไฟโคกโพธิ์ อำเภอกอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี และในฐานะเจ้าของบ้านจึงเป็นที่ฮัจญีสุหลงต้องต้อนรับแขกของตนกูมะไฮยิดดินและแขกของตนเองให้ดีที่สุด ฮัจญีสุหลงจึงนำมิสโจนส์ไปพบนายวิเวก จันทโรจวงศ์ ข้างหลวงประจำจังหวัดปัตตานี แต่ไม่พบตัวเนื่องจากนายวิเวก ดิตรราชการอยู่ หลังจากนั้นฮัจญีสุหลงก็ได้นำมิสโจนส์ เทียวชมตามหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสเพื่อทำข่าว นอกจากนี้ฮัจญีสุหลงแล้วยังมีนายแวสะแม มุฮัมหมัด ซึ่งเป็นศิษย์คนหนึ่งของฮัจญีสุหลงติดตามไปด้วย มิสโจนส์พักอยู่ที่บ้านฮัจญีสุหลง 2 คืน จึงเดินทางกลับ โดยมีฮัจญีสุหลงและนายแวสะแมมุฮัมหมัด เดินทางไปส่งที่กลันตัน โดยก่อนเดินทางกลับมิสโจนส์ได้ถ่ายรูปร่วมกับฮัจญีสุหลง นายแวสะแมมุฮัมหมัด และฮัจญีอับดุลมายี โมง อากิบ เพื่อเป็นที่ระลึก ภายหลังจากรูปหมู่ใบนี้ได้ถูกทางราชการนำมายืนยันเป็นหลักฐานอ้างว่าฮัจญีสุหลงพยายามชักชวนต่างชาติเข้ามาในประเทศ แล้วส่งเรื่องราวภายในที่ไม่สมควร ออกไปเผยแพร่ในต่างประเทศทำให้รัฐบาลเสื่อมเสียชื่อเสียง

และเมื่อมิสโจนส์เดินทางออกจากประเทศไทยไปแล้ว จึงได้เขียนบทความเกี่ยวกับเหตุการณ์ในพื้นที่ที่ตนเองได้พบเห็นลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สเตรทไทม์ (The Straits Times) ฉบับวันที่ 3 พฤศจิกายน ค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2490) โดยเนื้อความส่วนใหญ่มีการโจมตีการทำงานของข้าราชการไทยในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส “อาณาจักรปัตตานีเก่าซึ่งกลายเป็นซากปรักหักพัง ก่อนนี้เคยรุ่งโรจน์และมั่งคั่งเพราะเป็นเมืองท่าระหว่างมะละกากับญี่ปุ่น แต่ทุกวันนี้ปัตตานีอยู่ภายใต้การควบคุมของเครือข่ายน้อยนิดของข้าหลวง ตำรวจและข้าราชการอื่นๆของสยาม ..ทุกหนแห่งที่ข้าพเจ้าไปถึง มีแต่เรื่องราวอันเดียวกันของการกดขี่อย่างเป็นระบบ และการณรงค์โดยจงใจที่จะลดความเป็นชาติของประชากรเหล่านั้นเสีย ความไม่พอใจเล็กๆเกิดขึ้นจากการห้ามไม่ให้ศึกษาภาษามลายู การห้ามไม่ให้มี

โรงเรียนมลายูได้รับการผ่อนปรนในช่วงหลังสงครามโลกใหม่ๆ ในขณะที่สถานะของสยามยังเป็นประเทศศัตรูอยู่ ขณะนี้ถูกนำมาใช้อีกแล้ว” นอกจากนั้นมิสโจนส์ยังเขียนว่า “ด้วยข้อหาเพียงว่าให้ที่หลบซ่อนแก่แก๊งมิจฉาซีฟ ซึ่งทางการชอบมากกว่าการจับกุมตามคำสั่งศาล เจ้าหน้าที่ตำรวจสยามก็ทำการเผาหมู่บ้านราบเป็นหน้ากลอง ทำการชู้กรรโชกเจ้าของร้านค้าที่ร่ำรวยหน่อย ให้ต้องจ่ายเงินนับพันบาทสำหรับเป็น “ค่าคุ้มกัน” ทำการใช้กำลังบุกเข้าไปในบ้านคนมลายู ทบตีผู้หญิงและฉกฉวยเอาสิ่งของเล็กๆ ที่หยิบติดมือได้ไปด้วยความพอใจ คนจำนวนหนึ่งถูกยิงอย่างหน้าตาเฉยบ่อยๆ หรือไม่ก็หายไป และไม่ได้ยินข่าวพวกเขาอีกเลย” (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2551) นอกจากนั้นมิสโจนส์ยังกล่าวอีกว่า ชาวมลายูไม่มีเสรีภาพในการพูด ไม่มีหนังสือพิมพ์ที่จะอ่าน ไม่มีวิทยุที่จะฟัง ไม่มีที่จะแสดงความคิดเห็นนอกจากสุหะห์หรือมัสยิดเท่านั้น และลงท้ายบทความว่าชาวปัตตานีกำลังจะกอบกู้เอกราชโดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ กลันตัน โดยการนำของตงกูมะฮะยิดดิน

ในขณะที่การเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้นำศาสนาและฮัจญีสุหลงกำลังดำเนินไปนั้น คณะทหารของชาติ ซึ่งนำโดยพลโทผิน ชุณหะวัณ ก็ได้ทำการรัฐประหารรัฐบาลของพลเรือตรีถวัลย์ อังรณาวา สวัสดิ์ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 นายควง อภัยวงศ์ได้รับมอบหมายให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยนายควง อภัยวงศ์ ได้มอบหมายให้หลวงสินาดโยธารักษ์(พลโท ชิต มั่นศิลป์สินาดโยธารักษ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

2.1.4.3. การหาทางยุติกลุ่มฮัจญีสุหลง ของรัฐบาล

ภายหลังจากทำรัฐประหารที่นำโดยพลโทผิน ชุณหะวัณ โดยมีนายควง อภัยวงศ์เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น พลโท ชิต มั่นศิลป์สินาดโยธารักษ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น ได้เห็นว่าปัญหาในพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องรีบแก้ไขโดยเร่งด่วน โดยในขั้นแรกคือการค้นหาผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีคนใหม่ ซึ่งมีคุณสมบัติคือ (เฉลิมเกียรติ ชุนทองเพชร, 2548)

“..มันคงจงรักภักดีต่อประเทศชาติ, ศาสนา, พระมหากษัตริย์ เพื่อเป็นเกราะกันมิให้ถูกโน้มน้าวเปลี่ยนใจได้ และผู้นั้นต้องเป็นคนซื่อสัตย์สุจริตเพื่อเป็นเกราะกันมิให้แสวงหาผลประโยชน์ใส่ตัวโดยมิชอบ.. และผู้นั้นต้องกล้าหาญเอาภาระงานเพื่อเสี่ยงภัยต่อการใช้พระเดช ทั้งใฝ่ใจในการทำงานที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขประชาชนและผู้นั้นต้องรู้ภาษามลายูดีทั้งเป็นที่เชื่อถือของชาวพื้นเมืองเพื่อให้เข้าถึงตัวทำความเข้าใจดีกับชาวพื้นเมือง..”

ซึ่งในที่สุดก็ได้ตัวพระยารัตนภักดี (แจ้ง สุวรรณจินดา) อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี เมื่อปี พ.ศ. 2472-2476 โดยถูกออกจากราชการเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยพระยารัตน

ภักดีมีคุณสมบัติที่ใกล้เคียงที่กำหนดและยังมีประสบการณ์รับราชการอยู่ในพื้นที่กว่า 20 ปี และในขณะนั้นรัฐบาลก็ได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่เดินทางไปเชิญตนกูมะไฮยิดดินมาปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กรุงเทพฯอีกด้วย โดยภายหลังจากข่าวทราบถึงหุัจญ์ฮุสูลงแล้ว ฮัจญ์ฮุสูลงจึงคิดทำหนังสือ**ฉันทานุมติ** ที่มีลายเซ็นและลายนิ้วมือของชาวมุสลิมปัตตานีเพื่อมอบให้ตนกูมะไฮยิดดินเป็นตัวแทนเจรจากับรัฐบาลไทยเกี่ยวกับคำร้องขอ 7 ข้อที่ได้ยื่นไปก่อนหน้านี้ โดยเฉลิมเกียรติ ขุนทองเพชร (2548) ได้กล่าวถึงข้อความที่ฮัจญ์ฮุสูลงร่างขึ้นเป็นหนังสือฉันทานุมติ โดยมีเนื้อหาดังนี้

“บัดนี้ชาวมลายูอิสลามซึ่งอยู่ในความปกครองของไทยได้รับความบีบคั้น ความเจ็บช้ำ ความทารุณ ซึ่งข้าราชการและรัฐบาลไทยกระทำแก่ชาวมลายูแต่ละคน แก่ชาวมลายูทั้งคณะ แก่ชาติและศาสนาของชาวมลายูจนไม่สามารถจะทนทานได้ แม้จะได้ร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่และรัฐบาลไทยแล้วก็ไม่ได้รับการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่และรัฐบาลไทยให้เป็นที่พอใจเลย ฉะนั้น ชาวมลายูจึงขอมอบฉันทานุมติให้ตนกูมะฮะหมุด มะฮะยิดดิน บุตรตนกูอัลดุลกาเดร์พระยาเมืองปัตตานีซึ่งอยู่ที่กลันตันมีอำนาจเต็มหาช่องทางให้ชาวมลายูได้ดำรงชาติมลายู และให้ได้คงนับถือศาสนาอิสลามและโดยสิทธิต่างๆ แห่งเชื้อชาติมลายูและได้รับความเป็นมนุษยธรรม..”

หลังจากนั้นฮัจญ์ฮุสูลงได้นำหนังสือฉันทานุมติดังกล่าวตีพิมพ์และชักชวนให้ชาวมลายูมุสลิมร่วมกันลงชื่อ เมื่อพระยารัตนภักดีทราบข่าวจึงรีบรายงานต่อหลวงสินาดโยธารักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ว่าตัวการในการก่อหวอดแบ่งแยกดินแดนคือฮัจญ์ฮุสูลง หลวงสินาดโยธารักษ์จึงให้พระยารัตนภักดีดำเนินการจับกุมฮัจญ์ฮุสูลง โดยสามารถดำเนินการจับกุมได้ในวันที่ 16 มกราคม 2491 ซึ่งเป็นเวลาเพียงเดือนเดียวหลังจากพระยารัตนภักดีเข้าดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2551) อย่างไรก็ตามหลังจากถูกจับกุม ฮัจญ์ฮุสูลงได้กล่าวหาพระยารัตนภักดีว่า

“ด้วยหนังสือฉันทานุมติ ข้าหลวงจึงได้สั่งจับข้าพเจ้า..แต่เหตุผลที่แท้จริงเนื่องจากในขณะที่เข้าอยู่ที่กรุงเทพฯนั้น เขาได้เขียนจดหมายไปยังข้าพเจ้าขอให้ช่วยหาเสียงในจังหวัดปัตตานี เพื่อเขาจะมาสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร เพราะข้าพเจ้ารู้จักกับเขาเมื่อเขาเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีเมื่อ 18 ปีก่อน แต่ในเวลานั้นข้าพเจ้ารับปากขุนเจริญ สีบแสง ไว้แล้ว ข้าพเจ้าจึงไม่สามารถช่วยเหลือเขาได้ เขาจึงโกรธข้าพเจ้า และหาเรื่องจับข้าพเจ้า..” (เฉลิมเกียรติ ขุนทองเพชร 2548)

ภายหลังจากฮัจญ์ฮุสูลงถูกจับตัวพร้อมพวก เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2491 ก็เกิดการประท้วงจากชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มากมาย โดยในวันที่ 22 มกราคมก็มีกลุ่มโต๊ะครูและ

โต๊ะอิหม่ามประมาณ 200 คนมารวมกันเพื่อที่จะเข้าไปเยี่ยมฮัจญ์สุหลงที่เรือนจำ พร้อมเรียกร้องให้ปล่อยตัวฮัจญ์สุหลงกับพวก จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดการย้ายการพิจารณาคดีจากศาลจังหวัดปัตตานีไปเป็นศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อหลีกเลี่ยงการจลาจลที่อาจเกิดขึ้นได้

ในการพิจารณาคดีของฮัจญ์สุหลงนั้น ใช้เวลาทั้งหมดเกือบสามปี โดยต่อสู้กันทั้งในชั้นศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา โดยในศาลชั้นต้นได้พิพากษาให้ลงโทษสถานเบา ฝั่งโจทก์จึงยื่นอุทธรณ์ให้เพิ่มโทษจำเลย ขณะที่จำเลยก็อุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้น เนื่องจากอ้างว่าตนนั้นไม่มีความผิด โดยฝ่ายโจทก์ได้ยื่นอุทธรณ์ในวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2492 ตามด้วยจำเลยยื่นอุทธรณ์ในวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2492 โดยกระบวนการพิจารณาความของศาลอุทธรณ์ใช้เวลาทั้งสิ้น 1 ปีกับอีก 3 เดือน โดยในวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2493 ศาลอุทธรณ์จึงพิพากษาแก้โทษของฮัจญ์สุหลงให้จำคุก 7 ปี แต่ดำเนินการลดโทษ 1 ใน 3 เหลือจำคุก 4 ปี 8 เดือน อย่างไรก็ตามภายหลังจากจำเลยได้ยื่นฎีกาเพื่อขอลดโทษต่อศาลฎีกา โดยในวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2493 คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาจึงพิจารณาพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์ รวมเวลาเวลาที่ฮัจญ์สุหลงและพวกต่อสู้คดีเป็นเวลา 2 ปี 10 เดือน 15 วัน โดยฮัจญ์สุหลงได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนด 2 เดือน 15 วัน คือในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2495 โดยการเดินทางกลับบ้านของฮัจญ์สุหลงได้รับการต้อนรับจากชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่กว่า 1,000 คน ที่สถานีรถไฟโคโคโพธิ์ จังหวัดปัตตานี แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ที่มีต่อฮัจญ์สุหลง โดยภายหลังจากกลับมายังปัตตานี ฮัจญ์สุหลงได้ฟื้นฟูโรงเรียนที่ถูกปิดขึ้นมาใหม่ตามการเรียกร้องของประชาชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ฮัจญ์สุหลงยังถูกจับตามองจากเจ้าหน้าที่รัฐอยู่อย่างต่อเนื่องหลังจากถูกปล่อยตัว จนกระทั่งพระยารัตนภักดีได้มีคำสั่งให้ฮัจญ์สุหลงหยุดสอนศาสนา ทำให้โรงเรียนสอนศาสนาของฮัจญ์สุหลงต้องหยุดทำการลงเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2496 เพื่อความปลอดภัยของตัวฮัจญ์สุหลงเอง โดยฮัจญ์สุหลงได้ยืนยันความบริสุทธิ์ของตนเอง ผ่านจดหมายที่ส่งถึงหลวงสุนาวินวิวัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น โดยเนื้อความในจดหมายมีใจความว่า

“..กระผมเพียงแต่ทำการสอนหลักธรรมศาสนาแก่ทุกคนที่สมัครใจเรียน และไม่เคยไปไหนเลยแม้แต่งานเลี้ยงและงานศพเพื่อป้องกันมิให้ถูกเพ่งเล็งในสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควร..”

โดยตอนสุดท้ายของจดหมาย ฮัจญ์สุหลงยังแสดงออกถึงความอัดอั้นตันใจว่า หากตนถูกเพ่งเล็งเช่นนี้ อาจจะขอย้ายไปอยู่ประเทศอื่นเสียดีกว่า แสดงให้เห็นถึงความน้อยเนื้อต่ำใจและความกดดันของฮัจญ์สุหลง ที่ถูกทางการไทยกดดันอย่างมากในการใช้ชีวิต

2.1.4.4. การหายตัวไปอย่างลึกลับของฮัจญีสุหลง

ภายหลังจากพันโทชอออกจากเรือนจำบางขวางเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2495 และเดินทางกลับสู่ปัตตานี พันฟูโรงเรียนสอนศาสนาของตนเอง จนกระทั่งถูกสั่งปิดโรงเรียนเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2496 โดยปลายเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2497 ฮัจญีสุหลงและพวก ได้ถูกตำรวจสันติบาล สงขลาเชิญไปพบที่จังหวัดสงขลา ระหว่างวันที่ 6-10 สิงหาคม โดยก่อนหน้าจะถึงวันนัด ฮัจญีสุหลง ได้ล้มป่วย จึงได้โทรเลขไปยังหน่วยสันติบาลว่าจะไปพบในวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2497

หลังจากเดินทางออกในเช้าตรู่ของวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2497 หลังจากนั้นก็ไม่มีผู้ใดพบเห็นฮัจญีสุหลงและพวกอีก 3 คนอีกเลย หลังจากเวลาผ่านไป 7 วันแล้ว ฮัจญีสุหลงยังไม่กลับบ้าน คนในครอบครัวจึงออกตามหาฮัจญีสุหลง โดยผู้ที่พบเห็นฮัจญีสุหลงและพวกคนล่าสุดคือคนที่เฝ้าผู้สยดที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยเห็นว่าฮัจญีสุหลงและพวกได้มาละหมาดที่มีสยด ในวันที่ 13 สิงหาคม ขณะที่กำลังตำรวจพร้อมอาวุธควบคุมอยู่ เมื่อทราบดังนั้น นางเจ๊ะเยาะห์ซึ่งเป็นภรรยาของฮัจญีสุหลงจึงไปพบ พ.ต.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา ผู้บังคับการหน่วยตำรวจสันติบาลที่สงขลา หากแต่ไม่พบเนื่องจาก พ.ต.ท.บุญเลิศไปราชการ จึงได้พบแต่ ร.ต.อ.เชาวน์ ธนสุกาญจน์ รองผู้บังคับการตำรวจสันติบาลภาค 9 โดย ร.ต.อ.เชาวน์ได้บอกกับนางเจ๊ะเยาะห์ว่า ฮัจญีสุหลงและพวกได้เดินทางมาสงขลาจริงแต่กลับไปแล้ว เมื่อกลับถึงปัตตานีนางเจ๊ะเยาะห์จึงไปเข้าพบกับ พ.ต.ท.เล็ก กำเนิดงาม ผู้กำกับตำรวจภูธรจังหวัดปัตตานี โดยทางพ.ต.ท.เล็ก ได้บอกกับนางเจ๊ะเยาะห์ว่า ฮัจญีสุหลงและพวก คงจะยังอยู่ที่สงขลา เพราะถูกเรียกตัวไปที่นั่น ภายหลังจากนางเจ๊ะเยาะห์จึงเข้าพบหลวงสุนาวิน วิวัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยหลวงสุนาวินวิวัฒน์จึงสอบถามต่อกรมตำรวจ ซึ่งขณะนั้นมี พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์เป็นอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่ง พล.ต.อ.เผ่าแจ้งกลับมาว่าไม่ได้มีคำสั่งให้เรียกฮัจญีสุหลงและพวกมาสอบสวนเลย หลังจากนั้นทางหน่วยสันติบาลที่สงขลาแจ้งว่าในวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2497 นั้น กลุ่มของฮัจญีสุหลงได้มาสงขลาจริง หากแต่กลับไปแล้วและมีนัดให้กลับมาอีกครั้งในวันที่ 13 กันยายน แต่ฮัจญีสุหลงและพวกไม่ได้มาตามนัด คาดว่าได้หนีไปยังกัณฑ์ สหพันธรัฐมลายูแล้ว

ภายหลังเหตุการณ์ที่ฮัจญีสุหลงและพวกหายตัวไป นางเจ๊ะเยาะห์และครอบครัวของฮัจญีสุหลงยังพยายามสืบหาข่าว รวมถึงตั้งรางวัลแก่ผู้ที่มีที่อยู่หรือหาตัวฮัจญีสุหลงพบ รวมถึงการขอความช่วยเหลือจากบุคคลต่างๆ เนื่องจากความหวังในการพึ่งพาหน่วยงานของรัฐในขณะนั้นริบหรือลู่ทุกที ซึ่งในขณะนั้นหนังสือพิมพ์ทั้งในไทยและต่างประเทศต่างพากันตีข่าวการหายตัวไปของฮัจญีสุหลงกันอย่างครึกโครม พร้อมขอสันนิษฐานที่ว่าทางการไทยอาจเกี่ยวข้องกับการหายตัวไปของฮัจญีสุหลง ซึ่ง

การหายตัวไปอย่างลึกลับของฮัจญีสุหลงและพวกก็ยังเป็นปริศนามาจนถึงปัจจุบัน (เฉลิมเกียรติ ชุนทองเพชร 2548)

2.1.4.5. กบฏดุซงยอ

อารีฟิน บินจิ และคณะ (2558) ได้อธิบายถึงที่มาที่ไปของการเกิดกบฏดุซงยอไว้ว่า ภายหลังจากญี่ปุ่นได้พ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 อังกฤษได้เข้ามาปกครองในแหลมมลายูเช่นเดิม โดยในขณะที่มีการต่อสู้กับญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกนั้น ได้มีชาวจีนในแหลมมลายูจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งมาลายา (Communist Party of Malaya) โดยเข้าร่วมรบกับทหารอังกฤษเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น ภายหลังจากสงครามอังกฤษจึงต้องการให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนวางอาวุธ แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ อังกฤษจึงเข้าปราบปรามสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง สมาชิกของพรรคจึงหลบหนีขึ้นเหนือมายังเขตแดนในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ยะลา และสงขลา ซึ่งเป็นของไทย เพื่อหนีการปราบปรามของอังกฤษ

โดยพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาที่ได้เข้าไปหาเสบียงอาหารในพื้นที่อำเภอแว้ง อำเภอสุโหงปาตี และอำเภอระแงะ โดยในส่วนของอำเภอระแงะนั้น ได้เข้าไปลี้ภัยจนถึงพื้นที่ตำบลดุซงยอ โดยการเข้าไปหาเสบียงอาหารและสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายานั้น ทำให้เกิดความกระทบกระทั่งกับชาวบ้านเป็นประจำ โดยเมื่อทหารของพรรคคอมมิวนิสต์ไม่พอใจ จึงเผาบ้านของชาวบ้านเสียหาย เมื่อชาวบ้านเกิดความหวาดกลัวจึงแจ้งไปยังกำนันตำบลดุซงยอ คือนายกาสิ เจ๊ะเต๊ะ เมื่อนายกาสิทราบข่าวจึงแจ้งไปยังอำเภอระแงะ หากแต่ทางอำเภอนิ่งเฉยไม่ดำเนินการใดๆ ซึ่งอาจเป็นเพราะข่าวเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์มาลายานั้นเป็นข่าวใหม่ ไม่มีฐานการข่าวใดๆทั้งสิ้นมาก่อน จนวันหนึ่งทหารของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาเข้าปิดล้อมบ้านกำนัน พร้อมทั้งปล้นเอาทรัพย์สิน และยิงปืนใส่บ้านของกำนันจนได้รับความเสียหาย จากเหตุการณ์ดังกล่าว ชาวบ้านซึ่งไร้ที่พึ่งจึงเข้าไปปรึกษากับโต๊ะเปร์ค ซึ่งเป็นครูสอนศาสนาที่ชาวบ้านนับถือ โต๊ะเปร์คจึงแนะนำให้ตั้งกองกำลังเพื่อต่อสู้กับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา โดยตนจะทำพิธีทางศาสนาขึ้นบนภูเขาบ้านกัวลือมู ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์ให้ชาวบ้านขึ้นมายังเขาดังกล่าว นอกจากนั้นโต๊ะเปร์คยังตมน้ำมันให้ชาวบ้านพรมตามร่างกายเพื่อเป็นสิริมงคล

โดยก่อนเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงที่ดุซงยอประมาณ 2 วัน ได้มีพ่อค้าชื่อนายบุญกี นำสินค้าไปขายในตลาดดุซงยอ และถูกชาวบ้านใช้มีดฟันได้รับบาดเจ็บ ทางอำเภอจึงส่งเจ้าหน้าที่ไปสืบสวนหาข้อเท็จจริง ซึ่งในการเดินทางไปนั้น เจ้าหน้าที่ชุดดังกล่าวได้เข้าไปแอบดูการทำพิธีที่ภูเขากัวลือมูด้วย เมื่อชาวบ้านเห็นจึงขับไล่เจ้าหน้าที่ออกไป โดยเจ้าหน้าที่ได้ไปบอกกับทางอำเภอว่ามีชาวบ้านนับพันคนกำลังชุมนุมบนเขากัวลือมู เชื่อว่าเป็นการเตรียมก่อกบฏ ประกอบกับช่วงดังกล่าวมีข่าวการ

จับกุมฮัจญ์สุหลงด้วย ทำให้เกิดความระแวงในหมู่เจ้าหน้าที่ว่าจะมีการต่อต้านการจับกุมฮัจญ์สุหลงเกิดขึ้น เมื่อทางจังหวัดได้รับทราบจึงรายงานไปยังกระทรวงมหาดไทยและรัฐบาล จึงส่งกำลังตำรวจจากทั้งสงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาสเข้าไปปราบปรามชาวบ้านดังกล่าว ที่ทางการเรียกว่า “กบฏดุซงญอ” จากการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐทั้งตำรวจ และทหาร(ซึ่งถูกส่งกำลังมา 2 วันหลังเกิดเหตุ) ทำให้มีตำรวจเสียชีวิต 5 นาย บาดเจ็บ 1 นาย ชาวบ้านดุซงญอเสียชีวิตราว 30 ถึง 100 คน และมีชาวบ้านที่หวาดกลัวเรื่องความไม่ปลอดภัยอพยพเข้าไปในพื้นที่มลายูกว่า 6,000 คน จากเหตุการณ์ดังกล่าว จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้ตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง และสรุปได้ว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่บ้านดุซงญอนั้นเกิดจากเจ้าหน้าที่ตำรวจแทรกแซงศาสนิกกิจอิสลาม นอกจากนี้รัฐบาลยังประกาศให้ชาวมุสลิมที่หลบหนีเข้าไปในมลายูเดินทางกลับภูมิลำเนาอีกด้วย

กบฏดุซงญอนั้นถือเป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่มีความสำคัญในประวัติพื้นถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยหน่วยงานของรัฐมักจะยกกรณีของกบฏดุซงญอเป็นจุดเริ่มต้นของขบวนการแบ่งแยกดินแดน แต่บางความเห็นก็มองไปในทางที่การข่าวและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นขาดความรัดกุม และเต็มไปด้วยความหวาดระแวง จึงทำให้เกิดเหตุการณ์ที่น่าเศร้านี้ขึ้น อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์กบฏดุซงญอก็ได้สร้างรอยแผลในใจของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างยาวนาน และยังเป็นอีกเหตุผลหนึ่งในการเรียกร้องความชอบธรรมในการแบ่งแยกดินแดนของขบวนการแบ่งแยกดินแดนสมัยใหม่

2.1.5 ขบวนการแบ่งแยกดินแดนพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

ขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มีหลายกลุ่ม โดยที่ถือกำเนิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ถึง 21 นั้นจะเป็นกลุ่มขบวนการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนด้วยอาวุธเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหลายๆกลุ่มนั้น ปัจจุบันยังคงมีการเคลื่อนไหวอยู่ บางกลุ่มได้ล่มสลาย หรือเกิดการควมรวมจัดตั้งขึ้นเป็นกลุ่มใหม่ขึ้นมา โดยสรุปแล้วกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญมีดังนี้

2.1.5.1 กลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติปัตตานี (The Barisan Nasional Pembrebasan Pattani : BNPP) หรือ National Liberation of Pattani (NLFP)

อารีฟิน บินจิ และคณะ (2558) ได้กล่าวว่า ขบวนการนี้มีหลักฐานว่าเกิดขึ้นต่อเนื่องจากองค์กรกัมปาร์(Gampar) ซึ่งเกิดจากตงกู มะหมุด มะไฮยัตดิน ร่วมกับนายอดุลย์ ณ สายบุรี ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2490 หลังจากตงกู มะไฮยัตดินเสียชีวิต นายอดุลย์ได้สืบเจตนาต่อและตั้งเป็นแนวร่วมปลดปล่อยปัตตานี (BNPP) เมื่อพ.ศ. 2502 โดยทางกลุ่มมีแนวนโยบายฝ่ายขวาหรืออนุรักษนิยม โดย

เจตนาที่จะแบ่งแยกดินแดนปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล รวมถึงสงขลาบางส่วน และตั้งเป็นรัฐอิสระโดยมีสุลต่านเป็นประมุข (คนข่าว 2499, 2554) ยุทธศาสตร์ของกลุ่มใช้วิธีการรบแบบกองโจร โดนปฏิบัติการทางทหารมีมากที่สุดในปี พ.ศ. 2520-2525 โดยภายหลังสมาชิกแตกแยกทางความคิด ทำให้บุคคลสำคัญในกลุ่มแยกตัวไปตั้งกลุ่มใหม่ และบางคนเข้ามาจับกับทางการไทย โดยในปี พ.ศ. 2530 ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นกลุ่มแนวร่วมอิสลามเพื่อปลดปล่อยปัตตานี (Barisan Islam Pemberbasan Pattani : BIPP) เพื่อสอดคล้องกับบริบทสถานการณ์ในโลกอิสลาม และเมื่อพ.ศ. 2532 กลุ่มได้ยุติความเคลื่อนไหวแล้วกลับมาเคลื่อนไหวอีกครั้งเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยปัจจุบันกลุ่ม BIPP ไม่มีบทบาทด้านการทหาร แต่ดำเนินงานทางด้านการเมืองร่วมกับกลุ่มพูโล, ปีอาร์เอ็น และ มูจาฮิดดิน ภายใต้กลุ่ม เบอ์ซาตู (BERSATU)

2.1.5.2. กลุ่มแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติติมลาญปัตตานี (Barisan Revolusi Nasional Pattani : BRN)

กลุ่มแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติติมลาญปัตตานี หรือ BRN นี้ก่อตั้งเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2503 โดยมีแกนนำสำคัญคือ นายหะยีอามีน โต๊ะมีนา, เต็งกูยาลาล์ นาเซร์หรือนายอดุลย์ สายบุรี, อุซตาซ การิม อติเต๊ะครูสอนในอำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส และนายอับดุลกามม (สุรชาติ บำรุงสุข, 2554) ซึ่งทางกลุ่มมีนโยบายปกครองโดยระบอบสังคมนิยม ซึ่งเมื่อสามารถแบ่งแยกจังหวัด สตูล ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสงขลาบางส่วนได้แล้ว จะมีการจัดตั้งรัฐอิสระ มีประธานาธิบดีเป็นประมุข (คนข่าว 2499, 2554) โดยอารีฟีน บินจิ และคณะ (2558) กล่าวว่ากลุ่ม BRN มีแผนจะจับตัวผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้กำกับการตำรวจ เนื่องในวันอวยพรวันตรุษฮารีรายอ เมื่อ 18 มีนาคม พ.ศ. 2504 แต่ทำไม่สำเร็จ ทำให้นายหะยีอามีน ถูกจับกุม พร้อมสมาชิกทั้ง 7 คน ซึ่งถูกจับกุมดำเนินคดีจนถึงปลาย พ.ศ. 2508 จึงถูกปล่อยตัว โดยภายหลังจากถูกปล่อยตัว กลุ่ม BRN ได้จัดตั้งกองทหารติดอาวุธ เรียกว่า กอกกำลังติดอาวุธปลดแอกอิสลามปัตตานี หรือ Angkatan Bersenjata Revolusi Islam Patani (ABRIP) เมื่อ พ.ศ. 2511 ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 เกิดความขัดแย้งขึ้นในกลุ่ม ทำให้ขบวนการ BRN แตกแยกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 2.1 BRN Co-ordinate ปัจจุบันไม่มีบทบาททางการเมืองในประเทศไทย
- 2.2 BRN Congress เป็นกองกำลังติดอาวุธ ที่ยังมีความเคลื่อนไหวอยู่ในประเทศไทย
- 2.3 BRN ULAMA เป็นกลุ่มที่เน้นด้านงานการเมืองและศาสนา

2.1.5.3. องค์การปลดปล่อยรัฐปัตตานี หรือองค์การสหปัตตานีเสรี (Patani United Liberation Organization : PULO)

กลุ่มพูโลเกิดจากการรวมตัวของสองสมาคม นั่นคือสมาคมนักศึกษาหนุ่ม และสมาคมปัตตานีรวมชาติอาระเบีย ซึ่งได้รวมตัวกันเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2511 จัดตั้งเป็นองค์การปลดปล่อยรัฐปัตตานี หรือพูโล โดยมีนโยบายแบ่งแยกสี่จังหวัดชายแดนใต้ จัดตั้งเป็นรัฐอิสระ มีประธานาธิบดีเป็นประมุข ปกครองแบบสาธารณรัฐประชาธิปไตย โดยยึดหลักกฎหมายอิสลามเป็นรัฐธรรมนูญ กลุ่มพูโลมีผู้ก่อตั้งคือ ตวนกูบือรอ กอตอนีรอ (คนข่าว 2499, 2554)

กลุ่มพูโลมีการจัดตั้งหน่วยติดอาวุธขึ้นหลายหน่วย และมีการส่งสมาชิกไปฝึกวิชาทหารกับขบวนการกู้ชาติมุสลิมหลายกลุ่ม เช่น องค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ (PLO) ขบวนการกู้ชาติไอริช (IRA) และองค์การโมโร ในฟิลิปปินส์ ต่อมาภายหลังในปีพ.ศ. 2528 ทางกลุ่มได้เกิดความขัดแย้ง และแยกตัวออกมาเป็นกลุ่มพูโลเก่า ซึ่งมีนายหะยีสะมะแอ ท่าน้ำ เป็นหัวหน้า และกลุ่มพูโลใหม่ ซึ่งมี ดร. อารัง มูเล็ง และนายหะยีฮาดิ บินรอซาลี เป็นผู้นำ อยากรู้ก็ตามในปีพ.ศ. 2541 ทางกรมมาเลเซียได้รับกุมแกนนำระดับสูงของทั้งกลุ่มพูโลเก่าและพูโลใหม่ได้ จึงนำส่งดำเนินคดีในประเทศไทย ทำให้ความเคลื่อนไหวทางทหารของขบวนการพูโลลดลงจนแทบไม่มีบทบาทแต่อย่างใดในปัจจุบัน (อารีฟิน บินจิ และคณะ 2558)

2.1.5.4. ขบวนการมูจาฮิดีนอิสลามปัตตานี (Gerakan Mujahideen Islam Pattani : GMIP)

สุรชาติ บำรุงสุข (2554) กล่าวว่า ขบวนการมูจาฮิดีนอิสลามปัตตานี มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มที่ก่อความไม่สงบหลายกลุ่มในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเริ่มจากกลุ่มแนวร่วมมูจาฮิดีนปัตตานี (Barisan Bersatu Mujahidin Patani : BBMP) โดยก่อตั้งเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2528 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวมขบวนการต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพในการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดน โดยมีเป้าหมายที่จะปลดปล่อยรัฐอิสลามปัตตานีให้เป็นอิสระจากประเทศไทย โดยตั้งเป็น “รัฐปัตตานีดารุลมูอารีฟ”

สำหรับผู้ร่วมก่อตั้งนั้น ประกอบไปด้วย นายหะยีอามิน โต๊ะมีนา, นายอัลดุลเราะห์มาน พอมีง, ตวนกูบือรอ กอตอนีรอ, นายแวหามะ แวยูโซ๊ะ, อุซตาสการิม บินฮาซัน, นายบือราเฮง กูทาย และหะยีสุดีง อับดุลสาและ โดยต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2529 ได้มีการก่อตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่คือ ขบวนการมูจาฮิดีนปัตตานี (Gerakan Mujahidin Patani : GMP) ซึ่งแยกตัวจากกลุ่ม BIPP หรือ BNPP โดยมีแกนนำสำคัญคือ นายแวหามะ แวยูโซ๊ะ, นายอาวัง บินอับดุลเลาะห์, นายมุฮัมหมัด โดล์, นายเจ๊ะกูแม กู

เตะ โดยทางกลุ่มเน้นเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศมาเลเซีย และต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2532 ได้มีการจัดตั้ง ขบวนการมุจาฮิดีนอิสลามปัตตานี (Gerakan Mujahideen Islam Pattani : GMIP) ขึ้นใหม่ โดยมีนายอับดุลเลาะห์มาน หรือเจ๊ะกูแม กูต๊ะ เป็นประธาน หลังจากปี พ.ศ. 2538 กลุ่ม GMIP ได้เข้าร่วมก่อวินาศกรรมกับกลุ่มเบอร์ซาตู (BERSATU) อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

2.1.5.5. กลุ่มแนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี (The United Front for the Independence of Pattani หรือ Barisan Bersatu Kemerdekaan Patani : BERSATU)

เมื่อ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2532 กลุ่ม BIPP BRN GMP และ PULO ได้เข้าร่วมประชุม โดยมีมติที่ประชุมได้ออกมาว่าให้ก่อตั้ง “องค์กรร่วม” หรือ “องค์กรพายง” (Umbrella Organization) ขึ้นมา เพื่อความมีเอกภาพในการดำเนินงาน โดยข้อตกลงที่ทุกกลุ่มร่วมกันยอมรับ มีดังนี้

1. ร่วมกันต่อสู้เพื่อเอกราชปัตตานี และก่อตั้งรัฐมลายูอิสลามปัตตานี
2. มีหลักการต่อสู้ที่เรียกว่า ญีฮาด
- 3.ต่อต้านนโยบายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับดินแดนปัตตานี
4. เรียกร้องการสนับสนุนจากประเทศมุสลิม
5. ให้ขบวนการต่างๆต่อสู้เพื่อปัตตานี
6. ร่วมมือกับขบวนการปลดปล่อยทุกกลุ่มในโลกเพื่อไผ่หาสันติภาพของโลก

โดยหลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น “แนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี” หรือ BERSATU (อารีฟิน บินจิ และคณะ, 2558) อย่างไรก็ตามสุรชาติ บำรุงสุข (2554) ได้กล่าวว่า ตามข้อเท็จจริงที่หน่วยงานด้านความมั่นคงทราบ BERSATU นั้นไม่มีอำนาจสั่งการกลุ่มต่างๆ เพียงแต่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติ เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีแนวทางดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันเท่านั้น

2.1.5.6. กลุ่มเยาวชนกู้ชาติปัตตานี (Permuda Merdeka Patani : PMP)

สุรชาติ บำรุงสุข (2554) กล่าวว่า กลุ่มเยาวชนกู้ชาติปัตตานีนั้น ก่อตั้งโดยขบวนการ BRN Coordinate โดยแกนนำเป็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา (Ulama) โดยเมื่อ พ.ศ. 2535 ได้ตั้งกองกำลังฝึกรบเยาวชนทหารและทำการติดอาวุธ โดยมีแนวทางการสู้รบแบบญีฮาด โดยการดำเนินงานนั้นจะแอบแฝงกิจกรรมอยู่ในโรงเรียนตาดีกาและโรงเรียนปอเนาะ มัสยิดประจำหมู่บ้าน โดยเชื่อว่ากลุ่มเยาวชนกู้ชาติปัตตานีนั้นมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มก่อความไม่สงบอื่นๆ เช่น PULO, BRN Congress -และ GMIP เป็นต้น

ในขณะที่ อารีฟิน บินจิ และคณะ (2558) นั้นมีความเห็นต่างออกไป โดยเชื่อว่ากลุ่มดังกล่าว นั้นมีมานานแล้ว จัดตั้งโดยนักศึกษามลายูมุสลิมในต่างประเทศ ที่เรียกว่า “Patani National Youth Movement” หรือ PANYOM โดยรัฐบาลไทยเชื่อว่ากลุ่มเยาวชนกัซชาติปัตตานีนั้นมีความเกี่ยวข้องกับ กลุ่ม PULO

โดยเหตุการณ์ที่ทำให้กลุ่มเยาวชนกัซชาติปัตตานีเป็นที่รู้จักคือ เหตุการณ์เข้าโจมตีฐานทหาร และตำรวจเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547 โดยเชื่อว่าเบื้องหลังเหตุการณ์นี้มีกลุ่มเยาวชนกัซชาติปัตตานีเข้าร่วมด้วย โดยเริ่มจากอุซตาสยุโซะ ระยะเวลา ซึ่งเคยเป็นครูสอนศาสนาในพื้นที่จังหวัดยะลา ได้ไปศึกษาวิชาอยู่ยงคงกระพันที่ประเทศมาเลเซีย และได้นำสมาชิกในประเทศไทยเข้าไปฝึกด้วยหลายคน เมื่อสมาชิกเหล่านั้นกลับมาจึงทำการจัดหาสมาชิกต่างมัสยิดในหมู่บ้านต่างๆ โดยปลูกฝังความรู้สึกรักชาตินิยมและสร้างความเคียดแค้นเจ้าหน้าที่ของรัฐไทย นำไปสู่การแบ่งแยกดินแดน โดยสมาชิกของกลุ่มซึ่งส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่มีความประพฤติดี ไม่ติดยาเสพติด ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไทยไม่มีฐานข้อมูล เยาวชนเหล่านี้ได้รับการฝึกอาวุธ และเสริมวิชาอยู่ยงคงกระพัน และจัดตั้งชุดคอมมานโด (Runda Kumpulan Kecil : RKK) เป็นกลุ่มย่อยต่างๆแทรกซึมตามหมู่บ้านต่างๆ และนัดแนะโจมตีฐานทหารและตำรวจเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547 และฝ่ายเจ้าหน้าที่ที่ตอบโต้ เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตรวมกว่า 106 คน ถูกจับกุม 9 คน ฝ่ายเจ้าหน้าที่เสียชีวิต 5 นาย บาดเจ็บอีกจำนวนหนึ่ง

2.1.5.7 ยุทธศาสตร์และหลักนิยมในการต่อสู้เพื่อตั้งรัฐปัตตานี

ในการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานอย่างในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นกลุ่มขบวนการที่เคลื่อนไหวในพื้นที่ดังกล่าว ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และหลักนิยมในการเคลื่อนไหว เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวและให้การเคลื่อนไหวมีความเป็นเอกภาพ โดย กิตติรัตน์ฉายา (2547) ได้แสดงไว้ดังนี้

- 1.เป้าหมาย แยกการปกครองออกจากรัฐบาลไทยโดยเด็ดขาด เพื่อปกครองตนเองเหมือนชาตินิยมมุสลิมทั้งหลาย
- 2.สร้างฐานการเมือง โดยอาศัยช่องว่างการปกครองระบอบประชาธิปไตยสมัครเข้าช่วงชิงตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและในระดับรัฐสภาและเป็นรัฐมนตรีให้ได้
- 3.ผู้นำที่สามารถเข้าไปในกลไกของรัฐได้ ให้แสวงหาผลประโยชน์ในการนำข่าวสาร หรือผลประโยชน์อื่นๆมาสู่กลุ่มอุดมการณ์

4.ดำเนินการเรียกร้องรัฐบาลในเรื่องต่างๆที่จะนำไปสู่ข้อเรียกร้อง 7 ข้อของหะยีสุหลง โต๊ะมีนา เช่น การจัดตั้งโรงเรียนปอเนาะ การแต่งกายชุดฮิญาบของรักเรียน นักศึกษาและข้าราชการ เป็นต้น

5.ทำหลักฐานเป็นบุคคลสองสัญชาติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเดินทางหลบหนีอยู่ต่างประเทศเพื่อนบ้านได้เมื่อมีความจำเป็น

6.การแทรกซึมเข้ารับราชการ เพื่อเพิ่มจำนวนข้าราชการมุสลิมให้เป็นไปตามข้อเรียกร้องของหะยีสุหลง

7.คัดเลือกเยาวชนที่ยากจนและ/หรือเยาวชนที่พ่อแม่ถูกเจ้าหน้าที่ฆ่าตายหรือรังแก ไปศึกษาต่างประเทศเพื่อปลูกฝังอุดมการณ์ และ/หรืออาวุธแล้วนำกลับมาปฏิบัติงาน

8.พยายามให้กลุ่มอุดมการณ์เป็นผู้นำศาสนาเป็นโต๊ะครู อิหม่าม คอเต็บ บิหร่าน

9.ให้ผู้นำทางศาสนาทุกหมู่บ้านกระทำการทุกวิถีทางให้ประชาชนชาวมุสลิมประพฤติปฏิบัติในแนวศาสนา ผ่านทางโรงเรียนตาดีกา ปอเนาะ และมัสยิด เพื่อชี้นำอุดมการณ์ต่อไป

10.ใช้มัสยิดเป็นที่ประชุมลับ

11.สังหารผู้นำทางศาสนาที่ไม่ให้ความร่วมมือหรือใช้เงื่อนไขขัปลั้ให้พ้นตำแหน่ง เพื่อให้บุคคลที่ร่วมอุดมการณ์เข้าทำหน้าที่แทน

12.ดำเนินการวิธีต่างๆในการเปลี่ยนมือในกิจการเดินรถ รถแท็กซี่ กิจการค้าส่ง กิจการเรือประมง ให้เป็นของชาวมุสลิม

13.เน้นการใช้ภาษามลายูท้องถิ่นหรือภาษายาวีเป็นภาษากลางในหมู่อิสลาม

2.1.5.8. การดำเนินงานทางยุทธศาสตร์ของกลุ่มก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการกำหนดขั้นตอนแผนการดำเนินงานของกลุ่มก่อความไม่สงบนั้น เรียกว่า “ขั้นตอนสู่ความสำเร็จ” โดยตรวจพบครั้งแรกที่บ้านของนายมะแซ อุเซ็ง ซึ่งเป็นอาจารย์สอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม “สัมพันธ์วิทยา” ที่บ้านเจาะเกาะ ตำบลบูกิต อำเภोजะเอยร์ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2546 ซึ่งหลังจากนั้นในการตรวจค้นสถานที่ต้องสงสัยของเจ้าหน้าที่ ยังสามารถตรวจยึดเอกสารดังกล่าวได้อีกครั้งหลาย เช่นในโรงเรียนปอเนาะญีฮาด หรือโรงเรียนญีฮาดวิทยา ที่บ้านท่าด่าน ตำบลตะโล๊ะกะโปร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยทำให้สามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มที่ก่อความไม่สงบในพื้นที่ BRN Coordinate โดยสมาชิกของกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีสถานภาพเป็นผู้นำทางศาสนาในพื้นที่ โดยหลักฐานปรากฏว่า กลุ่มผู้นำศาสนาดังกล่าว ใช้

แผนขั้นตอนสู่ความสำเร็จ หรือแผนบันได 7 ขั้นนี้ ในการโน้มน้าวเยาวชนในพื้นที่มาตั้งแต่ พ.ศ. 2535 โดยเรียกตนเองว่า “Pejuang” (เปอญูแวง/ยูแวง) แปลว่า “นักต่อสู้ของกลุ่มเยาวชนกู้ชาติปัตตานี” (Pemuda Merdeka Patani) ขององค์กรกู้ชาติปัตตานี (Pejuangan Merdeka Patani)

นอกจากนี้สุรชาติ บำรุงสุข (2554) ยังกล่าวว่า นักต่อสู้รุ่นใหม่ดังกล่าวเป็นนักต่อสู้รุ่นใหม่ ที่ บ่มเพาะ สร้างจิตสำนึกให้เคียดแค้นเกลียดชังคนต่างศาสนา มีอุดมการณ์ต่อสู้เพื่อชาติ ศาสนา มาตุภูมิ เครื่องครัดศาสนา เป็นที่ยอมรับของสังคม และมีแนวทางที่จะต่อสู้ตามแนวทางศาสนา (ญีฮาด) และอิสรภาพอันชอบธรรมเพื่อรัฐปัตตานี โดยองค์การกู้ชาติปัตตานีได้ใช้แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวในการเตรียมคน จัดตั้งองค์กรควบคุมคน ขยายเครือข่ายและสมาชิก โดยมีการกำหนดหัวปีที่จะปฏิบัติ อย่างชัดเจน ซึ่งแผนดังกล่าวแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนแรก ขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 5 เป็นการจัดตั้งและ ดำเนินงาน เพื่อสร้างความพร้อมของคน องค์กร และอุดมการณ์ ส่วนที่สอง คือขั้นที่ 6 และขั้นที่ 7 เป็นขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จของการกู้ชาติปัตตานี โดยแผนขั้นตอนสู่ความสำเร็จ หรือแผน บันได 7 ขั้นนั้นมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างจิตสำนึกมวลชน เป็นการปลุกกระตมมวลชนให้สำนึกถึงความชวามลาญ ความยึดมั่นในศาสนาอิสลาม เน้นความเป็นชาติและรัฐปัตตานี มีการยกประเด็นศาสนาอิสลามถูกคน ต่างศาสนาทำลาย รัฐปัตตานีเป็นเอกราชปกครองตนเองมาก่อน ภูกรัฐบาลไทยรุกรานยึดครอง มีการ กวาดต้อนชวามลาญไปกรุงเทพฯ มีการลุกขึ้นต่อสู้เพื่อเอาดินแดนคืน รวมถึงอ้างคำสอนในคัมภีร์อัลกุ รานมาประกอบอีกด้วย

ขั้นตอนที่ 2 จัดตั้งมวลชน ขั้นตอนนี้เป็นการจัดหาแนวร่วม โดยดำเนินการสอนศาสนาแก่ เยาวชน ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18-35 ปี รวมถึงประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะในช่วงการอ่าน “คุปะตะเบาะห์” ในวันศุกร์ หรือ “ละหมาดใหญ่” ตามมัสยิด ขณะที่โรงเรียนตาติกา โรงเรียนเด็กเล็กก่อนวัยเรียน โรงเรียนอนุบาลปอเนาะและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จะมอบให้ครูสอนศาสนาที่ผ่านการ บ่มเพาะมาแล้ว เป็นผู้ดำเนินการ แล้วจึงพัฒนานักเรียน นักศึกษาเหล่านี้เป็นผู้ปฏิบัติ โดยอาจให้ทุน เรียนต่อในต่างประเทศ ซึ่งนอกจากจะเรียนทางวิชาการแล้ว นักศึกษาเหล่านี้ยังได้ฝึกหลักสูตรทาง การทหารด้วย จากนั้นก็จัดตั้งมวลชนเป็นคณะกรรมการ หรือกลุ่มบุคคลต่างๆที่มีอิทธิพลในพื้นที่ เช่น คณะกรรมการศาสนาอิสลามประจำจังหวัด คณะกรรมการมัสยิด คณะกรรมการหมู่บ้าน รวมถึงระดับ ชมรมกีฬาต่างๆด้วย ซึ่งแผนขั้นตอนที่ 2 นี้เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ. 2535 จนปัจจุบันน่าจะมีแนว ร่วมเข้าแทรกซึมได้ในหลายหน่วยงานแล้ว

ขั้นตอนที่ 3 จัดตั้งองค์กร ขั้นตอนนี้จะเป็นการจัดตั้งองค์กรอำพรางในการปฏิบัติงานเพื่อคุณมวลงชนและเป็นแหล่งเงินทุนของกลุ่มก่อความไม่สงบ เช่น การก่อตั้งชมรมตาดิกา เพื่อควบคุมโรงเรียนตาดิกาให้อินยอมเข้ามาอยู่ในองค์กร ซึ่งการควบคุมองค์กรได้ ยังเป็นผลประโยชน์ทางการเมืองต่อแกนนำในพื้นที่อีกด้วย

ขั้นตอนที่ 4 จัดตั้งกองกำลัง โดยการชักชวนและโน้มน้าวเยาวชนชนให้มาปฏิบัติการทางทหาร โดยมี 3 ระดับคือ **ระดับเยาวชนทหาร** เป็นกองกำลังที่อยู่ประจำหมู่บ้าน ตามภูมิลำเนาของตนเอง โดยมีเป้าหมายที่จะจัดตั้งให้ได้ 30,000 คน **ระดับเยาวชนคอมมานโด** เป็นผู้ที่ถูกคัดเลือกจากกลุ่มเยาวชนทหาร และนำไปฝึกยุทธวิธีหน่วยทหารขนาดเล็ก (Runda Kumpulan Kecil : RKK) และยุทธวิธีด้านอื่นๆเพิ่มเติม โดยสมาชิกระดับนี้จะรับมอบหมายในการก่อการร้าย ลอบยิง วางระเบิด ลอบโจมตี โดยมีเป้าหมายที่จะจัดตั้งให้ได้ 3,000 คน โดยกระจายอยู่ในเขตปกครองขององค์กรกู้ชาติปัตตานี 3 เขต คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยในเขตยะลา จะรวมถึงเขตอำเภอสะบ้าย้อยในจังหวัดสงขลาด้วย เขตละ 1,000 คน **ระดับกองกำลังระดับเชี่ยวชาญ** เป็นผู้ควบคุมและครูฝึกกำลังคอมมานโด โดยกลุ่มนี้บางคนผ่านการฝึกมาจากต่างประเทศ มีขีดความสามารถค่อนข้างสูง เคยผ่านการปฏิบัติจริงมาแล้วและมีจิตใจต่อสู้เพื่อองค์กรที่แน่วแน่ โดยกองกำลังระดับนี้มีเป้าหมายกำหนดไว้ 300 คน คัดเลือกจากเยาวชนจากเยาวชนคอมมานโดและผู้ผ่านการฝึกจากต่างประเทศแล้ว

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม ขั้นตอนนี้จะมุ่งเน้นการสร้างอุดมการณ์ความเป็นชาติพันธุ์มลายูที่จะต้องต่อสู้เพื่อให้ได้รัฐปัตตานีคืนมาจากชาติไทย โดยการฝึกกำลังของคนชาติมลายูทุกสถานะ อาชีพ รวมถึงข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหารที่เป็นมลายูมุสลิม ที่สำคัญคือผู้ได้รับการปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมแล้วจะต้องผ่านการปฏิบัติการก่อการร้ายไม่ว่าในลักษณะใดจริงๆ

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นเตรียมพร้อมปฏิวัติ เป็นขั้นตอนการก่อการร้ายทุกรูปแบบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เหมือนดอกไม้ไฟที่แตกกระจาย หรือที่เรียกว่าขั้นการจุดดอกไม้ไฟแห่งการปฏิวัติ ซึ่งเจ้าหน้าที่ไทยหลายฝ่ายประเมินว่า ปัจจุบันสถานการณ์ในพื้นที่อยู่ในขั้นที่ 6 นี้

ขั้นตอนที่ 7 จัดตั้งการปฏิวัติ เป็นการต่อสู้ขั้นสุดท้าย ใช้การโจมตีด้วยกำลังต่อกลไกของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยขณะโจมตีจะปักธงรัฐปัตตานีควบคู่ไป เพื่อให้สื่อมวลชนกระจายข่าวออกไปทั่วโลก และให้ประชาคมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะองค์การสหประชาชาติ (UN) หรือองค์กรมุสลิมในระดับโลก เข้ามาแสดงบทบาทแทรกแซงในการแก้ปัญหาต่างๆ จนนำไปสู่การลงมติ

ของประชาชนเพื่อแยกตัวเป็นเอกราช และจัดตั้งรัฐปัตตานี โดยในแผนดังกล่าวกำหนดจะทำในปี พ.ศ. 2548 แต่ด้วยความไม่พร้อมหลายปัจจัย ทำให้ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผน

โดยสรุปแล้วประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นมีความเป็นมาที่ยาวนานและสลับซับซ้อน เริ่มตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งชุมชนของชาวบ้านในพื้นที่คาบสมุทรมลายู ซึ่งได้พัฒนาเป็นเมืองท่าที่สำคัญแห่งหนึ่งบนคาบสมุทรมลายู นี้มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากับชาวต่างชาติ ทั้งชาวยุโรป ตะวันออกกลาง หรือชาวเอเชียด้วยกันเองก็ตาม ซึ่งความเจริญดังกล่าวนำมาซึ่งการขยายตัวของหัวเมืองและก่อให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ที่มีความเฉพาะตัวของคนในพื้นที่ โดยภายหลังแล้ว หัวเมืองปัตตานี (ซึ่งช่วงหลังเปลี่ยนเป็นปัตตานี) มีเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับหัวเมืองใกล้เคียง และสยามมากขึ้น ซึ่งในส่วนของความสัมพันธ์กับสยามนั้นเป็นไปในทิศทางที่ไม่ค่อยดีนัก หนึ่งคือประกอบด้วยการสู้รบและต่อต้านการเข้ามามีอำนาจในหัวเมืองปัตตานีของสยามอยู่เป็นระยะๆ ถึงแม้ และเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคของการปกครองโดยผู้ว่าราชการเมือง และแบ่งการปกครองออกเป็น 7 หัวเมืองก็ตาม ชาวปัตตานียังคงไว้ซึ่งการรักษาอัตลักษณ์ของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่นโดยการต่อต้านการปกครองของสยามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเมื่อ พ.ศ. 2475 แล้ว มีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่ทำให้ชาวปัตตานี (ซึ่งหมายรวมถึงพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งหมด) ไม่พอใจ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายรัฐนิยมของจอมพล ป.พิบูลสงคราม โดยยกเลิกไม่ให้มีกฎหมายและศาลอิสลามรวมถึงยกเลิกตะโต๊ะยุติธรรมซึ่งมีหน้าที่ในการตัดสินคดีมรดกและครอบครัวของชาวมุสลิม การหายตัวไปของฮัจญ์สุหลง อับดุลกาเดร์ ผู้นำศาสนาคนสำคัญในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมไปถึงเหตุการณ์กบฏดงขงยอ ซึ่งเกิดเป็นผลอันเกิดจากความหวาดระแวงและความไม่เข้าใจกันระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นรวมถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติมลายูอันมีอัตลักษณ์เป็นของตนเองซึ่งคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับรู้รับทราบต่อกันมานั้นทำให้เกิดความรู้สึกว่าพวกเขาเหล่านั้นไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากภาครัฐ อันนำไปสู่การเกิดขึ้นของขบวนการแบ่งแยกดินแดนซึ่งมีเป้าหมายปลุกระดมคนในพื้นที่ให้เรียกร้องการแบ่งแยกดินแดนจากรัฐไทย ซึ่งความเคลื่อนไหวต่าง ๆ นั้นมีมาอย่างต่อเนื่องทั้งในรูปของการเมืองหรือจะเป็นการก่อความไม่สงบในพื้นที่เองก็ตาม

2.2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

พื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี รวมถึงมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในพื้นที่ ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยหลักหรือวิธีการในการจัดการความขัดแย้ง อันจะทำให้สามารถควบคุม ความขัดแย้งมิให้ลุกลาม หรือสร้างความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น หรือหากเป็นไปได้คือสามารถแก้ไขความ ขัดแย้งนั้นได้โดยเบ็ดเสร็จ ซึ่งในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของปลัดอำเภอปฏิบัติหน้าที่ใน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นควรว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง นั้นมีประโยชน์และช่วยในการทำการหาคำตอบในงานวิจัยต่อไป

2.2.1 ความหมายของความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง เป็นสิ่งที่เราสามารถพบเห็นกันได้บ่อยครั้งในชีวิตประจำวันของเรา ทั้งในระดับ ของปัจเจกบุคคล สังคม หรือแม้กระทั่งระดับประเทศก็ตาม โดยมีนักวิชาการที่นิยามความหมายของ ความขัดแย้งได้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 “ขัด เป็นคำกริยา หมายถึง ไม่ทำตาม ฝ่าฝืน ขึ้นไว้ แย้งกัน ไม่ลงรอยกัน” ส่วน “แย้ง เป็นคำกริยา หมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ต้านไว้ ทานไว้” ซึ่งเมื่อรวมกันแล้ว ขัดแย้งคือ “การกระทำที่ไม่ลงรอย ขัดขึ้น หรือต่อต้านกัน”

Webster Dictionary คำว่า Conflict หมายถึง การต่อสู้ การสงคราม การไม่ถูกกันเมื่อ ความสนใจ ความคิดหรือการกระทำไม่เหมือนกัน

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2540) กล่าวว่าความขัดแย้ง หมายถึง การที่แต่ละฝ่ายไป ด้วยกัน ไม่ได้ในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการ ไม่ว่าจะเป็ความต้องการจริง หรือศักยภาพที่จะเกิดตามต้องการ

ชัยเสณัฐ พรหมศรี (2557) ความขัดแย้ง หมายถึง ความพยายามของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่รู้สึก หรือรับรู้ถึงเป้าหมายที่ไม่เท่าเทียมกัน ที่จะขัดขวางอีกฝ่ายหนึ่งไม่ให้บรรลุเป้าหมาย

พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ (2545) ได้ให้นิยามของความขัดแย้งว่า กระบวนการที่เริ่มต้นจาก ฝ่ายหนึ่งรับรู้ว่อีกฝ่ายจะสร้างผลกระทบในทางลบ หรือก่อให้เกิดความไม่พอใจขึ้นมาจะมีปฏิกริยา ต่อกัน จนทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้

Van Slyke (1999) ความขัดแย้งหมายถึง การแข่งขันระหว่างบุคคลสองกลุ่มที่เกี่ยวข้องกัน และรับรู้ว่ตนเองมีเป้าหมาย ความต้องการ แนวคิดที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่บุคคลไม่สามารถหาความสมดุลระหว่างกันได้

Robbins (2004) ได้ให้นิยามของความขัดแย้งไว้ว่า กระบวนการที่บุคคลขัดขวางความพยายามในการบรรลุเป้าหมายของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยการกระทำดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นระหว่างหัวหน้างานหรือพนักงานในหน่วยงานของตนเอง หรือระหว่างพนักงานด้วยกันในองค์กรก็ได้

Greenberg (1997) กล่าวว่า ความขัดแย้งหมายถึง กระบวนการที่เกิดเมื่อบุคคลหรือกลุ่มสามารถรับรู้ได้ว่า บุคคลหรือกลุ่มอื่นได้กระทำการใดสิ่งหนึ่ง อันจะทำให้เกิดผลทางลบ หรือสร้างความไม่เท่าเทียมให้เกิดขึ้นกับความต้องการหรือผลประโยชน์ของตน

Gordon (2002) กล่าวว่า ความขัดแย้งคือความไม่ลงรอยกัน หรือการต่อสู้ระหว่างสองฝั่งขึ้นไป โดยเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันทางอิทธิพลและความถึงความแตกต่างทางอำนาจของแต่ละฝ่าย

2.2.2. ความไว้วางใจกับความขัดแย้ง

ความไว้วางใจนั้น เป็นหนึ่งในสิ่งที่สำคัญในปัญหาความขัดแย้ง หลากหลายปัญหาที่เกิดขึ้นมานั้น ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากความ “ไม่ไว้วางใจ” ซึ่งกันและกัน โดยความไว้วางใจ เปรียบเสมือน “กาว” ที่ยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ระหว่างกันของบุคคล หรือกลุ่มต่างๆ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีส่วนสำคัญทั้งในมิติของการเกิดความขัดแย้ง และ ยุติความขัดแย้ง โดยในสังคมไทยนั้นความไว้วางใจได้เข้ามามีบทบาทที่ทำให้เกิดความขัดแย้งบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นความไว้วางใจในสถาบันทางการเมืองของประชาชน หรือหากเป็นในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งรุนแรงในด้านอัตลักษณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมดังเช่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว ความไว้วางใจของประชาชนต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐยิ่งส่งผลต่อความรุนแรงของความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.2.2.1 ความหมายของความไว้วางใจ

ความหมายของความไว้วางใจนั้น วอร์เชล (Worechel, 1979 อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2550) ได้เสนอมุมมองของความไว้วางใจออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆสามกลุ่มดังนี้

1. มุมมองของนักทฤษฎีเกี่ยวกับบุคลิกภาพ มองถึงบุคลิกลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในความพร้อมที่จะไว้วางใจ รวมถึงปัจจัยจำเพาะของการพัฒนาสู่ความพร้อมและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมด้านสังคมที่นำไปสู่ความพร้อมนั้น ทำให้ความไว้วางใจจึงเป็นเรื่องของความเชื่อถือ ความคาดหวัง ความลึกซึ้งที่อยู่ในบุคลิกภาพ โดยมีจุดกำเนิดของการพัฒนาด้านจิตใจตั้งแต่วัยเด็ก

2. มุมมองของนักสังคมวิทยาและนักเศรษฐศาสตร์ มุ่งประเด็นที่ความไว้วางใจในลักษณะของปรากฏการณ์ของสถาบัน ความไว้วางใจในความเป็นสถาบันอาจอธิบายว่าเป็น ความเชื่อถือใน

ปฏิสัมพันธ์กันในอนาคต บ่งบอกว่าจะดำเนินไปหรือปรากฏชัดเจนที่จะใช้หลักกฎกติกาหรือมาตรฐานของสังคมต่างๆไปที่จะทำให้เกิดความไว้วางใจหรือไม่

3. มุมมองของนักจิตวิทยาสังคม เน้นไปที่การติดต่อ หรือการดำเนินการระดับบุคคล ระหว่างปัจเจกที่อาจสร้างหรือทำลายความไว้วางใจทั้งระดับบุคคล และระดับกลุ่ม ซึ่งหมายถึงความคาดหวังของอีกฝ่ายในการดำเนินการต่อกัน ความเสี่ยงที่ความสัมพันธ์อยู่ในสมมติฐานและการกระทำในความคาดหวังนั้น ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่เสริมหรือยับยั้งการพัฒนาและดำรงความสัมพันธ์ ความคาดหวังของมนุษย์ ซึ่งมักจะมีผลทำให้เกิดหรือไม่เกิดความไว้วางใจเกิดขึ้นได้ โดยถ้าพฤติกรรมของคนที่เราคาดหวังต่ำกว่าที่เราหวังเอาไว้ เราก็จะไม่ไว้วางใจเขา แต่หากพฤติกรรมของเขาดีกว่าที่เราคาดหวังไว้ เราจะไว้วางใจเขา

2.2.2.2 ชนิดของความไว้วางใจ

เลวิกกีและวิทฮอฟ (Lewicki and Wiethoff, 2000 อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2550) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับชนิดของความไว้วางใจดังนี้

1) ความไว้วางใจที่อิงอยู่กับการคำนวณ (Calculus-Based Trust : CBT) หรือความไว้วางใจแบบมีหลักประกัน

เลวิกกีและวิทฮอฟ (Lewicki and Wiethoff) อธิบายความไว้วางใจที่อิงอยู่กับการคำนวณ หรือความไว้วางใจแบบมีหลักประกันนี้ความ คือการชั่งน้ำหนักระหว่างการกระทำที่อาจเสี่ยงต่อการเกิดความไม่ไว้วางใจกับผลที่ได้จากการกระทำนั้น หรือชั่งน้ำหนักระหว่างผลได้ระยะสั้น กับผลกระทบในระยะยาว ซึ่งเปรียบเหมือนกับการสร้างความไว้วางใจที่ต้องค่อยๆสร้างจนกว่าจะถึงระดับที่ไว้วางใจ แต่หากการกระทำเพียงครั้งเดียวที่เกิดความผิดพลาด อาจทำให้ทำลายความไว้วางใจได้อย่างมาก หรืออาจกลายเป็นเกิดความไม่ไว้วางใจเลยก็ได้

ความไว้วางใจที่อิงอยู่กับการคำนวณ หรือความไว้วางใจแบบมีหลักประกันนี้ หากมองในมุมมองของทฤษฎีเกม (Game theory) ของนักเศรษฐศาสตร์จะมีมุมมองการปรับใช้ใกล้เคียงกัน ดังเช่นศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ซึ่งได้วิเคราะห์สถานการณ์ในภาคใต้โดยใช้แนวคิดดังกล่าว โดย ศ.ดร. เกรียงศักดิ์ ได้อธิบายว่า หากกำหนดให้ผู้เล่นมีสองฝ่ายคือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายโจร ซึ่งทั้งสองมีเป้าหมายเดียวกันคือ แย่งชิงฐานมวลชนมาเป็นพวก โดยแต่ละฝ่ายมีทางเลือกในการใช้กลยุทธ์คือ การใช้ความสมานฉันท์ และการใช้ความรุนแรง การเลือกใช้กลยุทธ์ใดขึ้นอยู่กับว่าอีกฝ่ายใช้กลยุทธ์ใด และมวลชนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อกลยุทธ์นั้นอย่างไร โดยอาจารย์เกรียงศักดิ์ได้สรุปโดยใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์ประสาทวิทยา (Neuroeconomics) ซึ่งพบว่า การสูญเสียมีผลกระทบต่อ

การตัดสินใจมากกว่าผลตอบแทนเชิงบวก สรุปได้ว่าการตัดสินใจเลือกข้างของประชาชนอาจจะเลือกโดยมองเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ กับต้นทุนที่จะต้องเสียไป และพบว่าถึงแม้รัฐจะพยายามสร้างผลประโยชน์ทดแทน เช่น การคุ้มครอง ให้สวัสดิการ เงินช่วยเหลือ หากแต่เมื่อเทียบกับต้นทุนที่พวกเขาต้องเสียไป คือการบาดเจ็บ เสียชีวิต ที่โจรก่อการร้ายผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐ ซึ่งสร้างความหวาดกลัวขึ้น ในขณะที่เดียวกัน หากประชาชนเลือกที่จะอยู่เฉยๆ ถึงแม้จะไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ แต่ต้นทุนที่เขาต้องเสียนั้นเทียบไม่มีเลย ซึ่งอาจเป็นเพราะความมั่นใจในอำนาจรัฐว่าจะคุ้มครองต้นทุนที่เค้าอาจต้องสูญเสียไปได้หรือไม่ ดังนั้น ความไว้วางใจที่อิงอยู่กับการคำนวณหรือความไว้วางใจแบบมีหลักประกัน จะเกิดขึ้นหรือไม่ อยู่ที่สมการของผลประโยชน์และความสูญเสีย เป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้นรัฐจะต้องให้ความมั่นใจกับประชาชนให้ปราศจากความกลัว รวมถึงเพิ่มต้นทุนที่จะต้องสูญเสียไปให้โจรก่อการร้าย คือการแสดงความสามารถในการจัดการตามกฎหมายอย่างจริงจัง

2) ความไว้วางใจที่อิงอัตลักษณ์ (Identification-Based Trust : IBT) หรือ ความ

ไว้วางใจของความเป็นพวกเดียวกัน

ความไว้วางใจที่อิงอัตลักษณ์ หรือความไว้วางใจของความเป็นพวกเดียวกันนั้น เป็นลักษณะของความไว้วางใจที่อิงกับความตรงกันของความปรารถนาและความตั้งใจของอีกฝ่าย โดยการดำรงอยู่ของความไว้วางใจนี้ได้เพราะฝ่ายต่างๆสามารถเข้าใจและซาบซึ้งถึงความต้องการซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจพัฒนาไปจนแต่ละคนทำหน้าที่แทนกันได้ เมื่อทุกฝ่ายต่างเชื่อมั่นว่าผลประโยชน์หรือความต้องการของเราจะได้รับการปกป้อง โดยไม่จำเป็นต้องมีการตรวจตรา สืบสวน หรือติดตาม เหมือนดั่งมีเพื่อนที่ดีออกมาคอยปกป้องตนเอง

กิจกรรมหลายอย่างสามารถสร้างความเข้มแข็งและทำให้เกิดการกล่าวโจมตีแทน ซึ่งเป็นเรื่องของอัตลักษณ์ เช่น การมีอัตลักษณ์ร่วมกัน หรือ มีความเป็นพวกเดียวกัน เช่น มีเครื่องหมายเดียวกัน อาศัยอยู่ในบริเวณสถานที่เดียวกัน มีเป้าหมายหรือค่านิยมร่วมกัน เป็นต้น ดังเช่นประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน ที่ประชาชนชาวมุสลิมมีความเหนียวแน่นในกลุ่มของตนเอง เนื่องจากความมีอัตลักษณ์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นภาษาที่ใช้สื่อสาร อาณาบริเวณที่อยู่ รวมถึงศาสนา ค่านิยมของชาติพันธุ์ของตนเอง ซึ่งอัตลักษณ์ดังกล่าวทำให้เกิดกำแพงปิดกั้น ไม่ให้ “พวกเขา” มองเห็นมุมมองของ “พวกเรา” และความไว้วางใจจึงมีอยู่เฉพาะใน “พวกเรา” และไม่ไว้วางใจ “พวกเขา”

2.2.2.3 การจัดการความไว้วางใจ

วันชัย วัฒนศัพท์ (2550) ได้กล่าวถึงการจัดการความไว้วางใจไว้ว่า ความไว้วางใจนั้นมักจะมี การพัฒนาขึ้นในกระบวนการของความสัมพันธ์ ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับรูปแบบและการเรียนรู้ความสัมพันธ์ รวมถึงระยะเวลา โดยการจัดการความไว้วางใจนั้น สามารถแบ่งได้เป็นสองรูปแบบคือ

1) การจัดการความไว้วางใจแบบอิงการคิดคำนวณ (CBT) หรือแบบมีหลักประกัน

ความไว้วางใจแบบอิงการคิดคำนวณจะเพิ่มขึ้น หากมีเงื่อนไขดังนี้

- เมื่อมีความยุติธรรมอย่างเหมาะสม คงเส้นคงวา ในทุกเวลาและสถานการณ์
- ทำตามกำหนดเวลาเงื่อนไขที่ตกลงกันได้
- ทำงานและติดตามอย่างต่อเนื่องด้วยแผนกิจกรรมตามสัญญา

ซึ่งจากเงื่อนไขดังกล่าว ทำให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดการความไว้วางใจแบบอิงการคิด คำนวณ ได้ดังนี้

- ตกลงอย่างชัดเจนที่สุดในสิ่งที่คาดหวังว่าจะทำ เช่น กำหนดเส้นตายบทลงโทษไว้หากไม่ บรรลุข้อตกลงที่ตั้งเอาไว้

- ตกลงในกระบวนการที่จะติดตามตรวจสอบการกระทำของฝ่ายอื่น หากไม่ไว้วางใจกัน เพื่อ ป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียความไว้วางใจในอนาคต

- หาทางเลือกอื่นที่จะสนองความต้องการของฝ่ายอื่น

- เพิ่มการรับรู้ถึงเหตุผลในการกระทำที่เราจะต้องทำลง ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจทำให้ ผู้อื่นเข้าใจเราผิดได้ พฤติกรรมที่ดูแปลก หรือไม่ตรงกับที่พูดกัน ต้องให้คำอธิบาย โดยเฉพาะใน วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

2) การจัดการความไว้วางใจแบบอิงอัตลักษณ์ (IBT)

งานวิจัยของ Gabbarro (1978) ได้แสดงให้เห็นว่า ความไว้วางใจสามารถเกิดขึ้นได้ ถ้า ผู้ร่วมงานใช้เวลาในการแลกเปลี่ยนค่านิยม มุมมอง ความตั้งใจ และเป้าหมาย ดังนั้นจึงควรมี กระบวนการในการแลกเปลี่ยนสิ่งต่อไปนี้

- ความสนใจหรือความต้องการร่วมกัน
- เป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน
- ปฏิกริยาที่เหมือนกันต่อสถานการณ์ร่วมกัน

- สถานการณ์ที่ซึ่งเขายืนอยู่หรือยึดถือในค่านิยมและหลักการเดียวกัน โดยการแสดงออกถึง ความซื่อสัตย์ คุณธรรม

หากเราต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ระยะยาวกับคนที่มียังประกอบของความไม่ไว้วางใจแบบอิงอัตลักษณ์ สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การพัฒนาความไว้วางใจแบบอิงการคำนวณ หรือ CBT เพื่อให้กลุ่มต่างๆ รู้สึกสบายใจในความคาดหวังต่อพฤติกรรมที่แต่ละฝ่ายมีเพื่อสร้างสัมพันธภาพ โดยหลักการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างความไว้วางใจที่อิงอัตลักษณ์นั้นก็คือ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยเฉพาะอาชีพที่จะต้องทำงานกับประชาชน การเอาใจเขามาใส่ใจเรา นอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันขึ้นได้แล้ว สิ่งดังกล่าวยังทำให้เกิดความรู้สึก “เป็นพวกเดียวกัน” เกิดขึ้น อันจะส่งผลดีต่อการทำงานซึ่งต้องอาศัยความไว้วางใจซึ่งกันและกันอีกด้วย

2.2.2.4 การฟื้นฟูและสร้างความไว้วางใจ

จากการศึกษาของ อมรา อองศาพิชญ์ (2551) ได้แสดงให้เห็นว่า การฟื้นฟูความไว้วางใจนั้น จะใช้ในความหมายของการฟื้นฟูความไว้วางใจที่มีอยู่เดิม แต่ได้เสื่อมหายไปให้กลับมาใหม่ ส่วนการสร้างความไว้วางใจนั้นคือการที่ความไว้วางใจนั้นมีอยู่น้อยหรือไม่มีเลย และเราต้องการที่จะสร้างขึ้นใหม่ โดยเป้าหมายของทั้งการฟื้นฟูและสร้างความไว้วางใจคือ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ตระหว่งกัน โดยการมอบความไว้วางใจให้ซึ่งกันและกัน จะทำให้ความไว้วางใจนั้นสามารถเพิ่มพูนขึ้นไปได้ โดยองค์ประกอบของความไว้วางใจที่สำคัญมี 3 องค์ประกอบคือ

1) ความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน กลุ่มเดียวกัน

หากสมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน สมาชิกในชุมชนนั้นต้องไม่มีอคติและการเลือกปฏิบัติต่อกัน ซึ่งการที่เป็นพวกเดียวกันย่อมทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เข้าใจและเห็นใจกัน มีการปรับทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อทำให้เป็นพวกเดียวกัน ซึ่งทำให้สามารถฟื้นฟูและสร้างความไว้วางใจขึ้นมาได้

2) การประสานผลประโยชน์และสามารถแลกเปลี่ยนผลตอบแทนได้อย่างเท่าเทียม

การที่คนเรารู้สึกว่าทุกคนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียมกันนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากความหวาดระแวงที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ถึงความไม่เท่าเทียมในสิ่งที่เขาควรได้รับนั้น สามารถที่จะทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจได้ ดังนั้นผู้มีอำนาจหรือรัฐควรสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนได้อย่างเท่าเทียมกัน

3) การใช้กฎกติกาบรรทัดฐานเดียวกัน

ความหวาดระแวงที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมกันในทางโครงสร้างอำนาจจะสามารถลดลงได้ เมื่อความแตกต่างระหว่างผู้ที่มีอำนาจและผู้ด้อยอำนาจลดลง และเมื่อทุกคนใช้มาตรฐานเดียวกัน ความเหลื่อมล้ำจะหายไป ความหวาดระแวงก็จะหายไป

ในขณะเดียวกัน หากผู้ที่ด้อยอำนาจสูญเสียประโยชน์หรือขาดแคลนทรัพยากรอย่างมาก อาจมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการยกระดับและเพิ่มทรัพยากรให้แก่ผู้ที่ด้อยอำนาจเหล่านั้น โดยอาจเป็นในรูปของการชดเชยความเสียหาย หรือแก้ไขข้อผิดพลาดที่ค้นพบ

นอกจากนี้ ฉันทน บรรพศิริโชติ หวันแก้ว (2551 อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์, 2551) ได้เสนอวิธีการฟื้นฟูและสร้างความไว้วางใจโดยมีประเด็นต่างๆดังนี้

การฟื้นฟูความไว้วางใจ

- การเยียวยาภาวะทางจิตใจและดำเนินการเพื่ออนาคต
- การแสวงหาข้อเท็จจริงร่วมกัน
- การประนีประนอมและการให้อภัย
- ความชัดเจนของที่มาของการละเมิดสัญญา
- การชดเชยความเสียหาย
- การแก้ไขข้อผิดพลาดในเวลาที่เหมาะสม

การสร้าง ความไว้วางใจ

- การสร้างทุนทางสังคม โดยสร้างความสัมพันธ์สองทางและทำงานร่วมกัน
- การสร้างบุคคลที่น่าเชื่อถือ
- การกำหนดกติกาที่ชัดเจน และโปร่งใส
- การสื่อสารที่เปิดกว้าง และตรงไปตรงมา
- การแบ่งปันบทบาทหน้าที่และทรัพยากร
- การสร้างอัตลักษณ์ หรืออุดมการณ์ที่ร่วมกันใหม่ ตอกย้ำความสัมพันธ์เดิม
- การสร้างผลงานร่วมกัน

โดยสรุปแล้ว ความไว้วางใจกับความขัดแย้งนั้นมีความเกี่ยวข้องกันอย่างยิ่ง ทั้งในมิติของความขัดแย้งและการยุติความขัดแย้ง โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าในพื้นที่ซึ่งมีความขัดแย้งอยู่นั้นส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากความไม่ไว้วางใจ โดยความไม่ไว้วางใจนั้นทำให้เกิดความหวาดระแวง อคติ อันอาจส่งผลต่อการบิดเบือนข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่แต่ละฝ่ายได้รับ โดยในมุมมองของประชาชนในพื้นที่ซึ่งอาจมองว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐหรือปลัดอำเภอนั้นเข้มแข็งแรงแก หรือไม่ได้รับการดูแลจากฝ่ายรัฐเท่าที่ควร ทำให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันฝ่ายรัฐก็มีความไม่ไว้วางใจประชาชนคนในพื้นที่ อาจเกิดจากความหวาดระแวงว่าพวกเขาเหล่านั้นเป็นแนวร่วมหรือกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่แอบแฝงอยู่ในหมู่บ้านหรือไม่ เมื่อต่างฝ่าย

ต่างหวาดระแวงไม่เชื่อใจกัน จึงทำให้การยุติความขัดแย้งนั้นไม่สามารถทำได้ หรือทำได้โดยไม่มีประสิทธิภาพมากนัก เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายรัฐในการยุติความขัดแย้งในพื้นที่ซึ่งจะทำได้ หากปราศจากความร่วมมือจากคนในพื้นที่

2.2.3 ความยุติธรรมกับความขัดแย้ง

บ่อยครั้งเราจะเห็นได้ว่า เมื่อไหร่ที่เราารู้สึกว่าเราไม่ได้รับความยุติธรรม สิ่งที่มีมักจะตามมาก็คือ ความขัดแย้ง ซึ่งความรู้สึกไม่ยุติธรรมที่นำไปสู่ความขัดแย้งนั้น หลายครั้งได้พัฒนาเป็นความรุนแรง ซึ่งเราสามารถพบเจอได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ในระดับที่เล็กที่สุดของสังคมคือครอบครัว ระดับองค์กร หรือระดับประเทศก็ตาม

2.2.3.1 ชนิดของความไม่ยุติธรรม

ชนิดของความยุติธรรมนั้น มอร์ตัน ด้อยท์ (Morton Deutsch, 2000 อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2550) ได้ทำการสรุปและแยกแยะความยุติธรรมและความไม่ยุติธรรม ออกเป็น 6 ประเด็น คือ

1) ความยุติธรรมในการแบ่งปัน (Distributive Justice)

ความยุติธรรมในการแบ่งปัน เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์หรือกติกา ที่เราจะรู้สึกทราบว่าจะแบ่ง หรือผลประโยชน์ที่เราได้รับนั้น มีความยุติธรรมหรือไม่ โดยจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งที่มีจำนวนจำกัด ขณะที่ความต้องการนั้นมีมากกว่าสิ่งของนั้น ทำให้สิ่งนั้นไม่สามารถแบ่งให้กับทุกคนได้ โดยการพิจารณาความยุติธรรมในการแบ่งปันนั้น มีหลักที่สำคัญสามประการคือ

- หลักความเสมอภาคและความเที่ยงธรรม (Equity Principle) คือสิ่งที่เราควรได้รับการลงทุนลงแรงของเราไป เช่น คนที่ทำงานมากกว่าก็ควรได้รับผลตอบแทนมากกว่าคนที่ทำงานน้อยกว่า หลักการความเสมอภาคและเที่ยงธรรมนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนในสถานการณ์ที่เป้าหมายสำคัญคือ ผลผลิตทางเศรษฐกิจ

- หลักความเท่าเทียมกัน (Equality Principle) ในหลักการนี้จะยึดถือว่าสมาชิกทุกคนของกลุ่มควรได้รับผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน โดยเราสามารถพบหลักความเท่าเทียมกันได้ทั้งในสังคมที่เน้นความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความยึดเหนี่ยวกันอย่างเข้มแข็งและกลมกลืน โดยให้ความสำคัญกับทุกคนไม่ว่าจะมีส่วนสำคัญมากน้อยเพียงใด

- หลักความจำเป็น (Need Principle) ยึดถือหลักการที่ว่า คนที่จำเป็นมากกว่าในผลประโยชน์นั้น ควรได้รับมากกว่าคนที่จำเป็นน้อยกว่า

อย่างไรก็ตาม ในการนำหลักการดังกล่าวไปใช้ในสถานการณ์จริงนั้น อาจเกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกันในทั้งสามหลักการ เช่น หลักความเสมอภาค มีการจ่ายค่าตอบแทนตามภาระรับผิดชอบ ก็ขัดแย้งกับหลักความเท่าเทียมกัน ซึ่งทุกคนควรได้รับเท่าๆกัน ขณะที่หลักความเท่าเทียมกัน ก็ขัดแย้งกับหลักความจำเป็น ซึ่งต้องจ่ายตามความจำเป็นของแต่ละคน เป็นต้น ดังนั้นผู้อำนวยความยุติธรรมจึงควรประเมินสถานการณ์ และปัจจัยแวดล้อมต่างๆในสถานการณ์นั้น และเลือกใช้หลักการที่เหมาะสมที่สุด อันจะนำความยุติธรรมมาสู่ทุกคนอย่างเท่าเทียม โดยปราศจากความขัดแย้ง

2) ความยุติธรรมในวิธีการ (Procedural Justice)

วิธีการ หรือ กระบวนการยุติธรรมนั้น สามารถเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นมาได้ โดยคนเรามักจะสนใจ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลของกระบวนการ” นั้น เพราะกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลต่อ “ผลของกระบวนการ” ดังกล่าว โดยหากกระบวนการยุติธรรมนั้น ดำเนินไปด้วยความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ตามกฎเกณฑ์กติกาที่กำหนดไว้แล้ว การต่อต้านผลของกระบวนการดังกล่าวจะมีน้อยกว่า ถึงแม้ผลนั้นจะไม่เป็นตามที่เขาคาดหวังก็ตาม

ดังนั้นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม จึงต้องการความถูกต้อง สม่าเสมอ ไม่มีความลำเอียง มีความน่าเชื่อถือ เหมาะสม มีประสิทธิภาพ รวมถึงมีข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอย่างเพียงพอ ตลอดจนความสุภาพ ให้เกียรติซึ่งกันและกันอีกด้วย

3) ความรู้สึกถึงความยุติธรรม (Sense of Justice)

ความรู้สึกถึงความยุติธรรม หมายถึง ปัจจัยอะไรที่เป็นตัวบ่งชี้หรือเป็นเครื่องตัดสินว่า สิ่งนั้นมีความยุติธรรมหรือไม่ โดยความรู้สึกถึงความยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรมนั้นเกิดขึ้นจากหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายร่างกาย การรุกรานทางเพศ การปฏิบัติต่อกันโดยไม่ให้เกียรติ เป็นต้น

4) ความยุติธรรมของการแก้แค้นตอบแทนและการซ่อมแซมฟื้นฟู (Retributive and Reparative Justice)

ความยุติธรรมของการแก้แค้นตอบแทนและการซ่อมแซมฟื้นฟู นั้นเป็นเรื่องของการตอบสนองต่อการละเมิดระเบียบแบบแผนที่สังคมนั้นยึดถืออยู่ เช่น การฆ่าคน ผู้ที่กระทำความผิดก็จะต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ เป็นต้น โดยมีวิธีการหลายอย่างที่สามารถใช้เพื่อฟื้นฟูปกติกาสังคมที่ถูกละเมิด สิ่งที่ผู้ละเมิดพึงกระทำ เช่น การรับสารภาพผิด การขอโทษด้วยความจริงใจ การลงโทษหรือปรับปรุงตัวเอง เป็นต้น ขณะที่ชุมชน หรือสังคมอาจลงโทษต่อผู้ที่ละเมิด อาจทำได้ในหลายทาง เช่น การประณามให้เสียเกียรติ การเขียนตี การจำคุก ซึ่งในแต่ละประเทศนั้น อาจมีความแตกต่างกันออกไป

5) ขอบเขตของความยุติธรรม (Scope of Justice)

ขอบเขตของความยุติธรรม คือการดูว่าใครที่ควรถือว่าอยู่ในชุมชนนั้น และใครที่ไม่ถือว่าอยู่ในชุมชนนั้น ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ใครควรได้รับความยุติธรรม และใครไม่ได้รับความยุติธรรมในชุมชนนั้นๆ เช่น เรามักจะไม่ถือว่าสัตว์บางประเภทที่น่ารังเกียจเป็นสมาชิกในชุมชนของเรา ยกตัวอย่างเช่น หนู มด แมลงสาบ ดังนั้นสัตว์ดังกล่าวเหล่านี้จึงไม่ได้รับการพิจารณาถึงความยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรม

ในขณะที่เดียวกันก็มีคนบางกลุ่ม ที่มีความคิดว่าคนต่างชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ หรือคนที่มีความแตกต่างออกไปนั้น เป็นกลุ่มที่ไม่ควรได้รับความยุติธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และสามารถนำไปสู่ความขัดแย้งได้โดยง่าย อย่างไรก็ตาม มีคำถามในเชิงจิตวิทยาที่เกิดขึ้นเมื่อมีการกีดกันหรือแบ่งแยกเกิดขึ้นสามข้อ ประกอบไปได้

- สภาพสังคมแบบไหน ที่ทำให้เกิดการแบ่งแยก หรือกีดกันเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสภาพข้าวยาก หนาวมาก แห้ง, การเมืองไม่มั่นคง, การถือความเหนือกว่าของชนชาติ ศาสนา ผิว เพศ ชั้นวรรณะ, สภาพที่มีแนวโน้มที่จะเกิดความรุนแรงขึ้นได้ เช่น หลังสงคราม, สภาพของความเกลียดชัง มีความรุนแรงมาก เป็นต้น

- กลไกทางจิตวิทยา เกี่ยวข้องกับอะไรเป็นเหตุผลที่อธิบายในสิ่งที่มนุษย์ทำสิ่งโหดร้ายต่อเพื่อนมนุษย์ เช่น เหตุผลว่า “การดึงความสนใจที่ทำอะไรไปเพราะฉันยึดในค่านิยมที่สูงกว่า เช่น ฆ่าหมอที่ทำแท้ง เพื่อกระตุ้นให้หมอเลือกทำแท้ง และช่วยเด็กไม่ให้ถูกทำแท้ง” เป็นต้น

- เครื่องบ่งบอก อะไรที่ชี้ว่า คนไหนหรือกลุ่มไหนควรถูกกีดกันจากพวกเรา ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเราจะลดความชอบธรรมของคนอื่น เมื่อเรารู้สึกมีอันตราย โดยการพูดอ้างอะไรที่สำคัญต่อเรามากกว่า เช่น ศาสนา ความเชื่อ ระเบียบสังคม ความปลอดภัย ครอบครัว ศีลธรรม เป็นต้น

6) การยกเว้นระบบคุณธรรม (Moral Exclusion)

บางครั้งกระบวนการยุติธรรมที่อยู่ในความกดดัน คนบางกลุ่มมักจะได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไป เช่น ในภาวะเศรษฐกิจถดถอย ภาวะสงคราม มักจะมีคนบางกลุ่มถูกกันออกจากการได้รับการปฏิบัติตามปกติ ซึ่งถือเป็นความไม่ยุติธรรมที่เกิดขึ้นได้

วันชัย วัฒนศัพท์ (2550) ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับความยุติธรรมกับความขัดแย้งได้ว่า บ่อยครั้งความไม่ยุติธรรมมักจะเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง ขณะเดียวกันถ้ากระบวนการหรือผลของความขัดแย้ง ถูกมองว่าไม่ยุติธรรม การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งก็จะทวีความยากลำบากและก่อให้เกิด

ความขัดแย้งได้มากขึ้นอีก นอกจากนี้ความขัดแย้งอาจมีสาเหตุจากความต้องการที่จะรู้ว่า “อะไรคือความยุติธรรม”

ในความเป็นจริงแล้ว การที่เราได้รับการตัดสินหรือการแบ่งส่วนแบ่งน้อยกว่าสิ่งที่เราพึงมีพึงได้ เป็นธรรมดาที่เราจะรู้สึกที่เราไม่ได้รับความยุติธรรม เราอาจจะหาทางเรียกร้อง หรือนิ่งเฉยเพื่อยอมรับกับสิ่งที่เราได้ ไม่ว่าจะเลือกทางไหน สิ่งเหล่านั้นก็สามารถนำไปสู่ความขัดแย้งได้เช่นกัน

สำหรับกระบวนการแก้ไขความขัดแย้งนั้น หากกระบวนการดังกล่าวดำเนินไปอย่างไม่มี ความยุติธรรม ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่เชื่อถือในสถาบัน กฎกติกา นโยบาย โดยสิ่งที่ตามมาจากการไม่มีความเชื่อถือก็คือ การแยกตัวออกไป ไม่ยุ่งเกี่ยว ไปจนถึงการพยายามแสดงออกถึงความโกรธแค้น ใช้ความรุนแรง เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการที่พวกเขาคิดว่าไม่ยุติธรรม

จากการศึกษาความเกี่ยวข้องกันระหว่างความยุติธรรมและความขัดแย้ง แสดงให้เห็นว่า ทั้งสองสิ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน โดยหากการรับรู้ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรับรู้ ว่า ตนเองไม่ได้รับความยุติธรรมแล้ว สิ่งที่จะเกิดขึ้นก็คือความขัดแย้ง โดยระดับของความขัดแย้งนั้น อาจเป็นไปได้ตั้งแต่ระดับที่ไม่มีความรุนแรง ไปจนถึงกระทั่งการใช้ความรุนแรงต่อกัน อย่างไรก็ตามการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมโดยอาศัยหลักของความเหมาะสม และประสานผลประโยชน์ของทุกฝ่าย ก็จะเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญ และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้นได้ โดยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น เงื่อนไขของความขัดแย้งอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญคือความรู้สึกว่าไม่ได้รับความยุติธรรมของประชาชนในพื้นที่ โดยความรู้สึกดังกล่าวในมุมมองของคนในพื้นที่นั้นอาจเป็นทั้งในแง่มุมมองของการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือการไม่ได้รับการดูแลจากภาครัฐเท่าที่ควร ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวนำไปสู่เงื่อนไขของความขัดแย้งที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบนั้นหยิบยกขึ้นมากล่าวอ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับกลุ่มตนเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะปลัดอำเภอซึ่งมีภาระหน้าที่ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานยุติธรรมจึงต้องใส่ใจในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับพี่น้องประชาชนซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นไปสู่แนวทางการสลายความขัดแย้งในพื้นที่ได้ในทางหนึ่ง

2.2.4 การสื่อสารกับความขัดแย้ง

การสื่อสาร ถือเป็นสิ่งที่สำคัญในชีวิตประจำวันของเรา โดยเฉพาะมนุษย์เราที่ถือเป็นสัตว์สังคม คือจะอยู่เพียงคนเดียวในโลกนี้ไม่ได้ เมื่อมนุษย์ไม่สามารถอยู่เพียงลำพังได้แล้ว จึงต้องเกิดการรวมกลุ่มขึ้นมาเป็นสังคม ซึ่งสิ่งที่ใช้ในการบอกเล่าถึงสิ่งที่สมาชิกในสังคมแต่ละคนต้องการ จำเป็นจะต้องใช้การสื่อสาร เพราะการสื่อสารทำให้เราสามารถเข้าใจกัน หากแต่ปัญหาของการสื่อสารที่ไม่มีคุณภาพหรือการสื่อสารที่ไม่ดีนั้น สามารถทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาได้ เมื่อเราต้องการแก้ไขข้อ

ขัดแย้งที่เกิดขึ้นมา เราก็จะต้องใช้การสื่อสารอีกเช่นกัน ในกันสร้างความเข้าใจเพื่อหาทางออกและแก้ไขปัญหาเพื่อยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมา หากแต่จะเป็นการดีกว่าถ้าเราสามารถใช้การสื่อสารให้มีคุณภาพได้เพื่อหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้ง รวมถึงการใช้การสื่อสารในการยุติข้อขัดแย้งอีกด้วย

2.2.4.1 ความหมายของการสื่อสาร

ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2542) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสาร คือ กระบวนการถ่ายทอด หรือ แลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือความรู้สึกซึ่งอาจเป็นรูปของคำ ตัวอักษร สัญลักษณ์ เรียกว่า ข่าวสาร บุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร ส่งไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียก ผู้รับสาร โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นได้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการ และช่วยป้องกันความเข้าใจผิดระหว่างกันและกันอีกด้วย

วิรัช ลภีรัตนกุล (2546) กล่าวว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการในการส่งผ่านหรือ สื่อความหมายระหว่างบุคคล สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่สามารถใช้ความสามารถของตนสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ โดยแสดงออกในรูปของความต้องการ ความปรารถนา ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง

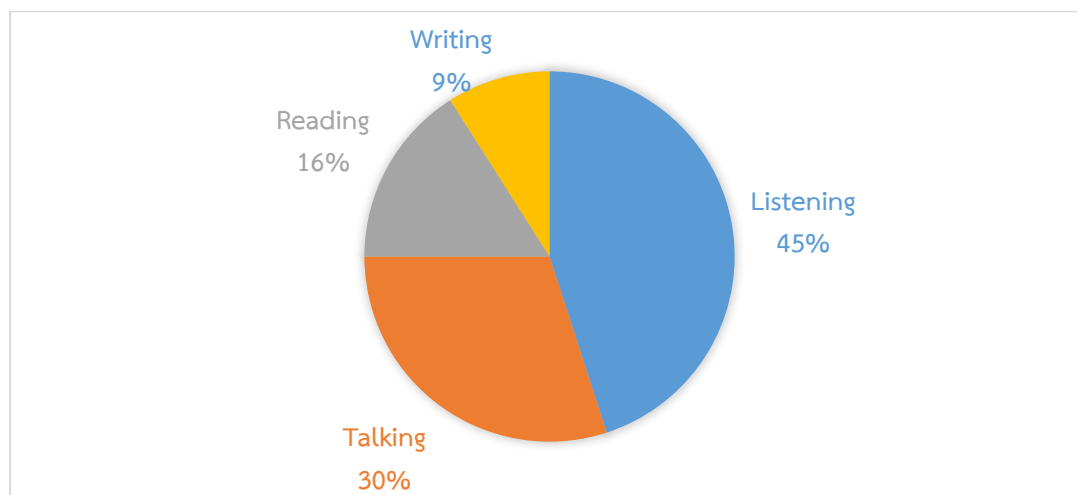
อัจฉรา ลิ้มวงษ์ทอง (2557) กล่าวว่า การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น หรือการกระทำใดๆ จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งอาจถ่ายทอดการเขียน อากัปกิริยา ความเคลื่อนไหวและการแสดงทำนอง เพื่อให้บุคคลอื่นเกิดความเข้าใจในแนวเดียวกัน ในกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

2.2.4.2 องค์ประกอบของการสื่อสาร

วันชัย วัฒนศัพท์ (2550) ได้แบ่งองค์ประกอบของการสื่อสารออกเป็น 7 ประเด็นคือ

- การพูด
- การฟัง
- ภาษาท่าทาง
- ภาษาเขียน
- เครื่องมือที่ใช้สื่อสารกัน
- สิ่งแวดล้อมในระหว่างสื่อสาร
- เนื้อหาของการสื่อสาร

จากงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เราจำเป็นต้องใช้มากที่สุดคือการฟัง ขณะเดียวกันการฟังถือเป็นสิ่งที่สอนน้อยที่สุด เรามักจะเรียนแต่การพูด การนำเสนอ แต่ไม่มีหลักสูตรใดที่สอนการฟังอย่างตั้งใจ

แผนภาพที่ 1 แสดงเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร

(Lyman K. Steil, Larry L. Barker, Kittie W. Watson อ้างถึงในวันชัย วัฒนศัพท์, 2550)

2.2.4.3 ประเภทของการสื่อสาร

อัจฉรา ลิ้มวงศ์ทอง (2557) ได้แบ่งประเภทของการสื่อสารออกเป็น 9 ประเภท คือ

1) การสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) การสื่อสารทางเดียวหมายถึงการที่ผู้ส่งถ่ายทอดข่าวสารไปยังผู้รับ โดยมีลักษณะเป็นเส้นตรง ไม่มีการสะท้อนกลับของข้อมูลหรือรับปฏิกิริยาจากผู้รับข่าวสาร การสื่อสารทางเดียวนั้นจะเป็นรูปแบบของการสั่งการของผู้บังคับบัญชาไปสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือเป็นการสื่อสารจากกลุ่มมวลชนไปสู่ผู้รับ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ เป็นต้น

2) การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) การสื่อสารแบบสองทางหมายถึงการที่ผู้สื่อสารส่งข่าวสารข้อมูลและผู้รับข่าวสารข้อมูลได้มีปฏิกิริยาตอบโต้กลับมา และมีการยืนยันข้อมูลกลับไปถึงกันได้ ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งเป็นการลดช่องว่างของการสื่อสาร เพื่อป้องกันการเข้าใจไม่ตรงกัน

3) การสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) การสื่อสารแบบเป็นทางการหมายถึง การติดต่อสื่อสารที่เป็นไปตามลำดับหน้าที่ บทบาท สายบังคับบัญชา ระหว่างผู้ส่งและผู้รับข้อมูลข่าวสาร ลักษณะการไหลของข้อมูลเป็นแบบจากบนลงล่าง เน้นลายลักษณ์อักษรมากกว่าคำพูด

4) การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal or Personal Communication) การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการคือ การสื่อสารที่เกิดขึ้นโดยไม่เป็นไปตามแบบแผน เป็นการติดต่อสื่อสารในลักษณะได้ทั้งจากบนลงล่าง หรือจากล่างขึ้นบน การสื่อสารในลักษณะนี้จะเป็นการสื่อสารที่เป็นส่วนตัวมากกว่า โดยมีความรวดเร็วสูง แต่มีข้อเสียคือข้อมูลข่าวสารต่างๆอาจผิดพลาดจากความเป็นจริงได้ง่าย

5) การสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำ หรือการเขียน (Verbal and Written Communication) หมายถึง การสื่อสารระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะจะเป็นคำพูด หรือการเขียน โดยการสื่อสารประเภทนี้เน้นไปที่การใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม มีความหมาย เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่ได้ผล และเกิดความเข้าใจถึงเนื้อหาของ การสื่อสาร

6) การสื่อสารจากบนลงล่าง (Downward Communication) การสื่อสารจากบนลงล่าง หมายถึง การสื่อสารตามสายการบังคับบัญชา โดยการสื่อสารแบบนี้มีลักษณะเป็นการสั่งการ การชี้แจง เป็นต้น การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารต้องอาศัยโครงสร้างขององค์การ และมักมีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรมากกว่าการใช้วาจา เพื่อเน้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

7) การสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Upward Communication) การสื่อสารจากล่างขึ้นบน เป็นการสื่อสารตามสายการบังคับบัญชา เป็นรูปแบบของการแสดงความคิดเห็น ร้องทุกข์ ข่าวนหรือข้อสงสัยต่างๆ การสื่อสารประเภทนี้เป็นการส่งเสริมถึงการสร้างกำลังใจ ทัศนคติ เจตคติของบุคลากร ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าให้แก่ผู้บริหาร เพราะช่วยให้ผู้บริหารรับข้อมูลย้อนกลับจากบุคลากรว่ามีความเข้าใจในข่าวสารหรือข้อมูลที่สื่อออกไปหรือไม่

8) การสื่อสารตามแนวนอน (Horizontal Communication) การสื่อสารตามแนวนอน หมายถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่อยู่ในระดับเดียวกัน ทำให้เกิดความร่วมมือหรือประสานประโยชน์กัน โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการขอคำแนะนำ ขอข้อมูลต่างๆ โดยใช้วาจาเป็นหลัก

9) การสื่อสารแนวทแยง (Diagonal Communication) การสื่อสารแนวทแยง คือการสื่อสารข้ามแผนก หรือข้ามระดับ โดยส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารระหว่างฝ่ายบุคลากรกับฝ่ายปฏิบัติการ

2.2.4.3 ปัญหาที่พบในการสื่อสาร

ปัญหาที่พบในการสื่อสารนั้น จากการศึกษาของ วันชัย วัฒนศัพท์ (2550) ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ

1) ปัญหาด้านผู้พูดหรือผู้ส่งสาร ปัญหานี้อยู่ที่ผู้พูดหรือผู้ส่งสาร อาจพูดไม่ชัด พูดเร็ว พูดเบา หรือพูดด้วยอารมณ์ ไม่ว่าจะป็นโกรธ เสียใจ หรือไม่พอใจ และพูดโดยภาษาที่มีความหมายต่างกัน

2) ปัญหาด้านผู้ฟังหรือผู้รับ ปัญหานี้ส่วนใหญ่เกิดจากผู้ฟังไม่ได้ตั้งใจฟัง ดังที่กล่าวในแผนภูมิข้างต้น การฟังถือเป็นทักษะที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจกัน หากผู้ฟังไม่ตั้งใจฟัง หรืออยู่ในอารมณ์คนละอารมณ์กับผู้พูด หรือมีอุปสรรคในการสื่อสาร เช่น มีปัญหาเกี่ยวกับการฟัง ต้องใช้เครื่องช่วยฟัง หรือพิการทางการได้ยิน ซึ่งจะต้องใช้ภาษามือ เป็นต้น อาจเป็นต้นเหตุของความไม่เข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดหรือผู้ส่งต้องสื่อ อันนำไปสู่ความขัดแย้งได้

3) ปัญหาด้านเนื้อหา ในการสื่อสารเนื้อหาที่ผู้พูดหรือผู้ส่งสารออกมานั้น ควรจะมีความยาวพอดีกับระยะเวลาที่ผู้ฟังหรือผู้รับสารอยากจะฟัง เพราะการพูดที่ยาวเกินไปจะทำให้ผู้ฟังเบื่อ หรือหากพูดสั้นเกินไปก็จะได้รับสารโดยไม่ครบถ้วน ไม่ทันที่จะเข้าใจประเด็น และอาจเกิดปัญหาขึ้นมาได้ นอกจากนี้การพูดจาหรือสื่อสารต่างภาษาก็ต่างเป็นปัญหากับผู้รับฟังที่ไม่ถนัดภาษาดังกล่าว อันจะทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้

4) ปัญหาด้านเครื่องมือ การสื่อสารหรือสิ่งแวดล้อมในการสื่อสารที่จะมีประสิทธิภาพนั้น บรรยากาศในการสื่อสารถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญ โดยบรรยากาศที่เอื้อให้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีเสียงรบกวนที่น้อย อันจะช่วยให้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารมีสมาธิในการสื่อสารนั้นทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ขณะเดียวกันเครื่องมือในการสื่อสาร เช่น ยุคปัจจุบันนิยมใช้โทรศัพท์มือถือ การประชุมทางไกลผ่านวิดีโอ หรือการประชุมในห้องประชุมใหญ่ๆที่ต้องใช้เครื่องขยายเสียง เครื่องมือต่างๆดังกล่าวล้วนมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารทั้งสิ้น เพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสารมีความเข้าใจตรงกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ขณะเดียวกัน อัจฉรา ลีม่วงษ์ทอง (2557) ได้อธิบายว่า ปัญหาที่พบในการสื่อสาร มี 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1) การผิดเพี้ยนของข่าวสาร เกิดจากการที่กระบวนการติดต่อข่าวสารซึ่งมีความซับซ้อน การรับรู้ที่มีความแตกต่างกัน รวมถึงการสื่อความหมายที่แตกต่างกันของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเหตุผลทั้งหมดดังกล่าวทำให้เกิดการแปลความหมายของข้อมูลเกิดความผิดพลาดได้

2) การกลั่นกรอง หลายครั้งในการสื่อสารที่มีลักษณะจากล่างขึ้นข้างบน อาจมีการเก็บหรือกรองข่าวบางส่วนออกไปเพื่อรักษาสถานภาพบางอย่างของตนไว้ ซึ่งเราจะเห็นได้ในแง่ของผู้ใต้บังคับบัญชาเสนอข้อมูลเฉพาะแง่มุมดี ๆ ของการทำงาน โดยปิดบังสิ่งที่ไม่ดีเอาไว้เพื่อรักษาสถานภาพของตน และเอาใจผู้บังคับบัญชา

3) การยกเมฆ ปัญหาของการสื่อสารชนิดนี้อาจเกิดจากหลายสาเหตุ โดยเฉพาะการที่ผู้ส่งสารอาจส่งสารโดยคลุมเครือประกอบกับการที่กักคึดไปเองของผู้รับสาร เป็นต้น

2.2.4.4 การแก้ไขปัญหาและปรับปรุงกระบวนการสื่อสาร

ในการแก้ไขปัญหาความผิดพลาดในการสื่อสาร ที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้นั้น เมธี ปิยะคุณ (2552 อ้างถึง อัจฉรา ลีมวงศ์ทอง, 2557) ได้นำเสนอหลักการ 7 ข้อ ดังนี้

1) ความน่าเชื่อถือ (Credibility) หมายถึง การที่ข่าวสารมีความน่าเชื่อถือทำให้ผู้รับสารมีความมั่นใจและเชื่อถือในสาระของข่าวสารนั้นๆ

2) สาระ (Content) หมายถึง เนื้อหาสาระของข่าวสารนั้นทำให้ผู้รับสารเกิดความพอใจหรือชี้แนะให้แนวทางในการตัดสินใจที่จะเลือกจะกระทำหรือไม่กระทำ รวมถึงปฏิบัติในลักษณะใดๆ อันก่อให้เกิดประโยชน์หรือไม่

3) ความชัดเจน (Clearly) หมายถึง ความชัดเจนของข่าวสารนั้นมีการเลือกใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่ก่อให้เกิดความเข้าใจง่าย ไม่ต้องตีความ ไม่มีความคลุมเครือ

4) ความเหมาะสม (Context) หมายถึง การเลือกใช้ถ้อยคำ ภาษา เครื่องมือในการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของวัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อมต่างๆ

5) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) หมายถึง การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่จะส่งสารถึงมือผู้รับได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม

6) ความต่อเนื่องและความแน่นอน (Continuity Consistency) หมายถึง การส่งข่าวสารกระทำอย่างต่อเนื่อง ถูกต้อง ชัดเจน

7) ความถูกต้อง (Correctness) หมายถึง การถ่ายทอดข่าวสารที่ไม่มีการบิดเบือนข้อมูลใดๆ ให้ขาดตกบกพร่องในเนื้อหาสาระสำคัญ

ขณะเดียวกัน Deutsch and Coleman (2000 อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2550) ได้นำเสนอกระบวนการทัศน์(Paradigm) สื่ออย่างของการสื่อสาร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง โดยกระบวนการทัศน์ทั้งสี่ มีดังนี้

1) กระบวนการทัศน์ของการส่งรหัสกับการถอดรหัส (The Encoding-Decoding Paradigm)

ในกระบวนการทัศน์นี้เป็นการอธิบายว่าการสื่อสารเป็นการส่งต่อข้อมูลจากผู้ส่งไปยังผู้รับโดย “ตัวรหัส” ซึ่งรหัสดังกล่าวเป็นเหมือนสัญญาณที่มีความหมาย เปรียบกับการใช้รหัสมอร์ส (Morse code) ซึ่งส่งผ่านทางโทรเลข โดยในสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตอื่นที่ไม่ใช่มนุษย์นั้น การส่งรหัสนั้นเป็นไปด้วยความชัดเจน ตรงไปตรงมา ขณะที่การส่งรหัส ถอดรหัสของมนุษย์เรานั้น จะมีสามขั้นตอน คือ *ขั้นแรก* ใส่รหัสลงไปเป็นสัญญาณที่จะส่ง *ขั้นที่สอง* ถ่ายทอดรหัสผ่านทางช่องทางใดช่องทางหนึ่งไปสู่ผู้ส่ง *ขั้นที่สาม* ผู้รับสารได้รับสัญญาณแล้วแปลงรหัส โดยขั้นตอนการแปลงรหัสนี้ต้องแปลงให้มีความหมาย

เหมือนกับที่ผู้ส่งรหัสต้องการที่จะสื่อ ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้คือ การที่ผู้รับรหัสถอดความหมายได้ไม่ตรงตามที่ผู้ส่งต้องการสื่อ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากเสียงรบกวน (Noise) โดยถ้าอัตราส่วนระหว่างสัญญาณกับเสียงรบกวน (Signal to Noise Ratio) นั้นมีขนาดกว้าง นั่นคือเสียงสัญญาณดังกว่าเสียงรบกวนก็จะเกิดปัญหาได้น้อยกว่ากรณีอัตราส่วนสัญญาณต่อเสียงรบกวนแคบ (Low Signal to Noise Ratio) ซึ่งสัญญาณมีความเบาว่าเสียงรบกวน ซึ่งอาจทำให้ได้รับรหัสได้ไม่ครบถ้วน นำไปสู่การถอดรหัสได้ความหมายที่ไม่ตรงกับที่ผู้ส่งต้องการสื่อ ขณะเดียวกันผู้ส่งสารก็จะพยายามเติมเต็มสัญญาณที่ขาดหายไป หากในภาวะปกติซึ่งผู้ส่งและผู้รับมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ปัญหาที่จะไม่เกิดง่ายนัก แต่ถ้ากรณีที่ผู้ส่งและผู้รับมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกันแล้ว สัญญาณหรือข้อมูลที่ขาดหายที่ถูกเติมเต็มจะทำให้เกิดความขัดแย้งเลวร้ายลงไป การแก้ไขปัญหาดังกล่าว สามารถทำได้โดยอาศัยหลักการ หลีกเลียงการสื่อสารที่มีอัตราส่วนเสียงสัญญาณและเสียงรบกวนแคบ โดยถ้าเป็นไปได้ให้ใช้วิธีการพูดซ้ำหลายครั้ง

2) กระบวนทัศน์แห่งความตั้งใจจะสื่อ (The Intentionalists Paradigm)

กระบวนทัศน์แห่งความตั้งใจจะสื่อ มองในมุมที่ว่า ถึงแม้ว่าสัญญาณที่ส่งออกมา กับสัญญาณที่รับมีความเหมือนกันโดยแทบไม่มีสัญญาณรบกวนเลย หากแต่การแปลความหมายของสัญญาณ อาจจะมีความแตกต่างจากที่ผู้ส่งสารมีความตั้งใจจะสื่อ สาเหตุจากการที่ต่างฝ่ายต่างใช้รหัสแปลคนละระบบ ซึ่งการใช้รหัสคนละระบบนี้สามารถก่อให้เกิดความเข้าใจผิดอย่างมากได้ เหตุผลที่ว่ามนุษย์มีข้อแตกต่างจากสัตว์คือการส่งรหัสของมนุษย์นั้นไม่ตรงไปตรงมาเหมือนสัตว์ ความตั้งใจจะสื่อ ความหมายอาจต่างจากความหมายที่ออกมาเป็นภาษาหรือคำพูด ซึ่งประเด็นนี้ การสื่อสารจะไม่ใช้หมายถึงเพียง “คำพูด” แต่ใช้หมายรวมถึง “ความตั้งใจ (Intention) ของผู้ที่ต้องการจะสื่อภาษาออกมาอีกด้วย ซึ่งหลักการที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้มี 2 หลักการคือ “เมื่อฟังตงพยายามที่จะเข้าใจถึงเจตนากรณีในความหมายของคู่เจรจาที่กำลังพูดออกมา” หลักการที่สองคือ “เมื่อสื่อสารอะไรออกไปให้พิจารณาถึงผู้ฟังว่าเขาจะตีความหมายออกมาอย่างไรด้วย”

3) กระบวนทัศน์แห่งการพิจารณามุมมอง (The Perspective –Talking Paradigm)

ปัญหาของการสื่อสาร บางครั้งสามารถเกิดจากการขาดพื้นฐานของการแปลในมุมมองเดียวกัน คือการที่ผู้รับสารไม่สามารถแปลผลให้ตรงกับความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อ โดยตามทฤษฎีของวิลเลียม วิลมอท และ จอยส์ ฮอคเกอร์ (Wilmot W., and Hocker J.L. 1998 อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2550) ได้อธิบายรูปแบบของปฏิสัมพันธ์แห่งความขัดแย้งที่เกิดจากการมองผ่าน

เลนส์ต่างกัน (The Lens Model of Conflict Interaction) ว่า ความขัดแย้งทั้งหลายประกอบด้วย ลักษณะเหล่านี้คือ

- พฤติกรรมกิริยาการสื่อสารที่แสดงออกของแต่ละบุคคล
- ความหมาย (การให้เหตุผล) ของพฤติกรรมกิริยาของแต่ละคนที่มีมุมมองต่างกันคือ มุมมองของตนเอง และมุมมองต่อคนอื่น
- ความหมายที่คนสองคน (หรือมากกว่า) มองจะถูกกรองโดยเลนส์ที่พิจารณาความสัมพันธ์ของเขาทั้งหลายในอดีต ปัจจุบัน อนาคต

สรุปก็คือมุมมองผ่านเลนส์ตั้งใจจะอธิบายว่า แต่ละคนมีมุมมองต่างกัน โดยในมุมมองต่อตนเอง ต่อคนอื่น และต่อความสัมพันธ์ที่เขามีต่อกัน ซึ่งในแต่ละคนจะมีเลนส์ ที่จะมองเป็นของตนเอง ให้เขามองผ่านมุมมองของเขา ซึ่งแต่ละคนจะมองกันคนละมุม ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีสัมพันธ์กับความไว้วางใจอิงอัตลักษณ์คือ ถ้าพวกเขาเดียวกันจะไวใจ ขณะเดียวกันถ้าคนละพวกก็จะไม่ไวใจ ดังนั้น

การแปลความหมายที่ผิดที่เกิดจากการมองคนละมุมสามารถพบเห็นได้บ่อยๆ ด้วยเหตุผลสองอย่างคือ

- มุมมองของผู้ส่งสารและผู้รับสารนั้นแตกต่างกันอย่างมากจนไม่สามารถปรับมุมมองซึ่งกันและกันได้
- เมื่อบุคคลหนึ่งมีความตระหนักว่าเขาเป็นคนในกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจะต้องแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นๆ ซึ่งจะทำให้ความแตกต่างของมุมมองในความขัดแย้งชัดเจนยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามหลักการที่จะสามารถแก้ไขปัญหาในกระบวนการสนทนาได้คือ “เมื่อกำลังพูด จงนึกถึงมุมมองของผู้ฟังอยู่เสมอ ฉะนั้นผู้พูด ผู้ฟังจะต้องตระหนักถึงเรื่องมุมมองนี้ และมีความไวในการที่จะปรับเพื่อให้เกิดความสร้างสรรค์ทั้งสองฝ่าย”

4) กระบวนทัศน์แห่งการสนทนา (The Dialogic Paradigm)

ในกระบวนทัศน์แห่งการสนทนานั้น เป็นมุมมองของการสื่อสารที่เน้นดูไปที่ความสำเร็จร่วมกันของผู้ที่ร่วมสื่อสารหรือเจรจากัน ลงทุนลงแรงร่วมกันเพื่อพยายามเข้าใจและให้คู่เจรจาเข้าใจ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะสำเร็จได้โดยต้องอาศัยความร่วมมือกันทั้งกระบวนการ (Process) และเนื้อเรื่อง (Content) โดยกระบวนทัศน์แห่งการสนทนานั้น ผู้รับสารจะไม่ใช้บทบาทเป็นผู้รับสารเฉยๆ แต่เปลี่ยนเป็นผู้รับสารที่มีความตั้งใจ (Active Listener) มีการตั้งคำถามเพื่ออธิบายให้กระจ่าง เพื่อให้การสื่อสารนั้นสร้างความเข้าใจที่ตรงกันอย่างแท้จริง ซึ่งการทำให้กระบวนการสื่อสารดังกล่าวมีประสิทธิภาพ สามารถทำได้โดยอาศัยหลักการ 2 หลักการคือ

1) จงเป็นผู้ฟังอย่างตั้งใจ

2) เริ่มจากการสร้างสถานการณ์ที่เอื้อให้เกิดการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเกิดความร่วมมือซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นของการสื่อสารแล้ว ก็จะนำไปสู่บริบทอื่นๆตามมา

นอกจากนี้ อัจฉรา ลิ้มวงษ์ทอง (2557) ยังได้นำเสนอการแก้ไขและปรับปรุงการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

1) การส่งผลสะท้อนกลับของข่าวสาร คือการใช้การสื่อสารแบบสองทางแทนที่แบบทางเดียว ซึ่งจะทำให้ลดการผิดเพี้ยนของข่าวสารได้

2) เพิ่มช่องทางในการสื่อสารให้มากขึ้น เนื่องจากแต่ละบุคคลจะมีความสามารถในการเข้าถึงและรับรู้ข่าวสารได้แตกต่างกัน เราจึงต้องเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้มากขึ้น

3) ใช้การติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัว การติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัวเป็นวิธีที่รวดเร็ว และสามารถส่งผลสะท้อนกลับได้สะดวก ทำให้แก้ปัญหาต่างๆได้ทันที่

4) มีความไวต่อความรู้สึกของผู้รับ จะช่วยให้เราสามารถเลือกช่องทางหรือวิธีการในการติดต่อสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับผู้รับข่าวสาร

5) รู้ซึ่งถึงความหมายเชิงสัญลักษณ์ ท่าทาง รูปภาพ

6) สนับสนุนคำพูดด้วยการกระทำหรือกิริยา เพื่อย้ำความหมายหรือความสำคัญของข่าวสารที่ต้องการส่ง

7) ใช้ภาษาง่ายๆ ตรงไปตรงมา เพื่อป้องกันปัญหาที่จะสื่อความหมายผิดเพี้ยนไปจากเจตนาของผู้ส่งสาร

สำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความอ่อนไหวในการติดต่อสื่อสารเนื่องด้วยหลายๆปัจจัย ไม่ว่าจะเรื่องของภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคคลในพื้นที่ ซึ่งคนต่างพื้นที่หรือผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านภาษาดังกล่าวอาจไม่เข้าใจซึ่งส่งผลต่อความคลาดเคลื่อนในเนื้อหาของการสื่อสารได้เช่นกัน หรือปัจจัยของความไม่ไว้วางใจกันหรือความหวาดระแวงซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงไปในหัวข้อที่ 2.2.2 นั้น อาจทำให้การรับและส่งสาร การตีความเนื้อหาของ การสื่อสารระหว่างทั้งสองฝ่ายอาจเกิดความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้ ซึ่งในหลายๆครั้งความคลาดเคลื่อนของข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็นำไปสู่เงื่อนไขในความขัดแย้งในพื้นที่ได้เช่นกัน จะเห็นได้ว่าการสื่อสารนั้นมีความสัมพันธ์กับความขัดแย้ง โดยการสื่อสารนั้นสามารถก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีได้ อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีการสื่อสารที่ดีก็ไม่ได้หมายความว่าจะเป็นหลักประกันที่จะทำให้ความขัดแย้งนั้นหายไป แต่

สิ่งที่ชัดเจนคือ การสื่อสารที่ไม่ดี จะเป็นตัวที่ยิ่งเพิ่มปัญหาในความขัดแย้งนั้นให้คงอยู่หรือเลวร้ายลง
ไปอีก

2.2.5 การเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยกับความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันของเรา โดยความขัดแย้งนั้นหลายครั้งที่มักจะเริ่มและจบปัญหาความขัดแย้งด้วยตัวของมันเอง เช่น ความขัดแย้งในตัวของเราเอง เราอาจจะเลือก หรือไม่เลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเลือกตัวเลือกที่สาม หรือความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยา เพื่อนสนิท ก็อาจหันหน้ามาพูดคุยปรับความเข้าใจกัน เป็นอันยุติความขัดแย้ง เป็นต้น แต่หากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และได้ลุกลามใหญ่โตขึ้น วิธีการการจัดการและยุติความขัดแย้งก็จะเข้ามาบีบบทบาทมากขึ้น หนึ่งในวิธีของการยุติความขัดแย้งอย่างหนึ่งที่ได้รับคามนิยมก็คือ การเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง

2.2.5.1 ความหมายของการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2550) กล่าวว่า การเจรจาต่อรอง (Negotiation) หมายถึง การที่คู่เจรจาทั้งสองฝ่ายมาเผชิญหน้ากันเพื่อหาข้อตกลงหรือหาทางออกของปัญหาร่วมกัน โดยการหาข้อตกลงที่ยินยอมพร้อมกันใจกันสองฝ่าย

วันชัย วัฒนศัพท์ (2550) ได้ให้ความหมายของการเจรจาต่อรอง (Negotiation) ว่า การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลสมัครใจที่จะมาพูดคุยอภิปรายถึงความแตกต่างในเรื่องต่างๆ และนำไปสู่การร่วมตัดสินใจซึ่งเป็นผลที่คู่เจรจาพอใจ

ขณะเดียวกันก็ให้ความหมายของ การไกล่เกลี่ย (Mediation) ว่า เป็นการที่คู่กรณีพยายามที่จะแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างกันด้วยความช่วยเหลือของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สามที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

อัจฉรา ลีมวงษ์ทอง (2557) การเจรจาต่อรอง หมายถึง การเผชิญหน้าของบุคคลทั้ง 2 ฝ่ายเจรจาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน เพื่อหาข้อตกลงหรือข้อยุติปัญหาร่วมกัน โดยที่ผลลัพธ์ของการเจรจาควรได้รับความพึงพอใจทั้ง 2 ฝ่าย

Crawley and Graham (2002) ได้ให้ความหมายของการไกล่เกลี่ย (Mediation) ว่า หมายถึงกระบวนการที่บุคคลที่เป็นกลาง เข้าไปช่วยบุคคลที่อยู่ในสภาวะความขัดแย้งให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างของแต่ละฝ่าย และช่วยให้บุคคลที่อยู่ในความขัดแย้งสามารถหาทางออกในการแก้ปัญหาที่ได้รับความพึงพอใจจากทุกฝ่าย

โดยสรุปแล้ว สิ่งที่มีความเหมือนกันของทั้งการไกล่เกลี่ยและการเจรจาต่อรองคือ ความตั้งใจที่จะยุติความขัดแย้ง และหาทางออกที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันของทั้งสองฝ่าย โดยมีความแตกต่างกันที่ การมีหรือไม่มีคนกลางเท่านั้นเอง สิ่งที่น่าสังเกตสิ่งหนึ่งคือ การไกล่เกลี่ยมักทำหลักจากการเจรจาต่อรองนั้นไม่สามารถทำได้เนื่องจากความขัดแย้งนั้นรุนแรงเกินกว่าที่ทั้งสองฝ่ายจะเผชิญหน้ากัน จึงต้องมีคนกลางเข้ามาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้นั่นเอง

2.2.5.2 ประเภทของการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย

ในเรื่องของประเภทของการเจรจาต่อรองนั้น ชัยเสฎฐ์ พรหมศรี (2550) ได้แบ่งประเภทของการเจรจาต่อรองออกเป็น 4 ลักษณะคือ

1) การเจรจาระหว่าง 2 ฝ่าย (Two-party Negotiation) การเจรจาสองฝ่าย เป็นลักษณะของการเจรจาโดยที่บุคคลหนึ่งเจรจาโดยตรงกับบุคคลหนึ่ง

2) การเจรจาภายในกลุ่ม (In-group Negotiation) การเจรจาภายในกลุ่มเป็นการที่สมาชิกในกลุ่มเจรจาต่อรองกันเพื่อหาความตัดสินใจร่วมกัน

3) การเจรจาต่อรองระหว่างกลุ่ม (Intergroup Negotiation) เป็นการเจรจาต่อรองที่มีลักษณะของการเจรจาระหว่างกลุ่ม เพื่อหาทางออกหรือข้อตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่มีผลกระทบกับทั้งสองกลุ่ม

4) การเจรจาต่อรองระหว่างผู้มีอุดมการณ์หรือความสนใจเดียวกัน (Constituency Negotiation) เป็นการเจรจาต่อรองที่ส่งตัวแทนของกลุ่มไปเจรจาต่อรองกับตัวแทนของอีกกลุ่มหนึ่ง เพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน

การไกล่เกลี่ยนั้น Kestner & Ray (2002 อ้างถึงใน ชัยเสฎฐ์ พรหมศรี, 2550) ได้แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1) การไกล่เกลี่ยแบบประเมิน (Evaluative Mediation) เป็นการไกล่เกลี่ยที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งนั้นคาดหวังให้นักไกล่เกลี่ย หรือคนกลางที่ทำการไกล่เกลี่ย ประเมินกรณีหรือข้อมูลของตน โดยส่วนมากการไกล่เกลี่ยประเภทนี้มักเกิดขึ้นในศาล โดยผู้พิพากษาและทนายความ

2) การไกล่เกลี่ยเพื่อการตกลงปรองดองกัน (Settlement Mediation) การไกล่เกลี่ยประเภทนี้ นักไกล่เกลี่ยจะทำการไกล่เกลี่ยระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่าย โดยปฏิบัติตนให้เหมือนนักเจรจาต่อรอง มุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยระหว่างกัน

3) การไกล่เกลี่ยเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Mediation) การไกล่เกลี่ยเพื่อการเปลี่ยนแปลง จะมุ่งเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือทุกฝ่ายเพื่อให้ตระหนักหรือรับรู้เหตุการณ์ สภาพแวดล้อมใหม่ๆหรือที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปนี้อาจนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างทั้งสองฝ่าย การไกล่เกลี่ยประเภทนี้มักพบในชุมชน

4) การไกล่เกลี่ยแบบสั่งการ (Directive Mediation) การไกล่เกลี่ยประเภทนี้จะเป็นการที่นักไกล่เกลี่ยได้แสดงบทบาทในการนำทั้งสองฝ่ายเข้าสู่กระบวนการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งจะพบในองค์กร หรือในชั้นศาล

5) การไกล่เกลี่ยเพื่ออำนวยความสะดวก (Facilitative Mediation) นักไกล่เกลี่ยในการไกล่เกลี่ยประเภทนี้จะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกหรือทำให้การสื่อสารระหว่างทั้งสองฝ่าย มีความสะดวกรวดเร็วขึ้น ซึ่งสามารถพบได้ในองค์กรเอกชนหรือในชุมชน

2.2.5.3 บทบาทหน้าที่และคุณลักษณะที่ดีของนักไกล่เกลี่ย

ในการไกล่เกลี่ยโดยคนกลางนั้น คนกลางจะมีหน้าที่ในการช่วยให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถหาทางออกร่วมกัน โดยทางออกดังกล่าวเป็นที่ยอมรับกันทั้งสองฝ่าย ซึ่งจะนำไปสู่การยุติความขัดแย้ง โดยมุ่งเน้นให้ทั้งสองฝ่ายนั้นได้ประโยชน์มากที่สุด (Win-Win) โดยสรุปแล้วบทบาทของคนกลางจากการศึกษาของ วันชัย วัฒนศัพท์ (2550) มีดังนี้

- 1) สนับสนุนกระบวนการให้ดำเนินต่อไปโดยส่งเสริมการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์
 - 2) มีความรู้สึกร่วมกับคู่กรณีทุกฝ่าย
 - 3) ทำหน้าที่อย่างเป็นกลาง
 - 4) แสดงทั้งแง่บวกและแง่ลบของทั้งสองฝ่าย
 - 5) ช่วยให้คู่เจรจาเข้าใจธรรมชาติของข้อพิพาทและเหตุผลที่ซ่อนอยู่
 - 6) ส่งเสริมให้คู่เจรจาพิจารณาทางเลือก
 - 7) ถามหาทางเลือกที่ดีที่สุดที่จะทำหากไม่มาเจรจาหาข้อตกลงร่วมกัน(ทางเลือกอื่นที่ดีที่สุด แทนการหาข้อตกลงจากการเจรจาไกล่เกลี่ย)
 - 8) ช่วยให้คู่เจรจาหาทางออกที่ตอบสนองความต้องการทุกฝ่าย
 - 9) ช่วยคู่เจรจาร่างข้อตกลงที่เป็นไปได้จากทางออกต่างๆที่เสนอ
 - 10) ปกป้องความน่าเชื่อถือของกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ย
- นอกจากนี้ วันชัย วัฒนศัพท์ (2550) ยังได้เสนอ**คุณลักษณะที่ดีของคนกลาง**ไว้ดังนี้

- 1) ชำนาญการสื่อสาร ทั้งการพูด ฟัง แล้วสามารถใช้คำถามเป็น

- 2) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นกลาง มีความเชื่อมั่น
 - 3) มีความยุติธรรม และสามารถที่จะเข้าใจเรื่องต่างๆได้โดยง่าย
 - 4) มีจิตสำนึกของการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกในกระบวนการ
- ขณะเดียวกัน Borisoff and Victor (1989) ได้เสนอคุณลักษณะที่ดีของนักไกลเกลียดังนี้

- 1) ต้องสร้างและคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือของตน
- 2) แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลาง ไมโอนเอียงไปยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- 3) สามารถจัดการสื่อสารระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) ช่วยให้ทั้งสองฝ่ายกำหนด วิเคราะห์ เข้าใจ ความจริงที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด
- 5) รับฟังเงื่อนไขของปัญหาเพื่อจะนำไปสู่การปรองดอง
- 6) รับฟังและนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องแก่ทั้งสองฝ่าย
- 7) พยายามรักษาช่องทางในการสื่อสารสำหรับทั้งสองฝ่ายให้มีความพร้อม
- 8) คงไว้ซึ่งความสุ่มรอบคอบต่อสิ่งที่ได้ยิน ข้อมูลที่ได้รับจากทั้งสองฝ่าย

โดยสรุปแล้ว นักเจรจาไกลเกลี่ยนั้นมีบทบาทที่สำคัญในการช่วยให้คู่เจรจาทุกฝ่ายสามารถยุติความขัดแย้งได้ โดยนักเจรจาไกลเกลี่ยที่ดีจะต้องมีคุณลักษณะที่เป็นกลาง เปิดใจรับฟังข้อมูลโดยปราศจากอคติจากทั้งสองฝ่าย เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือ รวมทั้งได้รับความไว้วางใจจากคู่กรณี อันจะนำไปสู่การยุติข้อขัดแย้งได้อย่างสมบูรณ์

2.2.5.4 ปัญหาในการเจรจาต่อรองและการไกลเกลี่ย

ในการกระทำสิ่งใดๆนั้น สิ่งที่เรามักจะพบเจออยู่เกือบทุกครั้งที่คือปัญหาหรืออุปสรรค ในการเจรจาต่อรองและการไกลเกลี่ยก็เช่นกัน ในประเด็นนี้ อัจฉรา ลิ้มวงษ์ทอง (2557) ได้นำเสนอประเด็นปัญหาของการเจรจาต่อรองและไกลเกลี่ย ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

- 1) ความมีอคติในการตัดสินใจ

ความมีอคติในการตัดสินใจนั้น เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำที่ไม่มีเหตุผล เพราะคนเรามักเลือกสาเหตุของการกระทำที่เคยทำมาก่อน และนำสาเหตุนั้นไปใช้เป็นคำแนะนำในครั้งต่อไป ซึ่งก่อให้เกิดการเสียค่าใช้จ่ายและเวลา

- 2) ด้านบุคลิกภาพ

ในการเจรจาต่อรองนั้น ความสำเร็จส่วนใหญ่อาจจะขึ้นอยู่กับระดับของปัญหา หากแต่บุคลิกภาพของคู่เจรจาและคนกลางนั้นก็ส่งผลในระดับหนึ่ง การที่มีบุคลิกภาพที่ดูว่ามีความ ใจร้อน สิ่งเหล่านี้ทำให้ขาดการไตร่ตรองข้อมูลอย่างถี่ถ้วน ซึ่งส่งผลเสียในการเจรจาหาข้อยุติความขัดแย้ง

3) ความแตกต่างด้านเพศ

การเจรจาต่อรองโดยทั่วไปพบว่า เพศหญิงจะให้ความร่วมมือในการเจรจาต่อรองมากกว่าเพศชาย ในขณะที่เดียวกัน เพศชายนั้นสามารถนำผลการเจรจาไปดำเนินการปฏิบัติได้ดีกว่าผู้หญิง

4) ด้านวัฒนธรรม

ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย เนื่องจากความแตกต่างของวัฒนธรรมในแต่ละชาติ หรือสังคมนั้น ย่อมส่งผลต่อคู่เจรจา ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันได้

2.2.5.5 ประโยชน์ในการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย

วันชัย วัฒนศัพท์ (2550) ได้แสดงประโยชน์ของการเจรจาไกล่เกลี่ยไว้ดังนี้

1) เกิดการตัดสินใจที่ดีกว่า มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน เนื่องจากคู่เจรจานั้นมีอำนาจในการตัดสินใจในผลของการเจรจา

2) มีการผสมผสานความต้องการ เพื่อให้เกิดความสมดุลในผลประโยชน์ และก่อให้เกิดการยอมรับ

3) ลดความรู้สึกที่มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เนื่องจากการเจรจาไกล่เกลี่ยทำให้เกิดความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดี และลดช่องว่างในการสื่อสารของกันและกัน

4) ช่วยให้เกิดการสนับสนุนการตัดสินใจในขั้นสุดท้ายมากขึ้น เพราะคู่เจรจาทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการโดยตลอด

5) มีความเป็นส่วนตัวและรักษาความลับได้ดีกว่าในกรณีการเจรจาความขัดแย้งระหว่างบุคคล

6) แก้ปัญหาข้อพิพาทได้รวดเร็วกว่า

7) มีโอกาสมากกว่าที่จะหาทางเลือกเพื่อให้เกิดทางออกที่สร้างสรรค์และเป็นไปได้

8) ประหยัดเวลาในการบริหารจัดการ

9) มีการสิ้นเปลืองน้อยกว่าการฟ้องร้องหรือการใช้กฎหมายโตตุลาการ

10) ปรากฏจากผลกระทบต่อกระบวนการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทวิธีอื่นๆ

โดยสรุปแล้วการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้นถือเป็นวิธีในการยุติความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพและเป็นการแสวงหาทางออกของปัญหาได้โดยความยินยอมพร้อมใจกันทั้งสองฝ่าย โดยยึดประโยชน์ของคู่ขัดแย้งทั้งสองฝั่งเป็นที่ตั้ง ซึ่งเป็นข้อเด่นของการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย ซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นปรากฏปัญหาความขัดแย้งอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่หนึ่งของ

ปลัดอำเภอที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องทั้งในบทบาทของนักเจรจาเมื่อคู่ขัดแย้งคือฝ่ายรัฐกับฝ่ายอื่นๆ หรือเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งของคู่ขัดแย้งต่างๆไม่ว่าจะเป็นประชาชนกับประชาชน หรือประชาชนกับหน่วยงานต่างๆ การเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยจึงสามารถนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา (Conceptual framework) ได้ต่อไป

2.3. บทบาทและหน้าที่ของปลัดอำเภอ

เจ้าพนักงานปกครอง หรือที่ประชาชนทั่วไปรู้จักกันในนาม “ปลัดอำเภอ” เป็นข้าราชการสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ถือเป็นข้าราชการตำแหน่งหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างมาก โดยตำแหน่งดังกล่าวมีหน้าที่ตามที่สำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) กำหนดไว้ดังนี้⁷

2.3.1 ลักษณะงานทั่วไป

สายงานนี้คลุมถึงตำแหน่งต่างๆ ที่ปฏิบัติงานทางการปกครองทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาทำความเห็น สรุปรายงานเสนอแนะ และดำเนินการตามกฎหมาย และระเบียบเกี่ยวกับการอนุญาต การจดทะเบียนต่างๆ การบริหารการปกครองท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในประเทศ การสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ในหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครองการอำนวยความสะดวกให้เป็นธรรมให้แก่ประชาชน การสนับสนุน ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการเลือกตั้งทุกระดับ และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

2.3.2 หน้าที่ความรับผิดชอบหลัก

ในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอนั้นมีหน้าที่ความรับผิดชอบหลักแต่ต่างกันไปตามระดับ โดยแบ่งเป็น ระดับปฏิบัติการ ระดับชำนาญการ และระดับชำนาญการพิเศษ โดยในระดับปฏิบัติการนั้นจะเน้นปฏิบัติงานในฐานะผู้ปฏิบัติงานขั้นต้น ขณะที่ระดับชำนาญการและชำนาญการพิเศษจะเน้นไปที่การบริหาร การตรวจสอบ และปฏิบัติงานที่มีความยากมากขึ้น โดยสำนักงานคณะกรรมการได้กำหนดมิติในการทำงานดังนี้

2.3.2.1. ด้านการปฏิบัติการ

(1) หากเป็นระดับปฏิบัติจะต้องมีหน้าที่ในการศึกษา วิเคราะห์ เสนอแนะนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และแนวทางการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบงาน ตรวจสอบ ประปรุงกฎหมาย รวมทั้งการติดตามประเมินผล และปฏิบัติงานด้านการปกครองเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย

⁷ ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2558)

และความมั่นคงภายในประเทศ การอำนวยความสะดวก การปกครองท้องถิ่น การสาธารณสุข ดินแดน และการทะเบียน เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัย ได้รับบริการที่สะดวกรวดเร็ว และเกิดความสงบสุขใจสังคม โดยหน้าที่เพิ่มเติมหากเป็นระดับชำนาญการ และชำนาญการพิเศษ คือการเพิ่มเติมหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและตัดสินใจหรือแก้ปัญหาต่างๆ

(2) หากอยู่ในระดับปฏิบัติการจะต้องดำเนินการบังคับใช้กฎหมายในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมการปกครองและกฎหมายอื่นที่ได้รับมอบหมาย ทั้งในฐานะ ปลัดอำเภอ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ผู้ช่วยนายทะเบียน อำเภอ และพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นตามกฎหมายกำหนด เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม

(3) ปฏิบัติงานช่วยเหลือ สนับสนุนงานตามอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอในการนำนโยบาย และยุทธศาสตร์ของรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม และจังหวัด มาปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายและอำนวยความสะดวกตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งเป็นผู้แทนนายอำเภอตามกฎหมาย เพื่อให้การบริหารราชการส่วนภูมิภาคระดับอำเภอเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(4) ปลัดอำเภอที่อยู่ในระดับชำนาญการและชำนาญการพิเศษจะต้องมีทักษะในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนา รวมถึงกลั่นกรองนโยบาย รวมถึงให้คำปรึกษาในการบริหารงานของผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

2.3.2.2. ด้านการวางแผน

วางแผนการทำงานที่รับผิดชอบ ร่วมดำเนินการวางแผนการทำงานของหน่วยงานหรือโครงการเพื่อให้ดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

2.3.2.3. ด้านการประสานงาน

(1) ประสานการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกที่มงานหรือหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนด

(2) ชี้แจงและให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูล ข้อเท็จจริง แก่บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจหรือความร่วมมือในการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย

2.3.2.4. ด้านการบริการ

(1) ให้บริการเกี่ยวกับภารกิจของกรมการปกครอง เช่น ด้านทะเบียนและบัตร การอำนวยความสะดวกแก่ส่วนราชการทั้งภายในและภายนอกองค์กร องค์กรภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน

(2) ให้ความรู้ ความเข้าใจ คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการของรัฐตามสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างเสมอภาค ทัวถึงและเป็นธรรม

(3) เผยแพร่ข้อมูลด้านการเมืองการปกครอง และส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง ถูกต้อง และรวดเร็ว

2.3.3 บทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานปกครองที่เกี่ยวข้องกับกองอาสารักษาดินแดน

จากข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานปกครองหรือปลัดอำเภอ นั้น หนึ่งในหน้าที่ที่สำคัญอันหนึ่งคือ การรับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านการปกครองเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในประเทศ รวมถึงการรักษาดินแดน ซึ่งปลัดอำเภอถือเป็นหนึ่งในผู้บังคับบัญชาสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนอีกด้วย โดยเนื้อหาส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับกองอาสารักษาดินแดนและบทบาทหน้าที่ของปลัดอำเภอที่เกี่ยวข้องกับกองอาสารักษาดินแดน

2.3.3.1 ข้อมูลโดยทั่วไปเกี่ยวกับกองอาสารักษาดินแดน

อาสารักษาดินแดนหรือ อส. ดำเนินงานโดย กองอาสารักษาดินแดน ซึ่งเป็นองค์กรขึ้นอยู่ในกระทรวงมหาดไทย มีฐานะเป็นนิติบุคคล ได้จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ.กองอาสารักษาดินแดน พ.ศ.2497 และมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้บัญชาการกองอาสารักษาดินแดน โดยมีหลักการสำคัญเพื่อให้มีกำลังสำรองไว้ช่วยเหลือประชาชนและประเทศชาติ ทั้งในยามปกติและยามสงคราม สมาชิก อส.หรือสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน เป็นราษฎรอาสาสมัครรูปแบบหนึ่งที่ได้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย โดยแบ่งการจัดหน่วยออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค(หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน, 2559)

1. ส่วนกลาง ได้แก่ กองบัญชาการกองอาสารักษาดินแดน โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้บัญชาการ

2. ส่วนภูมิภาค ได้แก่ กองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้บังคับการ มีนายอำเภอ เป็นผู้บังคับกองร้อย และปลัดอำเภอเป็นผู้บังคับหมวด

สำหรับบทบาทหน้าที่นั้น พระราชบัญญัติกองอาสารักษาดินแดน พ.ศ. 2497 ได้กำหนดบทบาทภารกิจของสมาชิก อส. ไว้ 6 ประการ คือ

1. บรรเทาภัยที่เกิดจากธรรมชาติและการกระทำของข้าศึก
2. ทำหน้าที่ตำรวจรักษาความสงบภายในท้องที่ร่วมกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ
3. รักษาสถานที่สำคัญและการคมนาคม
4. ป้องกันการจารกรรม สดับรับฟังและรายงานข่าว
5. ให้ความช่วยเหลือให้ความสะดวกแก่ฝ่ายทหารตามที่ทหารต้องการและตัดทอนกำลังข้าศึก
6. เป็นกำลังสำรองส่วนหนึ่งซึ่งพร้อมจะเพิ่มเติมและสนับสนุนกำลังทหารได้เมื่อจำเป็น ภารกิจ

ในปัจจุบันที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทย

นอกจากนั้นแล้ว สมาชิก อส. ยังมีบทบาทหน้าที่ในด้านต่างๆ อีกมากมาย อาทิเช่น ด้านการบริการประชาชน การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การจัดระเบียบสังคม การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และการส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น

2.3.3.2 การฝึกอบรมผู้บังคับบัญชาสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน หลักสูตรผู้บังคับหมวดอาสารักษาดินแดน

ในการที่ปลัดอำเภอจะสามารถนำสมาชิกอาสารักษาดินแดนในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถที่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บังคับหมวดอาสารักษาดินแดน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) หลักการและเหตุผล

การแต่งตั้งผู้บังคับบัญชาในสายงานกิจการกองอาสารักษาดินแดนระดับจังหวัดและอำเภอ กองบัญชาการกองอาสารักษาดินแดน จะแต่งตั้งปลัดอำเภอซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการกองอาสารักษาดินแดน ให้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชาสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ตามอัตราการจัดหน่วยที่กำหนดไว้ เพื่อทำหน้าที่ผู้บังคับบัญชาสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เข้าใจในบทบาทภารกิจของกิจการกองอาสารักษาดินแดนเป็นอย่างดี ดังนั้นเพื่อให้บังเกิดผลดีต่อหน่วยและการบังคับบัญชาที่มีประสิทธิภาพสูงสุด จึงเห็นควรให้มีการฝึกอบรมปลัดอำเภอที่ได้รับการบรรจุใหม่ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้มีความพร้อมในการเป็นผู้บังคับหน่วยอาสารักษาดินแดน

2) วัตถุประสงค์

- เพื่อฝึกอบรมปลัดอำเภอที่ได้รับการบรรจุใหม่ ให้มีความพร้อมในการเป็นผู้บังคับหน่วยอาสาสมัครดินแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อมีการสับเปลี่ยนหรือทดแทนอัตรากำลังที่ขาด
- เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทภารกิจของกิจการอาสาสมัครดินแดน และความสามารถในการเป็นผู้นำหน่วยขนาดเล็ก ตลอดจนประสานกับหน่วยต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นการเพิ่มสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจให้มีความเข้มแข็งสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- เพื่อให้รู้ระเบียบวินัยของอาสาสมัครดินแดน และนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่
- เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง บังเกิดผลดีต่อหน่วย ตลอดจนเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยของสังคม

3) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ปลัดอำเภอที่ได้รับการบรรจุใหม่ มีความพร้อมในการเป็นผู้บังคับหน่วยอาสาสมัครดินแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถที่จะแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับหน่วยได้ทันที
- ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทภารกิจของกิจการกองอาสาสมัครดินแดน และความสามารถในการเป็นผู้นำหน่วยขนาดเล็ก รวมทั้งเป็นการเพิ่มสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจให้มีความเข้มแข็ง สามารถปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงบังเกิดผลดีต่อหน่วยงาน ตลอดจนความสงบเรียบร้อยของสังคม

โดยในการฝึกอบรมผู้บังคับบัญชาสมาชิกกองอาสาสมัครดินแดน หลักสูตรผู้บังคับหมวดอาสาสมัครดินแดนนั้น จะเป็นการร่วมมือกันระหว่างกองทัพบก โดยโรงเรียนการกำลังสำรอง ศูนย์การกำลังสำรอง หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน ค่ายธนระพี อำเภوبرาญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และกองบัญชาการกองอาสาสมัครดินแดน ซึ่งมีระยะเวลาในการฝึกอบรมรวม 7 สัปดาห์ โดยการฝึกหลักสูตรดังกล่าว มีเนื้อหาโดยสังเขปดังนี้

1) วิชาหลัก

- วิชายุทธวิธี จะฝึกเกี่ยวกับการทำการรบในเวลากลางวันและกลางคืน, หมุ่และหมวดปืนเล็กในการรบด้วยวิธีรุกและรับ, ป้อมสนาม เครื่องกีดขวาง การพราง, การปฏิบัติกรรบภายใต้สภาพพิเศษ เป็นต้น

- วิชาปฏิบัติการพิเศษ ทำการฝึกเกี่ยวกับหลักพื้นฐานการปฏิบัติการพิเศษ, หลักพื้นฐานการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ, การปฏิบัติการจิตวิทยา, สงครามนอกแบบ, การลาดตระเวน, การดำรงชีพในป่า, การต่อต้านการก่อการร้าย เป็นต้น

- การฝึกภาคที่ตั้ง ทำการฝึกยุทธวิธีภาคที่ตั้ง และหน่วยทหารขนาดเล็กภาคที่ตั้ง
- การฝึกภาคสนาม ฝึกทางยุทธวิธี และหน่วยทหารขนาดเล็กปฏิบัติการเป็นอิสระ

2) วิชาการ

- วิชาฝ่ายอำนวยการ เช่น การจัดและการดำเนินงานของฝ่ายอำนวยการ, ฝ่ายการข่าว, ฝ่ายส่งกำลังบำรุง เป็นต้น

- วิชาอาวุธศึกษา เป็นการศึกษาและทำความเข้าใจกับอาวุธที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่, การฝึกยิงปืนกระสุนจริงในเวลากลางวันและกลางคืน เป็นต้น

- วิชาแผนที่ ทำการฝึกเกี่ยวกับ ประเภท เครื่องหมาย สัญลักษณ์ของแผนที่, การอ่านค่าพิกัดบนแผนที่, การใช้เข็มทิศ, การฝึกเดินทางโดยใช้เข็มทิศในเวลากลางวันและกลางคืน เป็นต้น

- วิชาระบบการต่อสู้เบ็ดเสร็จ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ต่อสู้เบ็ดเสร็จ, ยุทธศาสตร์การพัฒนา เป็นต้น

- วิชาการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง ฝึกเกี่ยวข้องกับหลักการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง, การระวังป้องกัน/การปฏิบัติการรบและการควบคุมความเสียหาย

- วิชาการติดต่อสื่อสาร ศึกษาเกี่ยวกับการใช้วิทยุทางทหาร, ข่าวและการเขียนข่าว, ระเบียบการใช้วิทยุและโทรศัพท์ เป็นต้น

- วิชาการข่าว

- วิชาการระดมสรรพกำลังและการเกณฑ์ช่วยราชการทหาร

- วิชาครูทหารและผู้นำทางทหาร ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ, ลักษณะของครูทหาร และหลักการฝึกสอน รวมถึงการทดสอบภาวะผู้นำหน่วย

- วิชาศานากับนักปกครอง

- วิชาการปฐมพยาบาลในสนาม

- วิชาการสัตตีสดีและกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

- วิชาการจัดกองทัพบก

- ทดสอบสมรรถภาพร่างกาย

3) วิชาประกอบ

- การฝึกเบื้องต้นและการอบรม มีการฝึกการต่อสู้ป้องกันตัว, พลศึกษา, ฝึกบุคคลท่ามือเปล่า, ฝึกครุฑหารเบื้องต้น เป็นต้น
- การบรรยายพิเศษเสริมความรู้ ในหัวข้อที่เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ, สถานการณ์ภัยคุกคามต่อความมั่นคง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ในการปฏิบัติงานให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้นั้น ปลัดอำเภอจะต้องมีขีดความรู้ความสามารถที่สูงไม่ว่าจะเป็นการใช้วิชาความรู้โดยทั่วไป หรือความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจว่าความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บังคับหมวดนั้นมีความสำคัญกับการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของปลัดอำเภอ ซึ่งปรากฏเหตุรุนแรงทั้งกับประชาชนโดยทั่วไปและเจ้าหน้าที่รัฐอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการหาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของปลัดอำเภอที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.4 คุณลักษณะที่ดีของข้าราชการ

“งานของแผ่นดินนั้นเป็นงานของส่วนรวม มีผลเกี่ยวเนื่องถึงความเจริญขึ้นหรือเสื่อมลงของบ้านเมืองและสุขทุกข์ของประชาชนทุกคน ข้าราชการผู้ปฏิบัติบริหารงานของแผ่นดินจึงต้องสำนึกตระหนักในความรับผิดชอบที่มีอยู่แล้วตั้งใจพยายามปฏิบัติหน้าที่โดยเต็มกำลังความสามารถด้วยความเข้มแข็ง สุจริต และด้วยปัญญาสุจริต พิจารณาว่าสิ่งใดเป็นความเจริญ สิ่งใดเป็นความเสื่อม อะไรเป็นสิ่งที่ต้องทำ อะไรเป็นสิ่งที่ต้องละเว้นและกำจัดอย่างชัดเจน ถูก ตรง”

พระบรมราโชวาท เนื่องในโอกาสวันข้าราชการพลเรือน ปุพุทธศักราช 2550

ข้าราชการนั้นถือเป็นอาชีพที่มีบทบาทสูงในสังคมไทย และยังคงเป็นแกนหลักในการสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศ โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้ให้หลักการอันจะเป็นหลักยึดเหนี่ยวในการปฏิบัติงานของข้าราชการไว้ 5 ประการด้วยกัน ซึ่งแสดงได้ดังนี้

1. กล้ายืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง หมายถึง ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ขอบธรรม เสียสละอดทน ยึดหลักวิชาและจรรยาวิชาชีพ ไม่ยอมโอนอ่อนตามอิทธิพลใดๆ
2. ซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบ หมายถึง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตรงไปตรงมา มีหลักธรรม แยกเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงาน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ต่อประชาชน ต่อผลการปฏิบัติงาน ต่อองค์กร และต่อการพัฒนาปรับปรุงระบบราชการ

3. โปร่งใส ตรวจสอบได้ หมายถึง ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใส ให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องได้ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายใต้กรอบของกฎหมาย

4. ไม่เลือกปฏิบัติ หมายถึง การบริการประชาชนด้วยความเสมอภาค ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ในการให้บริการ ปฏิบัติต่อผู้มารับบริการด้วยความมีน้ำใจ เมตตา เอื้อเฟื้อ

5. มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน หมายถึง ทำงานให้แล้วเสร็จตามกำหนด ทำงานให้เกิดผลดีแก่หน่วยงานและส่วนรวม ใช้ทรัพยากรของทางราชการให้คุ้มค่า เสมือนหนึ่งการใช้ทรัพยากรของตนเอง เน้นการทำงานโดยยึดผลลัพธ์เป็นหลัก มีการวัดผลลัพธ์และค่าใช้จ่ายอย่างเป็นรูปธรรม

โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) มีความคาดหวังว่า หากข้าราชการในประเทศไทยยึดหลักดังกล่าวเป็นหลักสูงสุดในการปฏิบัติงานแล้ว จะทำให้เกิดวัฒนธรรมในการทำงานใหม่ตามแผนปฏิรูประบบการบริหารราชการภาครัฐ ส่งผลให้งานราชการมีประสิทธิภาพสูงสุด ผลประโยชน์สูงสุดย่อมตกที่ประชาชนทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข สังคมไทยมีเสถียรภาพและเป็นเกียรติภูมิของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศสำหรับการแข่งขันในเวทีโลก นอกจากนี้หลักดังกล่าวแล้วสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ยังกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการไว้อีกด้วย โดยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว ประกอบไปด้วยคุณลักษณะดังนี้⁸

1. ทักษะในการใช้ความคิด หมายถึง การคิดอย่างมีวิสัยทัศน์ มีความคิดในลักษณะภาพรวมมีความกว้างไกลและลุ่มลึก รู้จักปรับความคิดให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับสถานการณ์ตามสมควร คิดทำงานเชิงรุกไม่ตั้งรับอยู่กับที่ คิดหาทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน

2. มีความสามารถในการแก้ปัญหา หมายถึง เมื่อมีปัญหาเข้ามาต้องยั้งยั้ง ไม่หนีปัญหาสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยปัญญาของตนเอง หัดมองให้เห็นว่าปัญหาคือโอกาสที่จะได้แสดงความสามารถ ไม่มองปัญหาว่าเป็นอุปสรรค

3. การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ คือ ทำงานโดยมุ่งที่ผลผลิตหรือผลงานที่ตั้งเป้าไว้พร้อมทั้งผลลัพธ์ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากผลผลิต งานทุกอย่างจะต้องมีกำหนดเวลาแล้วเสร็จ เพื่อให้ผู้ทำเกิดความรู้อึดใจรับผิดชอบที่จะต้องทำให้เสร็จตามกำหนดเวลา

4. การบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่า หมายถึง สิ่งใดทำแล้วไม่คุ้มค่าให้เลิกทำหรือต้องถ่ายโอนงานออกไปหรือต้องบริหารทรัพยากรอย่างประหยัด เช่น ไฟฟ้า น้ำ วัสดุสำนักงาน รู้จักบำรุงรักษา

⁸ ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

5.ความสามารถและทักษะในการสื่อสาร หมายถึง รู้จักนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ รู้จักสร้างเครือข่าย คือ ให้มีการรับรู้ไปพร้อมๆกัน เน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนหมั่นฝึกให้มีทักษะในการพูดติดต่อให้ได้ผล

6.ความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจ หมายถึง การทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เรียกและรับสินบน พร้อมรับผิดชอบและยอมรับการตรวจสอบได้

7.การมุ่งเน้นให้บริการแบบโปร่งใส คือการให้ทุกคนได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน มุ่งเน้นความเสมอภาค และต้องตระหนักว่าข้าราชการมีหน้าที่ให้บริการประชาชน

8.การทำงานเป็นทีม หมายถึง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมคิดร่วมทำงานกับผู้อื่นในลักษณะทีมงาน ร่วมกันรับผิดชอบ ไม่เอาดีแต่ผู้เดียว ไม่ปกปิดการรับรู้ และเผยแผ่ความรู้ให้เพื่อนร่วมงาน มีการให้อภัยเมื่อมีการพลาดพลั้งต่อกัน

9.จริยธรรม หมายถึง เป็นคนมีศีลธรรม ประพฤติตนเหมาะสมกับกาลเทศะ มีวาจาสุภาพ แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ไม่ประพฤติเสื่อมเสีย

10.ความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ มีความรู้ลึก รู้จริงในสิ่งที่ตนเองทำ มีการวางแผนในการทำงาน สามารถอธิบายชี้แจงข้อสงสัยต่างๆได้ และสามารถพัฒนางานของตนให้ดีขึ้นได้อย่างสร้างสรรค์

11.ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ คือ จะต้องมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ได้ โดยหากไม่มีความรู้หรือความชำนาญก็ควรศึกษาหาความรู้และฝึกให้มีความชำนาญยิ่งขึ้น รวมถึงใช้งานอย่างทะนุถนอม บำรุงรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้ตลอดเวลา

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้พยายามกำหนดค่านิยมรวมถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการในหลายๆประการเพื่อที่จะสร้างตัวแบบที่ดีของข้าราชการในการปฏิบัติงานให้มีผลสัมฤทธิ์ให้เป็นที่น่าพอใจของหน่วยงานต้นสังกัดและภาคส่วนต่างๆ ซึ่งข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ นั้นควรยึดถือปฏิบัติอันหมายรวมถึงปลัดอำเภอและข้าราชการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยเช่นกัน

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ขอบเขตในทางพื้นที่ของการวิจัย ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นไปที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบไปด้วยสามจังหวัด คือ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส รวมถึงอีกสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของประชาชน รวมถึงปรากฏความ

รุนแรงในรูปของการก่อความไม่สงบ ทั้งการวางระเบิด การสังหารประชาชนทั่วไป รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐ การสร้างวาทกรรม ยุยงให้เกิดความแตกแยก อยู่ในพื้นที่บ่อยครั้ง ซึ่งผู้วิจัยมองว่าพื้นที่ดังกล่าวนั้น เป็นพื้นที่ที่มีความพิเศษ มีความขัดแย้ง ความหวาดระแวง และความไม่เข้าใจกันของประชาชนในพื้นที่ กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันทำให้กลุ่มก่อความไม่สงบสามารถยุยง ส่งเสริมให้เกิดความเกลียดชัง และแตกแยกในสังคมขึ้นมาได้ ในพื้นที่ที่สถานการณ์เป็นเช่นนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง หรือหลักในการจัดการความขัดแย้งจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องมีความสัมพันธ์กับประชาชนอย่างใกล้ชิดเช่น เจ้าพนักงานปกครองหรือที่เราเรียกกันอย่างไม่ติดปากว่า ปลัดอำเภอ โดยนอกจากการเรียนรู้และสามารถปรับใช้วิธีในการจัดการความขัดแย้งแล้ว ทักษะหรือคุณลักษณะในทางการทหารก็เป็นสิ่งจำเป็นเช่นกัน ดังที่ปรากฏเป็นข่าวความรุนแรงในพื้นที่ดังกล่าว อยู่บ่อยครั้ง ความรู้ความชำนาญในทางยุทธวิธีแบบทหาร ก็จะสามารถทำให้ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

โดยจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง รวมถึงลักษณะทั่วไป รวมถึงสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ พบว่าปลัดอำเภอที่จะปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้นั้น จะต้องมีความรู้ดังต่อไปนี้

1) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ โดยความไว้วางใจนี้หมายถึง คุณลักษณะที่จะทำให้อีกฝ่ายมีความไว้วางใจเรา โดยอาจเป็นในลักษณะของการแสดงความเป็นพวกเดียวกัน เช่น พื้นที่ที่อยู่อาศัย ภาษาพูด ศาสนา เป็นต้น รวมถึงการสร้าง ความไว้วางใจจากหลักประกันโดยการแสดงให้เห็นถึงหลักการและเหตุผลที่มีความสมเหตุสมผลเพื่อป้องกันความเข้าใจผิด ความสามารถในการทำตามสัญญา มีความโปร่งใสในการกระทำกิจกรรมใดๆ รวมถึงการทำงานในลักษณะที่เอาใจเขา มาใส่ใจเรา ซึ่งความไว้วางใจนั้นทำให้ความหวาดระแวงลดลง เมื่อความหวาดระแวงลดลงย่อมทำให้ความขัดแย้งนั้นสามารถคลี่คลายลงได้

2) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก ความขัดแย้งและความยุติธรรม เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน โดยหากการรับรู้ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรับรู้ว่า ตนเองไม่ได้รับความยุติธรรมแล้ว สิ่งที่จะเกิดขึ้นก็คือความขัดแย้ง โดยระดับของความขัดแย้งนั้น อาจเป็นไปได้ตั้งแต่ระดับที่ไม่มีความรุนแรง ไปจนถึงกระทั่งการใช้ความรุนแรงต่อกัน โดยการอำนวยความสะดวกนั้นต้องมีการยึดหลักความเสมอภาค ความเท่าเทียม และความจำเป็น โดยมีกระบวนการยุติธรรมที่มีความถูกต้อง โปร่งใส มีความน่าเชื่อถือ รวมถึงมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น โดยการอำนวยความสะดวก

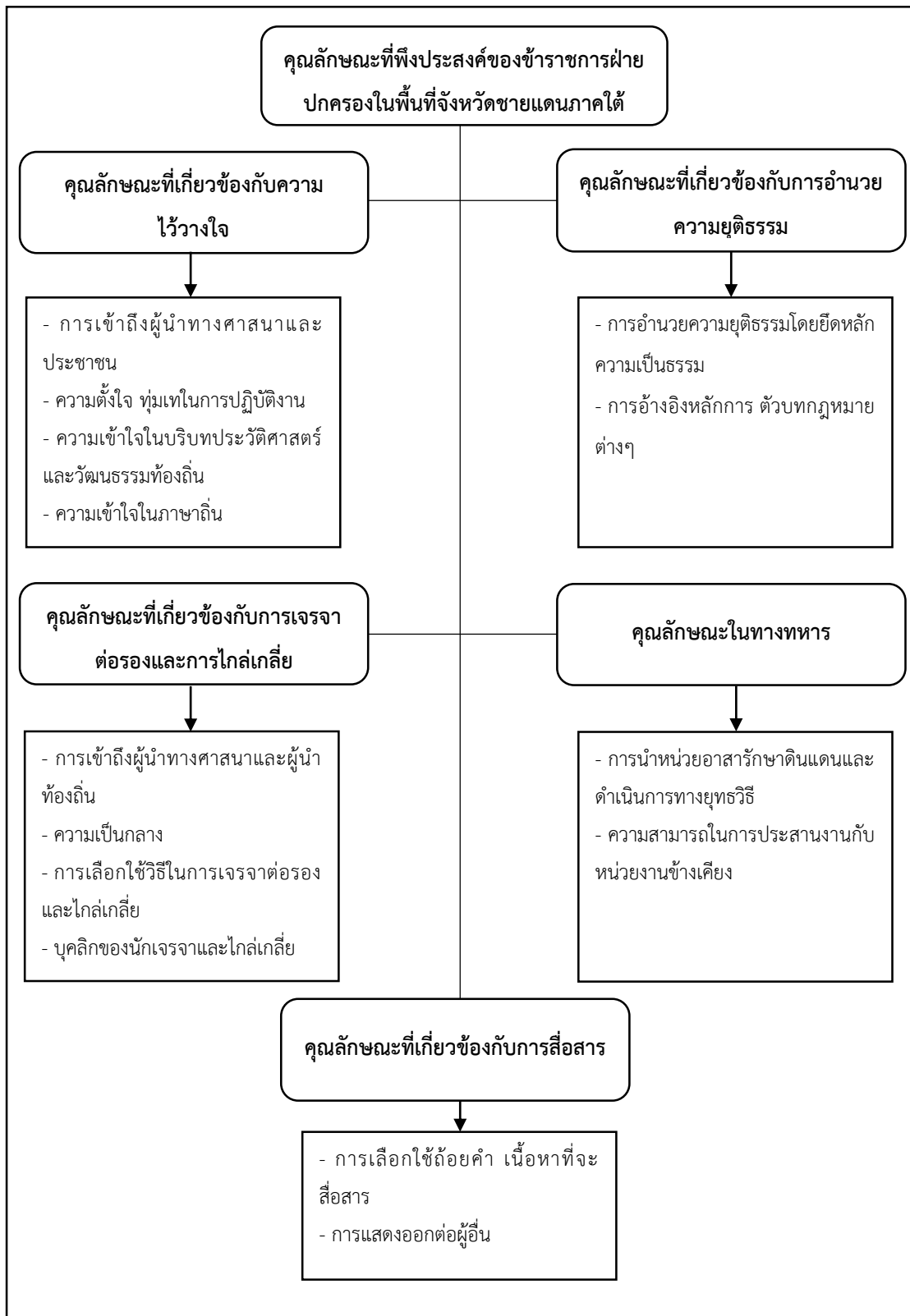
อาศัยหลักของความเหมาะสม และประสานผลประโยชน์ของทุกฝ่าย ก็จะเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญ และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้นได้

3) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย ความขัดแย้งเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว เราจะต้องหาวิธีการที่จะยุติความขัดแย้งนั้น เพื่อมิให้เกิดผลเสียกระจายต่อไปเป็นวงกว้าง และวิธีการในการยุติความขัดแย้งวิธีหนึ่งก็คือการเจรจาต่อรอง และการไกล่เกลี่ย โดยทักษะที่ดีในการเจรจาต่อรอง และการเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยนั้นจะต้องมีความเป็นกลาง มีความน่าเชื่อถือ มีความชำนาญในการสื่อสาร มีความสามารถในการวิเคราะห์และควบคุมสถานการณ์ที่ดี มีความยุติธรรม โดยทักษะเหล่านี้จะเป็นตัวช่วยที่ทำให้การเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การยุติความขัดแย้งได้นั่นเอง

4) คุณลักษณะในทางทหาร จากสถานการณ์ในพื้นที่ที่เกิดความรุนแรงอยู่บ่อยครั้ง ทักษะทางการทหารจึงมีความจำเป็นในการป้องกันตัวและดำเนินยุทธวิธี ซึ่งการอบรมผู้บังคับบัญชาสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน หลักสูตรผู้บังคับหมวดอาสารักษาดินแดน ที่ทำการอบรมแก่เจ้าพนักงานปกครอง(ปลัดอำเภอ) ที่ลงไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้ความชำนาญในทักษะยุทธวิธีทางการทหารเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทักษะการทำการรบในเวลากลางวันและกลางคืน การป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ การต่อต้านการก่อการร้าย ทักษะในการใช้อาวุธ การหาข่าว รวมถึงยุทธวิธีทางการทหารอื่นๆ อันจะส่งผลดีแต่การปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

5) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การสื่อสารถือเป็นสิ่งที่สำคัญในชีวิตประจำวันของเรา การสื่อสารทำให้เราสามารถเข้าใจกัน หากแต่ปัญหาของการสื่อสารที่ไม่มีคุณภาพหรือการสื่อสารที่ไม่ดีนั้น สามารถทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาได้ เมื่อต้องการแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นมา เราก็จะต้องใช้การสื่อสารอีกเช่นกัน ในกันสร้าง ความเข้าใจเพื่อหาทางออกและแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นมา ซึ่งจะเป็นการดีกว่าถ้าเราสามารถสื่อสารให้มีคุณภาพได้เพื่อหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้ง รวมถึงการยุติข้อขัดแย้งอีกด้วย โดยการสื่อสารที่ดีนั้น ผู้รับสาร ผู้ส่งสาร เนื้อหาสาระของข่าวสาร รวมถึงช่องทางในการสื่อสาร นั้นล้วนมีความสำคัญในการสื่อสาร โดยผู้สื่อสารที่ดีจะต้องสื่อสารอย่างชัดเจน มีการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม รวมถึงการใช้ถ้อยคำต่างๆต้องมีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระของสารที่ต้องการส่งไป ขณะเดียวกันผู้รับสาร จะต้องรับฟังอย่างตั้งใจ รวมถึงอาจมีการจดบันทึก รวมถึงสนองตอบไปยังผู้ส่งสารเป็นระยะ เพื่อป้องกันการผิดพลาดของสารที่ได้รับมา และเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในบทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัยนี้ จะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยในหัวข้อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้วิจัยแบ่งรายละเอียดออกเป็นหัวข้อดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัยที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษา
- 3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบการวิจัยที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เนื่องจากในการศึกษานี้จะต้องอาศัยข้อมูลที่ได้จากเจ้าหน้าที่ รวมถึงประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในเชิงลึก เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำคัญ อันนำไปสู่การตอบโจทย์ในการวิจัยได้สำเร็จ โดยผู้วิจัยได้อาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยเครื่องมือของการวิจัยเชิงคุณภาพคือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) ในการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัยต่อไป (สุภางค์ จันทวานิช, 2555)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) เนื่องจากผู้วิจัยมีจุดที่สนใจอยู่แล้ว จึงไม่ต้องการข้อมูลที่อยู่นอกขอบเขตของการวิจัย (สุภางค์ จันทวานิช, 2552) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยได้สอบถามรายละเอียดจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ซึ่งประกอบไปด้วยฝ่ายข้าราชการฝ่ายปกครอง (ปลัดอำเภอ), ผู้บังคับบัญชาและหัวหน้าส่วนราชการ และผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ เพื่อให้ได้มีซึ่งคุณลักษณะ ทักษะ ทักษะ รวมถึงความรู้และทักษะอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (open-end) โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบไปด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับ สภาพบริบทในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ความแตกต่างระหว่างปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่อื่นๆ หลักคตินิยมหรือวิธีในการปฏิบัติงานส่วนตัวของปลัดอำเภอแต่ละท่าน รวมถึง

การปรับตัวในปลัดอำเภอในพื้นที่เพื่อที่จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ นั้นลดลงได้ ซึ่งประเด็นคำถามต่าง ๆ นั้นมุ่งเพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของปลัดอำเภอที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสำคัญ

3.3 หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกหน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) โดยอาศัยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้การได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความครบถ้วนและครอบคลุมเพื่อตอบคำถามวิจัยและโจทย์วิจัย (จุมพล หนีมพานิช, 2551) ผู้วิจัยจึงได้อาศัยข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ดังนี้

3.3.1 ข้าราชการฝ่ายปกครอง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะต้องอาศัยข้อมูลส่วนหนึ่งจากข้าราชการฝ่ายปกครองหรือปลัดอำเภอที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีความดีเด่นในเรื่องของผลการปฏิบัติงาน อันปรากฏจากรางวัลที่ได้รับ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้ที่ได้รับรางวัลปลัดอำเภอดีเด่น (ปลัดอำเภอแหวนทองคำ) จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และ ผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) รวมจำนวน 12 ท่าน

3.3.2 ผู้บังคับบัญชาและหัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่

ในส่วนของผู้บังคับบัญชาของปลัดอำเภอนั้น ผู้วิจัยได้เลือกนายอำเภอ ซึ่งถือเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรง รองผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด อันถือเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในจังหวัด รวมถึงเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ซึ่งเป็นหน่วยราชการหลักที่ดูแลพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ได้มาเพื่อวิสัยทัศน์ หรือทัศนคติเกี่ยวกับทักษะหรือคุณลักษณะของปลัดอำเภอในอุดมคติของผู้บังคับบัญชา รวมทั้งสิ้น 9 ท่าน

3.3.3 ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่

ภาคประชาชนถือเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่สำคัญ และมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับข้าราชการในพื้นที่ ซึ่งจะสามารถสะท้อนความต้องการในลักษณะ ทักษะ ทัศนคติ ของปลัดอำเภอที่พวกเขาต้องการได้เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นอีกเสียงหนึ่งของภาคประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งหมด 3 ท่าน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (qualitative method) โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังที่กล่าวในหัวข้อ 3.3 แล้ว ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลเพื่อตรวจสอบความครบถ้วน รวมถึงคุณภาพของข้อมูลที่ได้ ซึ่งมีความเพียงพอที่จะตอบปัญหาการวิจัย ขั้นตอนต่อไปผู้วิจัยได้ทำการจำแนกข้อมูลโดยแบบเหตุการณ์หรือข้อมูลนั้นเป็นชนิดหรือประเด็นต่างๆ (typologies) ซึ่งถือเท่ากับเป็นการจัดโครงสร้างหรือระเบียบ (reconstruct) ของข้อมูลใหม่ เพื่อเป็นการบ่งชี้ลักษณะความเป็นเหตุเป็นผลได้ดีขึ้น (สุภางค์ จันทวานิช, 2556) โดยผู้วิจัยได้อาศัยการแยกประเภทของข้อมูลโดยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีวิจัย รวมถึงสามัญสำนึกของผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้ที่ได้ลงพื้นที่เข้าไปศึกษาปรากฏการณ์ดังกล่าวจริง นำมาประกอบเข้าด้วยกัน

ภายหลังจากจัดระเบียบโครงสร้างหรือระเบียบของข้อมูลใหม่ โดยสรุปเป็นประเด็นตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและสามัญสำนึกของผู้วิจัยดังที่กล่าวไปแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาสร้างข้อสรุปโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) โดยการใช้วิธีการวิเคราะห์ดังกล่าว เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงลักษณะ สภาพการณ์ รวมถึงบริบทในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับข้อมูลคุณลักษณะของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือปลัดอำเภอที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อันได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ซึ่งผู้วิจัยได้แยกแยะและสรุปประเด็นเป็นมิติได้ดังนี้ มิติเกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ มิติอำนวยความสะดวกธรรมชาติ การสื่อสาร มิติเกี่ยวกับการเจรจาต่อรองและไกลเกลี่ย และมิติด้านทางทหาร ซึ่งสามารถจะข้อมูลดังกล่าวเพื่อนำไปตอบโจทย์วิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของปลัดอำเภอที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ดังกล่าวว่า จะต้องมีคุณลักษณะ ทักษะ หรือทัศนคติในการปฏิบัติงานอย่างไร อันจะช่วยให้การปฏิบัติงานนั้นเกิด ความมีประสิทธิภาพ ซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อันประกอบไปด้วย จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และพื้นที่ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลานั้น ถือเป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น คือมี เหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นเป็นระยะๆ ซึ่งเป็นการสร้างเหตุการณ์อันเกิดจากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ดังนั้นกลไกอย่างหนึ่งในการที่จะแก้ไขปัญหาก็คือเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะปลัดอำเภอ ซึ่งถือเป็น ข้าราชการตำแหน่งหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มาก ซึ่งการปฏิบัติงานของปลัดอำเภอใน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีความยากลำบากกว่าในพื้นที่อื่นๆ นำไปสู่ความสนใจเกี่ยวกับ คุณลักษณะของปลัดอำเภอที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ว่าจะต้องเป็นอย่างไร โดยในบทที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้ อธิบายวิธีการวิจัย การเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ไม่ ว่าจะเป็นตัวปลัดอำเภอ ผู้บังคับบัญชา รวมถึงภาคประชาชน ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันมีความสำคัญยิ่ง ที่สะท้อนถึงคุณลักษณะที่พวกเขาเหล่านั้นเป็น และต้องการให้เป็น สำหรับในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้แสดง ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive analysis) โดยการ แยกประเด็นหลักออกเป็น 7 ประเด็น อันประกอบด้วย

- 1.คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ
- 2.คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก
- 3.คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย
- 4.คุณลักษณะในทางทหาร
- 5.คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร
- 6.คุณลักษณะอื่นๆ
- 7.ข้อค้นพบอื่นๆ

4.1 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ในประเด็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเด็นข้อค้นพบได้ออกเป็น 4 ประเด็นด้วยกันคือ การเข้าถึงผู้นำทางศาสนาและประชาชน ความตั้งใจและทุ่มเทในการทำงาน ความเข้าใจในบริบทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และความเข้าใจในภาษาถิ่น ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

4.1.1 การเข้าถึงผู้นำทางศาสนาและประชาชน

ชาวมุสลิมในประเทศไทยนั้น มีประมาณร้อยละ 5⁹ หากแต่กระจายกระจายไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย โดยพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีพี่น้องประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุดคือกว่าร้อยละ 85¹⁰ ซึ่งพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้หลอมรวมเอาประวัติศาสตร์ที่ยาวนานขนบธรรมเนียมที่เอกลักษณ์ ร่วมกับศาสนาอิสลามซึ่งคนในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือ ก่อให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสิ่งผู้วิจัยได้ค้นพบจากการลงพื้นที่ดังกล่าวนั้นคือการที่คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามนั้นจะมีความเชื่อถือศรัทธาในตัวผู้นำของพวกเขาค่อนข้างสูง โดยเฉพาะผู้นำที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม เช่น โต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู บาบอ อูซตาซ เป็นต้น เนื่องจากผู้นำเหล่านี้สามารถนำหลักศาสนาและความเป็นผู้นำอันสามารถโน้มน้าวประชาชนในพื้นที่ได้ ดังนั้นถ้าหากปลัดอำเภอเหล่านั้นสามารถเข้าถึงผู้นำทางศาสนาหรือผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้โดยทำงานอย่างสอดคล้องประสานกันอันเป็นการสร้างความไว้วางใจให้กับผู้นำและประชาชนในพื้นที่ ก็จะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่นั้นสามารถทำได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น

“ปลัดต้องเข้าไปผูกทาง ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น เพราะที่นี่เป็นสังคมที่เชื่อผู้นำ”

(เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้,

สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2559)

“คนที่นี่ธรรมชาติเค้าจะเชื่อผู้นำ ถ้าเราอยากได้ความไว้วางใจจากชาวบ้าน เรายังจะต้องเข้าถึงผู้นำเข้าให้ได้ก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ตอบโจทย์นี้ได้ดีที่สุดในที่สุด”

(นายอำเภอเมืองยะลา, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2559)

⁹ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553)

¹⁰ ข้อมูลจากสำนักนายกรัฐมนตรี (2547)

นอกจากการเข้าถึงผู้นำแล้ว ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าการที่ปลัดอำเภอคนหนึ่งจะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนได้นั้น ปลัดอำเภอจะต้องเข้าถึงประชาชน โดยการเข้าถึงประชาชนนั้นเป็นไปในรูปของการเข้าไปเยี่ยมเยียน ไล่ถามสารทุกข์สุกดิบหรือดูแลทุกข์สุขของประชาชน ซึ่งการที่เราเข้าไปเยี่ยมเยียนชาวบ้านนั้น นอกจากการพบปะพูดคุยโดยทั่วไปแล้ว ยังทำให้ปลัดอำเภอนั้นทราบถึงข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของปลัดอำเภอ รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่างๆของประชาชนในพื้นที่ อันเป็นหน้าที่หลักของปลัดอำเภอ โดยปัญหาของชาวบ้านนั้นอาจมีทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องส่วนรวม โดยเรื่องส่วนตัว เช่น เรื่องของทุนการศึกษา โอกาสทางการศึกษา เรื่องอาชีพ เป็นต้น เรื่องส่วนรวม เช่น น้ำไม่ไหล ไฟฟ้าไม่มีใช้ ถนนหนทางไม่สะดวก เป็นต้น โดยในการแก้ไขปัญหา นั้น หากเป็นสิ่งที่ปลัดอำเภอนั้นมีอำนาจหน้าที่โดยตรงและสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง ก็สามารถทำได้เลย หากแต่ไม่มีอำนาจ หรือต้องอาศัยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้บังคับบัญชา ปลัดอำเภอก็ควรชี้แจงชาวบ้านให้ทราบถึงเงื่อนไขต่างๆเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ประชาชนในพื้นที่อยากได้อาจไม่ใช่คำตอบที่ตายตัว หากแต่เพียงเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐนั้นได้ลงมาพบปะและให้ความใส่ใจถึงความ เป็นอยู่ของพวกเขาแล้ว ก็สามารถสร้างความรู้สึกดีๆให้กับประชาชนเหล่านั้นได้ และสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญจากที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมานั้น พบว่าสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญคือ การรักษาคำพูด ซึ่งสิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความจริงใจที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐหรือ ปลัดอำเภอนั้นมีความจริงใจต่อเขาเพียงใด

“การสร้างควมไว้วางใจนั้น ฝ่ายเราต้องแสดงความจริงใจกับเค้าก่อน ให้เค้าเชื่อถือเรา ให้เห็นว่าปัญหาทุกเรื่องของเค้าเราแก้ไขให้เค้าได้ ให้เกิดเป็นรูปธรรม ทำให้เค้าศรัทธาและเชื่อถือ”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี2555,

สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

“จิตอาสาเป็นเรื่องสำคัญของฝ่ายปกครอง ปลัดอำเภอไม่ได้มีเครื่องมือ เครื่องมือในการทำงานครบทุกเรื่อง แต่ชาวบ้านมีความคาดหวังในทุกๆเรื่อง เราต้องมีจิตอาสาในการทำงาน ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่หน้าที่โดยตรง แต่ถ้าเรื่องไหนช่วยได้ก็ควรช่วย”

(นายอำเภอเมืองปัตตานี, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2559)

“ก่อนที่จะลดช่องว่างกับประชาชน เราต้องลดช่องว่างกับ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ก่อน ตอนแรกเค้าอาจยังไม่รู้ หรือยังไม่ไว้วางใจ แต่เมื่อใดเค้ามีปัญหา แล้วเค้าจะมาปรึกษา กับเรา แล้วเรามีคำตอบให้เค้า ข้าราชการรู้อะไร ประชาชนต้องรู้อย่างนั้น เวลาเค้าประสานเรา แล้วเรามีคำตอบให้เค้า นั่นคือจุดเริ่มต้นของความไว้วางใจ เราใส่ใจ รับฟังปัญหาของเค้า นั่นคือสิ่งที่ทำให้เค้าไว้วางใจเรา”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี 2553,

สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

“เราต้องการให้ชาวบ้านได้รับประสบการณ์ดี ๆ ในการเข้ามาใช้บริการที่อำเภอ อย่างน้อยให้เค้ารู้สึกที่เราได้ช่วยเค้า จะได้หรือไม่ได้ ไม่เป็นไร”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี 2558,

สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

“เวลาชาวบ้านมีปัญหา ถ้าเราช่วยได้ก็ต้องช่วย ถ้าช่วยไม่ได้ก็ต้องหาวิธีอย่างอื่นแก้ปัญหา เพราะปัญหาของเค้าเราอาจมองดูเล็ก แต่อาจเป็นปัญหาใหญ่ของเค้า เราต้องเป็นที่พึ่งให้เค้าได้”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี 2555,

สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

“ใจเขา ใจเรา เราเคยอยากให้รัฐเคยทำอย่างไรกับเราตอนที่เรายังเป็นชาวบ้าน พอมาเป็นข้าราชการเราก็ต้องปฏิบัติกับชาวบ้านอย่างนั้น”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2554 สาขา

การเมืองการปกครอง, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2558)

การลงพื้นที่ การมีปฏิสัมพันธ์กับพี่น้องประชาชนในพื้นที่นั้นๆ นอกจากจะเป็นสิ่งที่ปลัดอำเภอควรทำ อันจะนำมาซึ่งความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่และทำให้การปฏิบัติงานนั้นสามารถเป็นไปด้วยความเรียบร้อยแล้ว ผลที่ได้จากการลงพื้นที่ดังกล่าว อาจมีความเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยกับตัวปลัดอำเภอเอง เจ้าหน้าที่รัฐหน่วยต่างๆ รวมถึงพี่น้องประชาชนคนอื่นๆด้วย ซึ่งปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น มีความซับซ้อนและมีความรุนแรงเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง โดยในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอนั้นจะมีมิติที่เกี่ยวข้องกับงานการข่าวซึ่งต้องอาศัยการเข้าถึงถึงแหล่งข่าวต่างๆ อันจะนำมาซึ่งข่าวสารอันเป็นประโยชน์แก่การระวังป้องกันชีวิต

และทรัพย์สินของพี่น้องประชาชน แหล่งข่าวนั้นก็มักมาจากหลายแหล่ง แต่แหล่งที่สำคัญแหล่งหนึ่งคือ พี่น้องประชาชนในพื้นที่ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่า ปลัดอำเภอซึ่งส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่อยู่บนที่ว่าการอำเภอ กับประชาชนที่ดำเนินวิถีชีวิตอยู่บริเวณนั้นอยู่ในทุกๆวัน ประชาชนย่อมจะสามารถรับรู้ถึงข่าวสารได้ ทันท่วงทีกว่า และปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่า หากปลัดอำเภอนั้นไม่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชน ในพื้นที่ รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจให้ประชาชนได้ การที่ปลัดอำเภอจะได้ข่าวจาก แหล่งข่าวในพื้นที่นั้นอาจเป็นไปได้ยากขึ้น

“การหาข่าวมีความสำคัญ ถ้าเราได้รับความเชื่อถือจากชาวบ้าน ในการเข้าพื้นที่เพื่อหาข่าว จะสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงอาจมีข่าวจากชาวบ้านที่บอกเราโดยใช้สัมพันธ์ส่วนตัว”

(ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปลัดต้องรู้จักคน รู้จักพื้นที่ ในพื้นที่นั้น เราเช็คข่าวได้จากใครบ้าง ต้องมีเครือข่ายทั้งฝ่ายเรา ทั้งฝ่ายอื่นด้วย”

(นายอำเภอเมืองนราธิวาส, สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2559)

จากข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้ทำการนำเสนอไปแล้วนั้นสะท้อนให้เห็นว่า ในการได้มาซึ่งความไว้วางใจจากประชาชนหรือคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ปลัดอำเภอจะต้องอาศัยการเข้าถึงผู้นำทางศาสนาหรือผู้นำในท้องถิ่นนั้นๆเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดการทำงานที่สอดคล้องประสานเพื่อป้องกันหรือยุติข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่นเดียวกับการเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ ปลัดอำเภอจะต้องมีขีดความสามารถในการเข้าถึงประชาชนโดยการแสดงออกถึงการให้ความช่วยเหลือ รับฟังข้อคิดเห็น หรือสิ่งอื่นใด ซึ่งทำให้ประชาชนนั้นมีความรู้สึกที่ดีนำไปสู่ความเชื่อและไว้วางใจ ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ของปลัดอำเภอนั้นสามารถทำได้ง่ายขึ้นอีกด้วย

4.1.2 ความตั้งใจและทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่

ความตั้งใจและทุ่มเทในการทำงานนั้นถือเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ทุกคนในทุกๆองค์การ ปลัดอำเภอในฐานะข้าราชการสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยก็เช่นกัน โดยในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความตั้งใจและทุ่มเทในการทำงาน ซึ่งการทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นพบว่าปลัดอำเภอจะต้องอาศัยความทุ่มเทและตั้งใจมากกว่าพื้นที่อื่น เนื่องจากความรู้สึกหรือคติที่ประชาชนในพื้นที่มีต่อเจ้าหน้าที่รัฐจากประวัติศาสตร์หรือประสบการณ์ที่ได้รับการบอกเล่าสืบต่อกันมา ทำให้มุมมองของประชาชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่รัฐนั้นอาจอยู่ในมุมที่ไม่ค่อย

ดีนัก ดังนั้นการที่ปลัดอำเภอจะสามารถเข้าไปนั่งอยู่ในใจหรือได้รับความไว้วางใจจากประชาชนได้นั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยความทุ่มเท และตั้งใจมาก

“ปลัดอำเภอที่จะต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ เสียสละ มีอุดมการณ์ในตัวเอง มีจุดมุ่งหมายในการทำงาน ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับชาวบ้าน ต้องอาศัยความขยันและความพยายาม เพราะกว่าเค้าจะชอบ จะเชื่อ มันยากกว่าที่อื่น”

(เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้,

สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2559)

“เราต้องมีใจ มีความตั้งใจในการดูแลพี่น้องประชาชน ต้องอุทิศตนมาก ซึ่งต้นทุนในการทำงานในพื้นที่มีจุดเริ่มต้นจากความตั้งใจ ถ้าหัวใจไม่อยู่ อยู่นิววันๆ อยู่นิวเพื่อขอย้าย ถ้าเขาไม่มีกำลังใจที่จะอยู่ แล้วเขาจะไปดูแลประชาชนอย่างไร”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี 2553,

สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

จากการบอกเล่าของปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มานาน ผู้วิจัยพบว่าในหลายๆครั้งปลัดอำเภอจะต้องทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นร่างกาย แรงใจ หรือทุนทรัพย์ เพื่อให้จะให้ประชาชนนั้นมองเห็นว่า ปลัดอำเภอท่านนั้นมีความจริงใจ ตั้งใจที่จะมาช่วยเหลือดูแลประชาชนจริงๆ โดยระยะเวลาในการพิสูจน์ความจริงใจที่ปลัดอำเภอมีให้กับประชาชนนั้น ไม่สามารถกำหนดได้ว่าต้องใช้เวลากี่วัน ก็เดือน หรือก็ปี ดังนั้นปลัดอำเภอจึงจะต้องอาศัยความทุ่มเทอย่างหนักในการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์และทำให้ประชาชนยอมรับตัวของปลัดอำเภอได้

“ผมไม่ได้ทำเพื่อหน้าที่ ผมทำเพื่อแผ่นดิน อุทิศทุกอย่าง ทำงานไม่มีวันหยุด ไปมัสยิดทุกมัสยิด ไปวัดทุกวัด เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาทั้งพุทธ ทั้งมุสลิม.. ทุ่มเททุกอย่าง ทั้งเวลา ทรัพย์สิน นอนในพื้นที่ ทุกวันนี้เงินเดือนก็ไม่ค่อยเหลือ ผมเลี้ยงข้าวลูกน้อง ดูแลลูกน้องตลอด ใช้เงินส่วนตัวไม่คดโกงใคร.. มีอยู่ช่วงหนึ่งตอนนั้นกำลังจะสอบนายอำเภอ ชาวบ้านโทรมาบอกว่า น้ำท่วม ผมบินกลับมาช่วยชาวบ้าน สรุปว่าปีนั้นผมไม่ได้สอบนายอำเภอ”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี 2557,

สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2558)

“ตอนผมย้ายมาอยู่ยะลา ตอนนั้นเหตุการณ์เกิดแล้ว เอาของไปให้ เข้าไป มัสยิด ไม่มีใครพูดคุย เอาของมาให้ ไม่มีใครเอา แต่เราก็ไม่ย่อท้อ 2-3วันก็ เข้าไปอีก เข้าไปเรื่อยๆ.. เคยมีวันหนึ่ง ไปมัสยิด อิหม่ามชักชวนน้ำใส้ หาวว่า ราชการเอาเด็กมาทำงาน ไม่จริงจัง ผมเข้าไปบ่อยๆเป็นเวลา2 เดือนกว่า อิหม่ามจะคุยกับผม แต่ตอนผมย้ายไปที่รามัน ใช้เวลา2ปี กว่าอิหม่ามจะคุย ผมติดต่อตลอด ดังนั้นคนเราถ้ามีความจริงใจ เสมอต้นเสมอปลาย เค้าจะเปิดใจ คนมุสลิมถ้าเค้าศรัทธาเรา เค้าศรัทธาจริงและศรัทธายาว แต่กว่าจะ ศรัทธาเรา มันยาก”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2556 สาขา การเมืองการปกครอง, **สัมภาษณ์**, 22 ธันวาคม 2558)

ดังนั้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงจำเป็นต้องอาศัยปลัดอำเภอผู้ที่มีความตั้งใจ ทุ่มเท และเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้ปัญหาความขัดแย้งที่ดำรงอยู่ในพื้นที่นั้นสามารถบรรเทาหรือ ยุติลงได้

“ในพื้นที่นี้ เราต้องเอาปลัดมืออาชีพ มีประสบการณ์ มีความตั้งใจ มีจิตอาสา จิตสาธารณะเข้ามาในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านยอมรับได้ เพราะจุดหลัก ในการแก้ปัญหาคือหมู่บ้าน เพราะฝ่ายตรงข้ามอยู่ในพื้นที่ตลอด เราต้อง เจาะให้ได้”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี 2555, **สัมภาษณ์**, 4 ธันวาคม 2558)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องมีความทุ่มเท เสียสละและตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างสูง เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ อาจมีทัศนคติและอคติที่จะอยู่ในด้านลบต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้การที่ปลัดอำเภอจะสามารถทำลาย แพงทัศนคติและอคติเหล่านั้นอาจต้องอาศัยความพยายามที่สูงกว่าพื้นที่อื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามความ ตั้งใจ จริงใจ ทุ่มเท และเสียสละของปลัดอำเภอนั้นสามารถนำมาซึ่งความไว้วางใจจากประชาชนที่มี ต่อปลัดอำเภอ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และยุติความขัดแย้งในพื้นที่ได้ในที่สุด

4.1.3 ความเข้าใจในบริบทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยนับเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับตั้งแต่สมัยลังกาสุกะจนถึงหัวเมืองปัตตานีและพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในที่สุด โดยประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนี้นำมาซึ่งอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่ที่มีความโดดเด่น หลอมรวมศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่เข้าด้วยกัน สำหรับวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีส่วนใหญ่เป็นวิถีชีวิตแบบชาวมุสลิม ซึ่งถือเป็นศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่นับถือ

“มุสลิมถือว่าศาสนาเป็นวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี มีผลในกิจการ
ทำงานของเจ้าหน้าที่ด้วย เช่น วันศุกร์เป็นวันหยุดของเค้า เวลาละหมาด
อาหารการกิน ปลัดต้องศึกษา วิถีชีวิต ศาสนาของชาวมุสลิม จะได้ทำอะไร
ไม่ผิดเพี้ยน สร้างความไม่พอใจกับคนในพื้นที่ ”

(เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้,
สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2559)

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ปกครอง หรือปลัดอำเภอนั้น ต้องทำหน้าที่ในหลากหลายมิติ ซึ่งโดยหลักแล้วคือการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชน ซึ่งงานของปลัดอำเภอนั้นล้วนเกี่ยวข้องกับประชาชนทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการปกครอง งานความมั่นคง งานอำนวยความสะดวก งานทะเบียนและบัตร เป็นต้น และนอกจากนี้นายอำเภออาจแต่งตั้งปลัดอำเภอให้เป็นหัวหน้าคณะผู้ปฏิบัติงานการบริหารราชการตำบลและรับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน อันทำให้การปฏิบัติงานของปลัดอำเภอนั้นมีความใกล้ชิดประชาชนมากกว่าหน่วยอื่นๆอีกด้วย หากแต่ในการทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มีความพิเศษกว่าพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากความแตกต่างของศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวนี้ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอจะต้องอาศัยการปรับตัวให้เข้ากับบริบทในพื้นที่อีกด้วย

“การเรียนรู้หลักศาสนามีความจำเป็น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ถ้าเราปฏิบัติผิดๆ
ถูกๆ จะถูกต่อต้าน เพราะคนในพื้นที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์สูงมาก เช่น
การเชิญเข้าร่วมกิจกรรมที่อำเภอ ต้องรู้ว่าเค้าทำได้แค่ไหน ไม่ให้ผิดหลัก
ศาสนา”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี2555,
สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรให้ความสำคัญก็คือความไว้วางใจ เพราะความไว้วางใจนั้นเป็นหนึ่งในสิ่งที่สำคัญในปัญหาความขัดแย้ง หลากหลายปัญหาที่เกิดขึ้นมานั้น ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากความ “ไม่ไว้วางใจ” ซึ่งกันและกัน โดยความไว้วางใจเปรียบเสมือน “กาว” ที่ยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ระหว่างกันของบุคคล หรือกลุ่มต่างๆ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีส่วนสำคัญทั้งในมิติของการเกิดความขัดแย้ง และ ยุติความขัดแย้ง โดยในสังคมไทยนั้นความไว้วางใจได้เข้ามามีบทบาทที่ทำให้เกิดความขัดแย้งบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็ความไว้วางใจในสถาบันทางการเมืองของประชาชน หรือหากเป็นในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งรุนแรงในด้านอัตลักษณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมดังเช่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในพื้นที่นั้น เป็นสิ่งที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ การกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจ ไม่เชื่อใจ หรือไม่ไว้วางใจ ซึ่งการกระทำนั้นอาจกระทำลงไปโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม อาจทำให้เกิดผลเสียต่อตัวปลัดอำเภอเอง และอาจหมายรวมถึงภาพลักษณ์ของทางราชการด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่นที่ผู้วิจัยได้รับฟังมาจากข้าราชการผู้ใหญ่ท่านหนึ่งซึ่งผู้วิจัยได้พูดคุยถึงสถานการณ์ในพื้นที่เมื่อนานมาแล้ว โดยข้าราชการท่านนั้นได้ยกตัวอย่างถึง “ความไม่เข้าใจ” ของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งอยู่ในพื้นที่ ซึ่งความไม่เข้าใจของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว นำไปสู่ “ความไม่ไว้วางใจ” ของประชาชนในพื้นที่ โดยในกรณีนี้คือหน่วยทหาร ซึ่งฟังผลัดเปลี่ยนกำลังลงมาทำหน้าที่รักษาความสงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยหน่วยทหารดังกล่าวได้ตั้งจุดตรวจเพื่อดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยตามปกติ เมื่อมีรถกระบะคันหนึ่งผ่านมาพร้อมบรรทุกชาวบ้านมาเต็มคันรถ ทหารประจำจุดตรวจดังกล่าวจึงได้ทำการเรียกให้รถคันดังกล่าวหยุดเพื่อตรวจ โดยทหารได้ถามชาวบ้านเหล่านั้นว่าจะไปไหน ชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวตอบกลับมว่า “กินเหนียว” ทำให้สร้างความไม่พอใจกับทหารกลุ่มนั้นเป็นอันมาก จึงเรียกให้กลุ่มชาวบ้านทุกคนลงจากรถและคันรถคันตัวชาวบ้านทุกคน ส่วนเหตุการณ์หลังจากนั้นผู้วิจัยไม่สามารถจำได้ เนื่องจากนานมาแล้ว โดยสาเหตุที่ทำให้ทหารกลุ่มที่ตั้งจุดตรวจนั้นไม่พอใจ นั่นคือการที่ชาวบ้านบอกว่า “กินเหนียว” เหล่าทหารคิดชาวบ้านนั้นดูถูกพวกเขา เนื่องจากพวกเขาเหล่านั้นเป็นคนภาคอีสาน ซึ่งแท้จริงแล้วที่ชาวบ้านตอบกลับว่า “กินเหนียว” คือต้องการจะบอกว่า พวกเขาเหล่านั้นกำลังเดินทางไปงานแต่งงาน ซึ่งภาษาชาวบ้านเรียกว่างานกินเหนียว ตามประเพณีของภาคใต้ แต่ด้วยความไม่เข้าใจกันของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งฟังมาอยู่ใหม่ ซึ่งอาจไม่ได้ศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีของพื้นที่ดังกล่าว นำไปสู่ความเข้าใจผิด และอาจลุกลามเป็นเรื่องราวใหญ่โตขึ้นได้

“ต้องรอบรู้ในเรื่องอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันของแต่ละกลุ่ม เพื่อทำงานประสานประโยชน์ทุกฝ่ายให้ได้ โดยไม่มีความแตกต่างหรือแตกแยกกัน”

(ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2559)

“รู้ขนบธรรมเนียม เข้าใจประชาชน รู้ความเป็นตัวตน นอกจากเข้าใจประชาชนแล้ว ต้องให้ประชาชนเข้าใจเราด้วย”

(รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2559)

นอกจากความรู้จักความเข้าใจในอัตลักษณ์ และบทบัญญัติของศาสนาอิสลามซึ่งเป็นศาสนาที่ผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างปลัดอำเภอและประชาชนในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม นั่นคือการเรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วันสำคัญทางศาสนาอิสลาม เพื่อส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมอันใดที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอันจะทำมาซึ่งความไว้นือเชื่อใจ สร้างความเป็นพวกเดียวกัน และหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตนที่ขัดแย้งกับความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งอาจนำไปสู่เงื่อนไขของความขัดแย้งได้

“ปลัดอำเภอต้องเข้าใจ คือ ศึกษาเรียนรู้ ทำความเข้าใจ วิถีชีวิต ความ เป็นอยู่ ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม จะได้ปฏิบัติตนไม่ขัดแย้งกับความรู้สึก ของคนในพื้นที่ ต้องเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรม เช่น งานเมาริด งานฮารีรายอ เพื่อปฏิบัติตนให้สอดคล้อง และต้องเป็นคนที่รู้จักปรับตัว ปรับตัวให้เข้ากับสถานะการณ์บริบทต่างๆ เช่น ในเดือนรอมฎอน ไม่ควรชวนคนมุสลิม ไปนั่งกินน้ำชา หรือสังสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผิดหลักศาสนา นอกจากนี้ควรจะสนับสนุน กิจกรรมหรือประเพณีที่เกี่ยวข้องศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของเค้า”

(อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา,

สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2559)

“ทั้งภาครัฐและเจ้าหน้าที่รัฐ ควรจะสนับสนุน กิจกรรมเกี่ยวศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของเค้า”

(อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา,

สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2559)

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ที่เป็นไปตามแนวทางศาสนาอิสลาม ทำให้ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมดังกล่าว เพื่อเป็นการสร้างความเป็นพวกเดียวกันอันจะทำมาซึ่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมถึงหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตนที่ขัดต่อความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่ซึ่งอาจนำไปสู่เงื่อนไขของความขัดแย้งได้

4.1.4 ความเข้าใจในภาษาถิ่น

ภาษามลายูหรือภาษายาวี เป็นภาษาถิ่นที่ใช้ในพื้นที่น้องชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีจำนวนกว่าร้อยละ 85 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นภาษามลายูจึงมีบทบาทสำคัญในการติดต่อสื่อสารของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งบางส่วนนั้นไม่รู้ภาษาทางการหรือภาษาไทยเลย เนื่องจากตั้งแต่เกิดจนโตก็สื่อสารภาษาถิ่นมาโดยตลอด โดยส่วนใหญ่จะพบในพื้นที่ที่มีความห่างไกลจากตัวเมืองหรือตัวอำเภอ การศึกษาแบบโรงเรียนสามัญนั้นเข้าไม่ถึง อย่างไรก็ตามพบว่าในปัจจุบันนี้ เด็กรุ่นใหม่หรือวัยรุ่นส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาไทยได้แล้ว หลังจากที่ทางการได้เข้าไปสนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนสอนศาสนา (ปอเนาะ ตาตีกา) รวมถึงโรงเรียนสามัญอื่นๆ สอนภาษาไทยควบคู่กับไปภาษามลายูท้องถิ่น ขาดแต่ผู้สูงอายุในบางพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาหรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกลก็ไม่สามารถพูดภาษาไทยรวมถึงเขียนภาษาไทยได้ และจากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้น คนในพื้นที่บางกลุ่มนั้นสามารถพูดได้ทั้งสองภาษา หากแต่ไม่กล้าพูดภาษาไทยเนื่องจากมีความเขินอายเพราะพูดไม่ชัด

อย่างไรก็ตาม ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงสมควรที่จะมีความรู้ความเข้าใจในภาษามลายูท้องถิ่นเพื่อมีส่วนช่วยในการติดต่อสื่อสารและจากข้อมูลที่ผู้วิจัยค้นพบนั้นพบว่าการที่ปลัดอำเภอสามารถสื่อสารภาษาถิ่นได้นั้น ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและแสดงถึงความเป็นพวกเดียวกัน อันนำไปสู่การสร้าง ความไว้วางใจจากพี่น้องประชาชนในพื้นที่ได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าปลัดอำเภอที่ไม่รู้ภาษามลายูพื้นถิ่นจะไม่สามารถปฏิบัติงานในพื้นที่ได้ เพราะผู้วิจัยมีความเชื่อที่ว่า ภาษาเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งในการถ่ายทอดกระบวนการทางความคิด ทักษะ หรือสิ่งใดๆของผู้คน ดังนั้นเราจึงไม่สามารถตัดสินความเก่ง หรือความฉลาด รวมถึงความคุณค่าของคน โดยอาศัยตัวชี้วัดด้านภาษาได้¹¹ หากแต่การรู้ภาษาพื้นถิ่นได้นั้น ย่อมเป็นการแสดงให้เห็น

¹¹ เป็นข้อคิดหนึ่งของผู้วิจัยได้รับจาก รศ.วันชัย มีชาติ

เห็นถึงความตั้งใจของปลัดอำเภอที่ต้องการจะสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง และเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ อันจะนำไปสู่ความปฏิสัมพันธ์อันดีต่อเนื่องกัน

“ภาษาถิ่น อย่างน้อยต้องศึกษาทำความเข้าใจ ถ้าภาษาเข้าใจได้ จะทำให้การทำงานเข้าถึงประชาชนได้ดียิ่งขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่า คนไม่ทราบภาษาถิ่น จะทำงานไม่ได้”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี 2558,

สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

“ภาษาถิ่น ถ้าสามารถเรียนรู้ทำความเข้าใจได้ ก็ถือเป็นกำไร การที่เรารู้ภาษาถิ่นได้ จะได้รับความยอมรับจากชาวบ้าน เป็นที่รักของชาวบ้าน เค้จะชอบถ้าเราเข้าใจ เค้ขมถ้าเราพูดได้”

(อดีตรองประธานคณะกรรมการอิสลามจังหวัดยะลา,

สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2559)

“การพูดภาษาเดียวกัน เป็นการแสดงความเคารพในอัตลักษณ์ของเค้ แสดงถึงความเป็นพวกเดียวกัน เราไม่จำเป็นต้องพูดภาษามลายูได้ แต่เราต้องแสดงถึงความพยายามในการสื่อสารกับเขา เช่น การจับมือ ตะหน้าอก ทำให้เราได้ใจเขา

(เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้,

สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2559)

โดยสรุปแล้วผู้วิจัยค้นพบว่า ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรมีความรู้เกี่ยวกับภาษามลายูท้องถิ่น ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการสื่อสารกับพี่น้องประชาชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกเหนือจากนั้นยังทำให้เกิดความไว้วางใจอันเนื่องมาจากความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อันจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับปลัดอำเภอนั้นมีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างหนึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอ

กล่าวโดยสรุป ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ปลัดอำเภอจำเป็นที่จะต้องอาศัยความไว้วางใจจากประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ดังกล่าว โดยการจะได้มาซึ่งความไว้วางใจของประชาชนนั้นจะต้องอาศัยการเข้าถึงผู้นำทั้งทางศาสนาและท้องถิ่นรวมถึงประชาชน มีความตั้งใจและทุ่มเทใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเข้าใจในบริบทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภาษาถิ่น เพื่อเป็นการ

สลายทัศนคติที่ไม่ดี รวมถึงช่วยเหลือดูแลพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้มีความกินดีอยู่ดีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยในการสลายความขัดแย้งที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันให้หายไปนั่นเอง

4.2 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก

ในหลายๆครั้งความขัดแย้ง อาจมีสาเหตุมาจากความรู้สึกว่าไม่ได้รับความยุติธรรม ซึ่งการแสดงออกเมื่อเรามีความรู้สึกว่าเราไม่ได้รับความยุติธรรมนั้นอาจมีในหลากหลายแนวทาง ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม และผู้ที่รู้สึกว่าจะไม่ได้รับความยุติธรรมนั้น เช่น การฟ้องศาล หรือผู้รักษากฎหมาย การเดินประท้วง การทรมานร่างกายตนเอง เพื่อเรียกร้องความสนใจ เป็นต้น ซึ่งการแสดงออกเมื่อเราไม่ได้รับความยุติธรรมหลายครั้งจะอยู่ในรูปของการใช้ความรุนแรง ซึ่งผลของความรุนแรงนั้นอาจตกไปอยู่ที่คู่ขัดแย้ง หรือคนอื่นๆในสังคมก็เป็นได้ โดยจากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 24 ท่าน แล้วนั้น พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความสำคัญกับคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นดังนี้

4.2.1 การอำนวยความสะดวกโดยยึดหลักความเป็นธรรม

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น หากย้อนไปในอดีตนับว่ามีหลากหลายเหตุการณ์ที่ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูรู้สึกว่าคุณธรรมนั้นไม่ได้รับความยุติธรรมและถูกกดขี่ข่มเหงจากทางรัฐไทยมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์การหายตัวไปของฮัจญ์สุหลงและนายสมชาย นีละไพจิตร รวมถึงการไม่ได้รับการดูแลจากภาครัฐเท่าที่ควร ทำให้ความรู้สึกไม่ยุติธรรมดังกล่าวนี้เป็นเงื่อนไขของความขัดแย้งที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบหยิบยกนำมาสร้างความชอบธรรมให้กับการก่อความไม่สงบเพื่อแบ่งแยกดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

*“การสร้าง ความยุติธรรม จะเป็นการกำจัดเงื่อนไข เพราะในสามจังหวัด
เงื่อนไขคือ ราชการไม่ยุติธรรม โดนฝังหัวมาตลอด”*

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2556 สาขา
การเมืองการปกครอง, สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2558)

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลไทยได้ส่งเสริมสนับสนุนภารกิจของศูนย์ดำรงธรรมในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน รวมถึงให้การอำนวยความสะดวกกับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนในพื้นที่ โดยการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมนั้นจะมีปลัดอำเภอเป็นหนึ่งในผู้รับผิดชอบ โดยจากการสัมภาษณ์ปลัดอำเภอรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อได้มาซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าใน

การอำนวยความสะดวกและเป็นธรรมของปลัดอำเภอที่รับผิดชอบที่จะยึดหลักความเป็นธรรม โดยยึดถือความเสมอภาค เท่าเทียม และไม่เลือกปฏิบัติ โดยปลัดอำเภอจะต้องเปิดใจรับฟังข้อมูลข้อเท็จจริงต่างๆโดยไม่เอนเอียงไปยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือกระบวนการหาความจริง โดยปลัดอำเภอจะต้องมีกระบวนการหาความจริงที่มีความแม่นยำและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อลดข้อผิดพลาดในการตัดสินใจและการอำนวยความสะดวกยุติธรรม นอกจากนี้ การอธิบายให้ความเข้าใจกับประชาชนก็เป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้เขามีความเข้าใจในกระบวนการและการให้ความยุติธรรมอย่างถ่องแท้ สมเหตุสมผล อันเป็นการป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน หรือป้องกันความรู้สึกไม่ยุติธรรมอันจะเกิดได้และนำไปสู่ความขัดแย้งในได้ ซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสำคัญ เพราะหากประชาชนรู้สึกถึงความไม่ยุติธรรมและความรู้สึกเหล่านั้นได้ถูกส่งผ่านกระบวนการสื่อสารในกลุ่ม บวกกับความเชื่อหรืออคติที่มีอยู่แล้ว อาจนำไปสู่ความขัดแย้งครั้งใหม่ที่รุนแรงมากขึ้น อันจะทำให้การแก้ไขปัญหาในพื้นที่สามารถได้ไต่ยากขึ้นอีกด้วย

“ทักษะในการอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งจำเป็นต้องมี โดยเฉพาะช่วงหลัง เราจะเน้นเรื่องศูนย์ดำรงธรรมในการดูแลชาวบ้าน ให้ความเป็นธรรมกับชาวบ้าน เมื่อมีปัญหาอะไร เค้าจะมามาหาเรา”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี 2558,

สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

“การอำนวยความสะดวกยุติธรรมนั้นเราต้องอธิบายหลักของถูกต้องและความถูกต้อง ทำอย่างไรให้ความถูกต้องและความถูกต้อง มีความบาลานซ์กันมากที่สุด แต่ที่สำคัญคือจะต้องตั้งใจรับฟังปัญหาของเขาให้มากที่สุด”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี 2553,

สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

“ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ต้องลงพื้นที่ไปตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าเป็นอย่างไร และดูว่ามันเกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดบ้าง ประกอบกับข้อเท็จจริง โดยอาจตั้งเป็นคณะกรรมการ หรือใช้อำนาจของหน่วยงานในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งต่างๆเหล่านั้น”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2556 สาขา

การเมืองการปกครอง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2558)

จากข้อค้นพบดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดน นั้นจะต้องมียึดหลักความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากเงื่อนไขหนึ่งของความขัดแย้งในพื้นที่ นั้นคือความรู้สึกถึงการไม่ได้รับความยุติธรรมของประชาชนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือ ขาดการดูแลจากภาครัฐ โดยเงื่อนไขเหล่านี้สามารถที่จะขจัดออกไปได้โดยการยึดถือหลักความ ยุติธรรมดังกล่าว

4.2.2 การอ้างอิงหลักตัวบทกฎหมายต่างๆ

ในการอำนวยความสะดวกนั้นนอกจากหลักการยึดถือความยุติธรรมแล้ว ปลัดอำเภอจำเป็น ที่จะต้องอาศัยการอ้างอิงถึงตัวบทกฎหมายด้วย เนื่องจากภาระหน้าที่ของปลัดอำเภอ(รวมถึง ข้าราชการฝ่ายอื่นๆ)นั้นมีความเกี่ยวข้องกับตัวบทกฎหมายซึ่งการตัดสินใจใดๆนั้นไม่สามารถที่จะทำ ได้ตามอำเภอใจได้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายๆท่านได้ให้ข้อมูลว่า ในหลายๆกรณีนั้นงานอำนวยความสะดวก ยุติธรรมจำเป็นที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องของกฎหมายต่างๆ ซึ่งตัวปลัดอำเภอเองจะต้องอาศัย การพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน มิเช่นนั้นอาจมีผลเสียตามมาในภายหลังได้ ยกตัวอย่างเช่นการ จ่ายเงินเยียวยาผู้มีผลกระทบจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีคำสั่งสำนัก นายกรัฐมนตรีและตัวบทกฎหมายเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก นำมาซึ่งหลักเกณฑ์ต่างๆในการจ่ายเงิน เยียวาดังกล่าว ดังนั้นปลัดอำเภอจะต้องใช้ความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาจ่ายดังกล่าว นอกจากนั้นในหลายกรณีนั้นศูนย์ดำรงธรรมโดยปลัดอำเภอจะต้องพิจารณาให้ความยุติธรรมจากข้อ ร้องเรียนต่างๆ ซึ่งในการพิจารณาข้อร้องเรียนต่างๆจนนำไปสู่การอำนวยความสะดวกยุติธรรมนั้น ปลัดอำเภอจะต้องนำหลักการทั้งสองการมาใช้ นั่นคือหลักนิติศาสตร์และหลักรัฐศาสตร์ การยึดหลัก ดังกล่าวถือเป็นการยึดหลักเหตุและผลในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม นำไปสู่การสร้างโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อป้องกันความเข้าใจที่ผิดพลาดและความรู้สึกถึงความยุติธรรมของประชาชน ซึ่งถือ เป็นการลดเงื่อนไขในความขัดแย้งในทางหนึ่ง

“ในการพิจารณาแก้ไขข้อร้องเรียนต่างๆ ต้องมีความชัดเจน โดยเฉพาะส่วน ของรัฐจะต้องอิงกับกฎหมาย แล้วเราจะต้องเชื่อมคู่ขัดแย้งให้เข้าใจกัน ต้อง ใช้ทั้งหลักรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ในการทำงาน”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2556 สาขา การอำนวยความสะดวกยุติธรรม, สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2558)

ผลที่ได้รับจากการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชน โดยยึดหลักความยุติธรรม มีการ อ้างอิงตัวบทกฎหมาย อันนำไปสู่ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ นอกจากจะทำให้ประชาชนได้รับความ

ประทับใจ มีความรู้สึก และทัศนคติที่ดีต่อปลัดอำเภอรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐอื่นๆแล้วนั้น สิ่งที่สำคัญส่วนหนึ่งอันจะเห็นได้ชัดอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉกเช่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือ เมื่อประชาชนได้รับความยุติธรรมแล้ว กระบวนการของการสื่อสาร บอกต่อกันในพื้นที่ของเขาย่อมทำให้เกิดการประชาสัมพันธ์อยู่เนืองๆ เช่น การที่เขาได้รับการแก้ไขปัญหาต่างๆ พวกเขาเหล่านั้นก็จะกลับไปบอกไปเล่าให้กับคนในครอบครัวฟัง ว่าปลัดคนนี้ หรือนายอำเภอ เจ้าหน้าที่คนนี้ หน่วยงานนี้สามารถแก้ไขปัญหาให้พวกเขาได้ กระบวนการสื่อสารประชาสัมพันธ์จึงเริ่มขึ้น ณ จุดนี้ เนื่องด้วยวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในพื้นที่นั้น ในช่วงเช้า หรือช่วงค่ำมักจะมีการออกมาดื่มน้ำชา ทานขนมกันภายในร้านในหมู่บ้าน หรือถิ่นที่อยู่อาศัยของตนเอง โดยร้านน้ำชากาแฟนี้ ถือเป็นที่รวมตัวของชาวบ้านที่จะมาพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนซึ่งความคิดเห็นกัน มีเรื่องราวที่ประสบพบเจอมากี่มาเล่าสู่กันฟัง กรณีนี้เช่นเดียวกัน เมื่อปลัดอำเภอสามารถอำนวยความสะดวกให้กับเขาได้ การบอกเล่าต่อซึ่งกันและกันก็จะทำให้ความรู้สึกต่อภาครัฐนั้นดีขึ้น มีความเชื่อใจไว้วางใจกันมากขึ้น และความเชื่อใจไว้วางใจนี้ ก็จะทำให้การหาข่าวหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์นั้นสามารถทำได้ง่ายขึ้นนั่นเอง นอกจากนี้งานอำนวยความสะดวกนั้นสามารถทำได้โดยการอาศัยค่าใช้จ่ายที่น้อยกว่าแนวทางอื่นๆ โดยเฉพาะยุทธวิธีทางทหารซึ่งต้องอาศัยต้นทุนในการปฏิบัติงานเยอะ หากแต่การอำนวยความสะดวกนั้นค่าใช้จ่าย (cost) นั้นน้อยกว่าอย่างเห็นได้ชัด และเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุในระดับปัจเจก อันจะส่งผลในทางที่ดีต่อกลุ่ม หรือสังคมอีกด้วย

“ก่อนที่จะได้รางวัล ตอนนั้นรับงานอำนวยความสะดวกเป็นธรรมและงานศูนย์ดำรงธรรม ผมจับเองงานสอบสวน ซึ่งเป็นอีกงานหนึ่งของปลัดอำเภอที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ ซึ่งช่วงหลังจะผลึกเป็นหน้าที่ตำรวจ เราก็รื้อเอางานตรงนี้มาทำ ไม่ว่าจะป็นงานป้อมลายนิ้วมือ ลงบันทึกประจำวัน ปรับ และจากงานตรงนี้ ทำให้เราต้นแบบของงานสอบสวนของจังหวัด ซึ่งการทำงานตรงนี้มีส่วนช่วยลดค่าใช้จ่ายของประชาชน เพราะเมื่อก่อนจะป้อมลายนิ้วมือต้องไปในตัวจังหวัด และจากการทำงานตรงส่วนนี้ ทำให้ชาวบ้านเริ่มเข้ามาให้ข้อมูลต่างๆมากขึ้น”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น คอ.บต. ปี 2556 สาขา

การอำนวยความสะดวก, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2558)

“การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมมีความสำคัญ ถ้าเราสามารถแก้ปัญหาให้เค้าได้
เค้าจะไว้ใจ เค้ามีข้อมูลอะไรเค้าจะมาบอกเรา”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2554 สาขา

การอำนวยความสะดวกยุติธรรม, **สัมภาษณ์**, 21 ธันวาคม 2558)

โดยสรุปแล้วผู้วิจัยได้พบว่าการอำนวยความสะดวกยุติธรรมนั้นปลัดอำเภอจะต้องอาศัยการพิจารณาโดยอ้างอิงตัวบทกฎหมาย หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก โดยนำหลักนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์มาใช้ร่วมกัน เพื่อให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมนั้นมีความโปร่งใส มีความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบ อันเป็นการลดข้อข้องใจหรือความคลาดแคลงใจ และความรู้สึกไม่ยุติธรรมของคู่กรณีหรือประชาชนลง

กล่าวโดยสรุปคือ ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นจะต้องมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมคือ การยึดหลักความยุติธรรมและพิจารณาข้อร้องเรียนโดยอ้างอิงตัวบทกฎหมาย หรือระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมด้วยความยุติธรรมอย่างแท้จริง อันเป็นการขจัดเงื่อนไขในความขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกไม่ยุติธรรม ได้รับการเลือกปฏิบัติ หรือไม่ได้รับการดูแลจากภาครัฐ ซึ่งนำไปสู่การลดความขัดแย้ง และทัศนคติที่ไม่ดีของประชาชนในพื้นที่ลง เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีและความร่วมมือในระหว่างประชาชนและภาครัฐ อันจะช่วยให้การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่นั้นสามารถทำได้โดยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.3 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย

การปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอและฝ่ายปกครองนั้นบ่อยครั้งที่จะต้องใช้ทักษะการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย เนื่องด้วยภาระหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรม การบังคับใช้กฎหมาย หรืองานศูนย์ดำรงธรรม โดยเฉพาะปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการที่ปลัดอำเภอจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยในการให้ได้มาซึ่งคุณลักษณะพึงประสงค์ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น ผู้วิจัยได้พบว่าปลัดอำเภอที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยเพื่อให้การปฏิบัติงานในพื้นที่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยได้แบ่งคุณลักษณะดังกล่าวออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

4.3.1 การเข้าถึงผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่น

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม โดยสังคมมุสลิมโดยทั่วไปเป็นสังคมที่เชื่อผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนา ประชาชนในพื้นที่จะให้ความเคารพ เชื่อถือ ศรัทธา และไว้วางใจมากที่สุด ซึ่งคำพูดของผู้นำทางศาสนาเหล่านี้ ประชาชน ชาวบ้านในพื้นที่จะเชื่อมากที่สุด การเจรจาต่อรองที่มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยความเข้าใจในบริบทดังกล่าวมาใช้ในการทำงาน ซึ่งหากมองย้อนกลับไป ปลัดอำเภอซึ่งเป็นข้าราชการของกรมการปกครองนั้นมีความได้เปรียบกว่าหน่วยงานอื่นๆ เนื่องจากกรมการปกครองมีทรัพยากรบุคคลของตนเองอยู่ในพื้นที่ทุกตำบล หมู่บ้าน ซึ่งก็คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บุคลากรเหล่านี้เปรียบเสมือนหัวหน้าของชาวบ้านหรือประชาชนในพื้นที่ โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเหล่านี้อาศัยอยู่ในพื้นที่ตลอดทำให้มีข้อมูลเชิงลึกต่างๆ ครบถ้วนกว่าปลัดอำเภอ และนอกจากนั้นการที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ยังทำให้การเข้าถึงพื้นที่และคนในพื้นที่ ผู้นำศาสนาหรือผู้มีอิทธิพลในพื้นที่นั้นสามารถทำได้ง่ายกว่าอีกด้วย โดยปกติแล้วเมื่อประชาชนในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน มีปัญหาความไม่ลงรอยหรือมีความขัดแย้งกัน หน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขั้นแรกก็คือหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน ซึ่งหากในชั้นชุมชนไม่สามารถหาทางยุติข้อขัดแย้งได้ ขั้นต่อไปทั้งสองฝ่ายอาจเข้าไปพูดคุยกับตำรวจที่สถานีตำรวจเพื่อร้องทุกข์กล่าวโทษ หรืออาจจะเข้ามาคุยกับปลัดอำเภอที่ว่ากล่าวอำเภอ ซึ่งจากข้อมูลที่ได้รับมานั้น ประชาชนในพื้นที่จะเลือกที่จะเข้าไปคุยกับปลัดอำเภอมากกว่า อาจเป็นเพราะภาพลักษณ์ของปลัดอำเภอที่อาจดูนุ่มนวลกว่าฝ่ายอื่นๆ รวมถึง “ความไว้วางใจ” ของประชาชนในพื้นที่ที่มีต่อข้าราชการฝ่ายปกครองนั้นมีมากกว่า ดังนั้นปลัดอำเภอจึงต้องอาศัยการเข้าถึงผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนาซึ่งเปรียบเสมือนผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งปลัดอำเภอสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการเจรจาต่อรองหรือไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีสามารถยอมรับในทางออกของข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาได้ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งนั้นได้บอกเล่าประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะงานศูนย์ดำรงธรรมว่า ในหลายๆครั้งนั้นเมื่อคู่กรณีเข้ามาร้องทุกข์หรือร้องเรียนเรื่องราวต่างๆ เมื่อปลัดอำเภอนั้นได้รับข้อมูลเพียงพอแล้ว อาจทำการสืบแสวงหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยเพิ่มเติม เช่น สืบหาว่าใครคือ “ผู้ใหญ่” ที่ทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับนับถือ ซึ่งหากปลัดอำเภอสามารถหาจุดร่วมในส่วนนี้ได้ ก็สามารถดึง “ผู้ใหญ่” ซึ่งอาจเป็นผู้นำทางศาสนาหรือผู้นำท้องถิ่นคนนั้นเข้ามาช่วยในการโน้มน้าว หรือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่างๆที่เกิดขึ้นได้ หรือหากเป็นการเจรจาต่อรอง ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำทางศาสนาเหล่านี้จะช่วยให้การเจรจาต่อรองต่างๆนั้นสามารถทำได้ง่ายขึ้นอีกด้วย

“ไม่ว่าจะเป็นการเจรจาต่อรองหรือไกล่เกลี่ย ต้องรู้ว่าใครเป็นแกนนำหรือมีผู้ที่มีอิทธิพลในพื้นที่ที่สามารถโน้มน้าวคนในพื้นที่ได้ และเราต้องเคารพนับถือผู้ใหญ่ในพื้นที่ เพราะว่าคนในพื้นที่นับถือผู้ใหญ่”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลชมเชยปลัดอำเภอแหวนทองคำ

ปี 2558, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2558)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้น ปลัดอำเภอต้องมีความสามารถในการเข้าถึงผู้นำทางศาสนาและผู้นำในท้องถิ่นนั้นๆ โดยอาจอาศัยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นบุคลากรของกรมการปกครองซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวเช่นเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.2 ความเป็นกลาง

จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยนั้นพบว่า ในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้นปลัดอำเภอจะต้องยึดหลักความเป็นกลาง โดยความเป็นกลางโดยไม่เอนเอียงไปยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้นเป็นสิ่งสำคัญ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อมูลว่า ในหลายกรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งของคู่ขัดแย้งนั้นอาจเป็นคนที่ปลัดอำเภอรู้จักมักคุ้นหรือมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ซึ่งโดยปกติทั่วไปแล้วคนเรามักจะมีอคติและเอนเอียงไปยังฝ่ายที่เรามีความสนิทสนมรู้จักมักคุ้นมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งไม่รู้จักกัน แต่อย่างไรก็ตามในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้น ในฐานะที่เราเป็นปลัดอำเภอจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นกลางไม่เอนเอียงไปยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพราะหากเราเอนเอียงไปยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้ว ความน่าเชื่อถือ และความชอบธรรมในการเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยของตัวปลัดอำเภอนั้นจะหมดลงทันที ซึ่งความไม่เป็นกลางดังกล่าวจะทำให้ไปสู่ความรู้สึกที่ไม่ยุติธรรม และสามารถแปรเปลี่ยนไปสู่ความขัดแย้งครั้งใหม่ก็เป็นได้

“หลักการในการไกล่เกลี่ย ต้องดูข้อเท็จจริงเป็นหลัก ต้องเป็นกลาง สร้างความมั่นใจให้ได้ว่าเราจะรับฟังข้อมูลของทุกฝ่าย เปิดโอกาสให้เค้าแสดงหลักฐานเอกสารเต็มที่ จนเราใช้กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงจนที่สุด จึงใช้การวินิจฉัยหรือไกล่เกลี่ยให้เป็นธรรม ถ้าเรื่องซับซ้อนเกี่ยวข้องกับหลายหน่วย ก็ต้องประสานให้หน่วยงานต่างๆรับรู้ แล้วจึงมาช่วยกันแก้ไข”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น คอ.บต. ปี 2556 สาขา

การเมืองการปกครอง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2558)

“การเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยนั้น การทำตัวเป็นกลางสำคัญที่สุด สำหรับผม คือ ตรงไปตรงมา เป็นกลาง ยุติธรรม และชัดเจน เราต้องมีจุดยืน ถ้าไม่ถูกต้อง จะไม่ยอม ไม่มีนอกไม่มีใน ต่อให้เอาใครมาพูด ผมก็ไม่ยอม”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2554 สาขา การอำนวยความสะดวกยุติธรรม, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2558)

โดยสรุปแล้วในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้น ปลัดอำเภอจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยจัดอคติที่มีอยู่ให้หมดไปหรือมีน้อยที่สุด เพื่อให้การเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้นสามารถทำได้อย่างราบรื่นที่สุด และนำไปสู่การยุติข้อขัดแย้งได้อย่างสมบูรณ์

4.3.3 การเลือกใช้วิธีการในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย

ในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้น ปลัดอำเภอสามารถใช้วิธีการต่างๆ เพื่อจะนำมาซึ่งความยินยอมของทั้งสองฝ่ายในการยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ว่าจะเป็นปลัดอำเภอที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า การเลือกใช้วิธีการต่างๆให้มีความเหมาะสมนั้นมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งทุกรูปแบบนั้นมีปลายทางเหมือนกันคือการยุติข้อขัดแย้งด้วยความยินยอมพร้อมใจกันของคู่กรณี อย่างไรก็ตามวิธีการที่ปลัดอำเภอจะหยิบยกนำมาใช้นั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ประสบพบเจอและบริบทของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยไม่มีรูปแบบตายตัว ซึ่งปลัดอำเภอจะต้องนำวิธีการที่เหมาะสมขึ้นมาเพื่อให้การยุติความขัดแย้งดังกล่าวสามารถทำได้สำเร็จ

“การไกล่เกลี่ยนั้นต้องอาศัยศิลปะในการพูดคุยเพื่อหาทางออกร่วมกันที่ดีที่สุดของทั้งสองฝ่าย ซึ่งยุทธวิธีในการไกล่เกลี่ยนั้นไม่มีรูปแบบ อยู่ที่ประสบการณ์ และการสังเกต”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2556 สาขา การอำนวยความสะดวกยุติธรรม, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2558)

การไกล่เกลี่ยนั้นสามารถทำได้โดยการนัดคู่กรณีมาคุยกันต่อหน้า หรืออาจจะเรียกคู่กรณีมาที่ละฝ่ายเพื่อป้องกันการเผชิญหน้ากันก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสมแต่ละกรณีไป ซึ่งในหลายๆครั้งหากเลือกวิธีการที่ไม่เหมาะสม ก็อาจจะส่งผลเสียตามมา ดังเช่นปลัดอำเภอท่านหนึ่งซึ่งได้เล่าถึงเหตุการณ์ตอนเป็นปลัดอำเภอใหม่ๆว่า เคยนัดคู่กรณีทั้งสองฝั่งมาคุยกัน โดยตนนั้นเป็นผู้ซักถามเรื่องราวต่างๆ ซึ่งการซักถามนั้นไม่เป็นไปด้วยความราบรื่นเนื่องจากคู่กรณีอีกฝั่งจะทำการคัดค้านอยู่ตลอดเวลา จน

ทำให้การสอบสวนนั้นทำได้ไม่ประสบความสำเร็จ นี่เป็นหนึ่งในตัวอย่างของการเลือกใช้วิธีการที่อาจจะไม่เหมาะสมกับบริบทอันนำไปสู่ความล้มเหลวตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ย

“ต้องเป็นนักฟังที่ดี ติดต่อกับคู่กรณีมาที่ละฝั่ง เพื่อไม่ให้ต้องเจอกัน เมื่อสอบถามความเสร็จแล้ว จึงค่อยนัดอีกฝ่ายมา ทำแบบนี้จนมีข้อมูลเพียงพอ แล้วจึงค่อยนัดทั้งสองฝ่ายเข้ามาไกล่เกลี่ยกัน”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2556 สาขา
การอำนวยความสะดวกธุรกรรม, **สัมภาษณ์**, 21 ธันวาคม 2558)

“การเป็นนักไกล่เกลี่ยที่ดี เราต้องเป็นรับฟังที่ดี ต้องให้คำระบายออกมาให้หมด แล้วนัดคู่กรณีมาฟังความอีกข้างหนึ่ง แต่จะไม่ให้ทั้งสองฝ่ายเผชิญหน้ากันก่อนถึงวันที่จะไกล่เกลี่ย”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2556 สาขา
การเมืองการปกครอง, **สัมภาษณ์**, 22 ธันวาคม 2558)

มีกรณีหนึ่งที่ผู้วิจัยได้รับฟังเรื่องเล่าจากปลัดอำเภอท่านหนึ่งซึ่งมีประสบการณ์ในงานด้านการไกล่เกลี่ยมานานพอสมควร เล่าถึงกรณีแปลกๆที่ท่านได้เจอคือ มีคู่กรณีของฝ่าย ซึ่งเป็นพี่น้องกันแท้ๆ เกิดจากครอบครัวเดียวกัน พ่อแม่เลี้ยงดูมาด้วยกัน ขึ้นมายังศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ แจ้งว่าตนนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมในการแบ่งสมบัติกัน กระบวนการไต่สวนหาความจริงเพื่อการไกล่เกลี่ยจึงเริ่มขึ้น ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบกรณีนี้ได้เรียกคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมาสอบถามที่มาที่ไปต่างๆ ทุกอย่างเป็นไปได้ด้วยดีจนกระทั่งถึงวันไกล่เกลี่ยจึงนัดทั้งสองคนมาคุยกัน เมื่อมาถึงห้องดังกล่าวปลัดอำเภอก็เริ่มการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมทั้งคู่โดยทันที หากแต่ทั้งสองฝ่ายต่างมีอารมณ์ที่ขุ่นมัวกันทั้งคู่ จนได้โต้เถียงกันอย่างแรง จนปลัดอำเภอประเมินแล้วว่าวันนี้จะไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จแล้ว จึงนัดให้ทั้งคู่มาใหม่ในวันหลัง เมื่อทั้งคู่กล่าวลาปลัดอำเภอและออกไปนอกห้อง ซึ่งเป็นกระจกใส สามารถมองเห็นข้างนอกได้อย่างชัดเจน ทั้งคู่ก็ได้ชกต่อยกันทันที เมื่อปลัดอำเภอท่านเห็นอย่างนั้นจึงเรียกเจ้าหน้าที่ในอำเภอเข้ามาแยก แล้วจึงนำทั้งคู่เข้ามาในห้องใหม่ แล้วจึงต่อว่าทั้งคู่ (ตอนนั้นปลัดบอกว่า เริ่มมีอารมณ์แล้วเหมือนกัน เพราะการกระทำของทั้งคู่ถือเป็นการไม่ให้เกียรติสถานที่ราชการ) แต่ทั้งคู่ไม่มีทีท่าจะอ่อนลง ปลัดตัดสินใจเอาปืนพกประจำตัวมาวางบนโต๊ะ แล้วบอกให้ทั้งคู่ยิงกันเลย แต่ไม่มีใครกล้า พร้อมกับบอกรบสิ่งทั้งคู่เป็นการใหญ่ สุดท้ายทั้งคู่จึงตกลงกันได้ เป็นอันจบกรณีไป กรณีที่สองคือ เริ่มจากมีคนหนึ่งมาร้องทุกข์กล่าวโทษอีกคนหนึ่ง ซึ่งทั้งสองนั้นเป็นคนในพื้นที่แถวๆที่ว่าการอำเภอ และเป็นพี่ค้ำหน้าของปลัดอำเภอผู้เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยครั้งนี้ เมื่อปลัดอำเภอได้เริ่มกระบวนการ

หาความจริงเสร็จสิ้นแล้ว ปลัดอำเภอได้ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ตนเองมีต่อทั้งสองฝ่าย ในที่นี้คือการไปตีพิมพ์สรรคร์ แล้วจึงพูดคุยปรับความเข้าใจกัน โดยได้ทำแบบนี้กับทั้งสองฝ่าย จนถึงวันที่นัดไกล่เกลี่ย ทั้งสองกลับยอมความกัน ไม่เอาเรื่องกัน จึงเป็นอันสิ้นสุดกรณีนี้ไป หรือหากปลัดอำเภอที่เป็นมุสลิม หรือเข้าใจหลักของศาสนาอิสลาม ก็สามารถนำหลักศาสนาดังกล่าวนั้นมาประยุกต์ใช้ในการไกล่เกลี่ยได้เช่นกัน

“การเป็นมุสลิมด้วยกัน ถือว่ามีผลในการไกล่เกลี่ย สามารถนำหลักศาสนา มาโน้มน้าวได้”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2554 สาขา
การอำนวยความสะดวกยุติธรรม, **สัมภาษณ์**, 21 ธันวาคม 2558)

สิ่งที่เห็นได้ชัดจากกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยได้ยกมานั้น ทำให้ผู้วิจัยคิดว่า บางครั้งการเป็นคนกลางนั้นต้องอาศัยทั้งไม้อ่อน ไม้แข็ง และความสามารถเฉพาะตัวผสมผสานกันไป โดยคนกลางจะต้องเป็นคนประเมินว่า ตอนไหนควรจะใช้วิธีอะไร เพื่อให้การไกล่เกลี่ยนั้นได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุด โดยยึดถือการยินยอมพร้อมกันของทั้งสองฝ่ายและมุ่งเน้นให้ทั้งสองฝ่ายนั้นได้ประโยชน์มากที่สุด (Win-Win) ซึ่งถือเป็นข้อดีของการไกล่เกลี่ยที่มีเหนือวิธียุติความขัดแย้งอื่นๆ รวมถึงการที่ประหยัดค่าใช้จ่ายในกรณีที่ต้องนำข้อขัดแย้งดังกล่าวไปถึงชั้นศาล รวมถึงมีจุดแตกหักที่น้อยกว่าเพราะคู่กรณีทั้งสองได้ร่วมกันหาทางออกร่วมกันตั้งแต่ต้นกระบวนการ และมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ

“ปลัดอำเภอจะต้องมีทักษะของการไกล่เกลี่ย โดยหลักแล้วคือการหาทางแก้ไขที่มีผลเสียน้อยที่สุด การใช้อำนาจต้องไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลชมเชยปลัดอำเภอแหวนทองคำ
ปี 2558, **สัมภาษณ์**, 15 ธันวาคม 2558)

“ในการไกล่เกลี่ย เราจะใช้ข้อกฎหมายน้อยสุด ใช้เทคนิคในการสื่อสารโน้มน้าวให้ต่างฝ่ายต่างยอมรับในทางออกให้ได้”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2556 สาขา
การอำนวยความสะดวกยุติธรรม, **สัมภาษณ์**, 22 ธันวาคม 2558)

“ปลัดต้องเป็นนักประนีประนอม ไม่ใช่คนขี้คิดถูก ให้อยู่ร่วมกันได้โดยใช้หลักนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ ให้อยู่ร่วมกันได้ในสังคมสมานฉันท์”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2554 สาขา
การอำนวยความสะดวกยุติธรรม, **สัมภาษณ์**, 2 กุมภาพันธ์ 2559)

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ปลัดอำเภอจะต้องเลือกใช้วิธีการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยที่มีความเหมาะสมกับบริบทของข้อขัดแย้ง เพื่อให้การยุติข้อขัดแย้งนั้นสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและสัมฤทธิ์ผล

4.3.4 บุคลิกของนักเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย

กระบวนการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้การพูดคุยในการหาทางออกของข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างคู่ขัดแย้ง โดยสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญก็คือบุคลิกของนักเจรจาต่อรอง และบุคลิกของการเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย ซึ่งบุคลิกของทั้งสองบทบาทนั้นมีส่วนช่วยในความสำเร็จเช่นกัน โดยผู้วิจัยพบว่าบุคลิกที่สำคัญในการเป็นนักเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยของปลัดอำเภอนั้นคือ การไม่ใจร้อนหรือวู่วาม เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วคู่กรณีซึ่งมีข้อพิพาทกันนั้นมักเรื่องซุ้นซ้องหมองใจหรือมีอารมณ์กันมาก่อนอยู่แล้ว หากนักเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย (ซึ่งในที่นี้คือปลัดอำเภอ) นั้นใจร้อน วู่วามไปด้วย จะทำให้บรรยากาศในการพูดคุยนั้นไม่เหมาะสมและความใจร้อน วู่วามเหล่านี้จะทำให้ปลัดอำเภอขาดการไตร่ตรองข้อมูลอย่างถี่ถ้วน อันนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดได้ ดังนั้นการเป็นนักเจรจาต่อรอง และเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยจึงต้องมีบุคลิกที่มีความสุขุม มีการพินิจพิเคราะห์พิจารณาอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ น่าเกรงขาม หากพูดตามภาษิตไทย อาจเปรียบได้ว่า ต้องเป็นคนที่อ่อนนอก แข็งใน คือมีจุดยืนของตนเอง พร้อมกับมีความประนีประนอมไปด้วยในตัวด้วย

“ในกระบวนการไกล่เกลี่ย เราต้องอารมณ์เย็น ถ้าเค้ามารแรงแ เราต้องนิ่งไว้ อธิบายความจริงให้เค้าฟัง เหตุและผลให้เขาฟัง ถ้าเราแรงด้วย การไกล่เกลี่ยจะไม่สำเร็จ”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2554 สาขา

การอำนวยความสะดวกธุรกรรม, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2558)

นอกจากการไม่ใจร้อนหรือวู่วามแล้ว สิ่งหนึ่งที่สำคัญในการเจรจาต่อรองก็คือ การฟังอย่างพินิจพิเคราะห์ เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วทั้งการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยนั้นจะเป็นในรูปแบบของการพูดคุยกัน ดังนั้นปลัดอำเภอจึงต้องมีทักษะการฟังที่ดี มีความละเอียดเอาใจใส่ในข้อมูล และสามารถพินิจพิเคราะห์ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ข้อมูลสำคัญต่างๆอันนำไปสู่การตัดสินใจและหาทางออกร่วมกันได้

“การใช้จิตวิทยาในการไกล่เกลี่ยมีความสำคัญ ต้องตั้งใจฟัง ฟินิจพิเคราะห์ ดีๆ เพราะเกินกว่าครึ่ง เป็นเคล็ดลับที่ร้องเรียนเพื่อความพอใจ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเอาให้ได้รับโทษจริงๆ”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2556 สาขา
การเมืองการปกครอง, สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2558)

จากข้อค้นพบสามารถสรุปได้ว่าปลัดอำเภอในฐานะนักเจรจาต่อรอง หรือคนกลางในการไกล่เกลี่ยนั้นจะต้องมีบุคลิกที่มีความเหมาะสมนั้นคือมีความใจเย็น ไม่วู่วาม เป็นนักฟังที่ดี มีความละเอียด เอาใจใส่ในข้อมูลต่างๆที่ได้รับ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นนักเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยที่มีประสิทธิภาพ

จากข้อค้นพบเรื่องคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยนั้นสามารถสรุปได้ว่า การเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยนั้นถือเป็นทักษะที่สำคัญทักษะหนึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากเป็นการยุติข้อขัดแย้งที่มีความนุ่มนวลและเป็นผลดีต่อทั้งสองฝ่ายที่สุด ซึ่งด้วยบริบททางด้านพื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น การผลิตซ้ำย้ำเน้นถึงความไม่เท่าเทียมกัน การไม่ได้รับความยุติธรรม ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งได้ตลอดเวลา ดังนั้นปลัดอำเภอในพื้นที่จึงต้องอาศัยความรู้ และการพัฒนาทักษะที่เท่าทันต่อบริบทและเหตุการณ์ เพื่อให้เกิดความพร้อมตลอดเวลา เพื่อยุติข้อขัดแย้ง ณ ปัจจุบัน และเพื่อป้องกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นใหม่ รวมไปถึงความรุนแรงและการสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นจากความขัดแย้งนั้นด้วย

4.4 คุณลักษณะในทางทหาร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้วิจัยที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึกปลัดอำเภอและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 24 ท่านในประเด็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะในทางทหารของปลัดอำเภอ โดยสามารถแบ่งได้ออกเป็นประเด็นต่างๆดังนี้

4.4.1 การนำหน่วยอาสาสมัครรักษาดินแดนและการดำเนินการทางยุทธวิธี

นอกจากภาระหน้าที่ด้านการบังคับใช้กฎหมาย งานด้านความมั่นคง หรืองานด้านอื่นๆแล้ว ภาระหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของปลัดอำเภอก็คือ การเป็นผู้นำหน่วยอาสาสมัครรักษาดินแดน โดยอาสาสมัครรักษาดินเดนนั้นเป็นหน่วยกำลังในสังกัดของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยจัดตั้งตามพระราชบัญญัติกองอาสาสมัครรักษาดินแดน พ.ศ.2497 โดยมีเป้าหมายคือเป็นกำลังสำรองเพื่อช่วยเหลือประชาชนและประเทศ โดยในแต่ละจังหวัดนั้นจะมีกองบังคับการกองอาสาสมัครรักษาดินแดน จังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บังคับการ มีนายอำเภอ เป็นผู้บังคับกองร้อย และปลัดอำเภอ

เป็นผู้บังคับหมวด ซึ่งในการที่ปลัดอำเภอจะเป็นผู้บังคับหมวดได้นั้น จะต้องผ่านการศึกษาหลักสูตรผู้บังคับหมวดอาสาสมัครรักษาดินแดน ซึ่งทำการฝึกที่ค่ายธนะรัชต์ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้ระยะเวลาฝึกทั้งสิ้น 7 สัปดาห์ โดยจากการที่ผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันว่า การนำหน่วยอาสาสมัครรักษาดินแดนและการดำเนินการทางยุทธวิธีนั้นมีส่วนสำคัญ เนื่องจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่ไม่ปกติ กล่าวคือมีภัยเกี่ยวกับความมั่นคง ความไม่สงบเกิดขึ้นอยู่เป็นระยะๆ หลายนานๆ ได้มีประสบการณ์ที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้และทักษะในทางทหารเพื่อเอาตัวรอดจากสถานการณ์คับขัน เช่น การลอบวางระเบิดหรือจุดไฟเผาขบวนรถยนต์แล้วทำการตัดต้นไม้ขวางทาง เพื่อให้เจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจสอบ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่เข้าตรวจสอบมีทั้งฝ่ายปกครอง ตำรวจ และทหาร โดยฝ่ายปกครองนั้นมีกำลังอาสาสมัครรักษาดินแดนและปลัดอำเภอในฐานะผู้บังคับหมวดเข้าร่วมตรวจแล้ว ซึ่งการเข้าตรวจสอบที่เกิดเหตุดังกล่าวจะต้องใช้ยุทธวิธีทางการทหาร ทั้งการเดินเท้า การสังเกตสิ่งผิดปกติ การสังหารและบังคับหน่วยกำลัง ซึ่งล้วนต้องนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการฝึกหลักสูตรดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนหนึ่งได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า ตนเองได้นำกำลังเข้าตรวจสอบที่เกิดเหตุ ขณะที่กำลังเดินเท้าเข้าไปตรวจสอบนั้น ตนได้สังเกตเห็นผิดปกติบริเวณโคนต้นไม้ต้นหนึ่ง จึงสั่งให้กำลังเตรียมพร้อม ทันใดนั้นเองก็มีระเบิดลูกที่สองที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้เตรียมมาเพื่อการสังหารเจ้าหน้าที่ชุดที่เข้าตรวจสอบเหตุแรกได้ระเบิดขึ้น แต่โชคดีที่ไม่มีใครได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เนื่องจากได้สังเกตสิ่งผิดปกติได้ก่อนนั่นเอง นอกจากกรณีดังกล่าวแล้ว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ทักษะทางทหารนี้นอกจากจะใช้ในการบังคับบัญชากำลังอาสาสมัครรักษาดินแดนแล้ว ในการปลัดอำเภอต้องเข้าไปหาข่าว หรือเข้าไปพบปะกับชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะในพื้นที่สี่เหลี่ยม หรือสีแดง ที่มีความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบคลุกคลีอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งการจะเข้าไปในพื้นที่ดังกล่าวได้นั้นจะต้องอาศัยทักษะที่ได้รับจากการฝึกหลักสูตรผู้บังคับหมวดอาสาสมัครรักษาดินแดน ยุทธวิธีในการหาข่าว และป้องกันตัวจากการลอบทำร้าย ใช้การสังเกตความผิดปกติไม่ว่าจะเป็นคนหรือสิ่งของ สถานที่ การใช้จิตวิทยา รวมทั้งหมดเพื่อให้การทำงานนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุดโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความปลอดภัย เพราะในการเข้าพื้นที่ของปลัดอำเภอนั้น เราไม่รู้ว่าเป็นใคร จึงต้องระวังตัวให้มากที่สุด

“ทักษะทางทหารมีความจำเป็น เพราะเป็นพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีการสู้รบ การที่เรามีความรู้และทักษะในทางทหาร จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับตัวเราเอง และถ่ายทอดให้กับทีมในพื้นที่ เช่น ชูรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน เป็นต้น”

(นายอำเภอเมืองปัตตานี, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2559)

“การได้เข้าศึกษาหลักสูตรผู้บังคับหมวด ให้ประโยชน์กับเราเยอะเลย ทั้งการทำงานในพื้นที่ การใช้อาวุธ การป้องกันตัว จิตวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหาข่าว”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2554 สาขา

การอำนวยความสะดวก, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2558)

“ทักษะทางทหารเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ ต้องหูไวตาไว มีปฏิภาณไหวพริบที่ดี มีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ประเมินสถานการณ์ตลอดเวลา รู้ทางหนีทีไล่”

(รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2559)

จากกรณีตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ยกขึ้นมานั้นทำให้เห็นได้ชัดว่า การนำหน่วยและความรู้ความสามารถในทางยุทธวิธีนั้นมีความจำเป็นอย่างมากในการปฏิบัติหน้าที่ และดำเนินชีวิตของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีความเสี่ยงอันตรายในชีวิตและทรัพย์สินอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีการเสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บจากการลอบทำร้ายจากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบนั้น มีทั้งขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ และนอกเวลาราชการ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวด้วยน้ำเสียงเป็นกังวลว่า การใช้ชีวิตในพื้นที่นั้นเราต้องระวังตัวตลอดเวลา ใช้ชีวิตบนความไม่ประมาท ต้องอาศัยการสังเกต ระแวงระวังตัว เพราะบางครั้งเราไม่สามารถคาดเดาอะไรได้เลย ดังนั้นการมีสติจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ การมีสติและการเตรียมพร้อมในการรับมือตลอดเวลา จะทำให้เมื่อเราต้องเผชิญสถานการณ์อันตรายหรือคับขันแล้ว เราจะสามารถเอาตัวรอดจากสถานการณ์นั้นๆได้ นอกจากนี้การเดินทางหรือทำกิจกรรมอันใด ต้องจะมีการวางแผน แต่การวางแผนนั้นอย่าบอกให้ใครทราบ เช่น เวลาเดินทางเข้าพื้นที่ พยายามเข้าไปแบบเงียบๆ โดยไม่ให้อีกฝ่ายรู้ตัว เพราะถ้าอีกฝ่าย(ฝ่ายผู้ก่อความสงบ)เค้ารู้ตัวก่อน เค้าอาจจะวางแผนลอบทำร้ายเราได้ หรือ การเข้าและออกจากพื้นที่ อย่าใช้ทางเดียวกัน อย่าบอกเวลานัดหมายล่วงหน้า เป็นต้น ความรู้และทักษะเหล่านี้จะช่วยให้เรามีโอกาสรอดจากภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ นอกจากนั้นทักษะในการใช้อาวุธ ความคุ้นชินก็เป็นสิ่งที่มี

ความสำคัญกับการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากบริบทของความไม่สงบในพื้นที่ทำให้เราจำเป็นต้องมีขีดความสามารถในการป้องกันตัวเอง รวมถึงเพื่อนร่วมงาน หรือประชาชนโดยทั่วไปได้เช่นกัน

“หลักสูตรผู้บังคับหมวดและทักษะทางทหารที่ได้จากการฝึกนั้นมี ความสำคัญ เราต้องอย่าลืมว่าพื้นที่ตรงนี้มีเรื่องความมั่นคง ซึ่งความรู้และ ทักษะต่างๆจะช่วยให้เราเอาตัวรอดจากสถานการณ์คับขันได้ อย่างหนึ่งคือ ในพื้นที่เราต้องทำงานร่วมกับตำรวจและทหารด้วย ดังนั้นสิ่งนี้จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น”

(นายอำเภอเมืองยะลา, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2559)

โดยสรุปแล้วผู้วิจัยพบว่า การนำหน่วยอาสาสมัครรักษาดินแดนและความรู้ความสามารถในการ ดำเนินการทางยุทธวิธีนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ เนื่องจากจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเป็นพื้นที่ที่มีความไม่สงบเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ความรู้ ความสามารถดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ปลัดอำเภอสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีความ ปลอดภัยและช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในความปกครองอีกด้วย

4.4.2 ความสามารถในการประสานงานกับหน่วยกำลังข้างเคียง

นอกจากการใช้ทักษะในการบังคับบัญชาหน่วยกำลังอาสาสมัครรักษาดินแดนและการ ดำเนินการทางยุทธวิธีแล้ว ผู้วิจัยพบว่าหน้าที่ปลัดอำเภอได้รับการฝึกหลักสูตรผู้บังคับบัญชาหมวด อาสาสมัครรักษาดินแดน ยังช่วยให้การทำงานด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่นั้นสามารถ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกด้วย โดยเฉพาะหน่วยทหารและตำรวจ ซึ่งเป็นหน่วยกำลัง หลักในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อมูลว่า การประสานงานกับหน่วย ทหาร ตำรวจนั้นมีอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการพัฒนา หรือด้านการรักษาความสงบ เรียบร้อย ซึ่งการที่เรามีความรู้เกี่ยวกับหน่วยทหาร การบังคับบัญชาหน่วย อันได้รับการฝึก หลักสูตรข้างต้นนั้น ทำให้การประสานงานทำได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเรารู้หลักการ วิธีการทำงานของหน่วยทหาร ตำรวจมากขึ้น นอกจากนั้นยังทำให้เกิดความคุ้นเคยกับภาษา หรือคำ ต่างๆ ที่เป็นคำเฉพาะของฝ่ายทหารตำรวจ ซึ่งฝ่ายปกครองแบบปลัดอำเภออาจไม่คุ้นหูนัก

“ปลัดอำเภอที่ลงมาปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนใต้ นั้น ทักษะทางทหาร มีความจำเป็น การผ่านหลักสูตรผู้บังคับหมวด เราจะได้เรียนรู้ยุทธวิธีต่างๆ แล้วในพื้นที่ต้องใช้การทำงานร่วมกัน 3 ฝ่าย ทั้งทหาร ตำรวจ และฝ่ายปกครอง ต้องใช้คำสั่งกำลัง ซึ่งถ้าอยู่ในพื้นที่อื่น ความรู้จาก หลักสูตรดังกล่าวได้ใช้เหมือนกัน แต่อาจน้อยกว่า เพราะว่่ากำลังอาสาสมัครรักษา ดินแดนน้อยกว่าหลายเท่าตัว บางแห่งมีอัตรากำลังแค่ 9 คน แต่ในพื้นที่ สยามจังหวัดชายแดนใต้ บางแห่งมีอัตรากำลังสูงถึง 200 คน”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี 2555,

สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยพบว่าสิ่งหนึ่งที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ ปลัดอำเภอนั้นเป็นข้าราชการฝ่ายปกครอง ถึงแม้จะมีกำลังอาสาสมัครรักษา ดินแดนก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่ฝ่ายตำรวจ ทหาร ซึ่งข้าราชการฝ่ายปกครองนั้นมีภาพลักษณ์ที่ควรรักษาไว้คือ การที่ประชาชน สามารถเข้าถึงได้ง่าย รวมถึงการสร้างและรักษาความไว้วางใจที่มีจากประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นการ แสดงกำลัง หรือใช้กำลังที่มีอยู่มากเกินไปย่อมทำให้ภาพลักษณ์ของข้าราชการฝ่ายปกครองนั้น สามารถเสื่อมถอยลงได้ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งกล่าวว่า ต้องบอกกันตามตรงว่าภาพลักษณ์ ของข้าราชการฝ่ายปกครองนั้นดูมีความนุ่มนวลมากกว่าทหารหรือตำรวจ ซึ่งภาพลักษณ์ของการที่มี กำลังมาถือปืน หรือรถเกราะอะไรเช่นนั้น ทำให้ประชาชนเค้่าหวาดกลัวและหวาดระแวง นำไปสู่ความ ไม่ไว้นื้อเชื่อใจ ดังนั้นถึงแม้เราจะมีกำลังอยู่ในมือก็ตาม เราก็ควรใช้อย่างเหมาะสม อย่่างไรก็ตามทุก อย่่างควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความปลอดภัยเช่นเดียวกัน ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกรายหนึ่งให้ ความเห็นว่า ปกติเวลาเข้าพื้นที่ เขาจะไม่ใส่ชุดเกราะ หรือพกอาวุธสงครามใดๆไป พกเพียงแต่ปืนสั้น ในลักษณะพกซ่อนเท่านั้น เพราะว่าเวลาเดินเข้าไปคุย พบปะกับประชาชน ชาวบ้านในพื้นที่ ถ้าเห็น เราถือปืนมา เค้่าคงไม่กล้ามาคุยด้วย ใจเขาใจเรา

“เวลาผมเข้าพื้นที่ไม่เคยแสดงกำลัง ไม่เอาอส.นั่งท้ายกระบะ เวลาเข้าพื้นที่เข้าแค่2คน เปิดกระจก เพื่อให้เค้าเห็นว่าเราบริสุทธิ์ใจ อย่างน้อยถ้าโดนระเบิดก็โดนแค่2คน แต่ถ้าไปหลายคนเวลาโดนระเบิดก็เป็นข่าวใหญ่โต ซึ่งโจรเค้าอยากโชว์ผลงานอยู่แล้ว ปืนก็ไม่พกนอก ไม่แสดงตัวว่าเป็นปลัดอำเภอ เป็นข้าราชการ เพราะเราอยากให้เค้าเห็นว่าเราเป็นเพื่อนกันมากกว่า”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2554 สาขา
การเมืองการปกครอง, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2558)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ถึงแม้โดยทั่วไปแล้วปลัดอำเภอนั้นจะมีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านพัฒนามากกว่าด้านการบังคับใช้กฎหมายหรือการปราบปรามก็ตาม แต่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างออกไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น จะอาศัยขีดความรู้ความสามารถที่สูง ทั้งในด้านการใช้วิชาความรู้โดยทั่วไป รวมถึงทักษะพิเศษต่างๆดังเช่นทักษะทางการทหารนี้ เนื่องจากในการปฏิบัติหน้าที่รวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวันของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งอยู่บนความเสี่ยง มีความไม่มั่นคงตลอดเวลา โดยผู้ก่อความไม่สงบได้แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนแล้วว่าพวกเขาเหล่านั้นมียุทธวิธีการรบการใช้อาวุธ รวมถึงการก่อวินาศกรรมที่มีแบบแผน ได้รับการฝึกมาอย่างดี ในขณะที่ตัวปลัดอำเภอจึงต้องอาศัยความรู้และทักษะที่ดีในการปฏิบัติงานทั้งในเชิงรับ และเชิงรุก โดยคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และประชาชนโดยทั่วไปด้วย

4.5 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร

จากการศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารนั้นเป็นคุณลักษณะที่หนึ่งที่มีความสำคัญในการปฏิบัติงานของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสามารถแบ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นประเด็นต่างๆดังนี้

4.5.1 การเลือกใช้ถ้อยคำและเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 24 ท่านแล้วนั้น ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นที่สอดคล้องเกี่ยวกับการเลือกใช้ถ้อยคำหรือเนื้อหาในการสื่อสารของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยในการพิจารณาเนื้อหาในการพูด การเขียนนั้นปลัดอำเภอจะต้องฉลาดที่จะใช้คำพูด โดยการเลือกใช้คำที่มีความเป็นกลาง มีความเหมาะสมกับผู้ที่สื่อสารด้วย ไม่ใช่คำที่มี

ลักษณะหยาบคาย ไม่พูดในลักษณะที่อาจเป็นเงื่อนไขให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ รวมถึงการสื่อสารจะต้องขัดถ้อยขัดคำ ไม่ควรเปิดโอกาสให้มีการตีความ ซึ่งหากเปิดโอกาสให้มีการตีความแล้ว เราไม่สามารถรู้ได้เลยว่าบุคคลที่เราสื่อสารด้วยอยู่นั้นจะนำคำพูดของเราไปตีความในทางไหน ซึ่งการตีความไปในทางที่ไม่ดี หรือการพุดคุยหรือสื่อสารในลักษณะที่สื่อเสียด เหยียดหยามนั้น อาจนำไปสู่เงื่อนไขของความขัดแย้งขึ้นได้ ซึ่งด้วยบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นสังคมที่เชื่อในผู้นำ หรือเพื่อนบ้าน คนในครอบครัวด้วยแล้ว หากเราเลือกใช้คำในการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมอันสร้างความขุ่นข้องหมองใจแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้ว มีโอกาสสูงที่บุคคลนั้นจะนำไปขยายความต่อเนืองกันไปเป็นลูกโซ่ นำไปสู่ความเสียหายให้กับผู้พูดรวมถึงราชการได้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงถึงความสำคัญในการคัดกรองเนื้อหาในการสื่อสารของปลัดอำเภอว่ามีความสำคัญ ยกตัวอย่างเช่น ปลัดอำเภอคนหนึ่งได้มีโอกาสได้เข้าไปพบปะชาวบ้านในมัสยิดหรือสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ ในหมู่บ้าน ปลัดอำเภอจะต้องพินิจถึงเนื้อหาที่จะต้องพูด โดยคำนึงถึงทั้งบริบทของสถานที่และผู้รับสารซึ่งก็คือชาวรอบๆ ตัวปลัดอำเภอคนนั้น ต้องรู้ว่าต้องพูดอะไร และอย่างไรให้ชาวบ้านนั้นรู้สึกถึงดี พูดในสิ่งที่ชาวบ้านคิดว่าอยากให้เราพูด สิ่งต่างๆ เหล่านี้ นั้นมีอาจสอนได้โดยง่าย หากแต่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ทักษะ และไหวพริบของปลัดอำเภอว่ามีมากน้อยเพียงใด หลายๆ ครั้ง ปลัดอำเภอสื่อสารกับชาวบ้านโดยมีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม เช่น ไปดูหมิ่น หรือพูดถึงประเด็นด้านศาสนาในทางลบ สิ่งเหล่านี้สำคัญมาก อย่างที่คนไทยกล่าวไว้ว่า “ปลาหมอ ตายเพราะปาก”

“ทักษะในการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นในพื้นที่ อยู่ตรงนี้ต้องระวังคำพูด ห้ามพูดให้สร้างเงื่อนไข การพูดต่อหน้าประชุมชน คนหลายๆ เราต้องเรียนรู้ว่า จะต้องพูดอย่างไร ไม่ให้เกิดความแตกแยก หรือสร้างเงื่อนไขไปสู่ความขัดแย้งแตกแยกได้”

(นายอำเภอเมืองนราธิวาส, สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2559)

“เป็นปลัดอำเภออยู่ในพื้นที่นี้ ต้องไม่เป็นคนยุแหย่ให้เกิดความแตกแยก ห้ามสร้างเงื่อนไข ทำเรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องเล็ก ทำเรื่องเล็กให้น้อยลง”

(นายอำเภอเมืองปัตตานี, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากนั้นการที่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามนั้น หากปลัดอำเภอมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักของศาสนาอิสลาม และสามารถนำความรู้ความเข้าใจดังกล่าวมาใช้ในการพุดคุยสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ ก็จะเป็นส่วนช่วยให้การสื่อสารนั้นทำได้อย่างราบรื่นยิ่งขึ้น และทำให้ประชาชนมีความไว้วางใจในตัวปลัดอำเภอเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

“การรู้จักนำเอาความเชื่อในทางศาสนา มาใช้ในการพูดคุย การโน้มน้าว การแก้ปัญหา จะมีประโยชน์มาก เพราะจะทำให้เค้ามีความเชื่อถือเรามากขึ้น”

(เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้,

สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2559)

จากข้อค้นพบดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรพิจารณาเนื้อหาในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงถ้อยคำที่เหมาะสมในการสื่อสาร เนื่องจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความอ่อนไหวในหลายปัจจัย ซึ่งหากปลัดอำเภอไม่สามารถเลือกใช้ถ้อยคำ เนื้อหาที่เหมาะสมในการสื่อสารได้แล้ว อาจทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นใหม่ หรือเป็นการซ้ำเติมความขัดแย้งที่มีอยู่เดิมได้อีกด้วย

4.5.2 การแสดงออกต่อผู้อื่น

นอกจากการแสดงออกในเรื่องของการเลือกใช้คำภาษา เนื้อหาในการติดต่อ สิ่งหนึ่งที่ปลัดอำเภอไม่สามารถละเลยได้ก็คือการแสดงออกทางด้านกิริยา หรือภาษากายนั่นเอง โดยจากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยนั้นพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความสำคัญกับการแสดงออกทางด้านภาษากายหรือกิริยามารยาทเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในลักษณะของการแสดงออกถึงความนอบน้อมถ่อมตน ซึ่งอย่างที่คุณวิจัยได้กล่าวถึงในประเด็นบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมาว่า สังคมในพื้นที่นั้นเป็นสังคมที่เชื่อผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนา หรือผู้ใหญ่ในพื้นที่ บุคคลเหล่านี้จะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนชาวบ้านในพื้นที่เป็นอย่างมาก ดังนั้นในการพบปะพูดคุยกับผู้ใหญ่นั้น ปลัดอำเภอในฐานะผู้น้อยจะต้องเลือกใช้คำพูด หรือช่องทางการสื่อสารที่มีความเหมาะสม รวมทั้งการแสดงออกในด้านกิริยามารยาทที่จะต้องมีความนอบน้อมถ่อมตน อันแสดงถึงความเคารพนับถือ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความประทับใจซึ่งจะช่วยให้การติดต่อสื่อสารหรือประสานงานกับผู้ใหญ่หรือผู้นำศาสนาในพื้นที่นั้นสามารถทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งในความเห็นของผู้วิจัยคิดว่าไม่ใช่เฉพาะการแสดงออกถึงความนอบน้อมถ่อมตนกับผู้ใหญ่ หรือผู้นำทางศาสนาในพื้นที่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ปลัดอำเภอก็ควรมีความนอบน้อมถ่อมตน แสดงออกถึงความให้เกียรติซึ่งกันและกันกับทุกคนเช่นกัน

“ปลัดที่ทำงานในพื้นที่ต้องติดดิน ถ้าทำตัวเป็นเจ้ายศเจ้าอย่าง จะได้ใจเค้ายาก เพราะที่นี้เค้าอยู่กันแบบสบายๆ”

(ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส, สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปลัดอำเภอจะต้องทำให้เกียรติกับทุกคน มีความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน และให้ความสำคัญกับปัญหาของชาวบ้าน”

(ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
กลุ่มสี่จะออมทรัพย์บ้านคลองทราย,
สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2559)

“ความอ่อนน้อมถ่อมตน ทำให้เข้าถึงชาวบ้านได้มากขึ้น เพราะต้องเข้าไป
พบผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ทำให้เขาเอ็นดูเรา เป็นการเปิด
ช่องทางในการสื่อสารได้มากยิ่งขึ้น”

(ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2559)

“ตัวผมเองนั้น ผมคิดว่าผมมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเป็นกันเอง
ระหว่างตัวเราเองกับเพื่อนๆ ผู้ได้บังคับบัญชา กำมัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือใครก็
ตามที่อยู่โลกว่า ใครไปใครมาที่อำเภอ จะเข้าไปถามตลอด ว่าแบมีไรให้
ช่วยมัย ถ้าเรารู้ว่าเราเป็นปลัด ตำแหน่งใหญ่กว่า ไม่ทักทาย ไม่พูดคุยกัน
ตรงนั้นต้องปรับปรุง เพราะมันจะทำให้คุณล้มเหลวในการทำงานตรงนี้”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี2558,
สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สมควรให้ความสำคัญกับ
บุคลิกภาพในการแสดงออกถึงการอ่อนน้อมถ่อมตน รวมถึงแสดงออกด้วยความสุภาพและเป็นกันเอง
โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของกาลเทศะที่มีความเหมาะสม ซึ่งการแสดงออกดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมนั้น
จะเป็นส่วนช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของปลัดอำเภอนั้นสามารถทำได้
อย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกด้วย

จากข้อค้นพบด้านคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร สามารถสรุปได้ว่า การสื่อสารนั้นมี
ส่วนสำคัญในทุกขั้นตอน โดยในการจัดการความขัดแย้งนั้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ปลัดอำเภอควรมีการเลือกใช้ถ้อยคำและเนื้อหาในการสื่อสารที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่
นอกจากนั้นยังควรแสดงออกถึงอ่อนน้อมถ่อมตนด้วยความสุภาพโดยยึดบนพื้นฐานของความ
เหมาะสมในกาลเทศะ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีความราบรื่นและมีส่วนช่วยในการ
แก้ไขปัญหาความไม่สงบอย่างมีประสิทธิภาพ

4.6 คุณลักษณะอื่นๆ

นอกจากทักษะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ การอำนวยความสะดวก การเจรจาต่อรองและ ไกล่เกลี่ย ทักษะทางทหาร และทักษะด้านการสื่อสารแล้ว จากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยในหัวข้อ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการ สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า มีข้อมูลที่ได้นอกเหนือจากประเด็นหลักที่ผู้วิจัยได้กล่าวไป แล้วดังนี้

4.6.1 ภาวะผู้นำ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของผู้วิจัย นั้นพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำของปลัดอำเภอที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ ดังกล่าว เนื่องจากในการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ดังกล่าวนั้นในหลายๆครั้งปลัดอำเภอจะต้องเป็นตัวแทน ของนายอำเภอในการประชุม หรือประสานงานบูรณาการงานกับหลายภาคส่วนในพื้นที่ ซึ่งด้วย มารยาทหรือความให้เกียรติกันนั้น หน่วยงานต่างๆมักจะให้เกียรติตำแหน่งปลัดอำเภอในการเป็นผู้นำ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อคิดเห็นว่า หลายๆครั้งปลัดอำเภอที่อาวุโสหน่อยจะต้องนำทีมหน่วยงาน ต่างๆเข้าพื้นที่ หรือประชุมอยู่ในสถานที่ต่างๆก็ดี ถ้าปลัดอำเภอไม่มีภาวะผู้นำ ผู้ตามดังเช่นหน่วยงาน ต่างๆเค้าก็จะขาดความเชื่อมั่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานที่จะไม่บรรลุเป้าหมายได้เช่นกัน รวมถึงบริบท ในพื้นที่ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปในหลายๆโอกาสว่า ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ประชาชนจะเชื่อ ผู้นำ ดังนั้นหากปลัดอำเภอไม่มีภาวะผู้นำ คือไม่สามารถนำทั้งผู้ใต้บังคับบัญชา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือประชาชนในพื้นที่ได้ สิ่งต่างๆเหล่านี้ก็จะส่งผลการการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอเช่นกัน

“ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปลัดเข้าถึงชาวบ้านในการสั่งการมากที่สุด สามารถชี้นำถูก ชี้นำผิดได้ ดังนั้นภาวะผู้นำต้องมี เพราะคนในพื้นที่เค้าเชื่อ ผู้นำ และเชื่อง่าย ไม่สนใจข้อเท็จจริง ดูอะไรที่กระทบกับตัวเค้าเป็นสำคัญ ข้อมูลอะไรที่เค้าได้ประโยชน์เค้าจะรับทันที แต่ถ้าข้อมูลที่ทำให้เค้าเสียหาย เค้าไม่ยอมรับ ดังนั้นสิ่งที่เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ เค้าจะไม่คำนึงถึง”

(อดีตรองประธานคณะกรรมการอิสลามจังหวัดยะลา,

สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปลัดอำเภอต้องมีภาวะผู้นำด้วย เพราะปลัดเค้ามักจะให้ยืนอยู่แถวหน้า ในการตัดสินใจสั่งการ การรับฟังความคิดเห็นต่างๆ ซึ่งการทำหน้าที่ตรงนี้จะต้องมีทักษะพอสมควร”

(นายอำเภอเมืองนราธิวาส, สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปลัดอำเภอที่ทำงานที่นี่ ภาวะผู้นำต้องมี เพราะในฐานะปลัดตำบล จะต้องนำทีมหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเข้าไปในพื้นที่ เพื่อพบปะและแก้ไขปัญหาให้กับพี่น้องประชาชน ถ้าปลัดอำเภอนำคนอื่นไม่ได้ งานก็ไม่สำเร็จ หรือผลงานไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น”

(ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปลัดอำเภอ ในฐานะหนึ่งก็คือเป็นตัวแทนนายอำเภอ บางครั้งจะต้องนั่งหัวโต๊ะแทนนายอำเภอในการบูรณาการกับส่วนราชการต่างๆเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก ไม่เช่นนั้นจะทำงานได้ลำบาก และอาจไม่บรรลุผลสำเร็จได้”

(นายอำเภอเมืองยะลา, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2559)

“เราต้องการคนมีภาวะผู้นำ มีการปฏิบัติงานเชิงรุก ทำงานเชิงรุก เราต้องลงพื้นที่ เรารู้จักพื้นที่ เป็นต้นทุนในการทำงานศิลปะจึงต้องมี มีผลในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท นำเครือข่ายที่เรามีมาช่วยแก้ไขปัญหาของประชาชน เราจะทำงานคนเดียวไม่ได้”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี 2553,

สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

จากข้อค้นพบดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ในการปฏิบัติงานในพื้นที่ดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ ซึ่งในหลายๆครั้งปลัดอำเภอจะต้องเป็นผู้นำในชุดปฏิบัติการต่างๆ ดังนั้นเพื่อให้ภาระหน้าที่ต่างๆที่ได้รับมอบหมายนั้นบรรลุผล ภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญต่อปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

4.6.2 การเป็นนักประสานงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของผู้วิจัย นั้นพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความสำคัญกับทักษะในการเป็นนักประสานงาน ซึ่งในการทำงานของปลัดอำเภอนั้น จะไม่สามารถทำให้งานสามารถประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้เลยหากขาดซึ่งการประสานงาน เนื่องจากระบบราชการนั้นถูกออกแบบให้มีความเชื่อมโยงกันในแต่ละฝ่าย แต่ละหน้าที่ ซึ่งตำแหน่งต่างๆไม่สามารถแยกตนเองออกจากระบบได้ ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว การปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอจึงต้องยึดโยงเชื่อมโยงกับฝ่ายต่างๆ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่หรือนอกพื้นที่ก็ตาม โดยเฉพาะปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เนื่องด้วยในพื้นที่มี

ความไม่สงบเกิดขึ้น ทำให้มีหน่วยกำลังทั้งทหาร ตำรวจ รวมถึงกำลังของฝ่ายปกครองเองเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จำนวนมากเป็นพิเศษ ซึ่งในดังกล่าวนั้นมีกฎหมายที่บังคับใช้เพื่อให้งานของเจ้าหน้าที่นั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจำนวน 3 ฉบับด้วยกัน นั่นคือ พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2457 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ พ.ศ. 2548 นอกจากนี้ยังรวมถึงการประสานงานร่วมกับเพื่อร่วมงานภาคประชาชน ผู้นำศาสนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชุติรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการมีทักษะการประสานงานที่ดีจะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอเหล่านั้นสามารถทำได้โดยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

“ปลัดอำเภอนั้นจำเป็นต้องอาศัยทักษะในการประสานงานและทำงานเป็นทีม ต้องเข้ากับทุกฝ่ายได้ เพราะในการทำงานเราต้องทำงานร่วมกับหลายหน่วยงาน ทั้งตำรวจ ทหาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนาในพื้นที่ ถ้าเราทำงานประสานงานกับเค้าไม่ได้ การทำงานก็ยากที่ประสบความสำเร็จ”

(ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2559)

“ในการทำงานของปลัดอำเภอนั้น ต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม ทำคนเดียวไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องเป็นนักประสานงานที่ดี เพื่อนร่วมงานไม่ว่าจะตำแหน่งเล็ก ตำแหน่งใหญ่ ทุกคนล้วนมีความสำคัญ”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี 2555,

สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2558)

“ปลัดที่ดีต้องประสานงานกับหน่วยงานข้างเคียง รวมถึงเรียนรู้สายงานที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อการแก้ไขปัญหา และส่งเสริมความต้องการของประชาชนในพื้นที่”

(อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา,

สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปลัดอำเภอต้องใช้การประสานงานร่วมกับทั้งหน่วยราชการด้วยกันหรือภาคประชาชน ใช้ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ใช้ทักษะในการนำ การจูงใจ เพื่อให้ทีมสามารถทำงานได้ประสบผลสำเร็จ

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2555 สาขา

การเมืองการปกครอง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2558)

“ภาระหน้าที่ของเรา ต้องเรียนรู้กันว่ามืออะไร สิ่งที่ต้องทำ พยายามทำ ความเข้าใจให้ครบถ้วน เมื่อเข้าใจแล้วจึงถ่ายทอดให้ผู้บังคับบัญชาเข้าใจ ด้วย มองเป้าหมายร่วมกันว่า เราจะทำยังไง วิธียังไงให้เป้าหมายสำเร็จ มัน ต้องใช้การประสานงาน ทำงานเป็นทีม”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2556 สาขา การเมืองการปกครอง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2558)

“ตอนที่ผมได้รางวัล ตอนนั้นผมได้รับผิดชอบงานไทยเข้มแข็ง ผมได้จัดทำ แผนที่แล้วจึงสร้างเครือข่ายแบ่งความรับผิดชอบในแต่ละตำบล หมู่บ้าน แล้วประยุกต์ให้แต่ละเขตดูแลความมั่นคงด้วย ทำให้การทำงาน การสำรวจ อะไรต่างๆรวดเร็วกว่าเดิมมาก ซึ่งในการทำงานตรงนี้เราต้องใช้ ความสามารถในการประสานงานเยอะมาก เพราะมันเกี่ยวข้องกับหลายๆ หน่วยงาน รวมถึงภาคประชาชนด้วย ซึ่งในปัจจุบัน แผนี่ตรงนี้ก็ยังคงได้ใช้ อยู่”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2556 สาขา การอำนวยความสะดวก, สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2558)

โดยสรุปแล้ว ทักษะในเป็นนักประสานงานนั้นมีความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของ ปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากการทำงานในพื้นที่ดังกล่าวนี้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับ หลายๆหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยกำลัง เช่น ทหาร ตำรวจ หรือหน่วยราชการอื่นๆข้างเคียง ซึ่งการ ประสานงานที่ดีมีส่วนต่อความสำเร็จของภารกิจที่ได้รับมอบหมาย อันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของ ข้าราชการและประชาชนในพื้นที่

4.6.3 มนุษย์สัมพันธ์

เนื่องด้วยมนุษย์เรานั้นเป็นสัตว์สังคม ดังนั้นในชีวิตประจำวันของเรานั้น จำเป็นที่จะต้อง พบปะผู้คนต่างๆมากมายซึ่งจะต้องมีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน โดยที่คนแต่ละคน มี ความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นไม่เท่ากัน บางคนเป็นที่พอใจของคนหมู่มาก มีเพื่อนมาก หน้าหลายตา และมีคนที่อยากพูดคุยติดต่อหรือทำงานร่วมกับเขามากมาย ในขณะที่บางคนไม่ค่อยมี ใครอยาก จะเข้าใกล้ หรือทำงานร่วมด้วย ซึ่งสิ่งหนึ่งที่แต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันนั้นก็คือมนุษย์ สัมพันธ์นั่นเอง ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอนั้นจำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกับบุคคลหรือ

หน่วยงานต่างๆอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นมนุษย์สัมพันธ์จึงมีความจำเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นจำเป็นต้องพบปะผู้นำศาสนา ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ โดยมนุษย์สัมพันธ์นั้นมีความเกี่ยวข้องในทุกกระบวนการทำงาน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ในการที่เราจะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนได้นั้น เราจำเป็นต้องเข้าถึงประชาชน ซึ่งการเข้าถึงในที่นี้ไม่ใช่เข้าไปหาหรือคุยกันสองสามคำ แต่คำว่าเข้าถึงนั้นคือเราเข้าไปนั่งในใจประชาชนให้ได้ หรือมีปัญหาอะไรเค้านึกถึงเรา เราเป็นที่พึ่งให้เขาได้ ซึ่งหากปลัดอำเภอขาดบุคลิกที่มีความดึงดูด มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี เราจะไม่สามารถทำตรงนี้ได้ หรืออาจทำได้แค่เพียงผิวเผินเท่านั้น ซึ่งการที่ปลัดอำเภอนั้นมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีนั้น จะช่วยส่งเสริมในด้านการงานให้ดียิ่งขึ้น เพราะงานของปลัดอำเภอนั้นต้องพบปะผู้คนตลอดเวลา ดังเช่นงานห้องทะเบียนซึ่งจะต้องให้บริการประชาชนจำนวนมากในแต่ละวัน หากประชาชนมาแล้วเจอปลัดอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ในห้องทะเบียนหน้านิ้วคิ้วขมวด โอกาสหน้าเค้านคงไม่อยากจะกลับมาอีก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าว

“ที่นี้เป็นสังคมที่เชื่อผู้นำ ปลัดอำเภอจะต้องเข้าไปให้ถูกทาง ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ถ้าเรามีบุคลิกที่แข็งทื่อ ไม่อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่มีมนุษย์สัมพันธ์ เราก็เข้าถึงเค้าไม่ได้ การทำงานก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ”

(เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้,

สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปลัดอำเภอต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ดี ติดดิน เข้าถึงง่าย ถ้ามีลักษณะแบบนี้ การขับเคลื่อนทำงานจะดี เพราะคนที่นี่วิถีชีวิตเค้านั้นเป็นพอเพียง ความสัมพันธ์กับชาวบ้านที่ดีจะทำให้การทำงานนั้นประสบผลสำเร็จและมีความปลอดภัยในชีวิตด้วย”

(นายอำเภอเมืองยะลา, **สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2559)**

“การที่เรามีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีทำให้ส่วนราชการที่ทำงานด้วย เค้ายอมรับ เพราะมีการประสานงานที่ดี ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว มีการปฏิสัมพันธ์นอกเวลางาน เพื่อให้การประสานงานกับหน่วยงานอื่นสามารถทำได้ราบรื่น”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำปี2557,

สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2558)

“เวลาเข้าพื้นที่ไปกับชาวบ้าน เราต้องใช้ชีวิตใกล้เคียงเค้าที่สุด เค้านั่งพื้น เรานั่งพื้น เค้ากินกับมือ เรากินกับมือ อย่าให้มีความแตกต่าง เราเป็นเพื่อนกัน พี่น้องกัน ไม่ใช่เจ้านายกับลูกน้อง”

(ปลัดอำเภอผู้ได้รับรางวัลข้าราชการดีเด่น ศอ.บต. ปี 2556 สาขา
การเมืองการปกครอง, **สัมภาษณ์**, 22 ธันวาคม 2558)

“ปลัดอำเภอควรจะต้องจำ และรู้จักคน พฤติกรรมเฉพาะตัว พยายามใช้จิตวิทยาในการปฏิสัมพันธ์จะทำให้ชาวบ้านประทับใจ.. ถ้าชาวบ้านเรียกนาย ยังถือว่าปลัดยังเข้าไม่ถึง ถ้าเรียก พี่ อ่า น้ำ แบบนี้แสดงว่าเข้าถึงชาวบ้าน คือชาวบ้านนับถือจริงๆ ไม่ใช่เรียกโดยตำแหน่ง บุคลิกความเป็นกันเอง เข้าถึงได้ง่าย เพราะความเป็นพี่น้องสำคัญกว่าตำแหน่ง”

(อดีตรองประธานคณะกรรมการอิสลามจังหวัดยะลา,
สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2559)

โดยสรุปแล้วมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีส่วนช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยบริบทของของปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่ ทำให้การช่วงชิงมวลชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ และสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้มวลชนในพื้นที่ที่มีความประทับใจและมีความรู้สึกที่ดีต่อทางราชการได้นั้นก็คือมนุษยสัมพันธ์นั่นเอง

4.7 ข้อค้นพบอื่นๆ

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น นอกเหนือจากประเด็นคุณลักษณะที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปแล้วนั้น ยังมีประเด็นที่ผู้วิจัยได้ค้นพบจากความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในหลายหลากประเด็น ดังนี้

4.7.1 ปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่จำเป็นต้องเป็นคนในพื้นที่

ผู้วิจัยมีความสนใจว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น มีความจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องอาศัย “คนในพื้นที่” เข้ามาปฏิบัติงานเพียงอย่างเดียว ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นตรงกันว่า “ไม่จำเป็น” และผู้ที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ดังกล่าวนั้นขอเพียงมีทัศนคติหรือมุมมองที่เป็นเชิงบวก และมีความตั้งใจที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาในพื้นที่จริงๆ มิใช่เข้ามาเพื่อจะเพิ่มความรู้สึกดีหรือผลประโยชน์แล้วจึงย้ายออก ซึ่งทำให้ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานและที่สำคัญคือ “เสียเวลา” ซึ่งคำว่าเสียเวลาในที่นี้หมายถึง ปลัดอำเภอรุ่นพี่หรือผู้บังคับบัญชาจะต้องเสียเวลาในการฝึกฝนหรือเตรียมความพร้อมปลัดอำเภอใหม่ที่เพิ่งย้ายหรือแต่งตั้ง

ให้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งในขั้นตอนดังกล่าวจะต้องใช้เวลา และเมื่อปลัดอำเภอเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ไป ได้ไม่นานนักก็ขอย้ายตนเองออกนอกพื้นที่ ทำให้กรมการปกครองต้อง “หาปลัดใหม่” เข้ามาทดแทน ตำแหน่งที่ขาดหาย ทำให้เป็นการเสียเวลาในการเตรียมความพร้อมทำความเข้าใจกันใหม่ การที่ ปลัดอำเภอนั้นเป็นคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะช่วยลดเวลาในการฝึกฝนเตรียมความพร้อมตรงส่วนนี้ได้ เนื่องด้วยพื้นฐานความเข้าใจในบริบทของพื้นที่นั้นมีอยู่ก่อนแล้วนั่นเอง แต่อย่างไร ก็ตามสิ่งที่สำคัญที่สุดนั้นก็คือความตั้งใจและทุ่มเทอย่างเต็มที่ซึ่งจะนำมาซึ่งคุณลักษณะอื่นๆใน ภายหลัง

4.7.2 คุณลักษณะร่วมของปลัดอำเภอผู้มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น

ผู้วิจัยยังได้พบว่าปลัดอำเภอที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นอันแสดงออกจากการได้รับรางวัลไม่ ว่าจะเป็น รางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย หรือข้าราชการผู้ มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดน ภาคใต้ (ศอ.บต.) นั้นมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันหรือ “คุณลักษณะร่วม” ในหลายประการ *ประการ แรก* คือปลัดอำเภอดังกล่าวนั้นมักจะเป็นปลัดอำเภอที่ได้รับความไว้วางใจและได้รับความยอมรับจาก ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงผู้นำศาสนาทั้งไทยพุทธ ไทยมุสลิม หรือแกนนำในท้องถิ่น ซึ่งอาจแสดงออก ในการให้ความร่วมมือต่างๆหากปลัดอำเภอผู้นั้นเป็นผู้ร้องขอไม่ว่าจะเป็นเรื่องราชการหรือเรื่อง ส่วนตัวก็ตาม รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความสนิทสนมมากกว่าข้าราชการกับประชาชนโดยทั่วไป นับถือกันเป็นที่ป็นน้องหรือเป็นเพื่อน การแสดงออกถึงความสนับสุนน ห่วงใย ดูแลซึ่งกันและกัน *ประการที่สอง* ปลัดอำเภอเหล่านี้มักมีรูปแบบการปฏิบัติงานเชิงรุก คือมีการเข้าไปเยี่ยมเยียน หรือมี ปฏิสัมพันธ์กับพี่น้องประชาชนในพื้นที่โดยส่วนตัวหรือผ่านโครงการด้านการพัฒนาต่างๆ มากกว่าที่จะ ให้พี่น้องประชาชนเข้ามาบอกกล่าวถึงปัญหาต่างๆที่พวกเขาได้พบ *ประการที่สาม* ปลัดอำเภอเหล่านี้ มักมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน กล่าวคือพยายามคิดถึงสิ่งแปลกๆใหม่ๆที่ไม่ซ้ำกับสิ่งที่มีอยู่ก่อน แล้ว หรือนำสิ่งที่มีอยู่ในมือนั้นนำมาใส่ความคิดสร้างสรรค์ลงไปเพื่อทำให้สิ่งที่มีอยู่แล้วนั้นดีขึ้นไปอีก ซึ่งความคิดสร้างสรรค์เหล่านี้จะช่วยก่อให้เกิดการพัฒนายิ่งขึ้นไปโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของ ประชาชนเป็นหลัก

4.7.3 ลักษณะของการยอมรับนับถือของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อค้นพบประการต่อมาคือพบว่า การได้รับความยอมรับนับถือจากประชาชนในพื้นที่ของ ปลัดอำเภอนั้นเป็นไปในลักษณะของการนับถือต่อตัวบุคคลมากกว่าตามตำแหน่ง กล่าวคือในช่วงแรก ของความสัมพันธ์ของปลัดอำเภอที่เพิ่งจะได้รับการแต่งตั้งหรือโยกย้ายลงไปในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้กับประชาชนในแต่ละพื้นที่นั้นจะเป็นในลักษณะที่เป็นการนับถือตามตำแหน่งในฐานะ

ปลัดอำเภอ แต่หากเมื่อดำรงตำแหน่งไปได้ในระยะหนึ่งและปลัดอำเภอนั้นสามารถแสดงออกถึงคุณลักษณะอันเป็นที่ถูกอกถูกใจของประชาชนในพื้นที่ เช่น ความทุ่มเทตั้งใจ เสียสละ การมีส่วนร่วมร่วมกับประชาชนในพื้นที่ แสดงออกถึงความเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนได้ สิ่งต่างๆเหล่านี้จะนำมาซึ่งความเคารพนับถือกันเป็นพี่ เป็นน้อง เป็นเพื่อนกัน โดยจะมองข้ามเรื่องของยศหรือตำแหน่งไป และความเคารพนับถือนี้จะติดตัวกับบุคคลนั้นไปตลอด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า คนมุสลิมในพื้นที่นี้ค่อนข้างถือคนยากโดยเฉพาะคนแปลกหน้า หากแต่ถ้าใครสามารถทำให้เค้ายอมรับนับถือได้นั้น พวกเขาจะยอมรับนับถือไปตลอด ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นที่สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านนี้ จากการรับรู้ของผู้วิจัยได้เห็นข้าราชการหลายๆมิใช่แต่เพียงปลัดอำเภอที่ได้รับความยอมรับนับถือจากชาวมุสลิมซึ่งมีเป็นจำนวนร้อยละ 85 ในพื้นที่ ถึงแม้จะได้รับการแต่งตั้งโยกย้ายไปดำรงตำแหน่งที่อื่นใด ก็ยังมีการติดต่อ การให้ความช่วยเหลือ ต้อนรับจากประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี หรือมีการชักชวนให้มาเข้าศาสนาอิสลาม ซึ่งการชักชวนให้เปลี่ยนศาสนานี้คนที่ได้รับเชิญจะถือเป็นเกียรติอย่างมาก สิ่งเหล่านี้อาจเป็นสิ่งที่พิสูจน์ถึงความศรัทธาเลื่อมใสของประชาชนในพื้นที่ต่อข้าราชการซึ่งมีความแน่นแฟ้นและมีลักษณะที่ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลมากกว่าตำแหน่ง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สำหรับในบทที่ 5 ผู้วิจัยจะทำการกล่าวถึงการสรุปของการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะของงานวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อในการนำเสนอ ดังนี้

- 1) สรุปผลการวิจัย
- 2) อภิปรายผล
- 3) ข้อเสนอแนะในทางวิชาการ
- 4) ข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 5) ข้อจำกัดของงานวิจัย

โดยการวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มุ่งวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์เพื่อหาคุณลักษณะของข้าราชการฝ่ายปกครอง (ปลัดอำเภอ) ที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมทั้งสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา ว่าต้องมีคุณลักษณะอย่างไร โดยผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารข้อมูลประวัติศาสตร์ ให้เพื่อเห็นบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ร่วมกับแนวคิดการจัดการความขัดแย้ง แล้วข้อมูลต่างๆที่มีความเกี่ยวข้อง โดยในการเก็บข้อมูลวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 24 ท่าน โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ 1) ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีความตื่นตัวในเรื่องของผลการปฏิบัติงาน 2) ผู้บังคับบัญชาและหัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่ และ 3) ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ โดยเมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการจัดระเบียบข้อมูลใหม่แล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีบริบทของพื้นที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์อยู่ค่อนข้างสูง ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐนั้นจึงจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทในพื้นที่นั้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นสามารถบรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปลัดอำเภอก็เป็นข้าราชการตำแหน่งหนึ่งในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ก็เป็นอีกหนึ่งตำแหน่งที่จะต้องทำการปรับตัวให้เข้ากับบริบทพื้นที่เช่นเดียวกัน ซึ่งจากการศึกษาวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้พบว่าปลัดอำเภอที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องมีคุณลักษณะดังนี้

5.1.1 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ

จากการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ค้นพบว่า คุณลักษณะลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งในการที่จะได้มาซึ่งความไว้วางใจนั้น ปลัดอำเภอควรมีคุณลักษณะดังนี้

5.1.1.1 การเข้าถึงผู้นำทางศาสนาและประชาชน

ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบไปด้วยประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามที่เราเรียกว่าชาวมุสลิมกว่าร้อยละ 85 ซึ่งคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามนั้นจะมีความเชื่อถือศรัทธาในตัวผู้นำของพวกเขาค่อนข้างสูง ดังนั้นปลัดอำเภอจึงสมควรที่จะสามารถเข้าถึงผู้นำทางศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ซึ่งผู้นำต่างๆที่กล่าวมานั้นมีส่วนสำคัญในการช่วยให้การเข้าถึงประชาชน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่นั้นสามารถทำได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้นำทางศาสนาและท้องถิ่นนั้นสามารถโน้มน้าวหรือพูดคุยทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ได้ง่าย และประชาชนนั้นมีความเคารพนับถือและไว้วางใจในตัวผู้นำของเขาเหล่านั้น ดังนั้นการเข้าถึงผู้นำทางศาสนาและประชาชนก็จะช่วยให้ปลัดอำเภอนั้นได้รับการไว้วางใจจากประชาชนได้มากขึ้น

นอกจากการเข้าถึงผู้นำทางศาสนาแล้ว สิ่งที่สำคัญสิ่งหนึ่งที่จะทำให้ปลัดอำเภอนั้นได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่คือ การเข้าถึงประชาชน คำว่าเข้าถึง ณ ที่นี้คือ การเข้าไปช่วยเหลือดูแลความเดือดร้อน การเข้าไปพัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมอาชีพ หรือดูแลทุกข์สุขของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งการที่ปลัดอำเภอสามารถเข้าไปดูแลประชาชนในพื้นที่อย่างเต็มที่นั้น ย่อมสร้างความรู้สึกที่ดี ความรู้สึกที่เป็นมิตร อันนำไปสู่บรรยากาศที่ดี สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันอันเป็นสิ่งที่ช่วยให้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่นั้นสามารถทำได้ง่ายขึ้น

5.1.1.2 ความตั้งใจและทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่

จากข้อค้นพบด้านความตั้งใจและทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่ที่สามารถสรุปได้ว่า ปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องมีความตั้งใจและทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าในพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากความรู้สึกหรือคติที่ประชาชนในพื้นที่มีต่อเจ้าหน้าที่รัฐจากประวัติศาสตร์หรือประสบการณ์ที่ได้รับการบอกเล่าสืบต่อกันมา ทำให้มุมมองของประชาชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่รัฐนั้นอาจอยู่ในมุมที่ไม่ค่อยดีนัก ดังนั้นการที่ปลัดอำเภอจะสามารถเข้าไปนั่งอยู่ในใจหรือได้รับความไว้วางใจจากประชาชนได้นั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยความทุ่มเทและตั้งใจ ซึ่งสามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า การที่ปลัดอำเภอคนหนึ่งจะได้รับการไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ได้นั้น อาจต้องใช้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความตั้งใจและทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง หากแต่เมื่อไรที่ปลัดอำเภอคนดังกล่าวนั้น

ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนแล้ว ประชาชนจะมีความเชื่อถือศรัทธาที่จริงจัง (Real) และยาวนาน ซึ่งผลดังกล่าวสามารถนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนในการขจัดความขัดแย้งได้เช่นกัน

5.1.1.3 ความเข้าใจในบริบทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปแล้วได้ ความเข้าใจในบริบทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสิ่งทีพึงประสงค์ของปลัดอำเภอ เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเป็นอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากประวัติศาสตร์อันยาวนานของพื้นที่ ความเชื่อในเชื้อชาติถิ่นกำเนิด และศาสนา ซึ่งอัตลักษณ์ดังกล่าวนี้มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆในประเทศไทย ดังนั้นปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงควรมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของพื้นที่ เพื่อป้องกันมิให้การกระทำใดๆนั้นสร้างความรู้สึกไม่สบายใจ และก่อให้เกิดเป็นเงื่อนไขในความขัดแย้งขึ้นมาได้ โดยนอกจากความเข้าใจในอัตลักษณ์แล้ว สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่ปลัดอำเภอควรคำนึงถึงก็คือ ความรู้ความเข้าใจในหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นศาสนาที่คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่นับถือ ดังนั้นการที่ปลัดอำเภอสามารถเข้าใจและประพุดิตนที่ถูกต้องที่ควรตามหลักศาสนาอิสลามได้นั้น จะเป็นส่วนช่วยให้เกิดความไว้วางใจจากประชาชนได้เช่นเดียวกัน

5.1.1.4 ความเข้าใจในภาษาถิ่น

จากการศึกษาถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยวิธีการเชิงคุณภาพนั้น ผู้วิจัยพบว่าความเข้าใจในภาษาถิ่นนั้นมีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจของประชาชนต่อปลัดอำเภอ เนื่องจากพี่น้องชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีจำนวนกว่าร้อยละ 85 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นิยมใช้ภาษามลายูหรือภาษายาวี ซึ่งเป็นภาษาถิ่นในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งการที่ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ดังกล่าวนี้สามารถที่จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาถิ่นของพวกเขาได้ ก็ย่อมช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และแสดงถึงความเป็นพวกเดียวกัน อันนำไปสู่การสร้าง ความไว้วางใจจากพี่น้องประชาชนในพื้นที่ได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามแม้ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ดังกล่าวจะไม่สามารถพูดคุยหรือสื่อสารเป็นภาษามลายูหรือภาษาถิ่นได้ ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ เนื่องจากในปัจจุบันประชาชนในพื้นที่นั้นมีความรู้ความเข้าใจในภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาราชการมากขึ้น ซึ่งทำให้การติดต่อสื่อสารนั้นสามารถทำได้ง่ายขึ้นเช่นกัน

5.1.2 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก

จากการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นพบว่า มีคุณลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญของปลัดอำเภอในพื้นที่ดังกล่าว นั่นคือคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก ซึ่งสามารถได้ดังต่อไปนี้

5.1.2.1 การอำนวยความสะดวกโดยยึดหลักความเป็นธรรม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า ในการอำนวยความสะดวกของปลัดอำเภอ นั้นจะต้องยึดหลักที่สำคัญนั่นคือหลักความเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความเสมอภาค เท่าเทียม และไม่เลือกปฏิบัติ ปลัดอำเภอจะต้องเปิดใจรับฟังข้อมูลข้อเท็จจริงต่างๆโดยไม่เอนเอียงไปยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีการสืบสวนหรือค้นหาข้อเท็จจริงที่มีความแม่นยำและตั้งอยู่บนหลักฐานต่างๆที่มีความชัดเจน เพื่อขจัดข้อเคลือบแคลงสงสัยที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งข้อเคลือบแคลงสงสัยดังกล่าวอาจนำไปสู่ความรู้สึกไม่ยุติธรรมของผู้ร้องและผู้ถูกร้อง จนทำให้เป็นเหตุของความขัดแย้งรอบใหม่ขึ้นมาได้

อย่างไรก็ตาม การอำนวยความสะดวกของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นอาจช่วยลดความเงื่อนไขของความขัดแย้งในพื้นที่ลงไปไม่มากนักน้อย เนื่องจากประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นมีความรู้สึกว่าคุณเองนั้นไม่ได้รับความยุติธรรมจากภาครัฐมาเป็นเวลานาน ซึ่งอาจเกิดจากเหตุการณ์ในประวัติที่ศาสตร์ที่ได้รับการเล่าขานต่อกันมา ไปจนถึงความรู้สึกว่าคุณเองนั้นไม่ได้รับการดูแลจากภาครัฐอย่างจริงจัง หรือได้รับการเลือกปฏิบัติ ดังนั้นปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องมุ่งเน้นใส่ใจในการอำนวยความสะดวกโดยยึดหลักความเป็นธรรม เพื่อขจัดความรู้สึกและลดเงื่อนไขในข้อขัดแย้งดังกล่าว ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนนี้ยังส่งผลต่อการได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ได้อีกด้วย

5.1.2.1 การอ้างอิงหลักตัวบทกฎหมายต่างๆ

ในการอำนวยความสะดวกนั้น นอกจากหลักความเป็นธรรมแล้ว สิ่งที่ปลัดอำเภอสมควรยึดถือ นั่นคือการอำนวยความสะดวกโดยอ้างอิงตัวบทกฎหมายหรือหลักการต่าง เนื่องจากในการอำนวยความสะดวกเรื่องต่างๆของปลัดอำเภอนั้น มักจะมีส่วนเกี่ยวข้องหรือผูกพันในแง่ของกฎหมายหรือข้อกำหนดต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการพิจารณาที่มีความละเอียดถี่ถ้วน และมีข้อยืนยันในทางกฎหมายหรือข้อกำหนดต่างๆ ขณะเดียวกันก็ต้องนำหลักในทางรัฐศาสตร์มาใช้ควบคู่กับหลักนิติศาสตร์ด้วย เพื่อให้เกิดความพึงพอใจและลดข้อขัดแย้งของทั้งฝ่ายร้องและฝ่ายถูกร้องลง

การที่ปลัดอำเภอพิจารณาให้ความเป็นธรรมโดยมีตัวบทกฎหมายอ้างอิงนั้น นอกจากจะทำให้การอำนวยความสะดวกนั้นมีความถูกต้องและเป็นธรรมแล้ว ยังจะช่วยให้เกิดความโปร่งใสและ

สามารถตรวจสอบได้ อันเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีแก่ทางราชการ และตัวปลัดอำเภอเอง นำไปสู่ความร่วมมือในการลดความขัดแย้งในด้านต่างๆต่อไป

5.1.3 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งได้แก่ปลัดอำเภอที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการได้มาซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นนำมาซึ่งข้อบ่งชี้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.3.1 การเข้าถึงผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่น

ความสำเร็จในการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยนั้น นอกจากองค์ประกอบด้านลักษณะของข้อขัดแย้งแล้ว ความรู้และทักษะของผู้เจรจาและผู้ไกล่เกลี่ยนั้นก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จเช่นเดียวกัน ซึ่งลักษณะสังคมในแต่ละพื้นที่เป็นส่วนหนึ่งที่ปลัดอำเภอนั้นควรมีความรู้ความเข้าใจ เนื่องจากลักษณะสังคมนั้นจะเป็นตัวบ่งชี้คนในพื้นที่ว่ามีลักษณะพื้นฐานเป็นอย่างไร และสามารถนำลักษณะดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการเจรจาและไกล่เกลี่ยได้ โดยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีลักษณะสังคมที่มีความเชื่อถือในผู้นำสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางศาสนา ซึ่งสามารถที่จะโน้มน้าวคนในพื้นที่ได้ นอกจากผู้นำทางศาสนาแล้ว ผู้นำท้องถิ่นก็ถือเป็นบุคคลสำคัญ เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นนั้นมักคลุกคลีอยู่ในพื้นที่ตลอดเวลา รวมถึงการรับความยอมรับนับถือจากประชาชนในพื้นที่ ทำให้มีข้อมูลที่อาจมีความสำคัญและมีประโยชน์ในการหยิบยกมาเจรจาต่อรองหรือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทข้อขัดแย้งต่างๆ ดังนั้นการที่ปลัดอำเภอสามารถเข้าถึงผู้นำต่างๆดังกล่าวได้ จะช่วยให้การเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยในการขจัดข้อขัดแย้งในพื้นที่นั้นสามารถทำได้ง่ายขึ้นอีกด้วย

5.1.3.2 ความเป็นกลาง

ในการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยนั้น ผู้วิจัยพบว่าสิ่งที่สำคัญสิ่งหนึ่งคือ ความเป็นกลาง ในหลายๆครั้งที่ข้อขัดแย้งฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายนั้นอาจมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ไกล่เกลี่ย หรือปลัดอำเภอผู้ทำการไกล่เกลี่ยนั้นอาจมีอคติกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดความเอนเอียงขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สมควรเกิดขึ้น ซึ่งการที่ปลัดอำเภอนั้นขาดความเป็นกลาง มีอคติ เอนเอียงไม่ยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อาจเป็นผลทำให้ความน่าเชื่อถือ รวมถึงความชอบธรรมในการเจรจาต่อรองหรือไกล่เกลี่ยนั้นหมดลงไป เนื่องจากประชาชนไม่มีความไว้วางใจในตัวปลัดอำเภอนั้น และความไม่เป็นกลางดังกล่าวจะยังทำให้ฝ่ายที่เสียผลประโยชน์นั้นเกิดความรู้สึกที่ไม่ยุติธรรม อันนำไปสู่ความขัดแย้งครั้งใหม่ได้

5.1.3.3 การเลือกใช้วิธีในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย

ในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้น ข้อขัดแย้งที่ได้รับการหยิบยกขึ้นมาเพื่อทำการแก้ไข หรือจัดการข้อขัดแย้งดังกล่าวนั้นมีเป็นที่มีความเป็นพลวัตสูง กล่าวคือเงื่อนไขต่างๆในข้อขัดแย้งนั้นมีอยู่จำนวนมาก และมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านลักษณะของคู่ขัดแย้งแต่ละฝ่าย รูปแบบของความขัดแย้ง หรือบริบทอื่นๆ ซึ่งทำให้การขจัดข้อขัดแย้งโดยการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้นไม่มีรูปแบบที่ตายตัว โดยปลัดอำเภอจะต้องเลือกวิธีการในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยที่มีความเหมาะสมกับบริบทต่างๆของความขัดแย้งนั้น เพื่อให้สามารถทำการขจัดข้อขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการเลือกวิธีการที่เหมาะสมนั้น ปลัดอำเภอจะต้องมีการประเมินสถานการณ์ เงื่อนไข และบริบทต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อจะหาทางออกของความขัดแย้งที่ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุด โดยยึดถือการยินยอมพร้อมกันของทั้งสองฝ่าย และมุ่งเน้นให้ทั้งสองฝ่ายนั้นได้ประโยชน์มากที่สุด (Win-Win)

5.1.3.4 บุคลิกของนักเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย

ในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้น บุคลิกของผู้เจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้นถือเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน โดยผู้วิจัยพบว่า บุคลิกที่มีความเหมาะสมในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยคือ การเป็นคนใจเย็น เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วคู่กรณีซึ่งมีข้อพิพาทกันนั้นมักเรื่องซุนซ่อง หมองใจหรือมีอารมณ์กันมาก่อนอยู่แล้ว หากปลัดอำเภอในฐานะผู้ทำการเจรจาหรือไกล่เกลี่ยนั้นมีอารมณ์ร้อน จะทำให้บรรยากาศไม่เหมาะสมในการพูดคุยเพื่อหาทางออกของความขัดแย้งดังกล่าว นอกจากนั้นการที่ปลัดอำเภอมีอารมณ์ที่ร้อน วู่วาม อาจทำให้ขาดการไตร่ตรองข้อมูลที่ละเอียดถี่ถ้วน เพียงพอนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดหรือไม่เหมาะสมได้ ดังนั้นปลัดอำเภอในฐานะผู้เจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยควรมีบุคลิกที่สุ่ม่ มีการพินิจพิเคราะห์พิจารณาอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ น่าเกรงขาม หากพูดตามภาษาไทย อาจเปรียบได้ว่า ต้องเป็นคนที่อ่อนน้อม แข็งใน คือมีจุดยืนของตนเอง พร้อมกับมีความประนีประนอมไปด้วยในตัวด้วย นอกจากนั้น ปลัดอำเภอควรมีทักษะการฟังที่ดี มีความละเอียดเอาใจใส่ในข้อมูล และสามารถวิเคราะห์ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ข้อมูลสำคัญต่างๆ ซึ่งบุคลิกต่างๆเหล่านี้ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้นสามารถดำเนินไปสู่การหาทางออกของความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.4 คุณลักษณะในทางทหาร

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้แก่จังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมถึง 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ จะนะ นาวิ เทพา และสะบ้าย้อย เป็นพื้นที่ที่มีความเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อความ

ไม่สงบมาอย่างยาวนาน ซึ่งนับตั้งแต่พ.ศ.2490 ซึ่งการเคลื่อนไหวดังกล่าวก็นำมาซึ่งเหตุการณ์ก่อความไม่สงบเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยได้พบว่าปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นจะได้อาศัยคุณลักษณะทางทหารในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.4.1 การนำหน่วยอาสารักษาดินแดนและการดำเนินการทางยุทธวิธี

นอกจากภาระหน้าที่ด้านการบังคับใช้กฎหมาย งานด้านความมั่นคง หรืองานด้านอื่นๆแล้ว ภาระหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของปลัดอำเภอก็คือ การเป็นผู้นำหน่วยอาสาสมัครรักษาดินแดน ซึ่งในการนำหน่วยดังกล่าวนี้ปลัดอำเภอจะต้องได้รับการฝึกอบรมในหลักสูตรผู้บังคับหมวดอาสาสมัครรักษาดินแดนก่อน ซึ่งจากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้พบว่าการอบรมหลักสูตรดังกล่าวนี้มีความสำคัญกับปลัดอำเภอที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีเป็นพื้นที่ที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดอยู่บ่อยครั้ง และปลัดอำเภอในฐานะผู้นำหน่วยขนาดเล็กและผู้ปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านความมั่นคง จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการนำหน่วยกำลังและการดำเนินการทางยุทธวิธีเพื่อดูแลพื้นที่ สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน หรือการทำงานร่วมกับกำลัง 3 ฝ่ายซึ่งประกอบไปด้วย ฝ่ายปกครอง ตำรวจ และทหาร ในการปิดล้อมตรวจค้นหรือกระทำการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ซึ่งในหลายๆครั้งอาจต้องเข้าไปคลุกคลีในพื้นที่ที่เป็นพื้นที่สีแดง คือมีกลุ่มแนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบเคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่ ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการดำเนินการทางยุทธวิธีเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัยซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดอีกด้วย

5.1.4.2 ความสามารถในการประสานงานกับหน่วยกำลังข้างเคียง

ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบนั้น ในการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงของเจ้าหน้าที่รัฐ จะต้องมีการบูรณาการหน่วยงานด้านความมั่นคงเข้าด้วยกันทั้ง 3 หน่วยงานคือ ฝ่ายปกครอง ตำรวจ และทหาร ซึ่งการทำงานของทั้ง 3 หน่วยข้างต้น ต้องอาศัยการทำงานที่สอดประสานกันเพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ดังนั้นปลัดอำเภอในฐานะเจ้าพนักงานปกครองจึงต้องอาศัยความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานข้างเคียงก็คือ ตำรวจและทหาร เพื่อให้การรักษาความสงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้พบว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อาจจำเป็นต้องมีคุณลักษณะทางทหารเป็นหนึ่งในคุณลักษณะที่จำเป็น แต่สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญคือปลัดอำเภอนั้นไม่ใช่หน่วยกำลังหลักในงานด้านความมั่นคง ดังนั้นสิ่งที่ปลัดอำเภอควร

คำนึงถึงภาพลักษณ์ที่ดีของฝ่ายปกครอง นั่นคือการทำที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวมถึงการสร้าง และรักษาความไว้วางใจที่มีจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานที่มีความเกี่ยวข้องกับ มวลชนนั้นสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.1.5 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร

จากการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์หนึ่งของปลัดอำเภอคือคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ซึ่ง สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.5.1 การเลือกใช้ถ้อยคำและเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ค่อนข้างสูง ขณะเดียวกันก็มีความอ่อนไหวของความเชื่อ ศาสนา วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่เช่นดัง ซึ่งหลายครั้งที่การสื่อสาร ที่มาเหมาะสมนั้นเป็นเงื่อนไขมาซึ่งความขัดแย้งในพื้นที่ ดังนั้นปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้จึงต้องมีความสามารถในการเลือกใช้ถ้อยคำและเนื้อหาในการสื่อสารที่มีความเหมาะสม คือ เป็นกลาง ไม่ใช่คำที่มีลักษณะหยาบคาย ไม่พูดในลักษณะที่อาจเป็นเงื่อนไขให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ รวมถึงการสื่อสารจะต้องชัดเจนชัดคำ ไม่ควรเปิดโอกาสให้มีการตีความ ซึ่งการตีความนั้นอาจนำไปสู่ ความขัดแย้งได้เช่นเดียวกัน นอกจากนั้นการที่ปลัดอำเภอนั้นมีความรู้ในด้านศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็น ศาสนาที่ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือ และสามารถนำหลักการของศาสนาอิสลามมาพูดคุย แลกเปลี่ยน หรือโน้มน้าวประชาชนในพื้นที่ได้นั้น ก็ถือเป็นสิ่งที่ดีที่จะทำให้ประชาชนในมีความ ไว้วางใจปลัดอำเภอมากขึ้นเช่นกัน แต่อย่างไรก็ดีปลัดอำเภอจะต้องระมัดระวังในการสื่อสารประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อด้วยเช่นกัน เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้จากการ สื่อสาร

5.1.5.2 การแสดงออกต่อผู้อื่น

นอกจากประเด็นด้านการเลือกใช้ถ้อยคำและเนื้อหาในการสื่อสารแล้ว สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญ เช่นเดียวกันในการสื่อสารคือ อวัจนภาษาหรือภาษากายนั่นเอง ณ ที่นี้คือบุคลิกในการแสดงออกต่อ ผู้อื่น ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอนั้นจะต้องมีการสื่อสารสัมพันธ์กับข้าราชการฝ่ายต่างๆ พี่ น้องประชาชนในพื้นที่ และที่สำคัญคือผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่น ซึ่งการแสดงออกของปลัดอำเภอ ในเมื่อต้องพบปะผู้นำทางศาสนา ผู้นำท้องถิ่น หรือผู้ที่อาวุโสกว่านั้นควรจะแสดงออกด้วย กิริยามารยาทที่สุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งถือเป็นเสน่ห์ในการสร้างความประทับใจให้กับผู้อื่น ซึ่ง แสดงออกด้วยความสุภาพ เป็นกันเอง และอ่อนน้อมถ่อมตน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของกาลเทศะที่มี

ความเหมาะสมนั้นจะเป็นส่วนช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของปลัดอำเภอ นั้นสามารถทำได้อย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกด้วย

5.1.6. คุณลักษณะอื่นๆ

นอกเหนือจากคุณลักษณะที่ผู้วิจัยนำเสนอข้างต้นไปทั้ง 5 ประการแล้ว ผู้วิจัยยังได้นำเสนอ คุณลักษณะอื่นๆซึ่งมีส่วนช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอีกด้วย ซึ่งคุณลักษณะเหล่านั้นประกอบไปด้วย

5.1.6.1 ภาวะผู้นำ ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นจำเป็นที่ จะต้องมีความภาวะผู้นำ คือความสามารถในการนำผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นหน่วยราชการต่างๆที่เกี่ยวข้อง หรือ ประชาชนในพื้นที่เองก็ตาม เนื่องจากในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้นั้นจำเป็นที่จะต้องประสานงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งหลายครั้งปลัดอำเภอจะต้องเป็น ผู้นำในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ เช่น การปิดล้อมตรวจค้น การเข้าพิสูจน์ทราบ หรืองานด้านการพัฒนา ท้องที่เองก็ตาม หากปลัดอำเภอไม่มีภาวะผู้นำ จะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ปฏิบัติตามนั้นขาด ความเชื่อมั่น ซึ่งส่งผลต่อผลของภารกิจต่างๆเช่นกัน

5.1.6.2 การเป็นนักประสานงาน ปฏิเสธไม่ได้ว่าในการปฏิบัติงานของปลัดอำเภอนั้นจำเป็น ที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับหลากหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะบริบทในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากหน่วยราชการหลักๆที่มีอยู่แล้ว ยังมีหน่วยกำลังอื่นๆที่ประจำอยู่อย่างทหาร ตำรวจ หรือ หน่วยกำลังของกรมการปกครองอย่างอาสาสมัครรักษาดินแดนเองก็ตาม ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่หรือ ภารกิจต่างๆนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยการประสานงานซึ่งกันและกันเพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกันและ สามารถบรรลุเป้าประสงค์ของภารกิจได้ ดังนั้นคุณลักษณะในการเป็นนักประสานงานจึงมีความสำคัญ

5.1.6.3 มนุษย์สัมพันธ์ ในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอนั้นจำเป็นที่จะต้องพบปะกับผู้คน มากหน้าหลายตา ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐต่างๆ หรือประชาชนเองก็ตาม โดยเฉพาะปลัดอำเภอที่ ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นจำเป็นที่จะต้องพบปะกับผู้นำศาสนา หรือประชาชนใน พื้นที่ รวมถึงมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ โดยมนุษย์ สัมพันธ์นั้นมีความเกี่ยวข้องในทุกกระบวนการทำงาน ดังนั้นหากปลัดอำเภอมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีก็จะ เป็นตัวช่วยตัวหนึ่งที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นราบรื่นและประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้

5.1.7 ข้อค้นพบอื่นๆ

นอกจากผลของการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว ผู้วิจัยยังค้นพบข้อมูลบางอย่างจากประสบการณ์ในพื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีดังนี้

5.1.7.1 ปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่จำเป็นต้องเป็นคนในพื้นที่

จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีผลการปฏิบัติงานดีเด่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นไม่จำเป็นต้องเป็นคนในพื้นที่ หากแต่การที่ได้คนในพื้นที่มาทำงานนั้นจะช่วยให้ในการสั่งสมประสบการณ์หรือทำความเข้าใจกับบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นสามารถทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น แต่สิ่งที่มีความจำเป็นเหนือสิ่งอื่นใดคือความตั้งใจและทุ่มเทของผู้ที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่มากกว่า

5.1.7.2 คุณลักษณะร่วมของปลัดอำเภอผู้มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น

ปลัดอำเภอที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นอันแสดงออกจากการได้รับรางวัลไม่ว่าจะเป็น รางวัลปลัดอำเภอแหวนทองคำจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย หรือข้าราชการผู้มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) นั้นมีคุณลักษณะร่วมกันคือ ได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชนในพื้นที่ มีรูปแบบการปฏิบัติงานในเชิงรุก และมีความคิดสร้างสรรค์ต่างๆในการทำงาน

5.1.7.3 ลักษณะของการยอมรับนับถือของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การยอมรับนับถือของประชาชนในพื้นที่ต่อปลัดอำเภอนั้นเป็นไปในลักษณะที่ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลมากกว่าตำแหน่ง กล่าวคือในช่วงแรกของความสัมพันธ์นั้นอาจเป็นไปในลักษณะของการนับถือตามตำแหน่ง แต่เมื่อใดที่ปลัดอำเภอและประชาชนในพื้นที่นั้นมีความสนิทสนมไว้วางใจกันแล้ว จะแปรเปลี่ยนเป็นความเคารพนับถือในตัวบุคคล ถึงแม้ปลัดอำเภอดังกล่าวจะต้องถูกแต่งตั้งโยกย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ที่ใด ความเคารพนับถือก็ยังคงอยู่

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ผู้วิจัยได้มีการลงเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 24 ท่าน โดยปรากฏผลของการวิจัยดังที่ผู้วิจัยได้แสดงรายละเอียดในบทที่ 4 แล้วนั้น ในตอนต่อไปผู้วิจัยจะได้ทำการพิจารณาและอภิปรายผลภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

5.2.1 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ

จากผลการวิจัยซึ่งปรากฏผลว่าปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สมควรมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ ซึ่งประกอบไปด้วย การเข้าถึงผู้นำทางศาสนาและประชาชน มีความตั้งใจและทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเข้าใจในบริบทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความเข้าใจในภาษาถิ่น ซึ่งคุณลักษณะต่างๆเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจ ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของผู้วิจัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้ผู้วิจัยต้องข้อสังเกตได้ว่า เจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะปลัดอำเภอนั้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับงานด้านมวลชนเป็นหลัก ซึ่งการแย่งชิงมวลชนระหว่างฝ่ายรัฐกับฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก โดยในการที่จะแย่งชิงมวลชนได้นั้น สิ่งแรกที่จะเป็นตัวบ่งชี้ได้ก็คือความไว้วางใจหรือความเชื่อถือที่ประชาชนมีให้ต่อรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความไว้วางใจที่อิงอยู่กับการคำนวณ (Calculus-Based Trust : CBT) ของ Lewicki and Wiethoff (2000, อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2550) ซึ่งความไว้วางใจแบบนี้คือการชั่งน้ำหนักระหว่างการกระทำที่อาจเสี่ยงต่อการเกิดความไม่ไว้วางใจกับผลที่ได้จากการกระทำนั้น หรือชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ที่ได้รับระยะสั้น กับผลกระทบในระยะยาว ซึ่งเปรียบเหมือนกับการสร้างความไว้วางใจที่ต้องค่อยๆสร้างจนกว่าจะถึงระดับที่ไว้วางใจ แต่หากการกระทำเพียงครั้งเดียวที่เกิดความผิดพลาด อาจทำให้ทำลายความไว้วางใจได้อย่างมาก หรืออาจกลายเป็นเกิดความไม่ไว้วางใจเลยก็ได้ นอกจากนี้การที่การที่ปลัดอำเภอนั้นมีความรู้ในภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาพื้นถิ่นนั้นก็ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นพวกเดียวกัน และมีความสอดคล้องกับการศึกษาของอมรา พงศาพิชญ์ (2551) ที่ได้พบว่า การที่สมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันแล้ว จะทำให้สมาชิกในชุมชนนั้นไม่มีอคติและการเลือกปฏิบัติต่อกัน ซึ่งการที่เป็นพวกเดียวกันย่อมทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เข้าใจและเห็นใจกัน มีการปรับทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อทำให้เป็นพวกเดียวกัน ซึ่งทำให้สามารถฟื้นฟู และสร้างความไว้วางใจขึ้นมาได้ และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดความไว้วางใจที่อิงอัตลักษณ์ (Identification-Based Trust : IBT) ของ Lewicki and Wiethoff (2000, อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2550) ซึ่งเป็นลักษณะของความไว้วางใจที่อิงกับความตรงกันของความปรารถนาและความตั้งใจของอีกฝ่าย โดยการดำรงอยู่ของความไว้วางใจไม่ได้เพราะฝ่ายต่างๆสามารถเข้าใจและซาบซึ้งถึงความต้องการซึ่งกันและกัน อันเป็นเรื่องของอัตลักษณ์ เช่น การมีอัตลักษณ์ร่วมกัน หรือ มีความเป็นพวกเดียวกัน เช่น มีเครื่องหมายเดียวกัน อาศัยอยู่ในบริเวณสถานที่เดียวกัน มีเป้าหมายหรือค่านิยมร่วมกัน เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า การที่ปลัดอำเภอสามารถสื่อสารภาษาถิ่นได้นั้น ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และแสดงถึงความเป็นพวก

เดียวกัน อันนำไปสู่การสร้างควมไว้วางใจจากพี่น้องประชาชนในพื้นที่ได้ โดยการที่จะทำให้ประชาชนไว้วางใจได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายๆอย่างประกอบเข้าด้วยกัน ซึ่งความไว้วางใจจึงมีความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยหากปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีคุณลักษณะเกี่ยวข้องกับควมไว้วางใจที่ดี ก็จะทำให้ความสามารถในการแก้ไขความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจกันระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐหรือประชาชนกับประชาชนเอง นั้นสามารถลดน้อยถอยลงและแปรเปลี่ยนความขัดแย้งไปสู่สันติสุขได้ต่อไป

5.2.2 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรม

จากผลการวิจัยในประเด็นของคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ซึ่งประกอบไปด้วย การอำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยยึดหลักความเป็นธรรมและการอ้างอิงหลักต้วบทกฎหมายต่างๆ พบว่าประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นถูกปลูกฝังค่านิยมหรือความรู้สึกที่ว่าพวกตนนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมจากภาครัฐ ผ่านเหตุการณ์ประวัติศาสตร์หรือประสบการณ์ที่ถูกถ่ายทอดต่อกันไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวันชัย วัฒนศัพท์ (2550) ซึ่งมีความเห็นว่าความยุติธรรมและความขัดแย้งนั้นมีความเกี่ยวข้องกัน โดยหากการรับรู้ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรับรู้ว่าจะตนเองไม่ได้รับความยุติธรรมแล้ว สิ่งที่จะเกิดขึ้นก็คือความขัดแย้ง โดยระดับของความขัดแย้งนั้น อาจเป็นไปได้ตั้งแต่ระดับที่ไม่มีความรุนแรง เช่น ความรู้สึกที่ไม่เชื่อถือในสถาบัน กฎกติกา นโยบาย โดยสิ่งที่ตามมาจากการไม่มีความเชื่อถือก็คือ การแยกตัวออกไป ไม่ยุ่งเกี่ยว ไปจนถึงการพยายามแสดงออกถึงความโกรธแค้น และใช้ความรุนแรงนั่นเอง และการที่ปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้นั้นจะต้องยึดหลักการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ต้องมีความเสมอภาค เท่าเทียม และไม่เลือกปฏิบัติ นั้น มีสอดคล้องกับยุติธรรมในการแบ่งปัน (Distributive Justice) โดยหลักของความเท่าเทียมกัน (Morton Deutsch, 2000 อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2550) ซึ่งถือว่าสมาชิกทุกคนของกลุ่มควรได้รับผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน โดยเราสามารถพบหลักความเท่าเทียมกันได้ในสังคมที่เน้นความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความยึดเหนี่ยวกันอย่างเข้มแข็งและกลมกลืน โดยให้ความสำคัญกับทุกคนไม่ว่าจะมีส่วนสำคัญมากน้อยเพียงใด และการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ยึดหลักความเป็นธรรมและมีการอ้างอิงต้วบทกฎหมายก็เป็นสิ่งที่สะท้อนถึง “กระบวนการ” ที่มีความเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักความยุติธรรมในวิธีการ (Procedural Justice) โดยคนเรามากจะสนใจ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลของกระบวนการ” นั้น เพราะกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลต่อ “ผลของกระบวนการ” ดังกล่าว กล่าวคือกระบวนการที่ยุติธรรมนั้นจะนำมาซึ่งความยุติธรรมนั่นเอง ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความไม่สงบใน

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้โดยมีประสิทธิภาพ ควรจะเริ่มจากการมองปัญหาในอดีต ซึ่งหนึ่งในรากเหง้าของปัญหาก็คือ “ความรู้สึกไม่ยุติธรรม” แล้วจึงมาปรับแก้ไขในปัจจุบันให้ดีขึ้น และฟันเฟืองหนึ่งตัวที่มีความสำคัญคือปลัดอำเภอนั้นเอง ดังนั้นปลัดอำเภอที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น จึงควรมีความเข้าใจในพื้นที่ รวมถึงมีทักษะความสามารถในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหามีความยั่งยืนต่อไป

5.2.3 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างหนึ่งของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นก็คือ คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย ซึ่งการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยนั้นเป็นการการยุติข้อขัดแย้งที่มีความนุ่มนวลและเป็นผลดีต่อทั้งสองฝ่ายที่สุดและด้วยบริบททางด้านพื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น การผลิตซ้ำย้ำเน้นถึงความไม่เท่าเทียมกัน การไม่ได้รับความยุติธรรม ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งได้ตลอดเวลา ดังนั้นปลัดอำเภอในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีอาศัยการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยเป็นเครื่องมือในการจัดข้อขัดแย้งในพื้นที่ โดยจากผลจากศึกษานั้นไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่น ความเป็นกลาง การเลือกใช้วิธีในการเจรจาต่อรองไกล่เกลี่ยหรือบุคลิกของนักเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย ล้วนเป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย โดยมีความสอดคล้องกับลักษณะของผู้เจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยที่ดีของ Borisoff & Victor (1989) ไม่ว่าจะเป็นการสร้างและคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือ คือต้องทำตัวเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ใช้ช่องทางการสื่อสารที่มีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการพิจารณาทางเลือกและข้อมูลที่ได้รับมาอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดๆที่อาจเกิดขึ้นได้ รวมถึงการเป็นผู้ฟังที่ดี และบุคลิกที่สุ่มรอบคอบต่อสิ่งที่ได้ยินที่ได้รับฟังข้อมูลจากทั้งสองฝ่าย

5.2.4 คุณลักษณะในทางทหาร

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยในประเด็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นพบว่า คุณลักษณะในทางทหารนั้นเป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญเนื่องจากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง และในพื้นที่ดังกล่าวมีกำลังอาสาสมัครรักษาดินแดนอยู่เป็นจำนวนมากกว่าพื้นที่อื่นๆ ซึ่งภาระหน้าที่หนึ่งของปลัดอำเภอก็คือการเป็นผู้บังคับบัญชาหมวดอาสาสมัครรักษาดินแดน ผลการวิจัยดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับหลักการในการผ่านหลักสูตรหลักสูตรผู้บังคับหมวดอาสาสมัครรักษาดินแดน ซึ่งทำการฝึกที่ค่ายธนระวัชต์ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้ระยะเวลาฝึกทั้งสิ้น 7 สัปดาห์ โดยการฝึกหลักสูตรดังกล่าวจะมี การฝึกทางยุทธวิธี เช่น การทำการรบในเวลากลางวันและกลางคืน หมู่มและ

หมวดปืนเล็กในการรบด้วยวิธีรุกและรับ ป้อมสนาม เครื่องกีดขวาง การพราง การปฏิบัติการรบ ภายใต้สภาพพิเศษ เป็นต้น *วิชาปฏิบัติการพิเศษ* ทำการฝึกเกี่ยวกับหลักพื้นฐานการปฏิบัติการพิเศษ, หลักพื้นฐานการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ การปฏิบัติการจิตวิทยา สงครามนอกแบบ การลาดตระเวน การดำรงชีพในป่า การต่อต้านการก่อการร้าย เป็นต้น *ฝึกการใช้อาวุธ* เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับอาวุธที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ การฝึกยิงปืนกระสุนจริงในเวลากลางวันและกลางคืน *วิชาแผนที่ วิชาการติดต่อสื่อสาร วิชาการหาข่าว ฝึกการเป็นผู้นำหน่วยทหารขนาดเล็ก* รวมถึง *การฝึกภาคสนาม* ซึ่งเป็นการรวบรวมทักษะที่ได้รับการฝึกทั้งหมดมาใช้ในสถานการณ์จำลองเพื่อให้เกิดความคุ้นชินมากยิ่งขึ้น ซึ่งการฝึกหลักสูตรดังกล่าวจะทำให้ปลดอำเภอก่อนที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถในการนำหน่วยอาสาสมัครภาคพื้นดินและการดำเนินการทางยุทธวิธี รวมถึงการประสานงานกับหน่วยกำลังข้างเคียงอีกด้วย

5.2.5 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร

ในการใช้ชีวิตประจำวันของเรานั้นล้วนต้องมีความเกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร สำหรับ ปลัดอำเภอก่อนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เช่นเดียวกัน ในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอนั้น จะต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นส่วนของการพูดคุยที่ดี การเขียน การอ่านที่ดี หรือการแสดงออกทางภาษากายที่ดี โดยในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง ความหวาดระแวง รวมถึงมีความแตกต่างทางด้านประเพณีวิถีชีวิตของคนในพื้นที่อย่างเช่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญ เพราะหลายครั้งการสื่อสารนั้นอาจทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาได้ ดังนั้นปลัดอำเภอก็ต้องมีทักษะในการสื่อสารที่ดี ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งในการป้องกันและขจัดความขัดแย้งในพื้นที่ได้ โดยจากคุณลักษณะด้านการสื่อสารซึ่งประกอบไปด้วยการเลือกใช้ถ้อยคำ เนื้อหาที่ต้องการสื่อสารและการแสดงออกต่อผู้อื่นนั้น มีความสอดคล้องกับกระบวนทัศน์แห่งความตั้งใจจะสื่อ (The Intentionalist Paradigm) ของ Deutsch and Coleman (2000 อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2550) ซึ่งกล่าวถึงความตั้งใจจะสื่อความหมายอาจต่างจากความหมายที่ออกมาเป็นภาษาหรือคำพูด ซึ่งอาจทำให้เกิดการบิดเบือนของการแปลความหมายที่ไม่ตรงกับสิ่งที่ต้องการจะสื่อและสามารถนำไปสู่ความขัดแย้งได้ นอกจากนั้นการที่ปลัดอำเภอก่อนจะต้องคำนึงการพูดคุยสื่อสารกับประชาชนในแต่ละบุคคลซึ่งต้องใช้ถ้อยคำหรือเนื้อหาที่มีความเหมาะสมนั้น มีความสอดคล้องกับกระบวนทัศน์แห่งการพิจารณามุมมอง (The Perspective –Talking Paradigm) ซึ่งผู้รับสารไม่สามารถแปลผลให้ตรงกับความหมายที่ผู้สื่อสารต้องการจะสื่อ เนื่องจากแต่ละคนมีมุมมองต่างกัน โดยในมุมมองต่อตนเอง ต่อคนอื่น และต่อ

ความสัมพันธ์ที่เขามีต่อกัน ซึ่งในแต่ละคนจะมีเลนส์ ที่จะมองเป็นของตนเองให้เขามองผ่านมุมมองของเขา ซึ่งแต่ละคนจะมองกันคนละมุม ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดความไว้วางใจเชิงอัตลักษณ์คือ ถ้าพวกเขาเดียวกันจะไว้วางใจ ขณะเดียวกันถ้าคนละพวกก็จะไม่ไว้วางใจเช่นเดียวกัน นอกจากนี้การสื่อสารซึ่งอยู่ในทุกๆ ขั้นตอนของการจัดการความขัดแย้งดังเช่นในคุณลักษณะในการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ย ซึ่งคุณลักษณะหรือบุคลิกที่ดีของผู้เจรจาหรือคนกลางนั้นก็คือ ทักษะในการฟัง ก็มีความสอดคล้องกับกระบวนทัศน์แห่งการสนทนา (The Dialogic Paradigm) ซึ่งผู้รับสารจะไม่ใช้บทบาทเป็นผู้รับสารเฉยๆ แต่เปลี่ยนเป็นผู้รับสารที่มีความตั้งใจ (Active Listener) มีการตั้งคำถามเพื่ออธิบายให้กระจ่าง เพื่อให้การสื่อสารนั้นสร้างความเข้าใจที่ตรงกันอย่างแท้จริง นั่นคือการที่ปลัดอำเภอนั้นมิใช่เป็นเพียงผู้รับฟังปัญหาหรือข้อขัดแย้งเพียงอย่างเดียว หากแต่ปลัดอำเภอจะต้องมีความตั้งใจฟังและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับและสามารถตั้งคำถามกลับไปยังคู่ขัดแย้ง เพื่อขจัดข้อสงสัยและข้อมูลมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5.2.6 ประเด็นอื่นๆ

นอกจากนั้นเมื่อทำการพิจารณาผลการวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ประกอบด้วยคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย คุณลักษณะในทางทหาร คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร รวมถึงคุณลักษณะอื่น ๆ นั้นมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่ดีของข้าราชการที่กำหนดขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) และรัฐประศาสนนโยบายของรัชกาลที่ 6 ที่พระราชทานแก่ข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ในมณฑลปัตตานี เมื่อพ.ศ. 2466 โดยทรงให้ข้าราชการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (มณฑลปัตตานีเดิม) นั้นละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกที่เป็นการขัดกับหลักศาสนาอิสลามหรือบริบทในวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงให้มีการส่งเสริมวิถีชีวิตของประชาชนตามหลักศาสนาอิสลามด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังโปรดให้ข้าราชการนั้นตระหนักถึงการรับใช้ประชาชน จะต้องรับใช้ดูแลทุกข์สุขของประชาชนอย่างเต็มที่ รวมถึงปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรมไม่เอานเอียงไปยังฝ่ายใดโดยปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานเดียวกันไม่มีการแบ่งแยก มีการบุคลิกที่สุภาพ อ่อนโยน ไม่ใช้คำหยาบคายหรือสร้างความแตกต่าง ดูหมิ่น ซึ่งกันและกัน โดยทางสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ก็ได้เน้นให้ข้าราชการนั้นมีคุณลักษณะที่มีความคิดที่สร้างสรรค์ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ มีความน่าเชื่อถือ ทำงานโดยสุจริตปราศจากการเรียกรับผลประโยชน์ มีการประพฤติตัวที่เหมาะสม มี

กิจกรรมรยาทที่สุภาพอ่อนโยน และส่งเสริมการปฏิบัติงานเป็นทีม และคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชนเป็นหลัก ซึ่งคุณลักษณะต่างๆเหล่านี้ล้วนมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยในการได้มาซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

5.3 ข้อเสนอแนะในทางวิชาการ

จากการวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในทางวิชาการสำหรับผู้สนใจดังนี้

5.3.1 ในการวิจัยเพิ่มเติมในอนาคตหน้านั้นอาจมีการสร้างแนวทางพัฒนาเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการทางปริมาณ เพื่อให้มีความครอบคลุมถึงข้อมูลที่สามารถวัดได้ในเชิงปริมาณเพิ่มเติม

5.3.2 ควรเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของประชาชน เพื่อสะท้อนมุมมองความต้องการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของประชาชนในฐานะผู้รับบริการที่มีต่อปลัดอำเภอ อันทำให้งานมีความสมบูรณ์มากขึ้น

5.3.3 ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยอาจเพิ่มเติมการเก็บข้อมูลจากข้าราชการหรือปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับการร้องเรียนจากประชาชนหรือถูกลงโทษ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคุณลักษณะของข้าราชการหรือปลัดอำเภอที่ไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันจะทำให้งานวิจัยนั้นมีความครอบคลุมและครบถ้วนยิ่งขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากผลการศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.4.1 ถึงแม้จะมีการจัดการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่ลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจัดโดยศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) แล้ว หากแต่ผู้วิจัยเห็นสมควรว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กรมการปกครอง หรือกระทรวงมหาดไทยก็ตาม ควรจะมีการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการเฉพาะ โดยเน้นถึงการให้ความรู้และความเข้าใจในบริบทพื้นที่โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ของปลัดอำเภอ รวมถึงให้ความสำคัญกับทัศนคติ ของปลัดอำเภอต่อพื้นที่และประชาชนในจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ รวมถึงการเสริมสร้างคุณลักษณะหรือทักษะที่ตรงกับความต้องการในการปฏิบัติงาน และใช้ชีวิตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

5.4.2 ในการพิจารณาเพื่อแต่งตั้ง โยกย้าย หรืออื่นใดก็ตาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำเกณฑ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์มาพิจารณาร่วมกับสภาพการณ์ในพื้นที่เพื่อให้ได้ ปลัดอำเภอที่มีคุณลักษณะที่ตรงกับสภาพการณ์ของพื้นที่ต่างๆในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะทำให้ การปฏิบัติหน้าที่นั้นสามารถทำได้ง่ายและมีโอกาสประสบความสำเร็จเพิ่มมากขึ้น

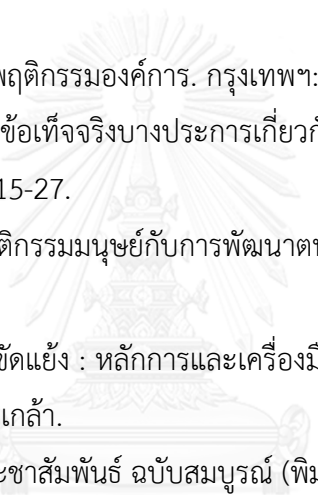
5.4.3 หากหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถทำการประเมินคุณลักษณะของปลัดอำเภอที่ปฏิบัติ หน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามีความสอดคล้องกับสภาพการณ์และบริบทของพื้นที่ที่ปฏิบัติ หน้าที่นั้นหรือไม่ก็จะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทราบถึงทิศทางในการพัฒนา คุณลักษณะที่ปลัดอำเภอนั้นยังขาดหรือด้อยในส่วนใด นำไปสู่การพิจารณาหลักสูตรต่างๆเพื่อเพิ่มพูน คุณลักษณะ ทักษะ ความรู้ของปลัดอำเภอให้มากยิ่งขึ้น

5.5 ข้อจำกัดของงานวิจัย

ในการศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ เป็นการศึกษาถึงคุณลักษณะของปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ว่าควรมีคุณลักษณะเป็นอย่างไรในการเอื้อให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นสามารถทำได้ดีมากขึ้น โดย ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพียง 3 ส่วนซึ่งประกอบไปด้วย ปลัดอำเภอที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น หัวหน้าส่วน ราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 24 คน ซึ่งในการเก็บ ข้อมูลนั้นเน้นถึงมุมมองของผู้ปฏิบัติงานซึ่งสะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ใน เชิงลึก ซึ่งอาจไม่ได้ครอบคลุมถึงมุมมองของประชาชน

รายการอ้างอิง

- Borisoff, D., & Victor, D. (1989). *Conflict management : a communication skills approach*. Englewood Cliffs: New Jersey.
- Crawley, J., & Graham, K. (2002). *Mediation for Managers: Resolving Conflict and Rebuilding Relationships at Work*. London: Nicholas Brealey Publishing.
- Encyclopedia, T. C. Malay Peninsula. Retrieved 9 กุมภาพันธ์ 2558 from The Columbia Encyclopedia <http://www.encyclopedia.com/doc/1E1-MalayPen.html>
- Fraser, T. M., Jr. (1960). *Rusembilan: A Malay Fishing Village in Southern Thailand*. Ithaca: Cornell Studies in Anthropology.
- Gordon, J. R. (2002). *Organizational behavior : a diagnostic approach* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ.: Prentice Hall.
- Greenberg, J. (1997). *Behavior in organizations : understanding and managing the human side of work* (6th ed.). Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Robbins, S. P. (2004). *Supervision today!* Upper Saddle River, NJ: Pearson/Prentice Hall.
- Teeuw, A., & Wyatt, D. K. (1970). *Hikayat Patani* [S.l.]: Koninklijk Institute.
- Van Slyke, E. J. (1999). *Listening to conflict : finding constructive solutions to workplace disputes*. New York: AMACOM.
- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2471). ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 3. Retrieved 30 เมษายน 2558 <http://www.thapra.lib.su.ac.th/dbcollection/rarebook/>
- กิตติ รัตนฉายา. (2547). *เปิดโปง จุดไฟใต้ ตั้งรัฐปัตตานี*. นนทบุรี: ส. พิจิตรการพิมพ์.
- คนข่าว 2499. (2554). *ไขปมปริศนาไฟใต้*. กรุงเทพฯ: ย้อนรอย.
- ครองชัย หัตถา. (2552). *ประวัติศาสตร์ปัตตานี : สมัยอาณาจักรโบราณถึงการปกครอง 7 หัวเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 2 Ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุมพล หนิมพานิช. (2551). *การวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2 Ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมเกียรติ ขุนทองเพชร. (2548). *หะยีสุหลง อับดุลกาเดร์ กบฏหรือวีรบุรุษแห่งสี่จังหวัดภาคใต้* (พิมพ์ครั้งที่ 3 Ed.). กรุงเทพฯ: มติชน.

- ชวลีย์ ณ กลาง. (2541). ประเทศราชของสยามในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ซัชพล ไชยพร และ กฤตพล สุนทรเวช. (2554). พระมงกุฎเกล้าฯ กับหัวเมืองปักษ์ใต้. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2550). การจัดการความขัดแย้งในองค์กร. กรุงเทพฯ: เอ็กเซเปอร์เน็ท.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2557). ภาวะผู้นำร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- ธเนศ อารณีสวรรณ. (2551). ความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2 Ed.). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทยและมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์. (2545). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พุทธรพล มงคลวรวรรณ. (2552). ข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับข้อเรียกร้อง 7 ข้อของหะยีสุหลง วารสารรัฐสมิแล, 30(3), 15-27.
- ราตรี พัฒนรังสรรค์. (2542). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2550). ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา (พิมพ์ครั้งที่ 3 Ed.). นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2546). การประชาสัมพันธ์ ฉบับสมบูรณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 10 Ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2551). หลักรัฐประศาสนโยบายสำหรับมณฑลปัตตานี พ.ศ. 2466. ยะลา: กองกิจการพิเศษ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. มาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือน. Retrieved 10 กุมภาพันธ์ 2559, from สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน <http://www.lopburi.go.th/web/images/file-download/moral.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2558). มาตรฐานกำหนดตำแหน่งเจ้าพนักงานปกครอง. Retrieved 15 ตุลาคม 2558 <http://www2.ocsc.go.th/job/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). การสำรวจสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2547). สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2547. Retrieved 10 มกราคม 2559, from สำนักโฆษก สำนักนายกรัฐมนตรี
<http://www.eppo.go.th/admin/cab/cab-2547-08-03.html>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 9 Ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2556). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 11 Ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2554). จุลสารความมั่นคงฉบับที่ 91 : การก่อความไม่สงบในภาคใต้ (พิมพ์ครั้งที่ 5 Ed.). กรุงเทพฯ: โครงการความมั่นคงศึกษา.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2540). ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อสร้างสรรค์ (พิมพ์ครั้งที่ 2 Ed.). กรุงเทพฯ: ต้นอ่อน.
- หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน. (2559). ความเป็นมาของกองอาสารักษาดินแดน. Retrieved 25 มกราคม 2559 <http://asa.tdd.mi.th/>
- อมรา อองศาพิชญ์. (2551). สันติวิธีกับทางออกของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ : การสร้างความไว้วางใจในความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่. กรุงเทพฯ: ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีฟิน บินจิ และคณะ. (2558). ปาตานี : ประวัติศาสตร์และการเมืองในโลกมลายู (พิมพ์ครั้งที่ 4 Ed.). สงขลา: มุลินีวิวัฒธรรมอิสลาม.
- ฮิบรอฮิม ชุกรี. (2541). ประวัติราชอาณาจักรมลายูปะตานี = *History of the Malay Kingdom of Patani* (มะหามะซากี เจ๊ะหะ, Trans.). ปัตตานี: โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ – สกุล : นายพงศ์ภัทร สิริรันทวิเนติ

วัน-เดือน-ปี และสถานที่เกิด : 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2532 ณ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติการศึกษา : สำเร็จชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนอนุบาลสงขลา ชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดสงขลา ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต (รป.บ เกียรตินิยม อันดับ 2) จากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (รป.ม.) ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

